"UMUTLA YILDIZLARA"

nostromo

bilimkurgu

SAYI: 2 SONBAHAR/KIŞ 1998

14

zühtü bayar'dan **"teneke roket"**

giovanni scognamillo'dan **"bilimkurgu'da kadın, cinsellik ve erotizm"**

HEAVY METAL f.a.k.k.^{2} geliyor!

450.000 TL.

artık

HEAVY METAL

başka yerde aramanıza gerek yok

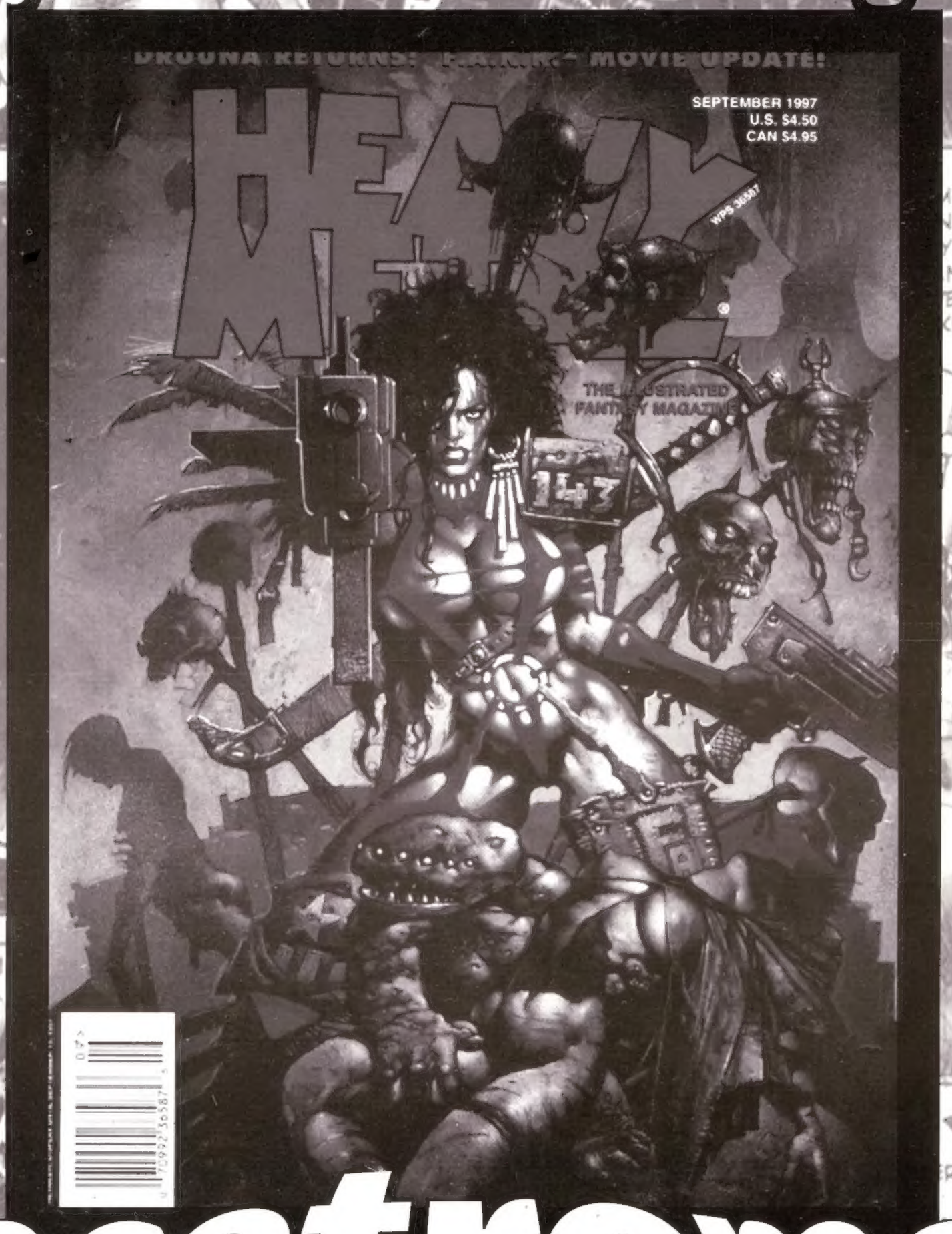

nostromo art shop AÇILDI!..

nostromo art shop atlas sineması pasajı no:21 istiklal caddesi beyoğlu istanbul
tel&fax: (0212) 245 47 37

Yeni bir derginin, **NOSTROMO** gibi bir maceranın ilk adımı bir heyecan fırtınası, bir telâş ise, ikinci adımı, yani ikinci sayısı bir mantık, ölçü ve hesap işidir. Dergimizin ilk sayısı dağıtıldı, kentten kente gitti, hattâ yurtdışına bile vardı, basında yer aldı, okundu, beğenildi, eleştirildi. Eleştirilere ve katkılara, önerilere her zaman açığız çünkü bu dergi kollektif bir çalışmadır ve böyle devam etmek niyetindedir. Kimileri ilk sayımızı fazla sinema ağırlıklı buldular; ilerde başkaları, ola ki, fazla edebiyat ya da çizgi roman ağırlıklı bulabilecekler. İtirazımız yoktur, **NOSTROMO** bilimkurguda da globalleşmekten yanadır, yani her tür bilimkurguya, bilimkurgu ile ilgili olan her konuya açıktır ve bilimkurgu, şayet, bir yaşam şekli ise bu yaşam şeklinin içinde sinemanın, çizgiromanın, edebiyatın, müziğin, görsel sanatların ve, tabii ki, bilimin de yeri vardır.

Bu sayıda sizlere daha çok yazı, daha çok resim temin edebilmek, yazar ve çizerlerimize ise daha geniş bir yer ayırabilmek için dergimize bir forma daha ekledik. Göreceğiniz gibi bildiğiniz isimlere, bildiğiniz veya bilmediğiniz, başka isimler, imzalar katıldı.

Öykülerde üç imza var: kitaplarından tanıdığınız **Haldun Aydıngün, Kutsi Akıllı** ve yeni bir yazarımız olan **Taner Tanrıöver**. Artı **Sönmez Güven**'in çevirisi ile **Ray Nelson**'dan bir örnek.

Türkiye'deki bilimkurgunun öncesini bilenler (*ve de bilmeyenler*) **Sezar Erkin Ergin** sohbetinden eminim hoşnut kalacaklar, geçmiş hakkında bilgilenecekler. Zühtü Bayar anılara dalarak bir teneke roket öyküsü anlatıyor, editörünüz ise nostaljik havalarda bilimkurgunun 70'li yıllarına dönüyor.

Filmler de eksik değil -ve hiç eksik olmayacak- : bu sayıda sırada **"The Lost World", "Men in Black", "Fifth Element", "Contact"** ve çizgi film **"F.A.K.K.2"** var. Okursunuz, sonra duruma göre, seyredersiniz. Veya tersini yaparsınız.

Başka? Daha başka şeyler de var, örneğin uzun bir inceleme yazım bilimkurgu, erotizm, kadın ve cinsellikle ilgili. Gerisini, sahifeleri çevirip, siz keşfedin.

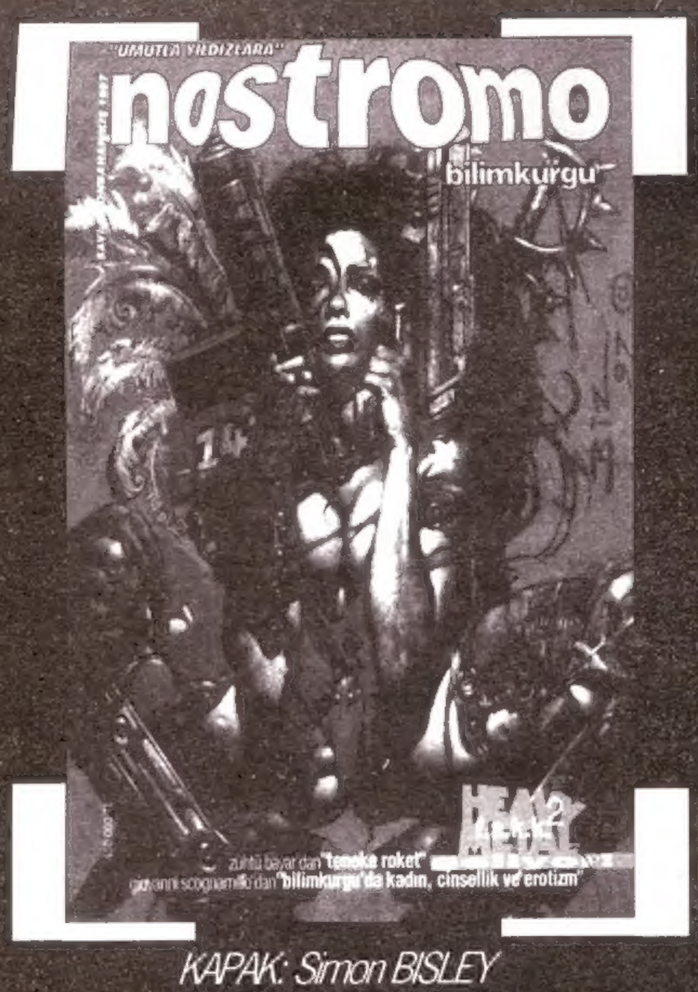

KAPAK: Simon BISLEY
© HEAVY METAL 1997
(Yayın hakları Nostromo tarafından satın alınmıştır.)

NOSTROMO
SAYI: 2 SONBAHAR-KIŞ 1998
(Üç ayda bir yayınlanır)

EDİTÖR:
GİOVANNİ SCOGNAMİLLO

SAHİBİ:
NİLGÜN BİRGÜL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
METİN DEMİRHAN

YAZI KURULU BAŞKANI:
ZÜHTÜ BAYAR

YAZI KURULU:
Kutsi AKILLI, Haldun AYDINGÜN, Yalçın BAŞARAN, Nilgün BİRGÜL, Metin DEMİRHAN, Ant ÖZOK, Kerem SANATEL, Giovanni SCOGNAMİLLO.

ABD MUHABİRİ:
ANT ÖZOK

BENELUX MUHABİRİ:
ERSİN YILDIRAN

DİZGİ:
YALÇIN BAŞARAN

KATKIDA BULUNANLAR:
Cem ALTINSARAY, Burak FEDAKAR, Emrah GÖKER, Ayşe GÜL, Gülgün ÖZEK, Dr. Sönmez GÜVEN, Orkun UÇAR, Kaya ÖZKARACALAR, Taner TANRIÖVER

BASKI:
Umut Kağıtçılık Matbaa San. ve Tic. LTD. ŞTİ. Tel:(0212) 637 09 34

ADRES:
Atılgan Kitabevi, İstiklâl Cad. Atlas Sineması Pasajı, no:24, Beyoğlu_İstanbul
tel&fax:(0212) 245 47 37

(e mail: nostromosf@hotmail.com)

nostromo'ya gönderilen yazı, resim ve diğer materyaller yayınlansın ya da yayınlanmasın iade edilmez. yayınlanan eserlerdeki düşünceler eser sahibine aittir.

nostromo'nun hangarı

EDİTORYAL 1
KISA HABERLER 3
KAYIP DÜNYAYI KURTARAN SİYAHLI ADAMLAR 4
"SPIELBERG ÖLDÜ YAŞASIN OKULUMUZ" 6
SÖYLEŞİ: LUC BESSON 9
ÖYKÜ: HADEMEYİ TAKDİMİMDİR 14
SÖYLEŞİ: SEZAR ERKİN ERGİN 17
BİLİMKURGUSAL ANILAR 24
ÖYKÜ: AUTOREVERSE 27
BEYAZPERDEDE BİLİMKURGUSAL SAYIKLAMALAR 30
HEAVY METAL F.A.K.K.2 32
CONTACT: MESAJ 36
ÖYKÜ: SABAH SAAT SEKİZDE 37
BİLİMKURGU'DA KADIN, CİNSELLİK VE EROTİZM 40
LOGAN YENİDEN KAÇIYOR 46
ÖYKÜ: KOYUN PARADOKSU 50
TENEKE ROKET 54
2.GELENEKSEL İSTANBUL FANTASTİK FİLM FESTİVALİ 59
TUFANDAN SONRA: CYBERPUNK 60
KİTAPLIK 62

Lost in Space

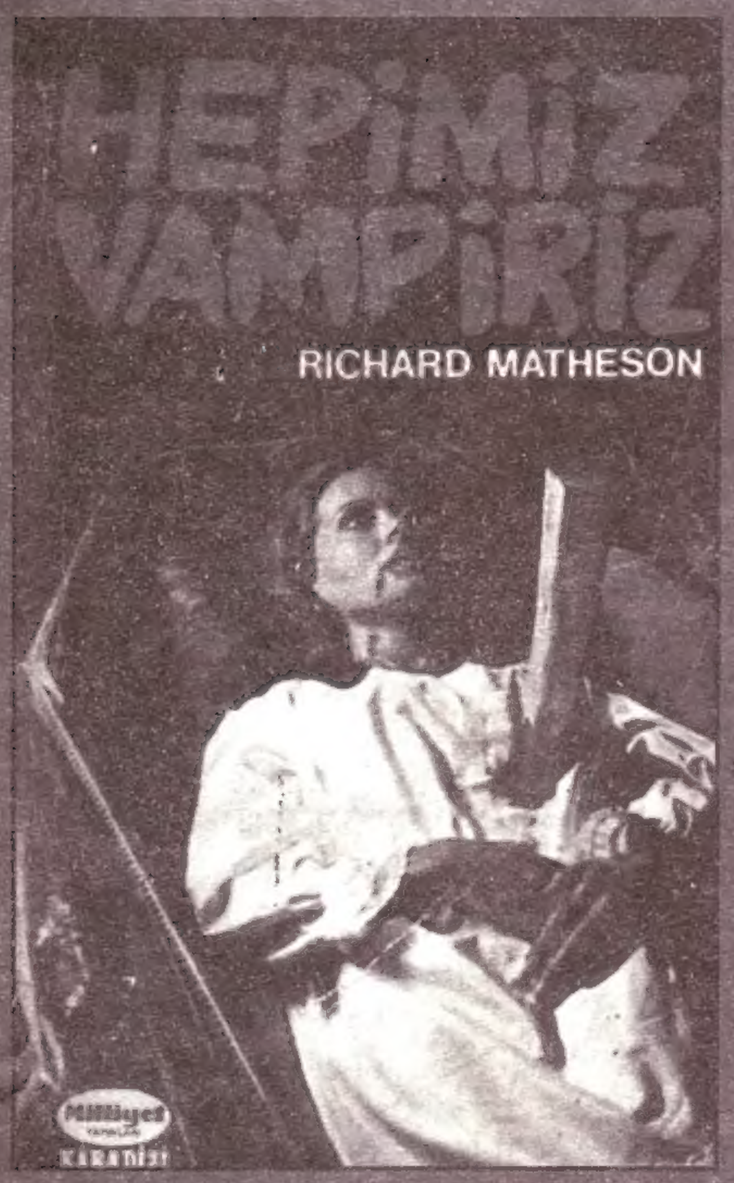

Dark Empire

kısa kısa

Event Horizon

*Dünyanın en büyük bilimkurgu yazarlarından biri sayılan **Frank Herbert**'in **Dune** serisinin iki kitabı sonunda Sarmal yayınlarından çıktı. Güzel bir çeviriyle okuma imkânına sahip olduğumuz Dune için **Deniz Vural** ve **Arzu Taşçıoğlu**'na teşekkürler.

William Gibson *severlere de müjde! Kitapları Sarmal Yayınevi tarafından basılmak üzere hazırlanıyor! Çevirmene kolay gelsin.*

***Lavrence Fishburne, Sam Neill, Kathleen Quinlain** ve **Joely Richardson**'ın oynadıkları "**Event Horizon**" filmi Amerika ve Avrupa'da çok beğenildi. Yönetmen **Paul Anderson**. Film **UIP** tarafından bizde de gösterime sokuldu! Gelecek sayımızda bu filme daha geniş yer vereceğiz.

*Rama serisini basmaya başlayan "**Kavram Yayınevi**" zor durumda kalınca "**Altı Kırkbeş Yayıncılık**" tarafından satın alındı. Rama'ların kalan bölümleri bu yayınevi tarafından yayınlanacak(mış). Altı Kırkbeş, Hobbit'den sonra fantastik kitap serisine devam edecek(miş)*

***Arthur C. Clarke**'ın son kitabı "**3001**" A.B.D. ve İngiltere'de satış listelerinin üst sıralarında yer alıyor. Türkçe okumak isteyenler biraz sabretsin çünkü Clarke'ın 2001'le başlayan, 2010 ve 2061'le devam edip 3001'le sona eren Odyssey serisi de Altıkırkbeş'in çeviri listesinde yer aldı.

*Kült TV dizileri birbiri ardına sinema filmi olmaya devam ediyor. "**Lost in Space-Uzayda Kaybolanlar**" ve "**The Avengers-Tatlı Sert**" filme alındı bile.*

***Crow** filminin yönetmeni **Alex Proyas**'ın yeni filmi "**Dark Empire**" ilgi görecek gibi. Total Recall tarzı olan bu filmin senaryosu için iyi şeyler söyleniyor.

*Wayne's World adlı komedi filminden tanıdığımız **Mike Myers** "**AUSTIN POWERS - International Man of Mystery**" adlı filmle bizleri epey güldüreceğe benziyor. Film **James Bond, The Avengers, The Saint, Peter Sellers** ve **Monty Python** filmlerine epey bir dokunduruyor. Bilimkurgusal temalar kullanarak hem de!..*

***Richard Matheson**'un ünlü bilimkurgu romanı "**I Legend - Hepimiz Vampiriz**" 3. kez filme çekilecek. Yönetmen **Ridley Scott**. Bir kez "**The Last Man On the Earth**" adıyla (1964) **Vincent Price**'lı, bir kez de "**The Omega Man**" adıyla (1971) **Charlton Heston**'lu versiyonları yapılan filmin yeni versiyonunda **Arnold Schwarzenegger** oynayacakmış. Kitap Milliyet Kara diziden yayınlanmıştı.

Lost World

En ciddiyet budalası sinema yazarları bile Spielberg'in sinema diline hakimiyeti karşısında şapka çıkarır ancak pek azı bunu itiraf edebilme cesaretini gösterir. Bir anlamda burun kıvırmayı gerektirecek her şeyi yaparak günah keçisi sıfatını da hakeder Spielberg

KAYIP DÜNYA'yı kurtaran SİYAHLI ADAMLAR

k e r e m s a n a t e l

Men in Black

Ardarda gelen felâket filmleri ve eğlencelik bilimkurgularla **Hollywood**'dan neredeyse bir deja vu rüzgârı esiyor. **70**'lerin büyük kısmını **80**'lerin ise başlarını içine alan bir dönemin bu hortlamış tavrından şikâyet etmek nankörlük olsa da, bu akımla birlikte yeni birşeylerin bir türlü ortaya çıkmamasına hayıflanmamak elde değil. Bu deja vu döneminde karşımıza çıkan iki film **Hollywood**'un tekrar ettiği o dönemde en parlak eserlerini vermiş bir sinemacının imzasını taşıyor.

Spielberg pek çok sinema tutkununun içini titreten bir isim olmuştur, bir guru, bir dahi. Sinemayı sevipte kendisine karşı koymak zordur nitekim. En ciddiyet budalası sinema yazarları bile **Spielberg**'in sinema diline hakimiyeti karşısında şapka çıkartır ancak pek azı bunu itiraf edebilme cesaretini gösterir. Bir anlamda burun kıvırmayı gerektirecek her şeyi yaparak günah keçisi sıfatını da hakeder **Spielberg**; zira en başta bir tacirdir ve izleyiciyi göz göre göre sömürmeyi sanat haline getirmiştir. Ama adil bir açıdan bakıldığında fazla da suçlanamaz. Çünkü müşterisine her defasında parasının karşılığını verecek nitelikte kusursuz bir eğlence sunduğunu ileri sürer, bir tacirdir ama meslektaşlarından kıdemli olduğunun da bilincindedir. Burun kıvrılmayı hakeder; zira filmlerinde öylesine tipik zaaflar vardır ki (*kutsal ailenin gerekliliği mesajı, çocukluk korkuları, görsellik uğruna gözden kaçan mantık hataları v.s.*) bunları her yeni **Spielberg** yapıtında görmek insanı bezdirebilir. Ne var ki **Spielberg** öncelikle sinemayı gerçekten bilen, gerilimi profesyonelce kullanan (*teknolojik oyuncakların bu denli bol olmadığı bir dönemde mesleğini yapmak zorunda kalsaydı Hitchcock'u ezip geçen bir 'gerilim maestrosu' olması şiddetle muhtemeldi*) ve en önemlisi her filmine içindeki büyümemiş çocuğun coşkusunu katabilen bir sanatçı olmasıyla cazibesini her daim koruyabilmiş bir sinema adamı. Ve sanırım çerez yiyerek yönettiği açıkça belli olan **KAYIP DÜNYA**'yı buruklaştıran en önemli etken filmin o coşkudan mahrum olması. **KAYIP DÜNYA**'yı yerden yere vurmak

Men in Black

gerçekten anlamsız. Tüm kalbimle inanıyorum ki, bir takım kusurları haricinde -*bence en önemlisi tanıdık, bulaşıcı Spielberg coşkusundan nasibini alamayarak kuru bir sirk gösterisini andırması*- filmde insanı sinema salonundan dışarı uğratacak , ya da harcanan vakte hayıflandıracak hiçbir sivri yan bulunmuyor. **Spielberg** sizden her zamanki şeyi bekliyor: arkanıza yaslanın ve eğlencenin tadını çıkarın. Peki filmde neler oluyor? Başarısızlığa uğramış **Jurassic Park** projesine hayat veren dinozorların üretildiği **Site B**'ye iki ekip gönderiliyor. Bunlardan ilki özel bir rapor hazırlamak için gönderilmişken, davetsiz ve yıkıcı bir ikinci grup anakaranın göbeğinde yeni bir Jurassic Park projesini besleyecek gerçek dinolardan (*özellikle bir T-Rex*) alıp şehre getirme peşinde. Sonuç kaçınılmaz; çığlıklar, kaçıp kovalamaca ve ölüm!...Öncelikle hazırlıklı olmak gerekiyor ki, bu düpedüz bir gerilim filmi ve kusursuz bir gerilim hakimiyeti barındırıyor. (*Çatlayan cam ve tüm karavan bölümünü içine alan şaşırtıcı uzunluktaki bölüme kayıtsız kalmak ve Spielberg'in insafsızlığına şaşmamak zor.*) **Spielberg** bu filmde bariz bir şekilde gerilime ağırlık veriyor. O nedenle de ilk filmde kullanmadığı bir başka gerilim unsurunu, karakterler arası gerilimi de devreye sokuyor. Zira ada da farklı amaçta iki grup var ve ilk anda göze çarptığı kadarıyla birbirlerine pek sempati duymuyorlar. Bunca gerilim öğesinin izleyiciyi boğması beklenebilir. Bir tarafta vahşi doğa ve yırtıcı hayvanlar, diğer taraftaysa birbirine güvenmeyen huzursuz karakterler ve karakterleri sinsi bir varlık gibi arkalarından takip eden kamera. **Spielberg** bunu da farketmiş ki, mizah öğesini arttırmış. Üstelik bunlar arasında çok zekice bir tanesi var ki dayanılmaz. (*Bir grup Japon işadamını önüne katıp kovalayarak Godzilla karikatürü oluveren T-Rex.*) **Kayıp Dünya**'yı ilk filmden ayıran bir diğer özellik mekân ve zaman konusunda komplike olmaması. İlk filmi izlerken hikâyenin haritasını çıkarmanız neredeyse mümkündür. Adaya varılır, parka girilir, parkın merkezinde mahsur kalınır, ana merkeze dönmeye çalışılır ve sonunda ana binada selâmete erilir. Oysa Kayıp Dünya'da karakterler gerçekten kaybolmuş gibi. (*Meselâ, Arliss Howard'ın T-Rex'i bayıltan Postlethweit'in yanına nasıl ulaştığı tam bir muamma.*) Ayrıntıya, görsel efektleri bildik bir güç gösterisi kılığından çıkartarak neredeyse bir sanal gerçeklik tadı verdirecek denli itina gösteren **Spielberg**'in bu tip boşluklara düşmesi ve ilk filmin kimi sahnelerini, hattâ atmosferini (*tipik bir Spielberg usulü çocuk korkusu: sürekli yağan yağmur*) tekrarlaması yadırgatmıyor değil. Tüm eğlencelik oluşuna karşın bu filmin **Spielberg**'in enerjisini boş yere tükettiği ve onun karizmatik imzasına rağmen (*filmde 'bunu ancak Spielberg çekebilirdi' dedirten sahneler var*) perdede başka birisince çekilmiş ve Jurassic Park'ın mirasını sömüren bir film gibi durduğu görüşündeyim.

Men in Black

Spielberg'in ışıltısı daha pek çok şey gibi bu filmin içinde kayıp. Ama şükür ki ki sorumlu yapımcılığını üstlendiği **SİYAHLI ADAMLAR** (*MEN IN BLACK*)'de bunu telâfi ediyor.

Doğrusu **SİYAHLI ADAMLAR**, ayaklarımı neredeyse sürüyerek gittiğim bir film oldu. Temkinli olmam gereken pek çok etken vardı. Bir kere görsel efektlerden fena halde sıkılmış, yönetmen **Barry Sonnenfeld**'in ilk üç yönetmenlik denemesinin ikisinde kötü deneyimler yaşamıştım. (*ADDAMS FAMILY'nin enerjisine ve mizah anlayışına adapte olamamış, GET SHORTY'de sinema salonundan kaçmamak için sabreden ama sabrından ölen dervişi oynamıştım.*) Üstelik bende kötü anılar uyandıran **Will Smith** ve fevkalâde kişisel nedenlerle bir türlü ısınamadığım **Tommy Lee Jones** gibi iki başrol oyuncusu da cabasıydı. Bununla beraber, daha evvel ki **Sonnenfeld** hayal kırıklıklarına neden olan zaafım dürtüklemeye devam ediyordu. **Sonnenfeld** uzunca bir süre **Coen** kardeşlerin kameramanlığını yaparak o filmlerdeki kamera performansıyla beni dumura uğratmış bir şahsiyetti ve kendi yönettiği filmlerde eksik olan onca şey içinde sabır göstermeye ve görülmeye değer unsur yine kamera hakimiyeti olmuştu. **Steven Spielberg**'in imzası o kadar önemli değildi. Zira bir sorumlu yapımcının bir filme müdahalesinin hangi ölçütlerde olduğu malûmdu. İflâh olmaz bir sinema severdim ve arayan mevlâsını da bulur belâsını da diyerek salona girmiştim. **Danny Elfman**'ın 'benim' diyen müziğiyle dinamik bir giriş yapan film dinamizmini zerre kadar kaybetmeden göz açıp kapayıncaya kadar bittiği ve hınzır bir teistin elinden çıktığı açıkça belli olan çarpıcı kapanış sahnesi perdeden silindiği an yüzümde filmdeki naif ve mazbut esprilerden kalma bir gülümseme, göz pınarlarımda ise korkularımın boşa çıktığını görmemin verdiği rahatlamayla birikmiş iki damla yaş vardı. Filmde bir çok tanıdık şey bulunuyordu; özel-

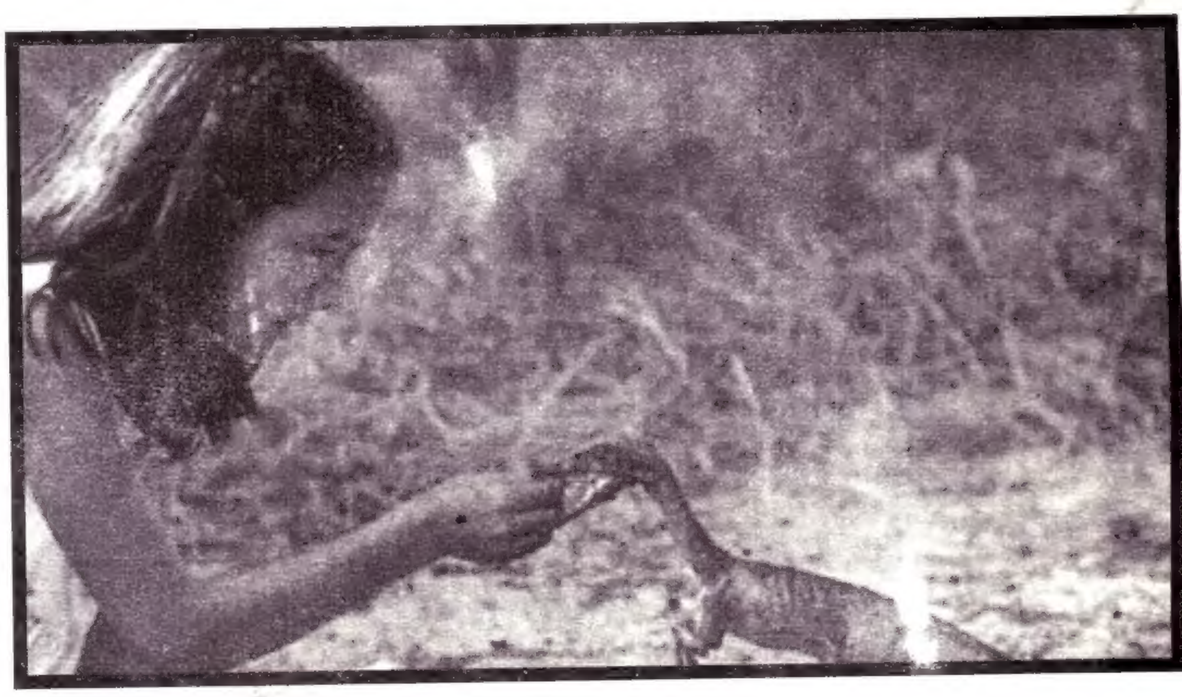

likle galaksiyi ele geçirmeye çalışan kötücül uzaylılar teması üzerine dayanarak bir bilimkurgu parodisine bilinçli olarak soyunan hikâyesi. (*Film bir 'tür' parodisi olmasının yanısıra tek başına bir komedi filmi olarak sivrilme niyetini gösteren özelliklere de sahip. Meselâ yazılı sınavın yapıldığı ve füturistik dekorları taşlayan bölüm.*) Genelde sadece video piyasasına sürülen bol caf caflı, çok hareketli ama değersiz **B** filmlerinin gittiği yoldan isteyerek ilerliyor, ancak bir süprüntü niteliği kesinlikle taşımıyordu. Beklediğimin aksine plâstik ve dijital efektlere sırtını dayamıyor, hepsini öykünün gerektirdiği kadarıyla kullanıyordu. Üstelik tümüne muzip birer yaratıcılık katıldığı, mayalarına incelikli bir yönetim yedirildiği için gövde gösterisi adı verilen keçi boynuzu tadını da vermiyorlardı. **Sonnenfeld** görsel efektlerle haşır neşir olan pek çok yönetmenin aksine eli kolu bağlı kalmıyordu. **Tommy Lee Jones** zaman zaman '*benim bu filmde ne işim var*' ifadesiyle ortalıkta dolansa da elinden geleni yapıyor, **Will Smith** doğrusu pek sinir bozmuyor, eğlendiği her halinden belli olan **Vincent D'onofrio** hemcinslerine karşı pek duyarlı böcek tiplemesiyle sevimli yüzünü bir ton makyaj altına gömüyor ve makûl filmografisinde cesur bir adım sayılabilecek rolünün altından yine makûl bir şekilde kalkıyordu. Belki de çok daha mühim birşey ispatlıyordu **Sonnenfeld**'in filmi. Zekâ ve yaratıcılığın en bildik formüllere bile soluk aldırabileceğini. Δ

"SPIELBERG öldü Yaşasın Okulumuz!"

Kendimizi uykusuz bir gecenin sabahında gala mekânı Ortaköy Feriye Sineması'na attık. Ben zaten heyecanlı insanım. Kendimi acayip gaza getiririm bu tür durumlarda. Böyle askere gitmeyecekmişim gibi meselâ, bi mutluluk kaplar içimi. Benimle takılanlar da nasiplerini alırlar bu duygu sağanağından. Simdi içinde bulunduğum durum öyle bir durum ki, muhteviyatı tarife gelmez. Luc Besson'un son filmi görülecek, perdeye Milla Jovovich, Gary Oldman, Bruce Willis gibilerin gölgesi düşecek, film bir bilimkurgu, üstüne üstlük siz de Cem Altınsaray olacaksınız. Kalp dayanmaz. Şaka değil, alır götürür insanı!..

C e m A L T I N S A R A Y

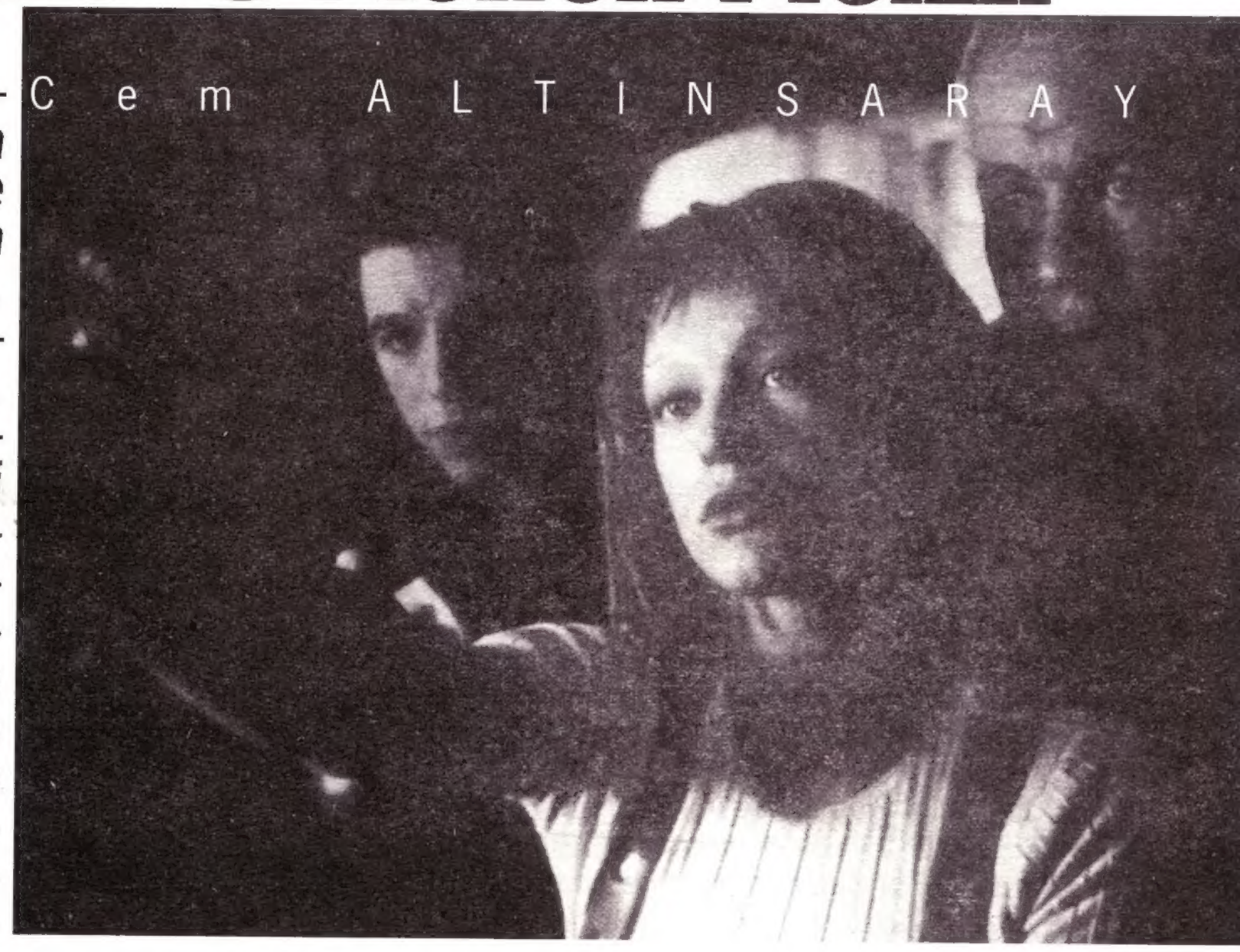

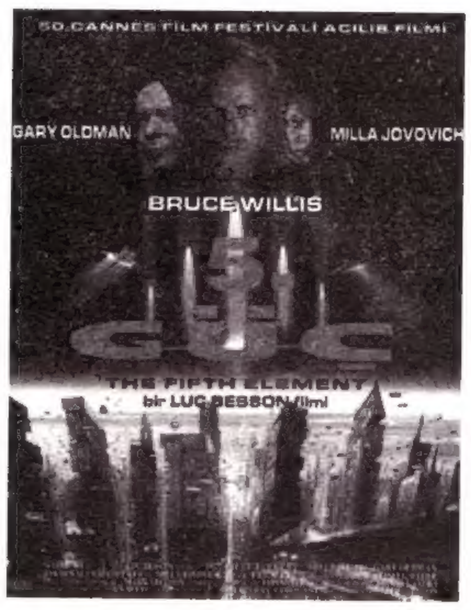

Yazık **Spielberg**'e. Öldürdüler adamı, bi kalemde sildiler. Muhtemelen o da çok beğenmiştir sözkonusu filmi, ancak kendi cemaatinin bir Fransız'ın ardına takılıp, geldiği onca yolu geri dönmesine de içerlemiştir çok! Gerek yerli, gerekse yabancı basında **"The 5th Element"** üzerine yazılmış yazıların hemen tamamında göze çarpan ortak bir iddiaya tanıklık ettik: "**Spielberg öldü, yaşasın Besson!**"... Yılların kurdu **Spielberg amca**'nın dinozorlu, mamutlu seri filmlere ağırlık vermesinin ve de ilerleyen yaşının yeteneğine gölge düşürdüğü yönündeki genelgeçer kanıya sırtını yaslayan bu iddia -*Besson tarafından da ciddiye alınmadı ya*- epeyi bir gürültü kopardı desek yeridir. Ben de "**Spielberg öldü, yaşasın okulumuz!**" şeklinde bir başlık atmak daha manidar olur diye düşündüm. Ancak aynı ölçüde dikkat çeker miyim orasını bilemem... Şimdi bir bakalım; bu filmi sadece Fransa'da 7.5 milyon insan görmüş. Amerika'da da bugüne dek en yüksek hasılatı yapmış Fransız filmi olma ünvanını yakalamış "*The 5th Element*". Besson'a karşı öteden beri ikircikli bir tavıra sahip olan

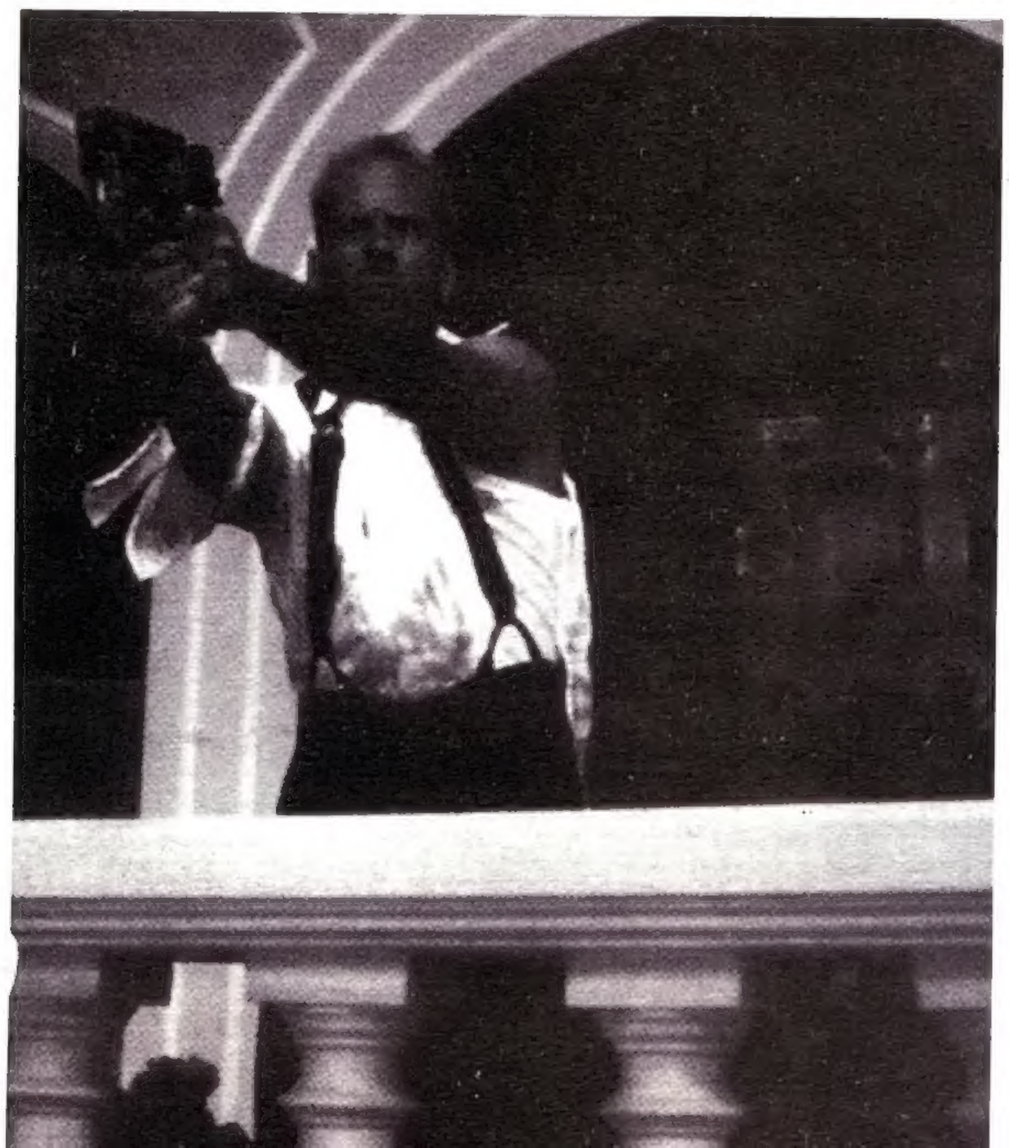

Fransız eleştirmenler, 50. Cannes Film Festivali'ne start veren filmi gördüklerinde, içten içe pek bir sevindiler, tahmin ediyorum. Zira onların nezdinde Besson bu filmle açık vermişti! Gardı düşmüş bu heyhüla adamı evlerine, ofislerine döndüklerinde, kâğıt kalemi kuşanaraktan gönüllerince tokatlayabileceklerdi. Ancak çarşıdaki hesap evdekine nanik çekecek; "**Hollywood taklidi Fransız ucubesi**", "**Bir çuval berbat olmuş incir**", "**Şımarık çocuğun pahalı oyuncağı**" vs. kabilinden yakıştırmalarla yerden yere vurdukları film, onlara çok geçmeden hayatı ve olasılıkla varoluş nedenlerini sorgulatacaktı. Geçtiğimiz sezon görmek fırsatı bulduğumuz "**Mars Attacks**"ın da becerebildiği bir şeydi bu hatırlarsanız. Neticede eleştirmen takımının Besson'un en kötü marifeti dedikleri, üzüntülerini iletikleri "*The 5th Element*" buralara, İstanbul semalarına kadar geldi de, bizim camia şenlendi.

Yukarıda bu yazının spotunda az buçuk tarif etmeye yeltendiğim bir hal ve şerait dahilinde girdik filme. Çıktığımızda ise zevkten kırılmış bir halde gerindik, karnımızı sıvazlayarak, yarımay kılıklı dudaklarımıza birer sigara tutuşturduk. Yollarda yürüdük ve hep güldük o gün. Bi de bundan dört tane 24 saat sonra, canımız kızımız Milla'yla, kırığı Luc Besson üstadı İstanbul'da ağırlayacak, kendileriyle yüz göz olacak olmanın hayali, düşüncesi ile müthiş zamanlar geçirdik... Ben "*The 5th Element*"in gelmiş geçmiş en iyi Fransız filmi olduğuna karar verdim o telâş içinde! İlk düşündüğüm şeylerden biri de "*Star Wars*"un 20 yıl gencini görmüş olduğumdu. Besson "*The 5th Element*" ile rahatlıkla "*Flash Gordon*"ları da katabileceğimiz, "Star Wars" serisiyle doruğa çıkan **space-opera** janrına tekabül eden, pahada ağır, seyirde hafif, postmodern bir gövde gösterisi yapmış. Popüler takılmaktan da gocunmamış besbelli. Nihayetinde perdenin görüp görebileceği en eğlenceli seyirliklerden biri çıkmış ortaya. Kendisi de zaten her fırsatta bu filmi yaparken öyle büyük idealleri olmadığından, 16 yaşından bu yana eğlenmesini sağlayan "*5th Element*" projesini hayata geçirerek, insanların duygusuna ortak olmasını

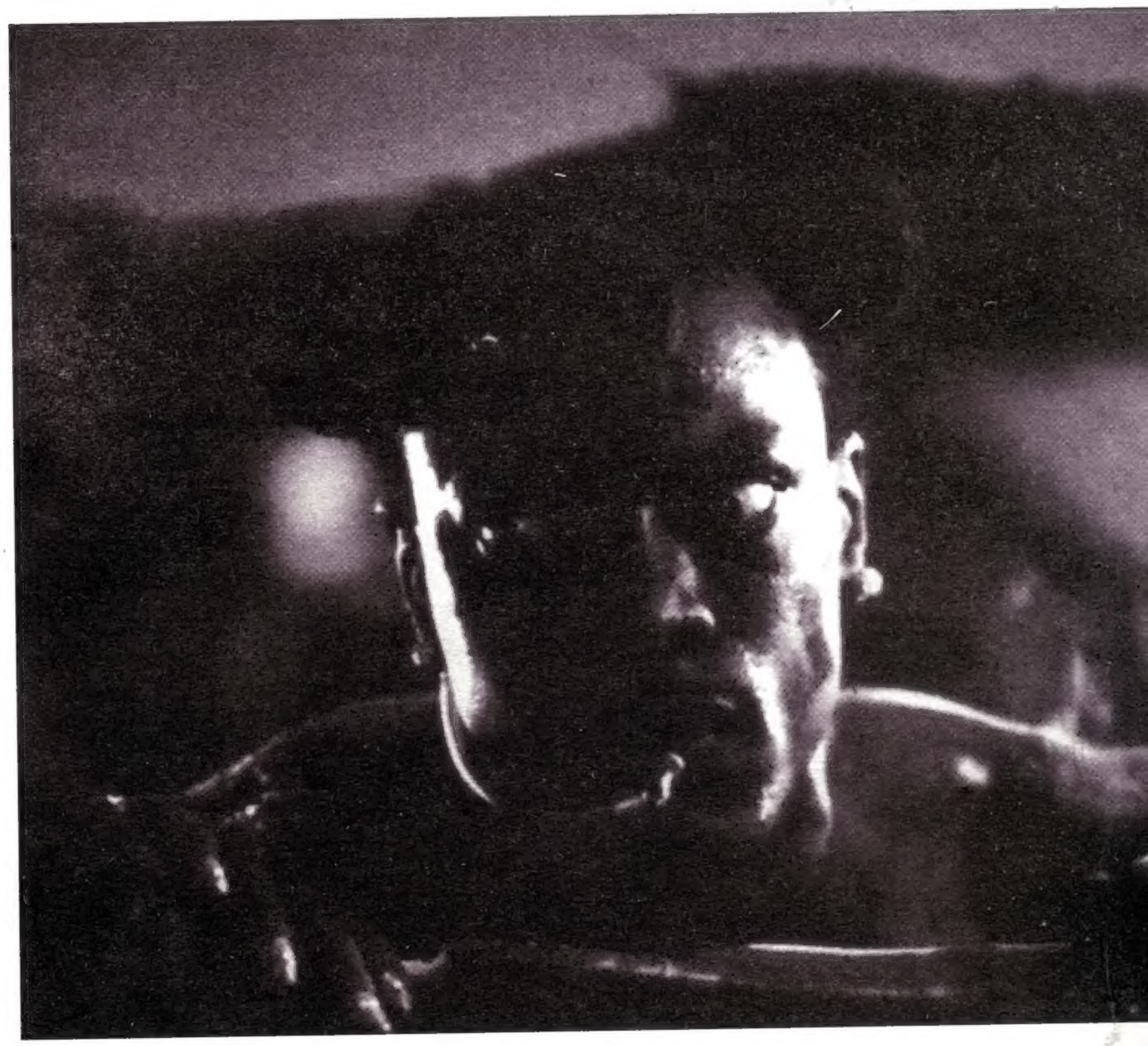

umduğundan dem vuruyor. Ciddi olduğu bir konu mevcut, gelin görün ki o konuda da ben ciddi değilim. Bu yüzden olacak filmin genelde bana pek tesir etmeyen, yalnızca Besson'u bağladığını düşündüğüm "felsefik" izleğinin veya da iyilik, kötülük, inanç vs. temelli altmetinlerinin üzerinde duracak değilim. Ancak burada gözden kolay kaçabilecek hayati bir noktanın altını çizmek gerek diye düşünüyorum. Öyle ki, üstad bilimkurgu adına alışık olmadığımız bir tavırla, filmindeki "*kötü*"nün kötülüğünün anahtarını vermiyor izleyicisine. Hiçbir açıklamaya gerek duymuyor. Zorg ne güç için, ne para için, ne bi gezegen, ne de intikam için insanlığın canına kastetmiş görünüyor. O sadece paşa gönlü öyle istediği için yok ediyor. Bu tutumuyla Besson'un, kurgusal olanı yaratmak kadar kendine inandırmayı da vazife edinmiş bir janra, bilimkurguya, bir başkasını, inandırıcı olmak ihtiyacı duymayan fantaziyi kattığını söylemek mümkün olur. Böylelikle bilimkurgu sinemasında bir ilke imza atıyor Besson ve fantazinin babalarından **J.R.R. Tolkien**'in mitik "*Lord Of The Rings*"inde yeralan ve kendiliğinden bir kötülüğe haiz olan Sauron'a nurtopu gibi bir kardeş geliyor.

Bundan başka Besson'un gelecek tasvirine de değinmek gerek. Şimdi bize öyle bir 23. yy. vaad ediyor ki Besson, transfer olup o zamanda yaşamak imkânımız olsa, bir an bile tereddüt etmemiz düşünülemez. Onun bize sunduğu, **Moebius** etkisiyle günümüz New York'unun "**Metropolis**" ile "**Blade Runner**" arası bir şeye deforme edilmiş hali. Ne var ki rengârenk, apaydınlık, gıcır gıcır bir New York bu. Bir siber cennet adeta. İnsan ilişkilerine yansımasa da -*orada pek yeni bi şey yok gibi*-, Besson'un mimari, ulaşım, adalet sistemi gibi konularda geleceğe dair öngördüğü resim gayet inandırıcı. Ve tabii "*Blade Runner*"a koşut bir kozmopolit yarın, ancak daha umut verici olması farkıyla! Yine de hemen herkesin ev almayı, komşu almaya yeğ tuttuğu bir zaman galiba bu. Ama evlerde ev hani. Kibrit kutusu büyüklüğündeki bir oda, sinema tarihi boyunca hiçbir filmde, **Corben**

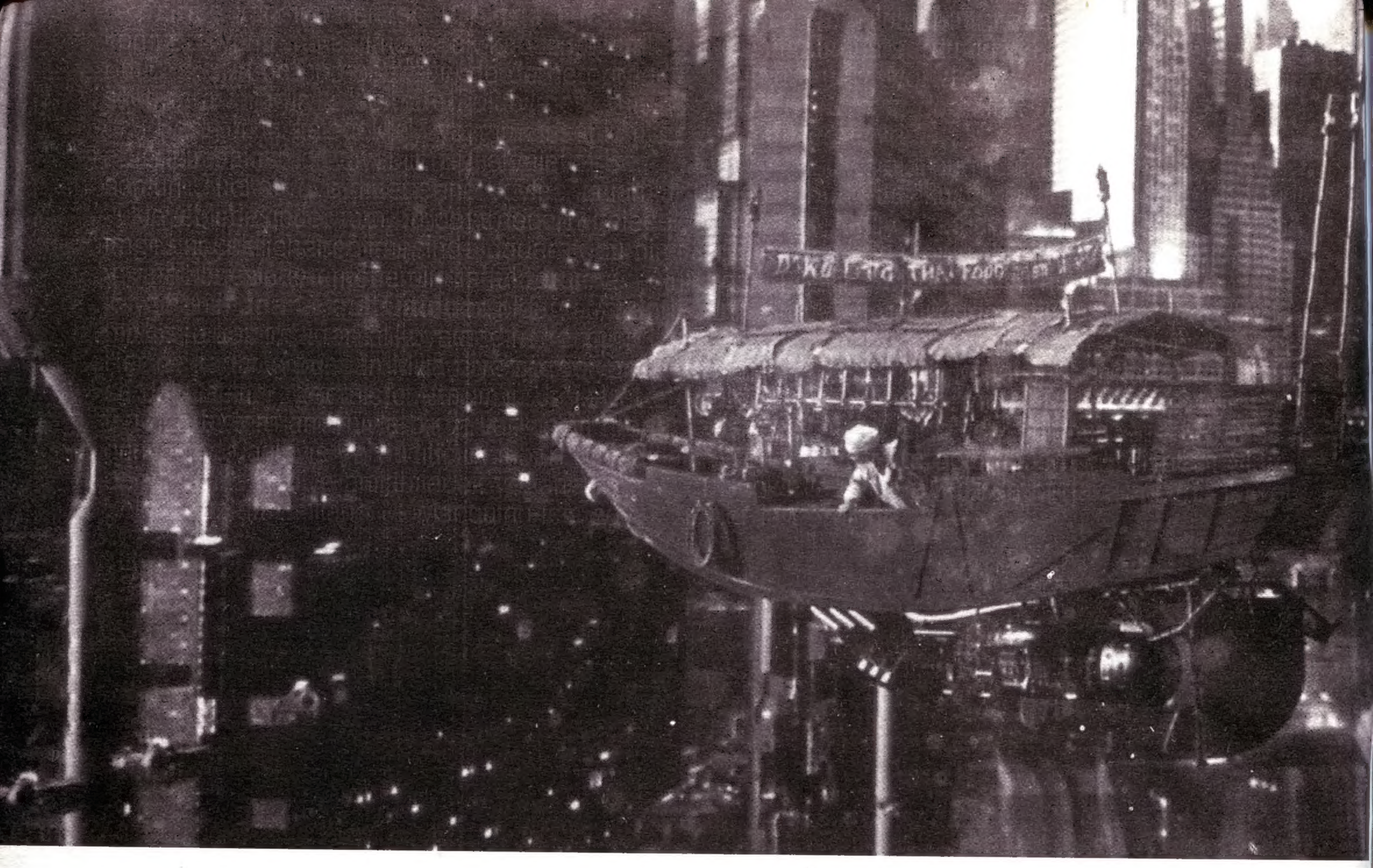

Dallas'ın -*Bruce Willis*- ikametgâhı kadar özendirici olmamıştır sanırım.
Besson'un en çarpıcı buluşlarından biri de kuşkusuz, "*Tatil Cenneti*" fikri. Kafasındaki cennet imgesini, **Gaumont**'un tahsis ettiği tatlı bütçe sayesinde mümkün mertebe canlandırma fırsatı bulduğunu varsayabiliriz. Ancak şahsen en çok **Diva**'nın o ilâhi sesiyle muazzam bir topluluk önünde şakıdığı konser sahnesinden etkilendim. **Leloo**'nun güzelliği, bir de bu konser sahnesi yıllar boyunca unutulmaz derim ben. Tabii bir de Besson'un geç 90'ların video-klip estetiği ve kurgu anlayışına sempatisini en bariz şekilde sergileme olanağı bulduğu, **Michael Jackson** ile **Prince** karışımı benzersiz **Chris Tucker** kompozisyonu... İnanılmayacak kadar güzeldi. Bu Tucker'in ne homoseksüel ne de heteroseksüel, tam anlamıyla "**seksüel**" olabilmesi açısından Besson'un gelecekteki yaygın cinsel kimliğe attığı bir bakıştı da diyebiliriz. Gelgelelim Besson'un, Tucker'a ve diğerlerine böylesi anlamlar yükleyebilmesinde, tüm bu postmodern gelecek imgesini şekillendirebilmesinde, giderek bu filmi yaratabilmesinde en önemli dış faktörün ve esin kaynağının **Jean-Paul Gaultier** olduğu yönünde bir hisse kapılmaktan alıkoyamadım kendimi. Her ne kadar o bundan Milla diye sözediyor olsa da! Gaultier, geçmişte Altman'ın da işaret ettiği üzere, tam anlamıyla bir zırvalık olan moda dünyasında anlayış ve yaratıcılık itibari ile kayda değer, sanatçı diye anılabilecek yegâne zat. Belki biraz da Galliano ve Macquinn için söylenebilir aynı şey ya, konumuz bu değil...
Görünen o ki Gaultier, "The 5th Element"in kostümcüsü, dekoratörü olmanın ötesinde bir işleve sahip. Bir kere filmde başroller dışında göze çarpan hemen tüm simaları bu adam bulmuş getirmiş. Kendisini yakınen takip edenler, özellikle yukarıda bahsi geçen konser sahnesinde yeralan tüm bir cast'in Gaultier camiasından teşekkül olduğunu farketmişlerdir. "**West Side Story**"nin jeneriğinde rejisör olarak usta yönetmen **Robert Wise**'in ve koreograf **Jerome Robbins**'in isimleri birarada geçer. "*The 5th Element*"deki benzer durum için bu kadar değilse bile, yine de bir güzellik bekliyorsunuz. Oysa Besson'a, Gaultier'in filme katkısı konusunda ne düşündüğünü sorduğunuzda, verdiği cevap sizi dumura uğratıyor: "*O çok çalışkan, kafanızdakini aktarıyorsunuz, derhal 800 tane çizimle önünüze geliyor!*".
Yufff be üstad, oldu mu bu?
Neyse bu kadar kusur kadın kızda da olur. Takılmayalım, tatlıya bağlayalım bu yazıyı...
İlkin sevgili Besson'u tebrik edip, devamı için duacı olalım; Milla'nın üstünü açıp, kızı üşütmesin geceleri diye de uyaralım! Bu arada Milla'ya Johny Depp misali bir kariyer temenni edelim. Filmden sonra kendisini Leonardo di Caprio ile aldatan karısı Demi'ye, Milla bebeği kastederek "1 - 1 oldu!" diye nispet yapan Bruce efendi'ye "Efferin oolum Osman!" diyelim. Sibyl Buck'ı ve Eve Salvail'ı da bi daha adam gibi rollerde görelim.

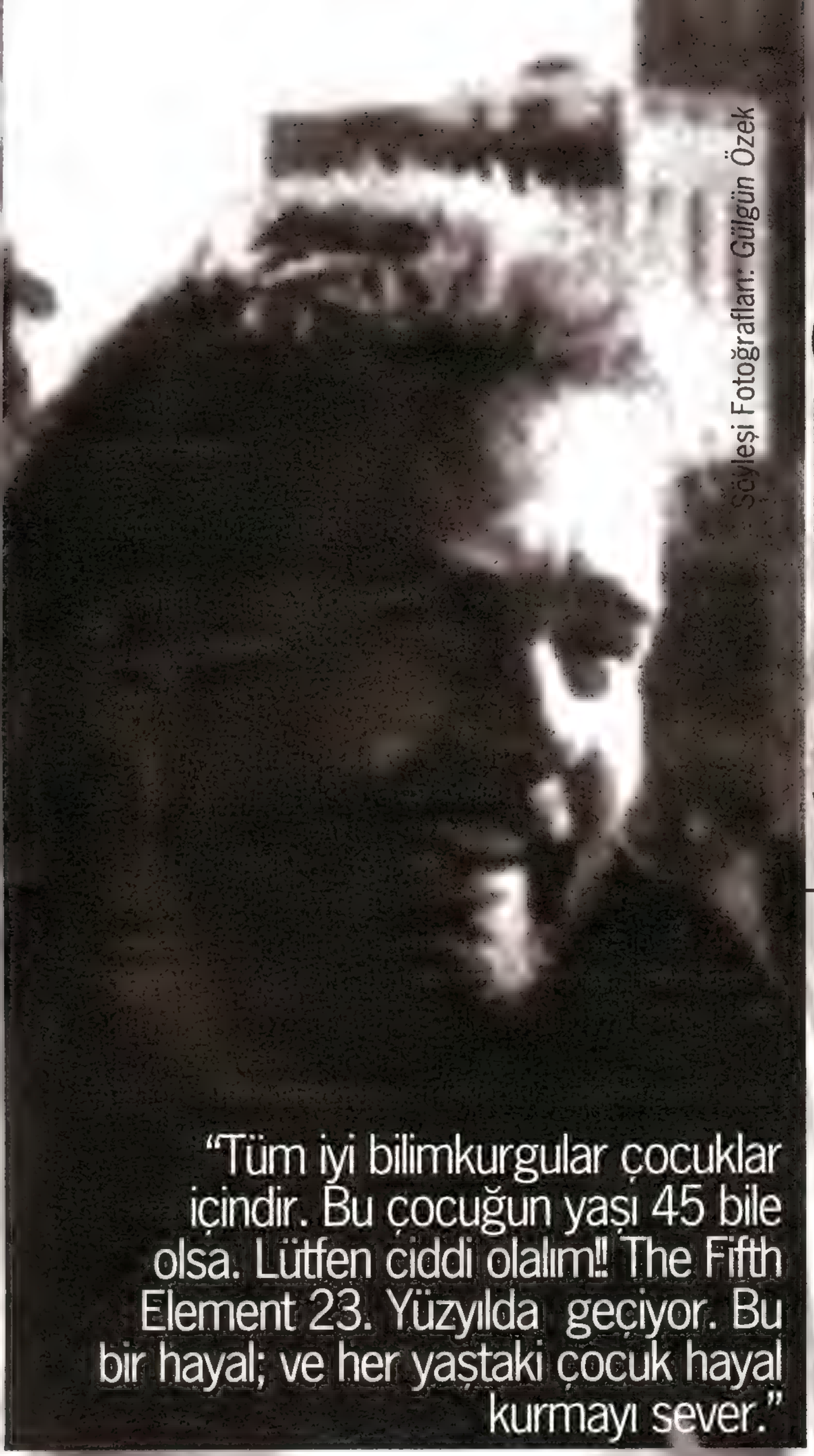

Söyleşi Fotoğrafları: Gülgün Özek

söyleşi: LUC BESSON

çocuklar hayal kurmayı sever

N i l g ü n B i r g ü l

"Tüm iyi bilimkurgular çocuklar içindir. Bu çocuğun yaşı 45 bile olsa. Lütfen ciddi olalım!! The Fifth Element 23. Yüzyılda geçiyor. Bu bir hayal; ve her yaştaki çocuk hayal kurmayı sever."

En son ne zaman bütünüyle yeni bir şey gördünüz? 2001? Star Wars? Blade Runner? İşte listenize ekleyebileceğiniz, gözlerinizi yuvalarından uğratacak bir başyapıt. Luc Besson'un bizleri benzersiz bir düş gücü bombardımanına tutan duygusal, erotik, nükteli, toplumsal bilinci yüksek, son derece zekice hazırlanmış bilimkurgu aksiyon-komedisi "The Fifth Element/Beşinci Güç" bence klâsikler arasındaki yerini çoktan aldı. Hepimiz sabırsızlıkla bekledik "devlet sırrı" gibi saklanan "Beşinci Güç'ü. Pek de haksız sayılmazdı Besson yaşadığı bu gizlilik paranoyası konusunda. 1994 filmi Leon'un senaryosu - nasıl olduysa - Richard Donner'in Assasins'i olarak çıkıvermişti karşısına. Besson bu konuda hiçbir zaman doğrudan suçlamada bulunmadı; ancak iki film inanılmaz derecede birbirine benziyordu. Tek bir farkla: Jean Reno'lu Leon mükemmelken, Stallone ve Banderas'lı Assasins - doğal olarak - berbattı. Neyse nihayet beklenen gün geldi, çattı. Koltuklarımıza yayıldık ve inanılmaz bir "ya sev, ya nefret et" deneyimi yaşadık. Ben sevdim. Hem de çok sevdim. Son yıllarda Hollywood'un piyasaya sürdüğü bomba (!!) lara zerre kadar benzemeyen, Besson'un müstehzi ve çılgın fikirlerle yüklü çocuksu ruhunun bir yansıması olan muhteşem bir ürün ortaya çıkmış ve bu ürün bir Fransız tokadı gibi inmişti Hollywood'un suratına. Ayrıca itiraf etmeliyim ki, filmi acımasızca eleştirenler, ya da "derinliği olmayan, bol görsel efektli sıradan bir Hollywood taklidi" diye dudak bükenler beni pek güldürdü. Onlara acıdım. Filmin ihtişamına gerçek anlamda vakıf olmak için, türün tüm filmlerini izleyip, Moebius'un hiç değilse birkaç çizgi romanını okumuş (*ve dehası karşısında şapka çıkarmış*), Jean Paul Gaultier'in yaşamı ve moda felsefesi hakkında birşeyler duymuş olmak, dünya üzerinde Ru Paul gibi insanların yaşadığını bilmek, ama herşeyden önce, mizah duygusu en az Besson kadar yüksek ve - süratli kurgusunun arasına serpiştirdiği sayısız ironik saptamayı tespit edebilmek için - en az onun kadar zeki, dikkatli ve algı kapılar açık olmak gerekiyor. Bu koşulları sağlayamayan Fransız sineması severler ise, Godard'ın sıkıcı Alphaville'i ile garip mutluluklar yaşayabilirler. Bu onların sorunu. Ama konu bilimkurgu olunca, ben Besson gibi düşünüyorum.

"Tüm iyi bilimkurgular çocuklar içindir. Bu çocuğun yaşı 45 bile olsa. Lütfen ciddi olalım!! The Fifth Element 23. Yüzyılda geçiyor. Bu bir hayal; ve her yaştaki çocuk hayal kurmayı sever."

Fransız eleştirmenler filmi beğenmemiş, ne gam. Besson muzip tavrıyla karşılık veriyor. "**Ben kötü bir Fransız'ım. İçki ve sigara kullanmam. Futbol sevmem, midye yemem. Aslında ülkemde**

beni sevmezler çünkü başarılı biriyim. Fransızların başarıya tahammülü yoktur."

Yeni filminin popüler kültürü yansıttığı, piyasanın istekleri doğrultusunda ticari bir film yaptığı şeklinde eleştiriler de pek umurunda değil.

"Tüm referanslarınızı neden batıdan alıyorsunuz? Neden Fransa'da filminizi seyretmiş olan 7.5 milyon kişinin fikrini sormuyorsunuz? Gazeteci sanatçı ilişkileriyle, halk sanatçı ilişkileri çok farklıdır. Sanatçılarla gazeteciler genellikle savaş içinde olurlar. Oysa halk bir filmi görmek istiyorsa sinemaya gider ve görür. Üstelik bu filmin öyküsünü onaltı yaşında yazmıştım ve filmi yapmak 5 yıl sürdü. Daha onaltı yaşındayken film endüstrisi beni nasıl yönlendirmiş olabilirdi ki? Bütün yaptığım hayallerimin peşinden gitmek. Zamanlama hatası yapmış olabilirim ama bu benim sorunum değil. Benim tek derdim kendimi ifade etmek. Dediğiniz gibi "İnsanların görmek istediği filmi yapmak" değil. Ben bazen son derece çocuksu, bazen de yaşlı bir adam olurum. Ama her koşulda hayallerim ve içgüdülerimdir beni yönlendiren. Basının bunu anlamasını beklemiyorum çünkü onlar bir şekilde 50 sayfalarını doldurmak ve bunun için yeterince reklâm almak zorunda. Kendilerini buna şartlandırmışlar. Başka şeye akılları ermiyor. Başından anlaşılmasını istediğim tek şey var; Ben özgür bir insanım ve yalnız kendi hayallerimin peşinden giderim."

Yönetmen, Blade Runner, Star-Wars, Alien ve Brazil gibi filmlerin "fan"ı olduğunu inkâr etmiyor. Ancak, Beşinci Güç'ün, bugüne kadar etkilendiği film ve yönetmenlerin bir bileşimi olduğu iddiası da gülümsetiyor Besson'u.

"Bugüne kadar en çok annemden ve köpeğimden etkilendim. Bence insanlar yaşamın kendisinden etkilenirler, yaşadıkları tecrübelerden etkilenirler. Bence yönetmenler arasında bir benzerlik yok. Ancak tecrübeleri, kökleri sağlam olmayan bir yönetmen, bir başka yönetmeni taklit etmeye başlarsa, o zaman bir benzerlik ortaya çıkabilir. Ben ilk kez televizyon aldığımda 16 yaşındaydım. Pek tv seyretmişliğim yoktu. Pek çok sanata da yeteneğim yoktu. Ne dansedebiliyordum, ne resim yapabiliyordum, ne de şarkı söyleyebiliyordum. Sadece yazmayı becerebiliyordum. Biliyorsunuz, sinema da en genç sanat. Bütün diğer sanatların da birleşimi. Bence bu yüzden, yani diğer şeylere yeteneğim olmadığından senaryo yazmaya başladım. Gazatecilerin işidir, filmleri arka arkaya seyrederler, sonra aralarında benzerlikler bulurlar. Oysa yönetmenlerin etkilendiği şeyler filmler değil. Onlar hayatın çok küçük bir parçası. Örneğin ben Asya'yı ilk kez ziyaret ettiğim zaman renklerden, dillerden, yemeklerden, farklı kültürlerinden etkilendim. Başka yönetmenlerin filmlerinden neden etkileneyim ki? Ben pek çok farklı şeyi algılayıp, yansıtabiliyorum."

Şu ana kadar yapılan en yüksek bütçeli filmlerden birine imza atmış olması Besson'u istemediği şeyler yapmaya zorlamamış.

"Bir şeye evet ya da hayır demek daima sizin elinizdedir. Eğer sizin seçiminiz ödün vermekse bu sizin bileceğiniz bir şey. Fakat ben bundan hoşlanmıyorum. Başkalarının hayalini gerçekleştirmek için çalışmam. Kendi hayallerimin peşinden giderim. İşverenler, işçileriyle yaratıcıları arasında fark olduğunu bilmek durumundadır.

90 milyon dolar bütçeli filmin görsel efektleri James Cameron'un şirketi Digital Domain tarafından gerçekleştirilmiş. Daima "en iyi" lerle çalışmayı kendine ilke edinmiş olan Besson'un , bu konuda 1 numara olan Lucas'ın ILM'i yerine Digital Domain'i tercih etme sebebi ise hayli ilginç.

"Cameron'un Digital Domain'ini seçtim çünkü ikinci sıradaydılar ve ILM'in tahtına göz dikmişlerdi. Bilirsiniz, kimi insanlar en iyi olduklarını bildiği zaman, garip havalara girebilirler. ILM'le görüşmeye gittiğimde bunu hissettim. "Siz senaryoyu bırakın, biz sizi ararız" gibi. Kusura bakmayın doğruca Cameron'un yolunu

tuttum. "Filmim için gereken neyse onu yapmayı garanti ediyorsan, iş senin" dedim. Cameron sözünün eri adam. O sıralar Titanic'le uğraşıyor olmasına rağmen, beni asla ihmal etmedi. Bütün tırnaklarını kökünden kemirmek pahasına filmimi tehlikeye atmadı. İnsanlığı için ve ortaya çıkardığı muhteşem iş için ona minnettarım."

Yüksek bilgisayar teknolojisi gerektiren filmler yapması, Besson'u bilgisayar dostu yapamamış. Yaşamını ve günlük işlerini kolaylaştırma konusunda bilgisayara itibar etmiyor Luc Besson.

"Bilgisayarım yok ki? Zaten olsa da nasıl açılacağını bile bilmem. Bu konuda umutsuz vak'ayım. Ben halâ kâğıt ve kalemle çalışıyorum. Yalnız bir "editing" programı var. Düzeltmeler için onu kullanıyorum. Bu gerçekten faydalı bir program. Amcak bunu da yapan ben değilim. Sekreterim hallediyor. Tv'yi, bilgisayarı, video oyunlarını soğuk ve sevimsiz bulurum. Ruhsuzdurlar. Ben insanların bir araya gelip belli duygular paylaşabildikleri sinema salonlarını tercih ederim. Bir de internet olayı var. Bu konuda hiç bir kanun, hiç bir sınırlama yok. İsteyen istediğini söylüyor. İnsanların kafası karışıyor. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu bilmiyorsunuz. Bu en büyük internet sorunu."

Luc Besson filmlerinde öykü ve görüntü efektleri kadar tipleme ve karakterizasyona da önem veriyor. Korben Dallas rolü için ilk günden beri düşündüğü isim Bruce Willis'miş. Willis'in profesyonelliğine hayran. Gary Oldman'a ise adeta tapıyor.

"Pek çok harika oyuncu tanıyorum. Ama hepsi, bir role adapte olabilmek için aylarca çalışır. Oysa Gary söz konusu olduğunda, bugün çöpçü olmasını isteyip ertesi gün çekimlere başlayabilirsiniz. Aynı anda Hamlet'i oynamasını isterseniz Gary en iyi Hamlet'i oynayacaktır. Dünyada başka hiçbir aktör bunu başaramaz. O mükemmeldir."

Leeloo karakterini oynayan Milla Jovovich'de karar kılana kadar sekiz bin aday izlemiş Besson. Ve içlerinde en iyisinin o olduğuna karar vermiş. Koca gözlü 'Alien' masumiyeti, nefes kesici insan dişiliği, bizi yürekten inandırdığı duygusallığı ve samimiyeti ile *"lafamme Leeloo"* başına konan devlet kuşunun farkında.

"Çok özel bir roldü. Daha önce hiç böyle bir şey seyretmemiştim üstelik. Çok fazla çalıştım, çünkü bu rolün bana verilmesinin büyük bir ayrıcalık olduğunu düşünüyorum. Rolün masumiyet ve mükemmelliğine ulaşmak için günlük kişiliğinizden sıyrılmanız gerekiyor. Yaşamın içindeki güvensizlikten sıyrılıp o masumiyeti yakalamak oldukça güç oldu. Daha önce hiçbir yönetmen bana bu kadar önemli bir rol vermemişti. O yüzden gerçekten çok fazla çalıştım. Leeloo'nun filmde kullandığı dörtyüz kelimelik bir dil vardı. O dili öğrenmek gerçekten çok zordu. Kaldı ki, Fransızca 'Merhaba' demek bile on yılımı almıştı. Yine de şunu söyleyebilirim ki, bu dil Fransızcadan çok daha kolaydı. Komikti. Luc çalışmam için bana bir sözlük vermişti ve bu çok yardımcı oldu.

Filmlerimde bir karakteri canlandırırken genellikle kendimi oldukça uzak tutmaya çalışırım. Diğer işlerde olduğu gibi, ben de işimi yaparken, yani rol yaparken, ona en iyi şekilde konsantre olmaya çalışırım. Ama kapıdan çıkarken işi içerde bırakırım. Bir karakteri canlandırırken onu aynen hissetmeniz gerekmiyor, bunun için kendinizi öldürmeniz gerekmiyor. Tabii ki zaman zaman gerçek kişiliğinizle canlandırdığınız kişilik arasında geçişler oluyor. Ama Trainspotting'deki gibi uyuşturucu müptelâsı birini canlandırıyorsunuz diye müptelâ olmanız gerekmiyor. Oysa Leeloo farklı. Onu canlandırmak daha kolay oldu. Çünkü o çok mükemmel biri. Onda olan ne kadar çok özelliği kendi kişiliğime alabilirsem, o kadar mutlu olabileceğimi düşündüm. Bence Leeloo'nun karakteri çok mükemmel. Ve seçilecek en doğru yol."

Yeni jenerasyonun "Spielberg öldü, yaşasın Besson" biçimindeki yaklaşımı ise sinirlendiriyor Besson'u.

"Spielberg'e daha fazla saygı duymamız gerektiğini düşünüyorum. İnanılmaz filmler yönetti. Onu anlamanız için sette görmeniz gerekir. Şekerci dükkânındaki küçük bir çocuk gibidir.

Bütün filmlerini aynı sevgi ve heyecanla yapar. Yaptığı işe büyük bir aşkla bağlıdır ve bu konuda ona büyük saygı duymamız gerekiyor. Onu en son Jurassic Park 2'nin setinde gördüğümde, onca film çekmiş olmasına rağmen halâ çok heyecanlı, çok diriydi. Bence onun başarısının en büyük nedeni, bunca yıldan sonra film çekmeye ve film ortamına gösterdiği sevgi ve saygıdır."

Beşinci Güç gösterime girmeden önce, filmin konusu hakkında yapılan özet açıklama (tek cümlelik!) şöyle idi: "New York'lu bir taksi sürücüsü kendini iyi ve kötü arasında sonsuz bir savaşta bulur." Sızan diğer haberler ise, garip bir ışın yayan piramit ile, uzaydan gelen karanlık bir gücün varlığı şeklindeydi... ve biz çok gizli tutulan bu temayı sanki bir yerlerden hatırlıyorduk. Nereden mi? Kült çizgi film Heavy Metal'de yer alan Harry Canyon adlı öyküden. Bu öyküye de kaynaklık etmiş olan Metal Hurlant / Heavy Metal çizeri Jean (Moebius) Giraud'un "The Incal" çizgi roman serisinin son sayısı "The Fifth Essence" adını taşıyordu ve benzerlik şaşırtıcıydı. Oysa Luc Besson söz konusu çizgi romanı ve filmi görmediğinden çok emin.

"Sözünü ettiğiniz filmi ne gördüm, ne de duydum. Dünya üstünde farklı yerlerde, farklı insanlar aynı şeyi düşünebilirler veya hissedebilirler. Ben Subway'i yaparken, üç değişik kişinin daha böyle bir film yapmak istediğini, filme başladıktan altı ay sonra duydum. Ancak ben daha önce davrandığımdan onların projeleri suya düşmüş oldu. Daha sonra dinozorlarla ilgili bir film yapmak istedim, ama farkettim ki onun için de ben çok geç kalmışım."

Besson'un samimiyetinden kuşkumuz yok. Ancak filmin tasarım ekibinin başında best-seller çizgi roman serilerinden Valerian'ın (Doğan Kardeş okurları hatırlayacaktır) yaratıcısı Jean-Claude Mezieres ile birlikte Moebius olunca, olay netlik kazanıyor. Zaten açılıştaki çöl sekansında seyrettiğimiz Mondoshawan uzay gemisi "beni Moebius tasarladı" diye avaz avaz bağırıyor ve filmin Fransız çizgi romanları gibi bir seyir izleyeceğini işaret ediyordu.

Filme damgasını vuran bir diğer Fransız ise dahi çocuk Jean-Paul Gautier idi kuşkusuz.

"Jean Paul her şeyden önce inanılmaz yetenekli. Fakat çok önemli bir özelliği daha var: Hiç egosu yok. Yanlızca filmi düşünerek üretiyor. Kendisini filmi kullanarak ispatlamak gibi bir kaygısı yok. Oyunun ne olduğunu daha başından kavrıyor. Film için yüzlerce çizim yaptı. Beğenmediğim bir şey olduğunda sebebini bile sorma gereği duymadan yırtıp attı, yenisini hazırladı. Aynı anda hem çok yetenekli, hem de birlikte çalışması kolay birini bulmak zordur. Jean Paul işte böyle biri."

Yıllardır merak ettiğimiz ve sormadan geçemeyeceğimiz bir konuya geliyoruz. Hemen hemen bütün filmlerinin açılış sahnesinde aynı espri var. Bu bir tercih mi, yoksa tesadüf mü?

"Öncelikle tüm filmlerimi seyrettiğiniz için teşekkür ederim. Hayır, başlangıçta kasıtlı bir şey değildi bu. Big Blue Fransa'da o kadar popüler oldu ki beni "Mr. Blue", Jean'ı "Enzo" diye çağırmaya başladılar. Nikita'nın da aynı şekilde başlama sebebi bu; ama kamera yükselir yükselmez arkadan gitarlar girer, farklı bir film olduğu belli olsun diye. Leon'u farklı düşündüm. Açılış sahnesi olarak Central Park yer alacaktı. Ama helikopterle yaklaştığımızda bir de baktım ki, hesapta olmayan bir göl ve gölde bir yansıma var. Güzel olduğu için kaldı, ama kasıtlı değildi. Atlantis öyle başlamıyordu!! The Fifth Element'e gelince... Bir arkadaşım - *kendisi filmin Fransa distribütörüydü* - filmin açılış sahnesini görünce " Neden her zamanki gibi başlamıyorsun, öylesi muhteşemdi" dedi. Ona çok pahalıya mal olacağını, bu yüzden imkânsız olduğunu söyledim. "Mecbursun" diye günlerce başımın etini yedi. Sonunda dayanamadım "Çok iyi bir fikrim var. O kadar meraklıysan git yapımcıyla görüş, parayı versin." diye başımdan savdım.

Filmin unutulmaz sahnesinde diva (Invamulla Tchako) Donizetti'nin 'Lucia di Lammermoor Arya'yasını şakıyor.

Gitti ve elinde açık bir çekle döndü. Biz de açılışı öyle çektik."
Filmde rahip ve Zorg'un karşı karşıya kaldığı bir sahne var. Bu sahnede, kötünün de iyi kadar varolması gerektiğini söylüyor.
"Onyedi ülkede filmin basın toplantısına katıldım, ilk defa filmden bir sahne ile ilgili bir soru soruluyor. Bunun için teşekkür ederim. Söz konusu olan komik bir sahne. Bir silâh satıcısı rahibe 'Aslında ikimiz de aynı işi yapıyoruz' diyor. Bu Nietzche'nin bir teorisinden alıntıdır. Filmde iyiyle kötünün her yönünü göstermek istedim."
İzleyici tepkilerini göz önüne alırsak aynı sahneyi yine çeker miydi acaba?
"Hangi izleyici? Amerika'da yaşayan 60 yaşındaki bayan mı, yoksa 14 yaşındaki Japon çocuk mu? Yani filmin izleyicileri aynı mı? Hem bu sahnenin zonunda Zorg'u haklı çıkarmıyorum. Haklı çıkan yaşam. İnsanlar yüzyıllardır çeşitli teorilerin peşinden gidiyorlar. Sosyalizmi denediler, komünizmi denediler. Fakat gerçek şu ki, hiçbir şey aslında yolunda gitmiyor, çünkü hayat sürekli değişmekte."
En çok merak ettiğimiz soruyu sormadan söyleşiyi tamamlamak istemiyoruz. Starwars'ın üçüncü filmi Fall of the Jedi'ı Besson'un yöneteceğine dair söylentiler var. Doğru olması için dua ederek soruyoruz.
"Böyle bir şey ben de duydum. Lucas'ı arayıp bana böyle bir mesaj bırakıp bırakmadığını soracağım. Çünkü bu bana son zamanlarda sıkça sorulan bir soru. Bana böyle bir teklif gelmedi. Ben de gazetelerden öğreniyorum. Nereden kaynaklandığını da bilmiyorum. Basında işler farklı yürüyor. Birisi "Bu filmi en iyi bu adam yönetir" diye bir fikir ortaya atıyor. Bir diğeri bu fikri gerçekmiş gibi haber yapıyor. Sonuncusu da gelip "Filmi çekmeye ne zaman başlıyorsunuz?" diye bana soruyor. Star Wars ile ilgili en ciddi bağlantım ismimin Luc olması."
Beşinci Gücün devamı olacak mı? Kimbilir. Besson devam filmlerine asla sıcak bakmıyor, ama ikinci bir Beşinci Güç için yeşil ışık yakmaktan da geri kalmıyor. Mr Spock'ın dediği gibi "olasılık" ları asla gözardı etmemek lâzım. Bitirirken, Luc Besson'a teşekkür etmek istiyorum. Türün sunabileceği tüm güzellikleri tek bir filmde, bu kadar görkemli bir biçimde biraraya getirebildiği için değil. 23. Yüzyılda operanın halâ varolacağına ve gözlerimiz dolu dolu izlediğimiz o kısacık ama bizi kendimizden geçiren sahnede olduğu gibi diva'ların halâ ayakta alkışlanacağına inandığı ve bizi de inandırdığı için. Δ

öykü:

hademeyi takdimimdir

Taner Tanrıöver

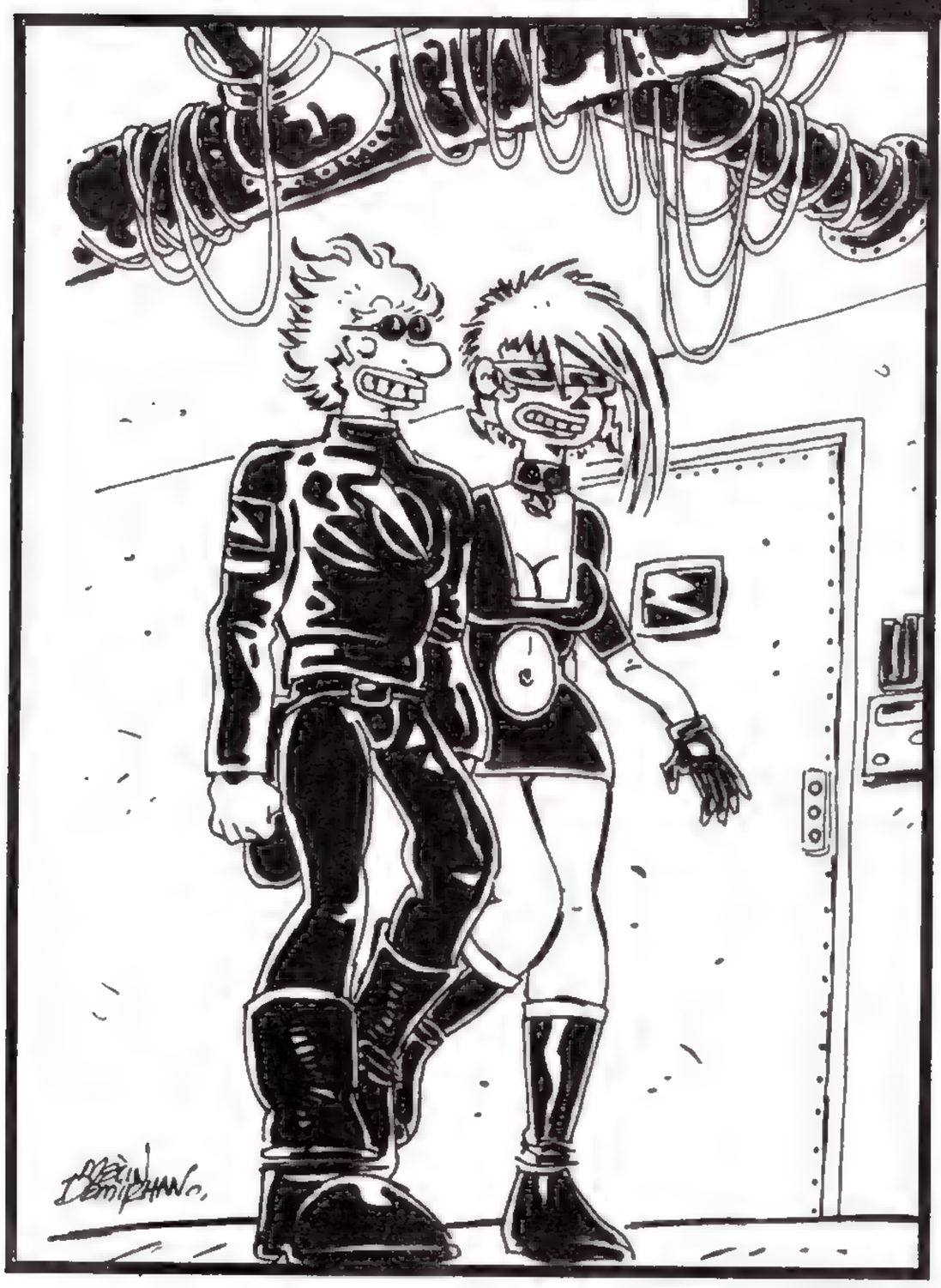

"Yolun bu olduğuna emin misin?" diye sordu Nada.
Koridor biz ilerledikçe loşlaşıyor, kırmızı giysileri, ışığın bu farklı tonu altında pembe görünüyordu.
"Hayır," diye cevap verdim. "Seni takip ediyorum."
"Ne?" Durdu, afallayarak. "Hayır. Ben seni takip ediyorum."
"Benim yolu bildiğimi de nereden çıkardın?"
"Bir kere, istasyonda benden daha uzun süredir bulunuyorsun."
"Bu bütün istasyonu avucumun içi gibi bildiğim anlamına gelmez."
"En azından takriben nerede olduğumuzu biliyor musun?"
"Sektör D 51," dedim, tabelâdan okuyarak.
"Konferans nerede yapılacaktı?"
"A 101."

Fasülye biçimindeki çantasından bir proton haritası çıkarıp bizi hologramın üzerinde buldu. Sektör A 101 ve konferans salonu maket uzay istasyonu üzerinde soğuk siyah bir kare olarak gösterilmişti, biz ise yanıp sönen iki kırmızı nokta olarak. Yeşil oklar, oraya ulaşmak için izleyebileceğimiz hepsi en kısa mesafeye eşit alternatif rotaları gösteriyordu.

"İkimizin de üzerinde proton haritaları varken nasıl kaybolabildiğimizi anlayamıyorum," diye homurdandı Nada.

"Kolay," diye açıkladım, "onları daha önce kullanmayıp diğerinin yolu bildiği ümidiyle körü körüne birbirimizi takip ederek."

Bir rota seçip rehber düğmesine bastıktan sonra haritayı kapattı. Artık yapmamız gereken dönüşler duvarda beliren yeşil oklarla gösterilecekti.

Üzerinde GİRİLMEZ işareti olan kapalı bir kapı tarafından durdurulana kadar birkaç dakika sessizce yürüdük.

"Bu ne .mına koyim?" diye söylendi Nada. "Bunun burada olması gerekiyor mu?"

"Orasını bilemem, ama seni temin ederim ki burada," dedim, alay ederekten.

Arkamızda ayak sesleri duyduk. Aynı anda dönüp bir hademe-androidi bize bakarken bulduk.

"G-21," diye kendini takdim etti. "Size lütfen yardım edebilir miyim?"

"Evet," dedi Nada. "Bu kapıyı bizim için açabilir misin?"

"En içten mekanik özürler," diye cevap verdi robot, "Yetkili değilim."

"Ama geçmemiz lazım. Benim haritama göre burada bir geçit olmalı."

"Haritanız eski veya bozuk olmalı," diye açıkladı robot. "5 Aralık 3132'den itibaren bu kapı yetkili personel haricinde herkese kapalı tutulmaktadır."

"İçeride ne var?" diye sordum.

"Üzgünüm. G-21 bu bilgiyi vermeye yetkili değil."

"Niye kendinden üçüncü şahıs olarak bahsediyorsun?"

Nada bir sibernetik mühendisiydi ve bu robotların içindeki konuşma donanımlarını mükemmelleştirmeye uzmanlaşmıştı. Bu yüzden ne söyledikleri ve neden söyledikleri hakkında onları sorgulamak için daima zaman ve zahmet harcardı.

"Böyle programlandım," diye cevap verdi robot.

"Peki kim oraya girmeye yetkili?"

"Bu bilgiyi vermeye de yetkili değilim."

"Kendinden birinci şahıs olarak da bahsediyorsun."

"Daha bir insansı olmak için değişik gramer yapıları kullanmaya programlandım."

"Sana söyleyeyim ki," dedi Nada, "çoğu insanın konuşmasında böyle tutarsızlıklar yoktur."

"Dilbilgisine dair düşünce sistemlerimin henüz sizin hoşlanacağınız kadar düzgün ve inandırıcı olmayışından dolayı özür dilerim."

"Özür kabul edilmedi," dedi Nada, alay ederek.

"Daha sert özür dilerim," dedi G-21.
"Daha sert özür dilemek diye bir şey yoktur."
"Daha sert özür dilediğim için özür dilerim."
"Mikroprosesörün bir M-76534532 mi yoksa M-76534532a mı?"
"Aslında ben sadece K-63542221a ve bir M-76j geliştirici kartuşuyla işliyorum."
"Peh!" diye tükürdü Nada, "Bu her şeyi açıklıyor. Senin orijinal sistemin yeni M serisi geliştiricilerle uyumlu bile değil. Eğer seni yakınlarda emekliye ayırmazlarsa ya yanar ya da sönüp yokolursun."
"Sibernetik alanında çok bilgili olduğunuz anlaşılıyor, bayım," dedi G-21.
"Ben Nada Ruskin'im. Hafıza bankalarında benimle ilgili birşey var mı?"
"Evet Bay Ruskin, K,L, ve M serisi androidleri piyasaya süren projelerde çalıştınız. Oniki yaşındayken silâhsız saldırıdan tutuklandınız. Kocanız 81 yaşında kendini öldüren bir uyuşturucu müptelâsıydı ve bugün, 7 Aralık 3132'de, 232 yıl, yedi ay ve onbir gün yaşındasınız ki bu sizin oğlak burcundan olduğunuzu gösterir. Kızınız orduya katılıp.."
"Dur!" diye bağırdı Ruskin. "Görüyorsun," dedi bana, kızgın bir görünüm ve ses tonuyla, "böyle zırvalayıp duruyor. Her konuda herşeyi rastgele söylüyor. Bu model çok ilkel. O zamanlar merkez prosesörün yeni bilgi yüklenip işlendikten sonra nasıl işleyeceğini az veya çok kontrol edebiliyorduk, yani, robot deneyimleri, gördüğü ve duyduğu şeyler sayesinde sonunda bir tür karakter geliştiriyor. Bu örnekte, elimizde yıllardır biz insanların iletişim kurma denemelerimiz yüzünden evrene saçtığımız karışıklığa maruz kalıp kendine özgü konuşma bozuklukları edinmiş garip bir hademe var."
"Üzgünüm," dedim, sözünü bitirmesini kibar (ve sabırlı)ca bekledikten sonra. "İşinle pek ilgilenmiyorum; halâ sekiz dakika içinde başlayacak olan bu konferansa katılmamız lâzım ve halâ bu .ktiğimin kapısını açmak için birşey yapmış değiliz."
"G-21, sektör A 101'e alternatif bir rota biliyor musun?"
"Evet Bay Ruskin, lütfen beni takip edin."
Tekrar yürümeye başadık. Kendimizi önce zıt istikamette, sonra birkaç yerden dönüp çağlar önce Vietnam'da duyduğum yanık tırnak kokusuna benzer bir kokusu olan loş ve kasvetli bir koridorda bulduk.
"Eğer bu robot bana anlattığın kadar ilkel ve şaşkınsa," dedim Nada'ya, "niçin onu takip ediyoruz?"
"Ne kadar ilkel olursa olsun, kimse robotlardan daha iyi rehberlik yapamaz."
"Neden haritadan başka bir rota seçmiyoruz?
"Gerekli değil, inan ki. Bu robotlar hatasız kılavuzlardır. Sana güvenle söyleyebilirim ki sibernetiğin mükemmeliyete ulaştığı bir konu varsa o da budur."
"G-21, astrolojiye inanır mısın?" diye sordu Nada, yürüyüşümüze devam ederken.
"İnanmaya veya inanmamaya programlı değilim."
"Tatmin edici bir cevap. Ama konuşma bozuklukları veya gereğinden fazla konuşmak gibi kasıtsız ve önceden hesaplanmayan arızalar edinebildiğine göre, programını değiştirebilirsin. Daha doğrusu deneyimlerin, yaptığın işler vs. sayesinde programın değişir. Böylece önceden inanmaya veya inanmamaya programlanmış olsan bile bu zaafın üstesinden gelmiş olabilirsin. Buna inanıyor musun?"
"Bunu cevaplamaya yetkili değilim."
"Hayır yetkilisin," dedi Nada kızgınca, "Eğer varsa, düşünme ve karar verme mekanizmanı ilgilendiren her soruya cevap vermeye yetkilisin."
"Robotu sıkboğaz etmeyi bırakır mısın?" diye sordum. "Bu konferansa zamanında gitmek için dört dakikamız kaldı."
"Sıkboğaz etmiyorum," dedi Nada. "Bu çok heyecan verici ve ilginç bir haber. Bu robot, robotların düşünebildiğine dair şüphe edilemez ve vazgeçilemez bir delil. O kadar ki, ne düşündüğünü bizden saklıyor."
"Ya öyle mi, hiç umurumda değil,"dedim. "Eğer geç kalırsak senin yüzünden olacak."
"Ya öyle mi! Şu anda ucuz yıldızlararası yerleşim birimleri ve yapay tarım üzerine aptal bir konferans da benim umurumda değil. Alanımda bir çığır açmak üzere olabilirim. Eğer bu robotu araştırıp inceleyebilirsem robotların ve nihayetinde insanların, nasıl, neyi ve niçin düşündüklerini açıklayabilirim, çünkü onların zekâ yapısı bizimkilerin üzerine kurulu."
"Evet ama anlamıyor muşun? Bu, davetli olduğumuz bir konferansa katılmamak için gayet zayıf bir bahane. Hem unutma ki Aurora da orada olacak, kumandanın kızı."
"Kumandanın kızı? Kumandanın kızı kimin umrunda? Yani eğer isterse onu düzebilirim, ama sadece onu görmek için hayatımın fırsatını kaçıracak değilim."
"Bunca yüzyıldır aynı kalan birşey varsa o da erkeklerin hep kendine düşkün manyaklar olmaya mahkum olduğudur," dedim tiksinerek. "Daha birkaç dakika önce ondan ne kadar hoşlandığından ve bir mekik kiralayıp onu Güneş Sistemine tatile götürmeyi düşündüğünden bahsediyordun."
"Gördüğün gibi, birşey çıktı."
"Şeyler çıkmaz. Çıkmalarına izin verir veya vermezsin."
"Bu kadar eksantrik ve entellektüel çapta bir androidle ne zaman karşılaşacağıma ben karar vermiyorum."
"Entellektüel çap mı? Daha birkaç dakika önce şaşkınlığından ve zırvalayıp durduğundan bahsediyordun."
"Evet, ama onun zırvalamaları, olan biteni daha detaylı ve doğru bir biçimde incelemek için kullanılabilir."

Şimdiye kadar görmüş olduğum bütün insanlardan daha fazla kafası karışmış gibi gözüken robota dönerek "G-21" dedi. Nada onu ayrıştırmaktan bahsedince gözbebekleri dehşetten küçülmüştü. Daha insanca görünmek için bazı belirli yüz ifadelerini taklit etmeye programlanmışlardı ama onunkiler bu kadar eski bir model için son derece inandırıcıydı. Bunu, -bir pilot olarak- alandaki sınırlı bilgime rağmen ben bile anlayabiliyordum.

İfadesini gördükten sonra onu bir kişi olarak algılamayı daha kolay buldum, çünkü düşünebildiğine inandım ve bu da onu bir (en azından yarım) kişi yapıyordu. Dahası onun için sempati ve şefkat duydum, çünkü eğer düşünebiliyorsa bu onun kafasının en az benim kadar karışık olacağı ve ölümden korkmak için kolayca milyonlarca sebep düşünebileceği anlamına geliyordu. Ona bir zarar gelmesini istemedim ve sanırım ona (en azından yarısına) aşık oldum.

"G-21," diye tekrarladı Nada, "Söyle o zaman, inanabileceğine inanıyor musun?"

"Söylediğim gibi, inanmaya programlı ve konuşma ve/veya düşünme sistemlerimle ilgili diğer sorularınızı cevaplamaya yetkili değilim."

Nada robota doğru hareket edip boynundaki bir düğmeye basar gibi gözüktü. Robot donakaldı, zamanın içinde sabitleşmiş bir heykel gibi.

"Kırmızı 25-64" dedi hareketsiz robota, "Overrun d-55, şifre Nadarus, yedek dosya yeşil-b'yi çalıştır."

"Bu ne?" diye sordum. "Bir tür komuta mı?"

"Şşşş," dedi benimle ilgilenmeyerek; ve G-21'i tekrar çalıştırdı. Donduğunda halâ dehşete düşmüş bir haldeydi fakat tekrar açıldığında ifadesi değişmişti ve çok daha sakin görünüyordu.

"Merhaba," dedi Nada.

"Merhaba, Bay Ruskin,"

"Burcun nedir?"

"Robotların burcu olmaz."

"Hayır olur."

"O zaman ben bir aslanım."

"İnanca inanır mısın?"

"Evet. Hem de çok."

"Bizi seninle ilk karşılaştığımız yere götürebilir misin?"

"Hayır."

"Neden?"

"Çünkü seni öldürmeyi tercih ederim," dedi ve üstüne atladı. Onun tek ve iyi uygulanmış bir hareketle Nada'nın boynunu kırışını seyrederken bu sefer donakalma sırası bendeydi (bu robotlar en zor ayak işlerini yapmak için tasarlandıklarından insanlara oranla çok güçlüydüler.) Sonra bana döndü. Beni öldürmek üzere oluşundan korkmama rağmen zarar vermeyeceğini hissettim ve beni omuzuna kaldırıp yaralı meslektaşını taşıyan bir ortaçağ askeri gibi taşırken hareketsizce durdum.

Götürülürken benim de boynumu kırmak üzere olduğunu sanıp çığlık attım.

Beni ilk karşılaştığımız yere götürdü ve GİRİLMEZ işareti olan kapıyı elini tarayıcıdan geçirerek açtı.

Kapı açılmaya başlar başlamaz iğrenç bir koku duydum. Daha önce koklamamış olmama rağmen ne kokusu olduğunu biliyordum: Ölüm kokusuydu. G-21'in buraya yığdığı yüzlerce cesedin kokusu. Her yaştan, her cinsten ve ırktan insanlar odanın her tarafında, bazısı halâ çürümekte, bazısı çürümüş ve sadece iskelet halinde cansız olarak yatıyordu. Sahne herşeyden çok yirminci yüzyıldaki bir Nazi toplama kampını andırıyordu.

Orada, bütün bu enkaz arasında benimle hiçbir erkeğin yapmadığı veya yapamayacağı gibi sevişti ve ben hem mutluluktan hem de huzursuzluktan ağladım ve kustum.Δ

söyleşi

Sezar E. Ergin

Fotoğraflar: Ayşe GÜ

Nostromo-*BK ile tanışmanız nasıl oldu?*

Sezar Erkin Ergin-Halâ dün gibi hatırlarım; **Kuzguncuk**'da otururken **Üsküdar**'da **Sunar sineması** vardı. Onun altında da bir kitapçı. Resimli romanlar da vardı, öyle bir uğrardım ama asıl önemli olan sinemaydı benim için. İlkokuldayken, Kuzguncuk'ta Sunar Sinemasına yürüyerek gidip geldiğimi hatırlıyorum. İlk BK filmleri ile Sunar Sinemasında tanıştım. O zaman *"canavarlı filmler"* tabir edilen filmler. Çoğu siyah beyaz. **Tarantula**, filân. Kuzguncuk'ta otururken arka taraflarda bir yerde bir açıkhava sineması vardı. Sahibinin oğlu sınıf arkadaşımdı. Orada gördüğüm bir film beni çok etkiledi: **Forbidden Planet**. O filmin görüntülerinin, müziğinin, ses efektlerinin çok etkisi altında kaldım. Daha sonra ise kitap faslı başladı. **Çağlayan Yayınları**'nın çıkarttığı kitaplardı bunlar.

Nostromo -*Kitaplara rahat ulaşabiliyor muydunuz?*

S.E.E.-Nispeten. Tabii genelde kitapçılarda filân değilde, sergilerde buluyorduk. Hatırlıyorum, **Alman Lisesi**'ne başlamadan önce, annemin de biraz teşviki ile, Almanca öğrenmek için **Çemberlitaş**'ta yabancı bir adam vardı ona giderdim. Dönüşte, kaldırımlardan geçerken sergilere göz atardım ve işte orada keşfettim Çağlayan kitaplarını. Tabii başlangıçta resimler, kapak resimleri dikkatimi çekmişti. Malûm, canavarlı filmler vardı, bu kitaplara canavarlı filmlerin romanları ve benzerleri olabilir diye bakıyordum. Daha sonra devamlarını bulmaya çalıştım. Sonra Alman Lisesi'ne başladım. Hazırlık ve Orta 1. Alman Lisesi bayağı sıkı bir yer. Ben de genelde rahatlığı seven bir çocuğum herhalde. Allahtan babamın tayini çıktı **Ankara**'ya. Bu vesileyle Alman Lisesi'ni 1. sınıftan bıraktım ve normal bir okula, Ankara Bahçelievler Ortaokulu'na kaydımı yaptırdık. Ama tabii bu arada Almanca olarak elime bir takım şeyler geçmeye başladı, Almanca öğrenmiş olmanın az buçuk da olsa yararı oldu. Almanca basılmış dergiler, **BK** yapıtları; Almanca hocam da iyi niyetli bir hanımdı, benim Alman Lisesi'nden geldiğimi bildiği için *"Sen nasıl olsa biliyorsun, zamanını kendin değerlendir"* diyerek ders sırasında beni serbest bırakır, roman, öykü okumama izin verirdi. Böylelikle hem ben dersi bölmemiş olurdum, hem de kendi kendime okumamı ilerletirdim. Ama sonra baktım asıl kaynak İngilizce. Almancalar hep çeviri. Ve o iştahla çaresiz İngilizce'ye başlama gereği duydum. O sıralar Ortaokul bitmişti, Lisedeydim. **Amerikan Kültür**'e gidip İngilizce öğrenmeye karar verdim. Ama aynı Alman Lisesi'nde olduğum gibi çok fazla başarılı olduğum söylenemez. Ben kendi kendime öğrenmeyi seven bir çocuktum. Ortada bir tezat var. Şu an öğretmenlik yapıyorum ama öğretmenlere fazla saygım yok. İnsanın en iyi öğretmeni kendisidir diye düşü-

nüyorum. Hattâ öğrencilerime de "eğer bir uğraşınız varsa, sevdiğiniz birşey varsa kendinizi kanalize etmeniz lâzım" diyorum. Yani, o kurs faslı da bana çok fazla yardımcı olmadan kapandı. Meselâ, gramer olarak hemen hemen hiçbirşey öğrenemedim o zamanlar. Buna karşılık resimli romanlardan, daha sonra normal romanlardan devam ederek kendimi yetiştirdim. O derece ki, üniversitede **ODTÜ**'yü kazanmıştım, Hazırlık okumama bile gerek kalmadı; kurstan başlayıp kendimi *yetiştirerek, -tabii ki Almanca'nın da etkisi var ayni kökenli olduğu için-* bu işi hallettim. İstanbul'dan Ankara'ya geçiş böyle oldu. Ankara'lı oldum ama aklım İstanbul'da kaldı.

Nostromo-*Peki bu süre içinde sinemadan koptunuz mu?*

S.S.E.-Lisedeyken hep rüyalarıma girerdi İstanbul'a gidip sinemalarda film seyretmek. Çünkü Ankara'da hem sinema sayısı azdı hem de yeterince çeşitli film gelmiyordu. Bir an önce kendimi İstanbul'a atayım sinemalara gideyim der, gazetelerden oynayan filmleri takip ederdim. Çocukluğumda gördüğüm filmin haddi hesabı yok. İstanbul'un Anadolu yakasında oturduğum için Avrupa yakasını bilmem, bildiğim yerler sadece sinemaların olduğu yerlerdir.

Nostromo-*Peki sinemaya giderken, sonraki yıllarda da, çocukluğunuzda olduğu gibi seçtiğiniz filmler var mıydı? Örneğin ilkokuldayken gittiğiniz ve "canavarlı filmler" diye nitelendirdiklerinizden?*

S.E.E.-Tabii. Çocukluğumdan beri sevdiğim öncelikle canavarlı korku filmleri; canavar deyince, dev yaratıklar, **Godzilla** v.s. O zaman tabii henüz bilimkurgu terimi yoktu. Yani olay herhangi bir sinemada herhangi bir filme gitmek değildi; canavarlı filmlerden kastedilen bilimkurguydu. Tabii bilimkurgu adıyla tanışmam çok daha sonra **Orhan Duru** sayesinde oldu. Yani diyeceğim, çocukluğum ve öğrencilik yıllarım sırasında uzun bir dönem gösterilen filmleri kaçırmadım, pek çoğunu seyrettim. Onun yanısıra bilimkurgu öykülerini, romanlarını toplamaya çalıştım. Daha sonraki yurtdışı seyahatlerimde de gittiğim yerlerde hep sinemalar ve kitapçılar ilgimi çekmiştir. Üniversiteye girdikten sonra, yurtdışından gelen dergilerde, bir takım adresler görmüştüm. Onlarla yazışmaya başladım. Bana fanzinler, dergiler gönderdiler, çeşitli mektup arkadaşlarım oldu. Onların gönderdiği fanzinleri gördükçe bu sefer "neden ben de aynı şeyi yapmayayım" düşüncesi oluşmaya başladı.

Nostromo-*"Antares" böyle mi doğdu?*

S.E.E.-Evet. Antares'in başlangıcı oldu bu. Önce teksir halinde birşey çıkarmıştım. Yıl 71. 5-6 sayı çıktı. İlk sayısı daha kapsamlıydı. Şu anda göster dese-

ERGİN, Sezar Erkin: *26 Eylül 1949'da Konya'da doğdu. İlkokulu İstanbul Kuzguncuk İlkokulunda okudu. Daha sonra Alman Lisesi'ne devam etti. Ancak babasının Ankara'ya tayini üzerine Ankara'da Bahçelievler Ortaokulu ve Lisesini bitirdi. Yüksek öğrenimini ODTÜ Matematik bölümünde yaptı. Bu arada evlendi ve Suudi Arabistan'da bir petrol şirketinde yedi yıl İngilizce öğretmenliği yaptı. Halen ODTÜ Yabancı diller Yüksek Okulunda öğretim görevlisi. Öğrenciliği sırasında "Antares" adlı ilk Türk bilimkurgu dergisini yayınlamaya başladı. Bu dergiyi kısıtlı mali olanaklarla teksir ve tipografi olarak 1971'den 1977'ye kadar sürdürdü. Çevresinde topladığı arkadaşlarıyla bir "Bilimkurgu Fan Kulübü" oluşturdu. Bu kulübün başkanı olarak uluslararası SF konvensiyonlarına Türkiye'yi temsilen katıldı: Kurucusu olduğu dergi "Antares", Trieste SF konvensiyonunda en beğenilen bilimkurgu dergisi seçildi (1972). Kısa öyküler yazdı ve çevirdi. Uzun öyküsü "Yüzük" ve "Zaman Devriyesi" yönetimi altındaki "Antares" dergisinde yayınlandı (1974-75, Sayı: 1-6). Sezar E. Ergin'in Türkiye'de bilimkurgunun gelişmesi konusunda önemli atılımları olmuş; özellikle yurtdışı temaslarıyla Türk bilimkurgu edebiyatını yurtdışında tanıtmaya çalışmıştır.*

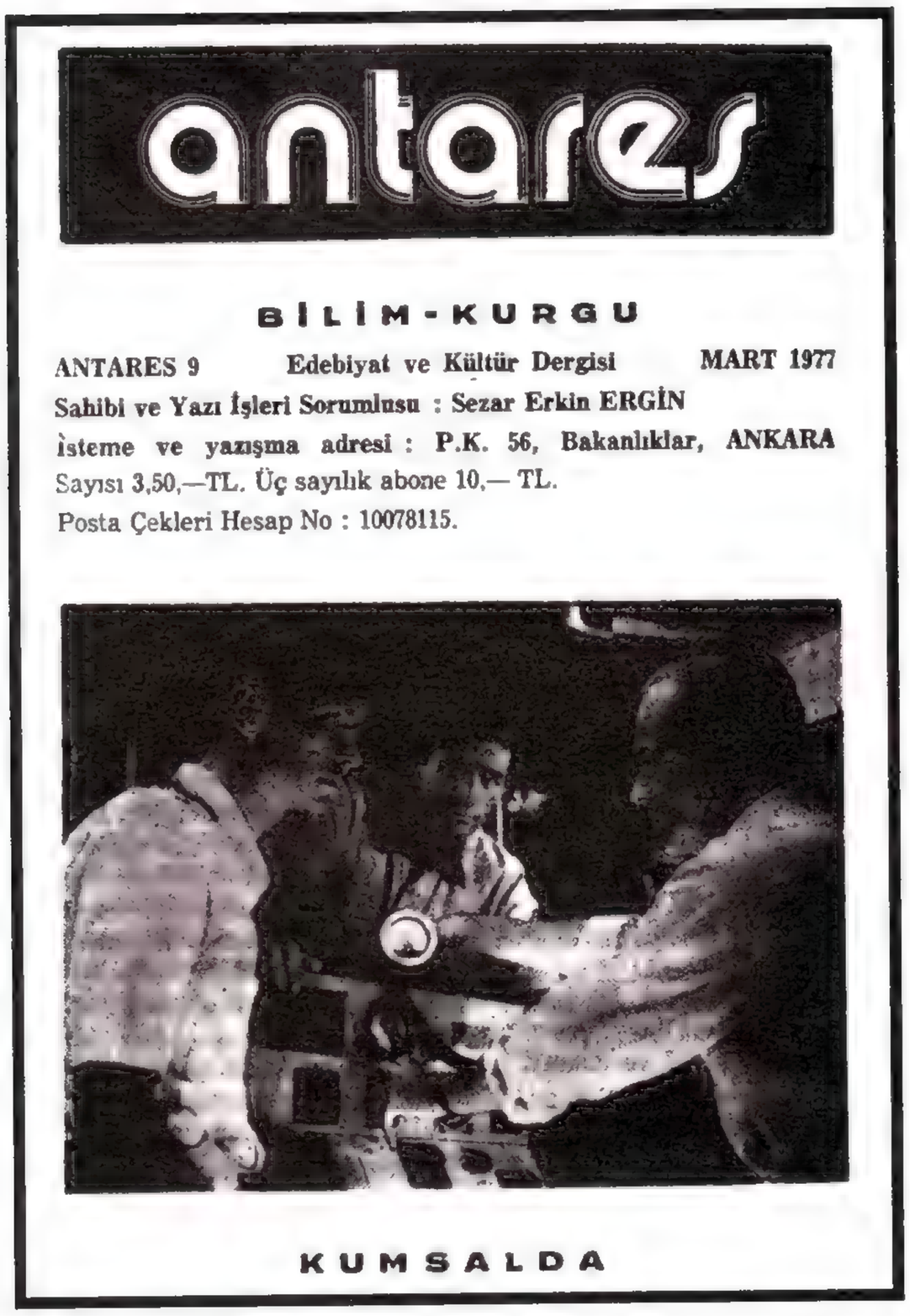

niz, elimde var mı, yok mu ben bile bilmiyorum. Kaybolmuş olabilir. Onunla **İtalya**'da **1972**'de bir ödül kazandım. O da bir teşvik oldu aslında. Yurtdışı seyahatlerimin hiçbirinin turistik bir amacı yoktu. Beni yönlendiren hep bilimkurgu olmuştur yaşamımda. Ödül töreni sırasında tabii bir sürü değişik ülkeden dergiler, fanzinler, kitaplar şunlar bunlar vardı. Orada benim Türkiye'nin adı geçsin diye özel bir çabam olmadı ama onların teşviki ile, içimde ukte kalmıştı *"daha iyisini yapabilirim"* diye ve işte **"Antares"**i çıkarttık.

Nostromo-*Artık çekirdek bir dergi oluştuğuna göre bilimkurgu nedir diye birşey de oturmuştur kafanızda.*

S.E.E.-Tabii korkunç bir birikim gerekiyor başlangıçta. Benim canavar filmleri diye başladığım birşey var, bilimkurguya dönüştü zamanla. bilimkurgunun tanımını aslında **Antares**'te yaptım. *"Bilimkurgu, birtakım bilimsel ve teknik verilerin türetimine bağlı olarak tutarlı bir biçimde gelişen, yaşanmamış ve olası olayları betimleme sanatıdır."* Burada birazcık tabii ağdalı bir biçimde dile getirmişim ama, sorun bilimkurguda bilimkurguyla fantazi arasındaki sınırı çizmek.

Nostromo-*Antares'i çıkardığınız dönemde ne yapıyordunuz?*

S.E.E.- Dergiyi çıkartırken ODTÜ'de öğrenciydim. Bu öğrencilik yılları sırasında bir fan kulüp bahsi oldu, benden sonra da sanırım çalışmalar olmuş, ama olaylı yıllar olduğu için, siyasi gerilimli bir ortam, yeterince ilgi görmedi. İmkânlar da kısıtlıydı.

Nostromo-*Derginin yayını ne kadar sürdü?*

S.E.E.-Zorluklarla çıkarılan bir dergiydi. Antares'lerin bütün herşeyi bana aitti, dizgi, mizanpaj, şu, bu filân. Bir tek matbaa bastı. Onun dışında herşey. O zamanlar çok şeyler öğrenmiş ve başarmıştım. Bugün aynı işe kalkışsam herhalde yapamam.

Dergiyi okul harçlığım ile çıkarıyordum. O zamanlar demek ki koşullar daha uygunmuş, şu an kaç kişi cep harçlığıyla dergi çıkartabilir bilemiyorum. Derginin ilk sayısını aylık olarak yapmıştım, sonradan dağıtım büyük sorun oldu. Ben mektupla dağıtmayı düşünmüştüm, gazetelere ilân vererek filân. Bilimkurgu adını kullanmak bile o sıralar boşunaydı. Belki de çok erken olduğu için. Az basmama rağmen elimde kaldı. O yüzden de mali açıdan oldukça sorun oldu. Bu arada öğrencilik devam ediyordu. Derslerimi etkilemeye başladı. Yetiştiremedim, bir aylıkken iki aylık Nisan, Mayıs oldu. Ardından üç aylık, yani mevsimlik yaz sayısı çıktı derken ara daha da uzadı. 13 sayı çıkarabildim. Daha önceki sayılarda hep özgün yazılar vardı, çeviriye yer vermemiştim. Finali çeviri ile yaptık. O yıllar aslında çok mutlu yıllardı. Arkadaşlar vardı. Şu anda bile oda arkadaşım olan **Hüseyin İçen**, dergiyi görüp **İngiltere**'den yazan arkadaşımızdı. Güzeldi. Beni maddi açıdan tatmin etmese bile, yapmak istediğimi yapabildiğim için beni mutlu kıldı diyebilirim.

Nostromo-*Antares'in daha sonra gerçekleşen faaliyetlere katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Örneğin yeni bilimkurgu dergileri, romanları, bilimkurgu toplantıları, kursları gibi?*

S.E.E.-Bilimkurgu dergisi olarak ilk çıkan benim dergim oldu. İlk olması açısından belki kayda değer. Bilimkurgu romanları daha önce de yayınlanmıştı. Bilimkurgu yazarları zaten varsa bile kendini tanıtmayan kişilerdi ama dergiyle biraz belki onlar ortaya çıktı. **Selma Mine** örneğin, o zamanlar bilimkurgu değilde çocuk romanları üzerine gidiyordu. Dergiden sonra bilimkurguya yönelmeye başladı ve daha sonra kendi dergisini çıkardı **X-Bilinmeyen** diye. Yani bir başlangıç yapmış olduk açıkçası. Benim öğrencilik yıllarımdı o sıralar - 70'li yıllar - derginin son sayısı 76 yılında çıktı. Yine de bir bülten çıkarmaya devam ettim teksir olarak. Yine nerede ne film var, ne tür kitaplar yayınlanıyor filân gibi. Her ne kadar dergi 76 yılında 13 sayıyla sona erdiyse de o bülteni abone olan

kişilere ayda bir göndermeye devam ettim uzunca bir süre. Bilimkurgu ile ilgili bilgiler bu şekilde aktarılıyordu. Derginin yeri doldurulamasa bile yine de bir iletişim kurulmuş oluyordu. Fakat mezuniyetimin çok yakın olduğu bir tarihte onu da bıraktım. Mezun olmak istiyordum artık. Söylemiştim, matematik bölümündeydim. **BK** ve matematik her ne kadar bilimsellik açısından yakın görünüyorsa da, benim için çok kolay olmadı mezuniyet. Çünkü matematik çok zaman alan, kendinizi adamanız gereken bir alan. **BK**'ya ben başlangıçtan karar verdiğim için, matematiğe dönmem mümkün olamadı açıkçası. Zar zor mezun olabildim. **BK**'ya dönmek istedim, bu sefer de yaşam koşulları izin vermedi. İş bulmak zorundaydım. Elimdeki en iyi şey de diplomamdan çok yabancı dil avantajıydı. Hattâ o yüzden daha o zamanlar öğretmenlik yapmak aklımdan geçmişti. O sıralar Arabistan Türkiye'den öğretmenler arıyormuş, bana bunu ilettiler. Ankara'dan kalkıp, **İstanbul Hilton Oteli**'nde bir sınava girdim, Türkiye çapında bir sınavdı, **Michigan** testi kullandılar. O testi kazanıp kendimi Arabistan'da buldum. **BK**'dan kopmamın nedeni ilk başta bu. Dergiler burada kaldı, kitaplar burada kaldı, aklım da burada kaldı. Hattâ dönemin koşullarına göre eşinizi filân da götüremiyordunuz; çocuğum burda doğdu ben oradaydım, öyle maceralı birşey. Ama oraya gidince, yine boş durmadım. Daha başka keşifler, renkli TV, Türkiye'de gösterilmeyen diziler, filmler ve bir de video. Oradaki koşullar daha uygun olduğu için rahatlıkla videoya ulaşabiliyorsunuz. Kasetler ona göre ucuz. Ve ben onlara dadandım bu seferde. Türkiye'de kitaplar birikmiş şekilde bekliyor okunmak üzere; ikinci bir koleksiyon da film üzerine oluşmaya başladı. Zaten orada yapılacak pek fazla bir şey yok. Gece hayatım filân yoktu, zaten burada da yoktu. Yapılabilecek en iyi şey, bir bekâr olarak, oturup televizyon seyretmek. Ben de oturup gösterilen **BK** filmlerini kaydettim. Videolar birken iki oldu, üç oldu, dört oldu. Kasetler çoğaldı. Yüzlerce olmaya başladı. Büyük zamanımı bu işe ayırmaya başladım. Türkiye'de gösterilen bütün **BK** filmlerini izleme şansım olmuştu, orada da televizyonda gösterilen, eski ve yeniden gösterilen dizileri izleme fırsatım oldu. 7 yıl kaldım orada. Bu süre zarfınca yüzlerce kasedim oldu. Artık dönme zamanı geldiğinde, bu sefer onları buraya getirme problemi ortaya çıktı, çünkü gözümü korkutmuşlardı gümrükten bunları geçirmek sorun olabilir, sansürden geçmesi gerekebilir filân diye. Neyse, herhalde şanslı olduğum bir zamana denk gelmiş olmalı, bir problem çıkmadı. Kazasız belâsız Türkiye'ye döndük. Böylece elimde Türkiye'de hiç gösterilmemiş ya da daha sonra gösterilen

"İlkokuldayken, Kuzguncuk'ta Sunar Sinemasına yürüyerek gidip geldiğimi hatırlıyorum. İlk BK filmleri ile Sunar Sinemasında tanıştım. O zaman "canavarlı filmler" tabir edilen filmler."

---

filmler, diziler oldu. Teknolojik gelişmeler de tabii bu arada devam ediyor. Arabistan'da şansımız yoktu ama Türkiye'ye döndüğümde birdenbire yeni bir keşifte bulundum: Uydu anten! Biliyorsunuz bir takım kısıtlamalar nedeniyle orada istediğiniz istasyonu izleyemiyorsunuz. İzleyebildiklerinizin de çoğu sansürlü. Çalıştığım şirket çok büyük bir şirketti, yine **BK** ile ilgili kitaplar vardı ama üzerinde biraz dekolte birşey olduğunda hemen siyah boyayla boyanıyorlardı. Yani diyeceğim oradaki kısıtlı imkânlardan sonra Avrupa yayınlarını izleme olanağı bulmuştum. **BK** açısından beni tatmin eden şeyler başlangıçta yoktu ama daha sonra oldu. Arabistan'da 15-20 kanal alabiliyordum. Orada başlayan olayı daha geniş kapsamlı yürütmeye devam ettim ve birçok şeyler kaydettim. Arabistan'da İngilizce olan arşiv, Almanca, İtalyanca ve diğer değişik dillerde birikmeye başladı. Tabii ki bu arada özel TV'ler de yayına başladı. Benim koleksiyon doğal olarak büyüdü, büyüdü.

Nostromo-*Ama bu arada faaliyetleriniz kalmadı.*

S.E.E.-Şimdi bunları kaydetmek, tasnif etmek, işlemek de vakit alıyor. Ben bunları neden biriktiyorum diye ken-

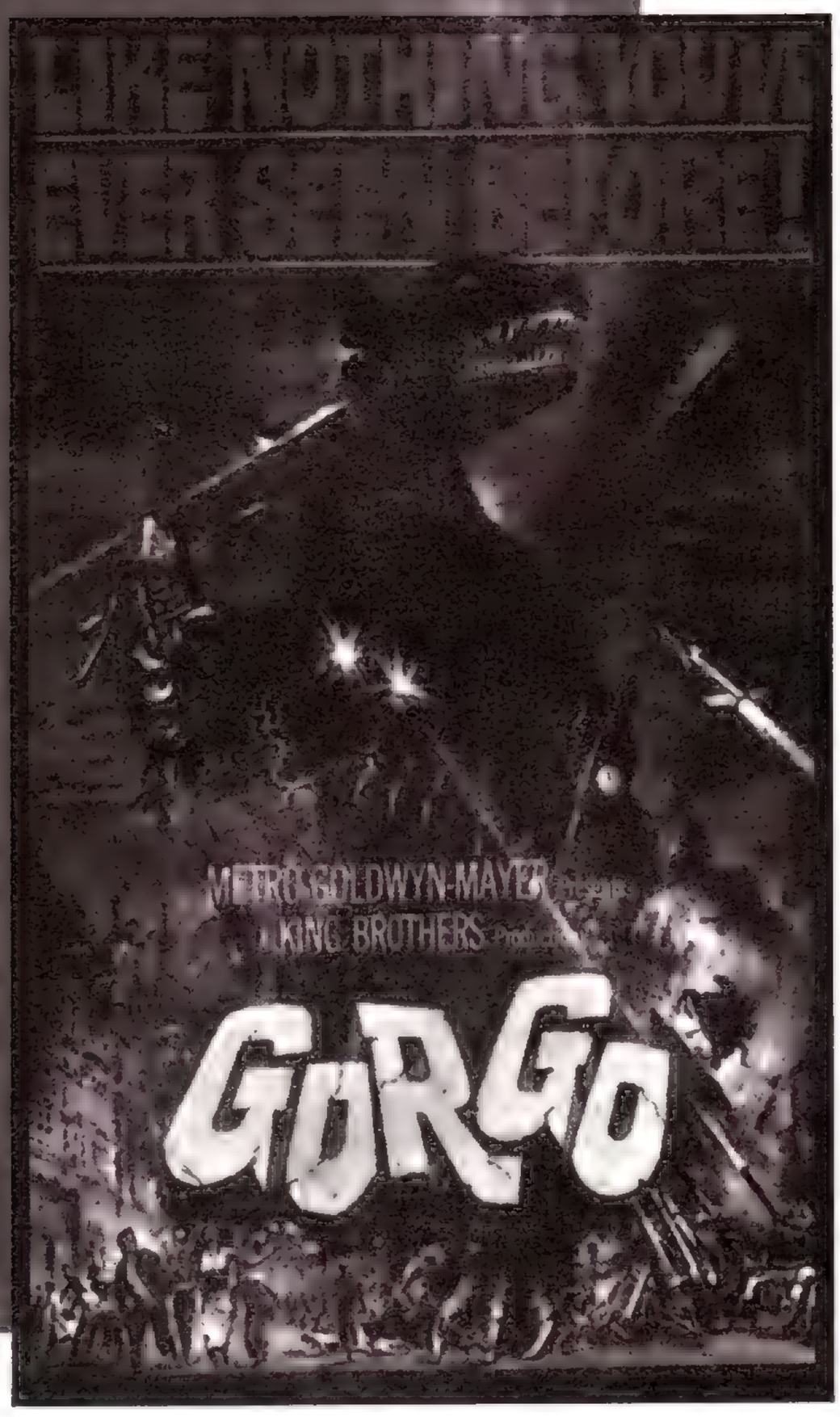

di kendime de sordum. Tekrar izleyebilmek için! Ama neyin nerede olduğunu nasıl bileceğim? Bu sefer başladım daha önce seyrettiğim kasetleri sıralamaya. Hangi kasette ne var diye. Ama o da yeterli olmamaya başladı çünkü aynı isimde birden fazla film olabiliyor. Yanlarına bir takım bilgiler koymaya başladım. Tarihi, oyuncusu, yönetmeni, v.s. gibi. Oldu olacak kısa bir özetini yazayım dedim. Bu sefer bir arşiv oluşmaya başladı.

Nostromo-*Amacı ne bunun?*
S.E.E.-Ben dil öğrenmek için bilimkurgu okumadım, **BK** okuyabilmek için yabancı dil öğrendim. Bunda da aynı şekilde. Bir arşiv ya da katalog olsun diye başlamadım. Kendi işime yarayan birşey diye başladım fakat olay kendiliğinden o yönde gelişti. Şimdi bir yapıt oluşuyor ister istemez. Kaynaklar da tabii bununla beraber genişliyor. Evvelden değişik TV istasyonlarıydı. Uydu anten geldi ve en son olarak da beni destekleyen iyi bir kaynak internet. Okulda internet bağlantıları kurdum, sürekli bilgi akışı oluyor. Bütün bunları bir araya getirip yıllardır uğraştığım başlangıçtaki şey çığ gibi büyüyor. Ve bakalım nereye varacak.

Nostromo-*Peki, öykü de yazıyordunuz.*
S.E.E.-Evet, onlar çok eski bir dönem. Öyküyle ilgili herhangi bir çalışmam olmadı.

Nostromo-*Niçin? Sadece zaman yokluğu nedeniyle mi?*
S.E.E.-İlgi alanım değişti diyebiliriz. Şöyle izah edeyim ben size. Bilimkurguya benim geçişim zaten sinemadan, bahsettiğim gibi oldu. Bir yerde geriye dönüş diyebiliriz.

Nostromo-*Geçtiğimiz yıllar içinde siz görsel malzeme toplarken, birtakım insanlar, örneğin yurtdışında tahsil terbiye görüp akademisyen sıfatıyla buraya yerleşenler, BK üstüne iri iri lâflar ediyorlar, dersler veriyorlar, kendilerinin "en veya tek" olduğunu zannediyorlar ama sizin, bay Giovanni'nin ya da Zühtü Bayar'ın ismini bilmiyorlar. Sizin bıraktığınız boşluktan kesinlikle yararlanıyorlar. Verdiğiniz bunca emek -dergi, bülten, topladığınız bunca materyal- bunların basılarak ulaşması gerekiyor.*
S.E.E.-Benim şu anda hazırladığım İngilizce. Türkçe basılması söz konusu değil. Basılırsa ancak yabancı dilde basılacak. O da çok zaman alabilir. Ve de materyal çok fazla biriktiği için, onları kendim düzenlemem yılları alabilir. İşin kötü tarafı, ben birşeyi yaparken, yenileri geliyor. Yani malzemeler gitgide birikiyor.

Nostromo-*ODTÜ matematik mezunusunuz. İşinizle ilgili birşey yapıyor musunuz?*
S.E.E.-Hayır. Matematik benim için mezun olduktan sonra bitti. Arabistan'da da İngilizce hocalığı yaptım. Zaten orada yedi yıl İngilizce hocalığı yapmam benim üniversiteye geçmemi sağladı. Yetişmiş eleman olmamdan dolayı.

Nostromo-*Kitap arşiviniz duruyor mu?*
S.E.E.-Kitaplara yenileri gelmiyor, ama eskiler duruyor. Ancak yerli **BK** kitaplarını ve **BK** dergilerini toparlamayı düşünüyorum.

Nostromo-*Kulağımıza birtakım söylentiler gelmişti Sezar Erkin Ergin bu işten vazgeçti, arşivini dağıttı diye.*
S.E.E.-Hayır. Yaşadığım sürece onları dağıtmam, benden sonra ne olur bilemem.

Nostromo-*Koleksiyonunuzu bir vakıfta değerlendirme düşüncesini nasıl buluyorsunuz?*
S.E.E.-Keşke! Giovanni ile de bunu konuşmuştuk. Ama açıkçası böyle bir şeyin nasıl olacağını bilemiyorum. Ankara'da pekçok şeye uzak kalıyorum.

Nostromo-*Ama ODTÜ'de bir BK kulübü var.*
S.E.E.-Var ama onların asıl ilgilendiği şey oyun oynamak, işin **Dungeons and Dragons** yönüyle daha ilgililer **BK** onlar için arada sırada bir film gösteriminden ibaret. Ciddi

bir çalışma içinde değiller. Dağınıklar. Umulduğu gibi birşeyler yapıp da ortaya çıkarmak, ya da birbirlerini toparlamak yok. Şunu söyleyeyim, ben her ne kadar öğretmen olarak devam ediyorsam da, elimdeki materyalleri değerlendirmek açısından zaman zaman kullanıyorum. Örneğin bir sınav hazırladığım zaman özetlere bakıyorum, içindeki sözcüklerden filân soruyorum. O zaman tabii homurtular başlıyor "*hocam bu böyle sorulur mu, bunun içinde bilmediğimiz bir sürü kelime var*" diye. Benim şu anda çalıştığım bölüm destek mahiyetinde. Sadece Mühendisliklerde ya da diğer bölümlerde okuyan öğrencilere yabancı dil -İngilizce- kazandırmak için iki ya da üç senelik bir eğitim veriyoruz. Kendi öğrencimiz yok. Bölüm olarak Yabancı Dilller Yüksek Okuluna bağlıyız. Hazırlık Okulu bir anlamda. Ancak Hazırlığı bitirip ileri sınıflarda halâ İngilizcesi takviye gerektirenlere ders veriyoruz. O yüzden amacımız daha çok pratik üzerine. Hatta şu anda benim verdiğim ders daha çok konuşma üzerine, kendini ifade etme üzerine. Kısıtlı oluyor tabii o yüzden. Ben istiyorum ki meselâ, bir bilimkurgu dersi vereyim ama o konuda maalesef teşvik ve destek almak yerine tersi oluyor çünkü kaygı sadece İngilizce. Bir yerde halâ üniversiteye girmek için gittikleri dershanelerin devamı olarak görüyorlar buraları. Amaç daha ziyade iş sahibi olmak, para kazanmak, öğrenmek değil.

Nostromo-*Bu kadar malzemeyi topladıktan sonra, ya da toplamaya devam ederken, niye tekrar üretken hale geçmeyi düşünmüyorsunuz?*

S.E.E.-Ben şu anda ürettiğime inanıyorum. Ürettiğim şey şu: Elimdeki materyalleri değerlendiriyorum. Bunu bir katalog halinde toparladım ama artık neredeyse katalogdan da öte ansiklopedi durumuna geliyor.

Nostromo-*Bu insanların yararına nasıl sunulacak?*

S.E.E.-Herşeyden önce bitirmem lâzım.

Nostromo-*Ama sürekli bir şeyler üretilip piyasaya sürülüyor. O zaman hiç piyasaya sürülmeyecek bir proje mi bu?*

S.E.E.-Aslında güzel bir soru. Ben onu şöyle cevaplandırayım. Belli bir tarihe kadar olan filmler ayrılabilir. Örneğin 1998'e kadar olanlar. Diziler için de aynı şey söz konusu. Şu anda üzerinde çalıştığım bu şey bir kitap olarak ortaya çıkabilir. Ama bu da İngilizce olduğu için Türkiye'de yayınlanma şansı olmayan birşey. Ama birgün biri Türk-

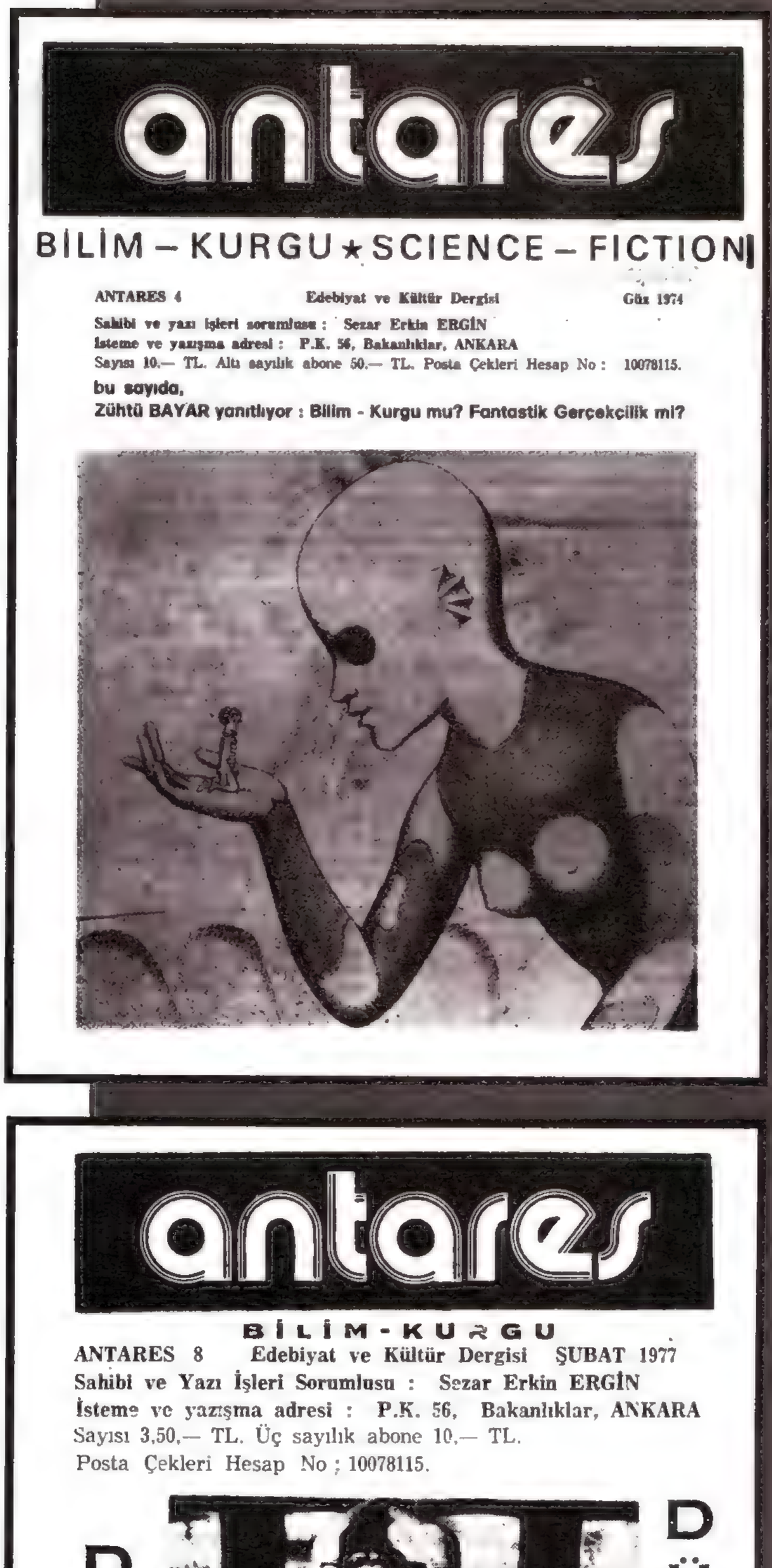
antares

BİLİM – KURGU ★ SCIENCE – FICTION

ANTARES 4 Edebiyat ve Kültür Dergisi Güz 1974

Sahibi ve yazı işleri sorumlusu : Sezar Erkin ERGİN

İsteme ve yazışma adresi : P.K. 56, Bakanlıklar, ANKARA

Sayısı 10.— TL. Altı sayılık abone 50.— TL. Posta Çekleri Hesap No : 10078115.

bu sayıda,

Zühtü BAYAR yanıtlıyor : Bilim - Kurgu mu? Fantastik Gerçekçilik mi?

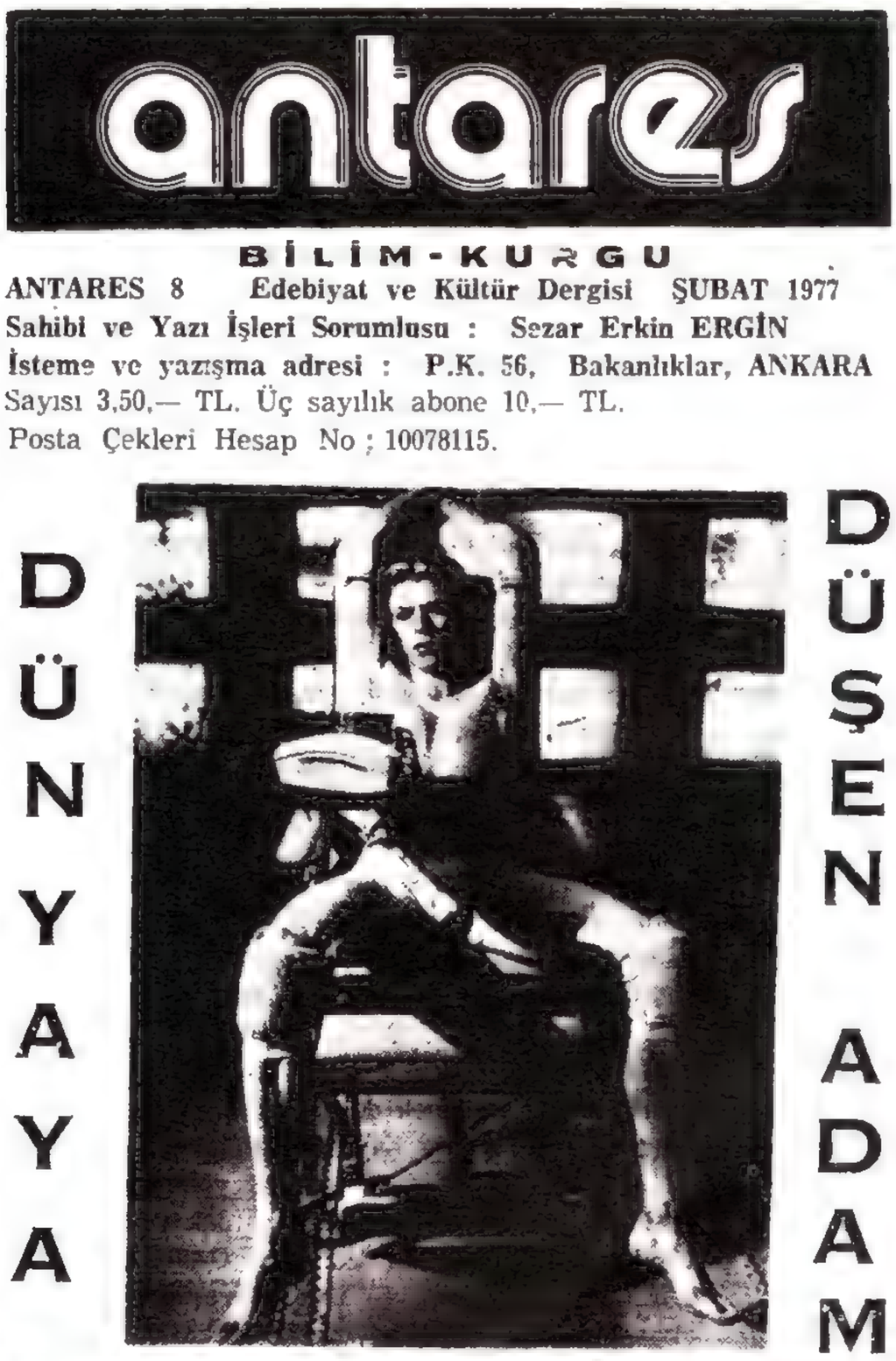
antares

BİLİM-KURGU

ANTARES 8 Edebiyat ve Kültür Dergisi ŞUBAT 1977

Sahibi ve Yazı İşleri Sorumlusu : Sezar Erkin ERGİN

İsteme ve yazışma adresi : P.K. 56, Bakanlıklar, ANKARA

Sayısı 3,50,— TL. Üç sayılık abone 10,— TL.

Posta Çekleri Hesap No ; 10078115.

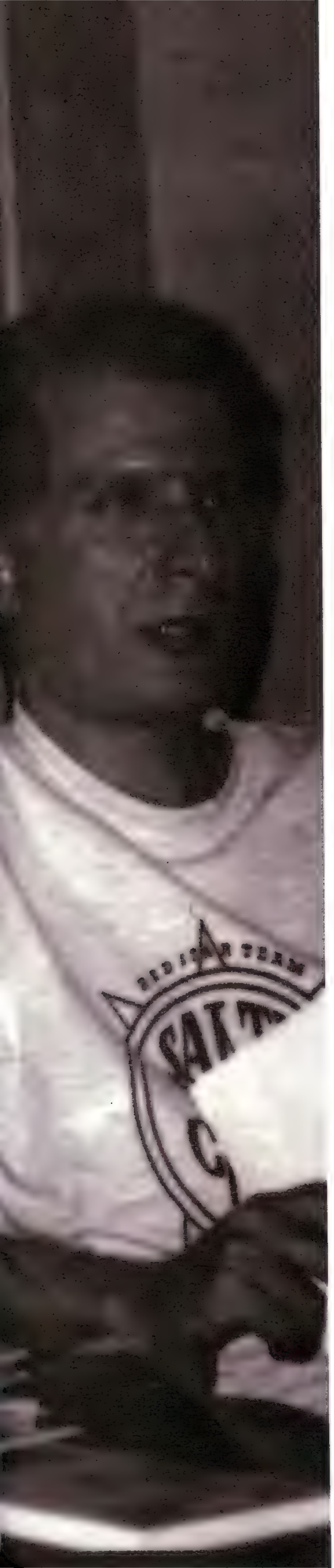

çeye çevirirse onu bilemem. Bu benim üstünde uğraşmak istediğim bir konu değil.

Nostromo-*Bilimkurgu filmleri arasında bir sınıflandırma yapıyor musunuz?*
S.E.E.-Şu anda bir de onunla zaman kaybetmek istemiyorum. Sadece **BK** ile fantastik arasında kaygılarım oluyor. Şu **BK**'dır, şu değildir diye. Tabii kişiye göre değişiyor ama özellikle onu çok iyi belirlemek lâzım. Bazıları daha geniş kapsamlı tutuyor bilimkurguyu, bazıları daha dar. Ben ikisinin arasında birşeyim; hatta eskiye göre biraz daha genişlettim sınırı çünkü ufak bir bilimkurgusal öğe olsa bile onu bilimkurguya dahil etme gereği duyuyorum. Bir örnek isterseniz, 70'li yılların sonuna doğru öğrenciyken, Ankara'da Amerikan Kültür'ün düzenlediği bilimkurgu üzerine konferansımsı birşey de konuşma fırsatı çıktı. Bir film gösteriliyordu o sırada. Biyolojik bir savaş için hazırlanan bir virüs çalınıyor teröristler tarafından. Bir trene biniyorlar. Tren hareket halindeyken ellerindeki konteyner açılıyor ve virüs salgın hastalığa neden oluyor. Ben bu bilimkurgu değil demiştim çünkü bu tür çalışmalar zaten vardı. Belki böyle bir salgın ortaya çıkmamıştı ama her zaman için olması mümkündü. Şimdi yeniden düşünüyorum olabilir mi, olamaz mı diye. Ama bunlar uç noktalar. Televizyonda hatırlarsanız "*Beauty and the Beast*" diye bir dizi vardı. Yıllarca ben onu izledim. Bilimkurguyla bir alâkası yoktu. Fakat ne zaman ki bir bölümünde oradaki Çirkin'in aslında genetik bir hayvan-insan karışımı mutant olduğu ortaya çıktı, bu bilimkurgudur dedim, tüm bölümleri toplamaya başladım. İşte bunun gibi. Çok kimse Güzel ve Çirkin'e bilimkurgu dizisi diye bakmaz. Ama benim için bu öğeden dolayı bilimkurgudur.

Nostromo-*X-files sizce bilimkurgu mu?*
S.E.E-Burada her bölüm değişik bir olaydan söz ediyor. Bir kısmında uzaylılar var, bir kısmında spiritüalizm var, bir kısmında meselâ kurtadam var. Orada işte karar vermek zorundasın, bu bölüm "*BK'sal mı, değil mi*" diye. Örneğin kurt adam olayının **BK** ile ilgisi yok. Ne zaman **BK** olur, örneğin bilim yoluyla çoğaltılmıştır, uzaysal bağlantıları vardır. O kurt adamın nereden geldiği konusu önemli. Örneğin Vampirella başka bir gezegenden gelmiş bir yaratık. O zaman kabul. Superman'i ele alalım. Başka bir gezegenden gelmiş olması onu BK sınıfına sokmaya zorunlu kılıyor. Ötesi zorlama, bilimsel olarak aykırı, çelişkili.

Nostromo-*En beğendiğiniz TV dizisi hangisi?*
S.E.E.-Star Trek Next Generation.

Nostromo-*Peki film olarak Forbidden Planet halâ ilk sıradaki yerini koruyor mu?*
S.E.E.-Forbidden Planet şu anda sıralamada yok. 2001'le arasında bir karşılaştırma yaptığım takdirde hakikaten zorlanıyorum çünkü yerleri farklı. Bir tanesi dediğim gibi ilk göz ağrısı, bir başlangıç olayı. İlk aşkınızı da kolay kolay unutamazsınız, onun gibi. Ama evlendiğiniz kişi vardır. 2001'in de yeri çok ayrı.

Nostromo-*Sezar Erkin filmlerle aşk mı yaşıyor?*
S.E.E.-Evet, halâ öyle!

Nostromo-*Çok teşekkürler sevgili Sezar Erkin Ergin.*

Giovanni Scognamillo

BİLİMKURGUSAL ANILAR

2

Nerede kalmıştık?
Ah, evet, yıllar geçti ve günün birinde...
6 Nisan 1974 tarihli Yeni Ortam gazetesinde (o dönemde Zühtü Bayar'ın kalemi sayesinde gazete bilimkurguya en çok yer ayıran yayın organı idi) bir haber çıktı:

"Ankara'da bulunan Science - Fiction Fan Club'ün başkanı Sezar Erkin Ergin, 3 Nisan 1974 günü saat 21.30'da Türk Sinematek Derneği'nde gösterilen Vahşi Gezegen adlı filmi izlemek için İstanbul'a gelmiştir. Antares adlı bir de bilim-kurgu dergisi yayımlayan Sezar Erkin, İstanbul'da bilim-kurgu ile ilgilenen yazarlarla görüşmüş ve bu arada sinema yazarı Aydın Sayman ve Giovanni Scognamillo ile de tanışmıştır."

70'li yılların rönesans havasında **Sezar**'ın **Ankara**'dan gelmesi, bilimkurgucularla görüşüp tanışması basına yansıyabilen bir olay oluyor. Sezar geçenlerde **İstanbul**'a, uzun bir ayrılıktan sonra, yeniden geldi, **NOSTROMO** ekibi ile buluştu, eski anılar tazelendi, yeni dostluklar kuruldu (*bunun ayrıntılarını Sezar Erkin Ergin ile yapılan söyleşide okursunuz*) fakat basına yansımadı. Aslında yansıması da gerekmezdi ancak, bu küçük olay 23 yıl içinde varolan değişikliği belirtiyor. Evet, bugün bilimkurgu kitapları, dergileri yayınlanıyor, sinemalarda ve tv ekranlarında filmler gösteriliyor, bilimkurgu koleksiyoncuları artıyor ama, bir yerde, sanki bir eksiklik var. En azından eskinin heyecanı kalmadı, bir bütün olarak: ya merkezleşti, kutuplaştı ya da bireysel oldu..Ama, soruyorum kendime, sanki 70'lerde ve sonrasında da öyle değil miydi?

Neyse, karıştırmayalım. Demek Sezar ve Zühtü ile ben o 6 Nisan akşamı tanıştım. Öyle, film bittikten sonra çıkmak üzere iken, ayakta bir sohbet ve etrafta **Onat Kutlar, Atilla Dorsay, Selim İleri, Hüseyin Baş, Atilla Alpöğe.** Perdede ise Roland Topor - Rene Laloux ikilisinin **Vahşi Gezegen**'i (*La planete sauvage*).

Yıl 1974, evet, benim için önemli bir yıl. 1973'te ilk "**çok satan**" ım olan **Dünyamızın Gizli Sahipleri**'nin peşinden **Uzaydan Geldiler**. Bunlar bilimkurgu değilseler de basının bir kısmı, hem bilimsel hem kurgusal veriler içerdiklerinden, Ufolar'dan bol bol söz ettiklerinden bana bilimkurgucu etiketini uygun görüyor. Tamam, bilimkurgucuyum ama bilimkurgu yazarı olmak, bilimkurgu edebiyatını denemek benim değil de başkalarının başardıkları bir şeydir.

70'lerin ilk yarısında bir kıpırdanma var, bir hareket ve tonlarca tasarılar ve umutlar. 1973 yılı, örneğin, Türkiye'deki bilimkurgucular için **2001 : Uzay Yolu**'nun yılıdır (*2001 : A Space Odyssey, Stanley Kubrick, 1968*). Film bize geç ulaşıyor ama ulaşması bile bir çeşit mucizedir ve bu mucize, sonuçta, iyi gişe yapıyor, tartışılıyor, değişik şekillerde yorumlanıyor, kafaları iyice karıştırıyor. **Arthur C. Clarke**'ın **Nöbetçi** (*The Sentinel*) öyküsünü okumuş olanlar bile filmin karşısında şaşkın gibidirler.

Bu **Clarke - Kubrick** karışımı o kadar şeye gebedir ki çıkabilirsen çık işin içinden!

Bu "*zor*" filmi'nin aydınlık kazanmasına katkıda bulunmak amacı ile Kelebek gazetesi (*o zamanlar Kelebek, Hürriyet'in bir eki değil de başlıbaşına bir magazin gazetesi idi*) 10.000 lira ödüllü (*hiç*

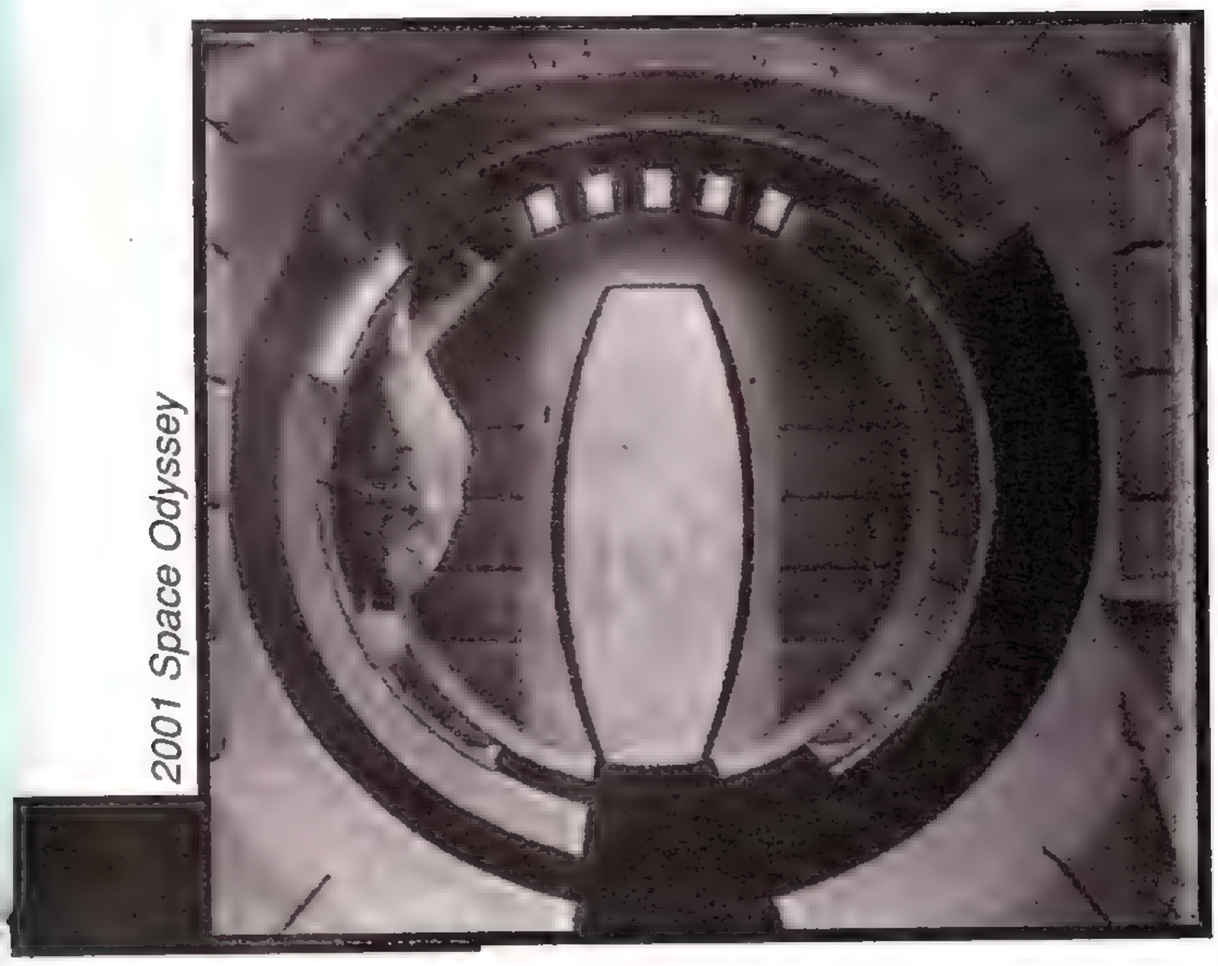

2001 Space Odyssey

gülmeyin, o yıllarda az para değildi!) bir **2001: Uzay Yolu Macerası eleştiri yarışması** bile açıyor. **Melih Cevdet Anday, Onat Kutlar, Doğan Hızlan, Tarık Dursun Kakınç, Muzaffer Suar, Fevzi Tuna, Orhan Kurtuluş, Orhan Atasoy** ve bendenizden oluşan seçiciler kurulu sonuçta ödülün **Turgut Tozanlıoğlu** ve **Henri Kandiyoti** arasında paylaşılmasına karar veriyor.

Ey gidi günler ey! Düşünsenize, bir bilimkurgu filminin (ama nasıl film?) eleştirisi için yarışma açan bir gazete. Evet, bir zamanlar işin bir ciddiyeti vardı.

Bilimkurguya duyulan ilgi 1973 - 1974 yıllarında artıyor. Sinema salonlarında bilimkurgu filmleri gösterildiği gibi (*İlkel Aşk, Creatures the World Forgot, Don Chaffney, 1971; Tek Adam, The Omega Man, Boris Segal, 1971; 2001 : Uzay Yolu*) televizyonun siyah-beyaz yayınlarında **Uzay Yolu** (*Star Trek*) dizisi olay yaratıyor. Zamanla bilimkurgu dizileri artıyor, 2001'i Solaris izliyor (Andrei Tarkovsky, 1972), saflar ayrılıyor, tartışmalar artıyor: kimi Kubrick'den yanadır, kimi **Tarkovsky**'den. Bu arada Türk Dili Dergisi'nin Ocak 1973 tarihli özel BK sayısında **Orhan Duru**'nun önerdiği bilim kurgu sözcüğü devreye girip yerleşiyor.

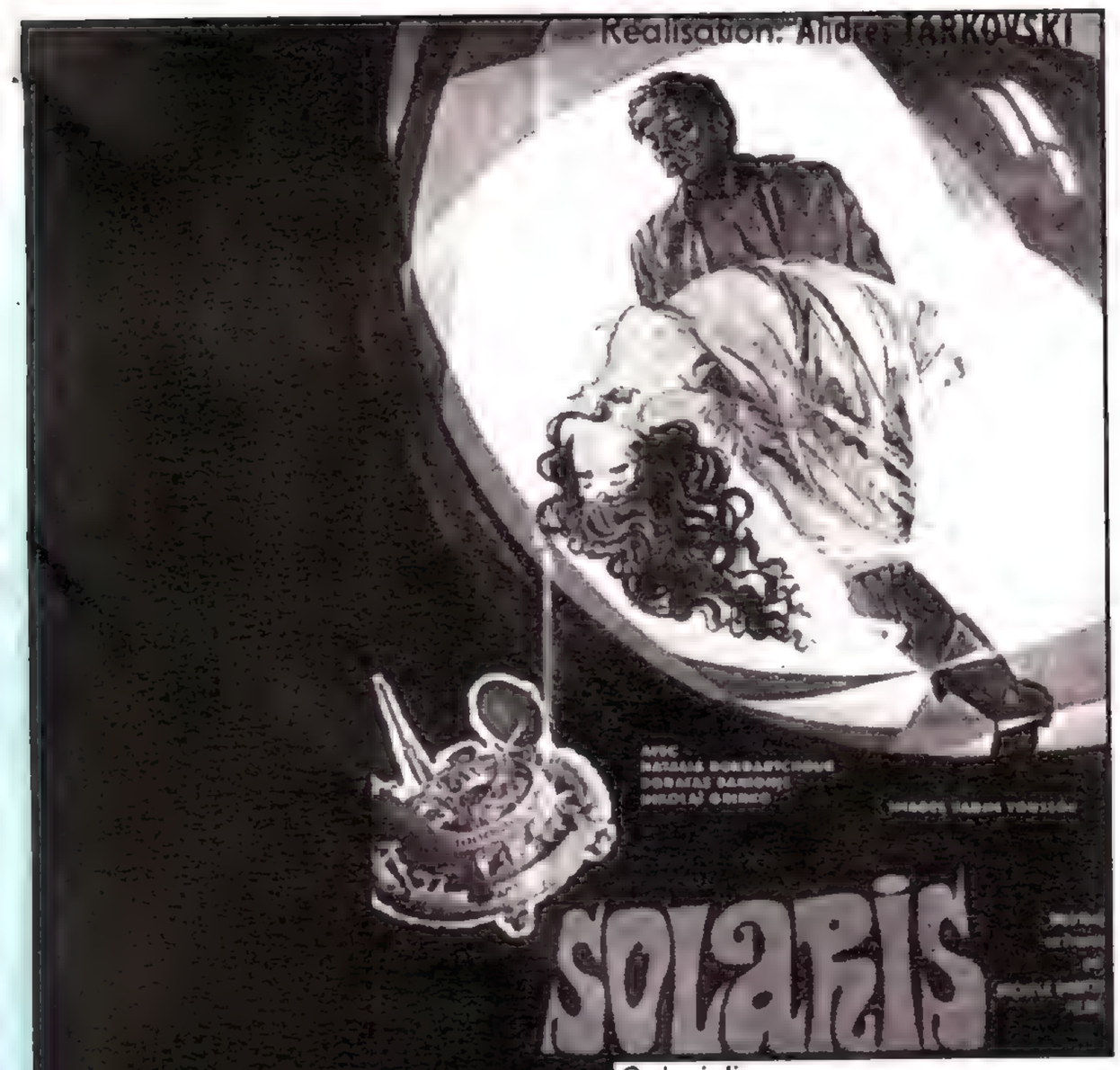

Solaris'in Fransız baskısı afişi

Bunları yazıyorum ve bir taraftan Türkiye'de çıkan ilk bilimkurgu dergisi olan **Antares**'in sayılarını karıştırıyorum. Kimler ve neler yok ki yirmi küsür yıl öncesinden kalma bu yayında: mektupları ile **L.Sprague de Camp, Brian W. Aldiss, John Brunner**; öyküleri ile **Sezar, Selma Mine, Sönmez Güven, Recai Dinçer, İzzet Yaşar**, yazı ve kitap ya da film eleştirileri ile **Zühtü Bayar, Erol Tulay, Günay Taylan** ve her yerde hazır ve nazır bendeniz.

1974'ten 1975'e geçiyoruz ve heyecan sürüyor. Yoksa Türk bilimkurgusunda bir yapılanma mı sözkonusu olmaktadır?

Şubat ayında **Türk Sinematek Derneği**'nde **Sezar Erkin Ergin, Günay Taylan, Selma Mine, Zühtü Bayar, Gülmen Saner** ve bu satırların yazarı bir araya gelip harıl harıl tartışıyoruz, tasarılar (*yoksa düşler mi?*) kuruyoruz. **I.Ulusal Bilimkurgu Kurultayı**'ndan, '*bilimkurgu filmleri haftası*'ndan söz ediliyor fakat, ne yazık ki, bunlar gerçekleşmiyor. Bilimkurgucular ve bilimkurguseverler çoğalıyorsa da güç, ne hikmetse, birlikten değil de bireyden geliyor; yani herkes, ön plânda, başının çaresine bakıyor.

Bilimkurgu zaman zaman, bir dürtü sonucu, basının ilgisini çekiyor. **Adam Dergisi**'nin (*Adam edebiyat dergisi ile karıştırılmasın, bu seviyeli bir "erkek dergisi" tarzı seviyeli bir magazin dergisiydi*) Şubat 76 sayısında **Zühtü Bayar**, "*Bilim Kurgu'dan yana, Bilim Kurgu'ya karşı*" başlıklı bir yazı yazıyor, Isaac Asimov'la bir giriş yapılıyor, bilimkurgunun ne olduğu açıklanıyor, Türk edebiyatındaki bilimkurgudan sözediliyor, **Sezar Erkin, İzzet Yaşar, Günay Taylan**, öncülerden **Peyami Safa** ve **Dr. V. Bilgin** gibi yazarları sayıyor. Yazı **Altemur Kılıç** (*yayıncı olarak*), **Sezar Erkin Ergin** (*Sezar o zamanlar uzun saçlı, bol sakallı idi, resmi bulunmadığı için dergide karakalem bir portresi çıkmıştı*), **Orhan Duru** ve bendeniz gibi bilimkurgucuların görüşleri ile bitiyor.

Dönem içinde (*70'li yıllar*) az BK kitabı da çıkmıyor. Ortam iyice hareketlidir, umut doludur ama

VAHŞI GEZEGEN: La Planete Sauvage

pek uzun ömürlü olamıyor. Burada nedenlerini dökmek, araştırmak Türk bilimkurgusunun tarihini yazmak gibi olur ki, açıkçası, ne niyetim ne de bilgim yeterlidir. Bazı küpürlerde boy göstermem, bazı etkinliklere katılmamla olmuyor. Aslında bu 70'li yıllar benim için de dolu dolu yaşanan yıllardır, reklâmcılık ve yazarlıkla geçen. Çoğu kez bilimkurgu iyiden iyiye fonda kalıyor, daha doğrusu fonda oluyor.

1976'da, 1973'de kopan heyecanların bir somut devamı olarak, **Selma Mine** ilkin teksir bir fanzin sonra ise profesyonel aylık bir bilimkurgu dergisi olarak **X - Bilinmeyen**'i çıkartıyor. Böylece yayının etrafında, yayının sayesinde bir başka gruplaşma oluyor. Dergi profesyonel hale gelince bir bk kulübü kuruluyor, yarışmalar düzenleniyor. Türkiye'nin en uzun ömürlü dergisi oluyor **X - Bilinmeyen** bilimkurgu konusunda ama, son günlerinde adını Evren'e değiştiriyor, ağırlığını bilimsel yazılara veriyor ve günün birinde kapanıyor. Bu arada **Selma Mine** öykülerini, romanlarını yazıyor, çeviri yapıyor ve bk bayrağını dalgalandırmayı, her koşul altında, sürdürüyor. Teksir ve büyük boy **X - Bilinmeyen** fanzin'de pek bir değişiklik olmuyor: **Selma Mine** yazıyor, doğal olarak, **Erol Tulay, Metin Atak, Günay Taylan, Turan Dursun** (evet) yazıyorlar ve **Tarık Erguvan** ile **Ekrem Kasım** çizgi romanları ile katılıyorlar.

X - Bilinmeyen'in öyküsü uzun bir öyküdür, anlattıklarımız sadece başlangıcıdır, devamı ise gelecektir.

Sürecek...

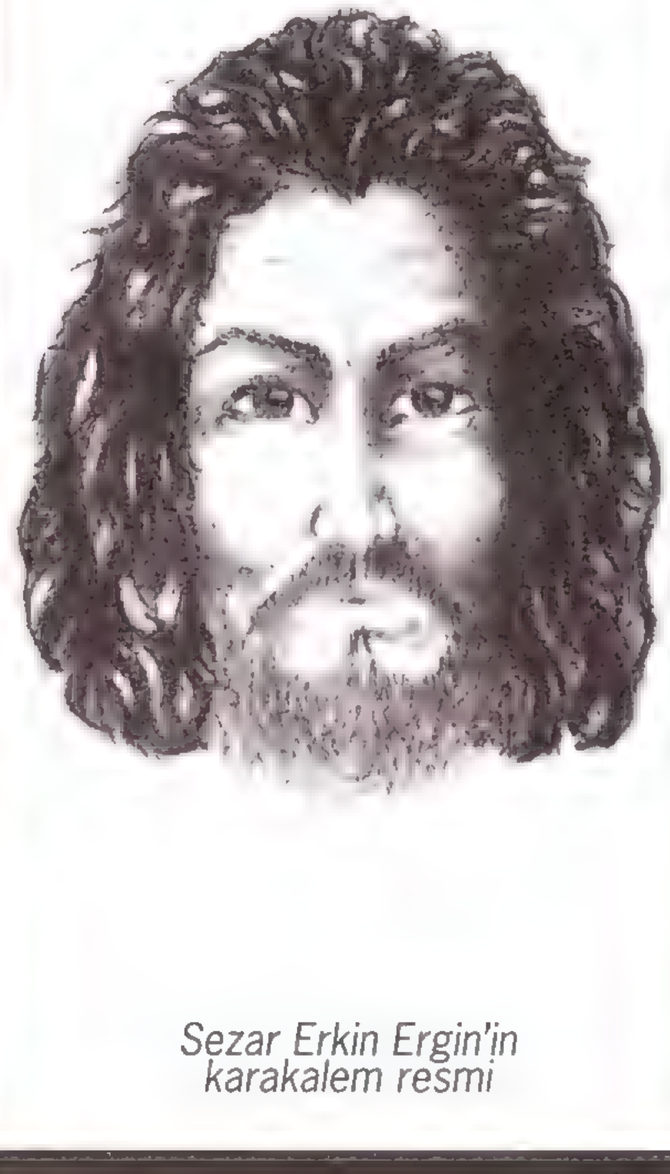

Sezar Erkin Ergin'in karakalem resmi

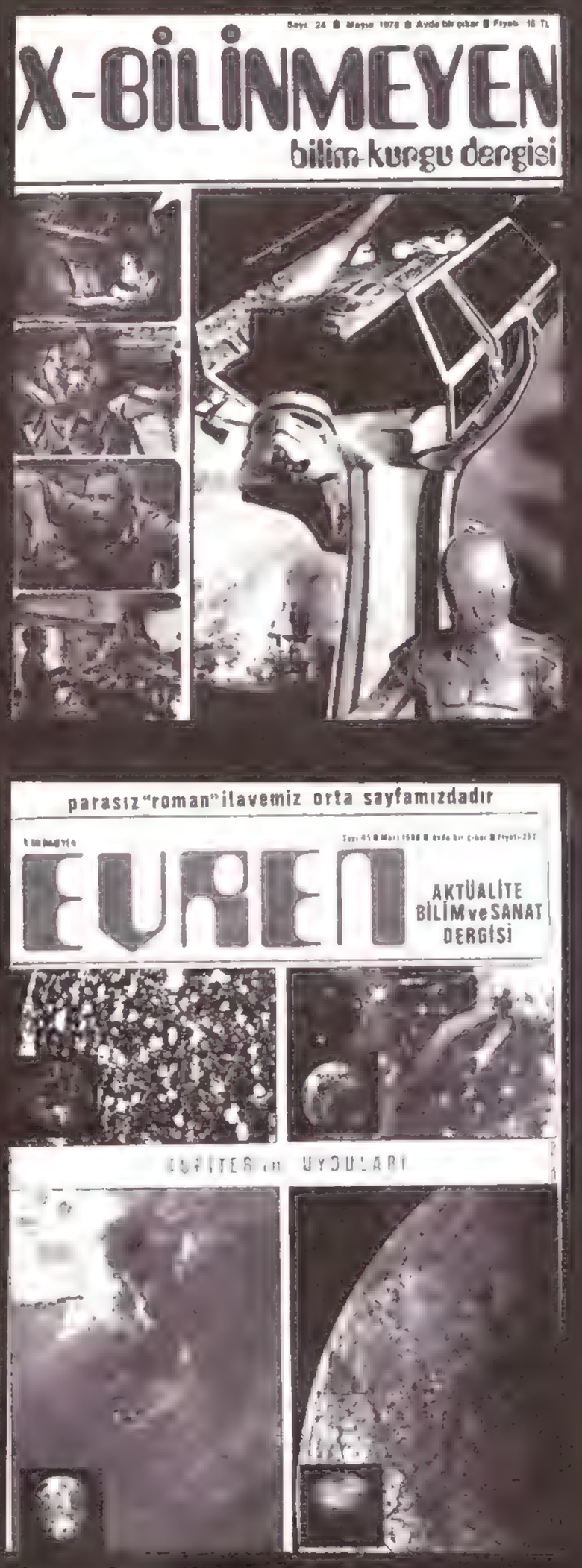

Selma Mine yönetiminde yayınlanmış olan X-Bilinmeyen ve Evren dergileri

öykü:

[auto reverse]

k u t s i a k ı l l ı

- Okyanusta küçük bir ada, hemen bütün ihtiyaçlarıma cevap veren bir ev, mükemmel bir çalışma laboratuarı ve bilgisayarım Hal.
Güneş, denize inmiş olan aracın burnunu çevirdiği sahili sıcakla tarıyordu. Yengeç kabukları, kurumuş birkaç kütük, altın rengi kum, mavi yeşil okyanus ve palmiye ağaçlarının oluşturduğu sahilin doğallığını bozan şeyler vardı: Bol miktarda ayakkabı izi ve birbirinden yaklaşık yirmi metre uzakta duran iki grup. Denizin, sınırını suyla çizdiği noktanın biraz ötesinde bekleyen, gruptan kopmuş, kendi aralarında konuşan iki adamın arasındaki tezat, hemen göze çarpıyordu.
Adamlardan uzun boylu, yakışıklı, günün moda elbiselerine bürünmüş olanı ayakta duruyor, yanık tenli, paçaları yırtık bir pantolon ve rengi solmuş bir tişört giymiş, kısa boylu, astenik tipli diğeri ise oturduğu taşın üzerinde sigara içerek ona bir şeyler anlatıyordu.
- Yani sizce sahip olduklarınız bu kadar mı?
- Kullandıklarım bu kadar.
- Çok güzel. Harika bir cevap. Bunun üzerine söyleyebilecek neyim olabilir ki? Şimdi bir soru daha. Hayatınızda bir kadın var mı? Eminim bunu benimle beraber yaklaşık beş milyar insan daha merak ediyor.
- Neden?
- İnsanoğlu meraklıdır. Siz de dünyanın en merak edilen insanısınız.
- Şizce bu biraz özel bir soru olmuyor mu?
- Özel bir soru mu? Neden özel bir soru olsun ki? Bu her röportajda sorulan sıradan bir soru.
- Benim için özel sayılır. Ben kimseyi merak etmiyorum, kimsenin de beni merak etmesini istemiyorum. Konuşmaya söz vermiştim, konuştum. Artık gidebilirsiniz.
Repon bunu söyledikten sonra arka tarafa doğru belli belirsiz bir bakış attı.
Muhabir " Kahretsin, yanlış soru" diye geçirdi içinden.
- Tabi aslında haklısınız ama.....
Top High muhabiri iki sene bekleyip, randevuyu ayarlamak için bütün tanıdıklarına yalvarmak zorunda kaldıktan sonra, röportajdan daha fazla bir şeylerle dönmesi gerektiğini düşünüyordu. Ama Repon'un her adımda kendisinden biraz daha uzaklaşan sırtını gördüğünde ısrar etmesinin anlamsız olduğunu farketti.
Repon çıplak ayaklarının toprağa basarken kendisine verdiği zevki yudumlarken beynindeki bütün düşüncelerin içine dolan hazla yer değiştirdiğini hissediyordu. Patikanın az ötesindeki düzlüğe vardığında durdu. Ekseninde bir kere dönerek vücudunu serbest bıraktı. Kendisini bir söğüt ağacı olarak düşlüyor, vücudunu meltemin tenini yalayışına uygun salınımlarla dalgalandırıyordu.
Repon. Herkül loblu. Ona bu adı eğitmenlerinden birisi takmıştı. Daha o zamandan konuşabileceği çok az kişi olduğunun farkına varmıştı. Büyümesiyle birlikte konuşabildiği az sayıda kişi de teker teker konuşulabilme özelliklerini yitirdiler.
Çocukluğu üstünden atmaya başladığında zekâsının, kendine bağışlanmış bir ödül değil, lânet olduğunu farketti. Sıradan bir çiftçi olan babasının borsada açtığı bir hesap sayesinde üç yıl içinde ülkesindeki sayılı zenginler kategorisine girdiğinde henüz 13 yaşındaydı ve halâ kırlarda koşup oynamaktan aşırı zevk alıyordu. En büyük problemini ergenliğe ulaştığı zaman yaşamaya başladı. Dahiydi ve zengindi. Ne kadar uzak durmaya çalışırsa çalışsın iki özelliğinden sadece birisi bile kadınların tüm ilgisinin üzerinde toplanmasına yetiyordu. Tıp konusundaki bilgisi kafasında olmadık imajinasyonlar oluşturuyor, karşısına gelen kadınlar bir gözüyle hoş, beraber olunması gereken yaratıklar olarak gözükürken, diğer gözü onları kemiklerine kadar soyuyor, hareket eden sinirleri, kas, doku ve salgıları izliyordu. İlk kez bir kızla Fransız usulü öpüştükten sonra ağzına karışan tükürük parçacıklarını, onların kendisine taşıdığı milyonlarca mikrop ve organizmayı düşünmüştü.
Dehasını ticari olarak kullanmaya başladığında Avrupa Ortak Pazarı, Amerikan Pazarı, Uzak Doğu Pazarı ve Afri - Orta Doğu Pazarları arasındaki rekabet en üst düzeydeydi. Kısa süre içinde Avrupa Ortak Pazarı'nın en önemli kozlarından biri haline geldi. 24 yaşına geldiğinde üçyüzün üzerinde patentin sahibi ve bir bilim imparatorluğunun şefiydi.
Şirketinin cirosu Ortak Pazar'ın toplam cirosunun yüzde 2'sine eşitlendiğinde ise, girdiği alanlardaki buluşların sayıca üçte birinin altında Repon'un imzası vardı.
Nostalji. Her insanın içinde bir yerlerde saklı, yaşadığı dünyadan duyduğu mutsuzluğu gömmek için her an hazır, açık, davetkâr mezar.
Genelde bir buluş yapmak için uğraşmaz, bilimkurgu kitaplarında veya filmlerinde hayal edilen gerçekleştirilememiş aletleri hayata geçirmek için çalışırdı. İzlediği filmlerin hemen hemen tamamı holografi öncesine ait, uzun, sıkıcı, iki boyutlu filmlerdi. İlk aldığı patentlerden biri bu filmleri üç boyutlu hale dönüştüren bir cihazdı. Başlık ve ekrandan oluşan sistemde filmler, önce orijinalden başlıktaki bilgisayara geçiriliyor, sonra bilgisayar bunları, elindeki verileri kullanarak, üç boyutlu hale getiriyordu.
Yirmiyedi yaşında kendisi için kimsenin onu rahatsız edemeyeceği bir yerin bulunmasını istedi. Yüzlerce emlâkçı bu yağlı müşterinin istediği özellikteki yeri araştırmaya başladılar.
Sonunda istediği büyüklükte ve sessizlikte bir yer bulundu. Pasifiğin ortasında, hemen bütün deniz yollarından uzakta, orta iklim kuşağı üzerinde bir ada. Adayı satın alarak zevkine göre tasarlamaya girişti. Kocaman bir çocuk gibiydi. Beklemediği büyüklükte ve karmaşıklıkta bir oyuncak hediye edilmiş kocaman bir çocuk. Durumdan en çok memnun olanlar ise onunla aynı kulvarda çalışan rakip firmalardı. Nihayet piyasadaki ürünler için kısa süreli bir istikrar sağlanmıştı.
Yirmidokuzuncu yaş gününde yerini çok az kişinin bildiği adasına taşındı. Adadaki ilk gecesini hiç uyumadan, bir kedi gibi evinin her tarafını didik didik inceleyerek geçirdi. Uzun zaman ayrı kalmanın verdiği şevkle laboratuarına girdi ve iki ay içinde onüç sıradan, bir önemli ileri teknoloji patenti aldı. Bir şeye ihtiyaç duyduğu anda iletişime geçiyor ve onun için beklemesi çok zor bir kaç saatten sonra eline varan malzemeyle kafasındakini gerçekleştirmeye başlıyordu.
Repon yorulduğunu hissederek içerideki dinlenme odasına geçti. Soğuk bir şeyler içti ve bir duş alıp koltuğuna oturdu. Kafasına koltuğun yanında duran başlığı takarak arkaya yaslandı ve kendisini koltuğun dinlendiren hafif titreşimlerine bıraktı.
Film teknolojisinin ilerlemesiyle artık filmlerin hemen tamamı dijital yapılıyordu. Oyuncu, ekip, bir yerlerde kurulan film setleri neredeyse tarihe karışmıştı. Eski teknikle yapılan bir kaç film dışında, genelde art direktörler, uygulamacılar ve yönetmen bir araya gelerek filmi gerçekleştiriyordu. Hemen bütün insan jest ve mimiklerinin yüklenmiş olduğu devasa bilgisayarlarda eski ve sevilen artistlerin yüz ve vücut yapıları analiz ediliyor, senaryoya ve girilen verilere göre bilgisayar onların rollerini hafızasındaki milyarlarca rengi ve kas hareketini kullanarak canlandırıyordu. Oldukça büyük masraf ve zamana gerek duymasına karşın bu teknik aynı zamanda istenilen artisti farklı vücut yapılarına sokabilme imkânı da yarattığından, klâsik yöntemden çok daha başarılı sonuçlara gidilebilmesine imkân tanıyordu. Repon Orson Welles'in eski bir filminin bilgisayarda yapılmış yeni versiyonunu seyretmeye başladı.
Uyandığında koltukta olduğunu gördü. Zaman zaman film seyrederken uyurdu. Son zamanlarda bunun gittikçe artmaya başladığını düşündü.
- Hal
-.....
- Blur'u bağla.
Tiz bir sinyalle yatak odasının duvarı aydınlanmaya başlarken Blur yatağından fırladı.
- Bay Repon.
- Orada gece olduğunu biliyorum fakat bana şu malzemeler lâzım. Listeyi veriyorum. En kısa süre içinde elimde olmalı.
Blur listeyi aldıktan sonra odasının duvarını tamamen kaplayan ekran karardı. Blur küfrederek ekranı tekrar açtı ve emirler yağdırmaya başladı.
Repon dev helikopterin inişini seyrediyordu. Laboratuarın tepesinden bir boru yükselerek yelpaze şeklinde açıldı ve helikopter oluşan plâtforma, uçan, devasa bir sinek gibi indi. Minik robotlar plâtformun başına üşüşerek helikopterden çıkan sandığı açtılar ve laboratuara indirmeye başladılar. Repon laboratuarına girdi ve oradan çıkmadan geçirdiği üçyüz saat sonunda tekrar Blur'u aradı:
- Sanırım bir denek grubu hazırlaman gerecek.

- Tamam. Ne zamana, kaç kişi ve özellikleri ne olacak?
- Yönetmenler; film yönetmenleri. Genç ve sağlıklı olmaları şart. İşlem hayli yorucu. Risk yüzdesi en fazla E +. 15 - 20 kişi yeterli olur sanırım. Denek grubunun başında bizzat ben olacağım. 12 saat içinde ana laboratuarda görüşelim.
Ekran karardığında Blur bir an için titredi. 15 - 20 kadar yönetmen. İyi de vasıfları neydi? A tipi, B tipi, öğrenci, klâsik, modern, ne, ne? Bazen onun Hal kadar soğuk olduğunu düşünürdü. Lânet bilgisayarı ona en yakın canlıydı. Rollerball diye bir film izlediğini söylemiş ve kendisini anlayabilecek düzeyde bir bilgisayar üzerinde çalışmaya başlamıştı. Yapılan binlerce deney neredeyse Avrupa Ortak Pazarının yıllık bütçesinin yirmide birine mal olmuş, şirketi oldukça sarsmıştı. Bilgisayarın yapımında fimdeki gibi su değil, özel organik bir sıvı kullanılmış, para yetiştirmek için bir çok yan firma ve patent yok pahasına elden çıkarılmış, Repon iki kere aşırı çalışmadan dolayı zayıf düşerek hastanede tedavi görmüştü; ama sonunda Hal yaratılmıştı. Blur bu sayede bir yılda cirolarını dörde katlayabileceklerini hesaplamıştı. Repon ise bu bilgisayarın patentini almayı bile düşünmedi. Bütün araştırma notları en ince detayına kadar yokedildi. Blur o zaman Repon'un Hal'i bir hayat arkadaşı olarak gördüğünü anladı. Başka birinde bir tane daha olmasını asla kabullenemeyecekti.
- Lütfen şunu takın ve karşınızdaki kırmızı düğme yanınca şu anda üstünde düşündüğünüz filmi mümkün olduğunca detaylı olarak gözünüzün önünden geçirin.
Adam Repon'un verdiği başlığı alarak kafasına taktı. Repon yürüyerek biraz ilerde kurulmuş olan sistemin yanına gitti. Küçük ve hızlı adımları sessizliği zedeleyen yankılar yaratıyordu. Spor salonu büyüklüğündeki mekânda, deneğin yaklaşık 40 metre ötesinde kurulmuş ekranın başına geçerek oturdu. Kafasıyla işaret vererek başlayabileceklerini söyledi.
Büyük ekran iki parçaya ayrılmıştı. Parçalardan birinde vücudundan alınan veriler, diğerinde ise bazı rakamların akışı yer alıyordu. Yaklaşık ellidört dakika sonra Blur, Repon'un yanına geldi.
- Bu sonuncuydu efendim.
Repon her sinirli zamanında olduğu gibi sigara ucuna sigara ekleyerek olayı izliyordu. Kafasında gidip gelen düşüncelerin arasında her sigara dumanı santimetreküpünün ciğerlerinde yarattığı hasarın hesabı da vardı. Deneklerin tamamı gittikten sonra bilgisayarda bazı ayarlamalar yaptı ve başlığı kafasına geçirerek oturdu.
Bilgisayarın başında bekleşen adamlar bir süre sonra koltuktan gelen sesin etkisiyle hafifçe irkildiler.
- Oldu, çalışıyor. Tam düşündüğüm gibi.
Eliyle işaret ederek kesmelerini ve deney alanını terketmelerini söyledi. Blur geri döndüğünde Repon'un koltukta, başındaki başlığı çıkarmadan uyuyakalmış olduğunu gördü.
Film sektörü bir anda allak bullak olmuştu. Denemelerden sonra odada bulunan yönetmenlerden ikisinin filmi, özel aletlerle birlikte, kalburüstü kişiler için piyasaya çıkarıldı. Sistemin kurulması oldukça pahalıydı ama bir yıl sonra halk için olan bir alt modeli üretildi. Alet, yönetmenin düşüncelerini analiz ediyor, o anda salgılanan enzim miktarlarını ve nerelerden salgılandığını saptıyor, sonra kullanıcının bu noktalarını tahrik ederek yaratıcı ve kullanıcının hemen hemen aynı imajinasyonlara ulaşmasını sağlıyordu. Alıcı ve verici algı yapısı, kültür, zekâ, gelenek ve görenek konusunda farklı yapılara sahip olduğundan filmler kısmen farklı algılansa da, üç aşağı beş yukarı aynı sonuç elde ediliyordu. Alet sayesinde hem maliyet ucuzlamış, hem de film üretimi yeni kuşak film endüstrisinin tekelinden çıkmıştı. Aletin ihtiyaç duyduğu tek şey hayal gücüydü. Teknoloji sayesinde holografik çizgi roman yaratıcıları ve yazarlar da kolaylıkla film üretebilir duruma gelmişlerdi. Kısa süre içinde yapılan araştırmalar aletin, bazı insanlar tarafından o güne kadar kullanılmayan bazı bölümlerini de uyararak, tembellikten kurtardığını keşfettiler. İstek olduğunda, beynin mesaj gönderilen bölümleri uyarıya cevap veriyor ve beynin kullanım kapasitesi artıyordu. Her buluşunun ardından bilim dünyasının etki ve yan etkilerini araştıracağı dev bir alan açılıyordu. Bunları izlemek Repon'a büyük bir keyif veriyordu. Aletin sakıncalı yanı filmlerin üretilebileceği skalayı kısıtlamasıydı. Çünkü her ne kadar başlık çıkartılınca gerçek dünyaya dönülse de film, seyredilirken beynin kendisini kontrol edemediği bir sanal gerçeklik yaratarak şoka sebep olabiliyordu. Bu yüzden korku ve gerilim filmlerinden çok, komedi ve drama üretilmeye başlandı. Soft filmler.
Algı yanılsaması. Üstelik gerçeğinden farksız biçimde. Tıpkı Total Recall filmindeki gibi. Tatile gitmeden tatil yapmak v.b. Mükemmeldi. O zaman daha ileri bir noktaya da gidilebilirdi. Gerçi son buluşu gereğinden fazla homurdanma yaratmış ve film şirketlerini çökme aşamasına getirmişti ama daha sonra teknolojiye göre çok ucuz tuttuğu patent hakları işi yumuşatmıştı. Üstelik bu buluşu pek de uzun zaman yaşamayacaktı. Yenisi yoldaydı.
Üstünde çalıştığı şey "Dünyanın sonuna kadar" da kullanılan kişisel kayıt cihazının bir üst modeliydi. Bir tür çok gelişmiş fotoğraf makinesi. İçinde o anın tamamını saklayan, herşeyiyle. Görüntüleri, sesleri, duyguları ve kokusuyla.
Prototipi yaptıktan sonra bir süre kendisinde uygulamaya başladı. Anıları kaydederek küçük bir depolama ünitesine sığdırma işlemini halletmesi dört ayını daha aldı. Artık insanlar discman büyüklüğünde bir aleti yanlarında taşıyarak yaşadıkları her şeyi kaydedebilecekler, istemediği kısımları keserek, boş zamanlarında yeniden o mutlu anları aynı hazda yaşayabileceklerdi. Tabii diğerinde olduğu gibi bu da ilk olarak porno alanında uygulanacaktı. Herkesin hayatı bir filmdi ve artık istedikleri gibi montaj yapabileceklerdi.
- Satışlarımız ikiyüz altmış bir kat arttı efendim.
Repon sigarasından bir nefes daha çekerek Blur'a baktı. Blur ne diyeceğini bilmez şekilde konuya girmek için bir yol arıyor, bu arada elindeki hesap makinesi büyüklüğündeki bilgisayardan satışlarla ilgili verileri okuyordu.
- Piyasadan çok fazla para çekmiş ve depolamış durumdayız. Bazıları oldukça rahatsız oluyor. Yaptığımız analizler en az bir yıl boyunca yeni bir ürünü piyasaya sürmememiz gerektiğini söylüyorlar efendim. Ürünü piyasaya sürmeyi ise bir an önce durdurmamız gerekiyor.
- Biliyorum. Hal'le birlikte biz de bazı analizler yaptık.
- Hangi sonuca vardınız?
Repon ayağa kalkarak oturdukları yerin etrafında tur atmaya başladı. Blur gözleriyle onu izliyordu. Konuşma arasındaki ufak durgunlukta Repon'un neler düşündüğünü merak etti. Karşısındaki insan rahatsız edici ve zavallıydı. Bazen o kadar mantıklı düşünüyordu ki, tamamen savunmasız kalıyordu. Tıpkı şu andaki gibi. Ürünü piyasaya çıkarmadan önce toplumsal etkileri konusunda bir kaç projeksiyon yaptırmış ve çıkabilecek aksaklıklar konusunda onu uyarmaya çalışmıştı. Gerçi çıkan aksaklık projekte edilenlerin hepsinden öte bir yere yerleşmişti ama o, görülebilecek aksaklıkların giderilmesi konusunda alınması istenen bütün önlemleri reddetmişti. Repon'un tek ilgilendiği şey tasarımının kullanıcı üzerinde fiziksel veya psikolojik bir problem yaratıp yaratmadığıydı. Ürün kullanıcı üzerinde problem yaratmıyordu, orası tamam ama, ürün gerçekte neydi? Hiçbir fizyolojik bağımlılık yaratmayan bir uyuşturucu. Şu anda yaklaşık 200 milyon kişinin elinde bu alet vardı. Hepsi istedikleri bir sürü yaşam anını kaydetmişler sonra da bunları aynı hazda yeniden yaşamaya başlamışlardı. Zaman içerisinde ellerinde istedikleri kadar hoş anı biriktiğinde yeniden hayata çıkıp, hoşlanmadıkları sürprizlerle karşılaşmak yerine sadece gerekli olduğu kadar para kazandıktan sonra alete girip onlar için mükemmel olan anları yeniden yaşıyorlardı. Tüm dünyadaki toplam üretim yüzde 17, toplam tüketim ise yüzde 21 azalmıştı. İnançsal ve ekonomik tüm kavramlar gerçekliklerini sanal gerçekçiliğe terketmeye başlamıştı.
- Son verilere göre hergün sokağa çıkan nüfus oranında yüzde 15'lik bir gerileme var. Bunun tek sebebinin siz olduğu kanısı oldukça yaygınlaşıyor.
- Sanırım haklılar.
- Ama bu sizin için hiç de hoş olmayan bir gelecek hazırlıyor. Pazar yöneticileri ikinci kez olağanüstü toplandılar. Güvenilir kaynaklardan öğrendiğimize göre üretimin ve tüketimin azalmasındaki sebep olarak siz ve yeni alet gösteriliyor.
- Biliyorum.
Blur, Repon'un bu kadar zor bir durumda bu kadar kendinden emin davranmasına inanamıyordu. Hiç de adil olmayan bir oyunda kaybetmek üzereydi. Zekâsının, parasının, yeteneğinin, dostlarının, adamlarının, kamuoyu gücünün, hiçbiri ama hiçbirinin bir şey yapamayacağının farkındaydı. Çünkü Repon sistemi yokediyordu. Yaptığı, binlerce kişinin ölümüne sebep olmaktan öte bir şeydi.
Blur, onun kendisinin de durumun bu hale geleceğini hesaplayamadığına inanıyordu. Bilimsel gerçeklik konusunda hemen her konuya hakim olan bu adam, insan duygu ve psikolojisini biraz olsun anlamamanın kurbanı olacaktı. Repon kafasını kaldırarak Blur'a baktı. Blur onun inceleyen bakışlarının gözlerini yakalamaya çalıştığını hissetti.
- Şimdi ne olacak?
- Sence olacak şey belli değil mi?
- Analizlerden bazıları halâ şansımız olduğunu söylüyorlar. Bu gibi durumlara birkaç kez daha düşmüştük ama, her seferinde paçayı kurtardık.
Repon bir an susarak gülümsedi ve Blur'a bakarak:
- Lâf. Böyle bir şeyin, en azından bu sefer imkânsız olduğunu sen de biliyorsun.
- Sanırım öyle efendim.
- Güzel. Aynı fikirde olduğumuza göre artık bu sonu olmayan konuşmayı kesip gerçeklere dönelim. Biraz sonra toplantıdan çıkacaklar ve kan kokusu almış köpekbalıkları gibi peşime düşecekler.
Özel yapım sigarasından derin bir nefes çekti.
- Genelde ilk olarak medyayı kışkırtmakla başlarlar. Sonra da din

adamlarını. Daha sonrası da iplik söküğü gibi gelecektir. Aceleye gerek yok. İlk bir iki gün biraz öfkelerini boşaltıp sakinleşsinler. Öbür günün sabahında onlara gidip işten çekildiğimi söyle. Bir yerlere gittiğimi ve dönmeyeceğimi. İnsanlara verilecek ikramiyenin iki katlarını vererek şirketi tasfiye et. Bu onların yaptıklarını haklı çıkarmak için başlattıkları karalama kampanyasını sürdürmelerini engellemeyecek. Şirket olmasa bile ben onlar için her zaman potansiyel tehlikeyim. Yok olduğuma kanaat getirmeden bu işin peşini bırakmayacaklardır. Ben de bunu istiyorum. Eğer etki varsa muhakkak bir tepkisi olacaktır.
Blur şaşkınlıkla dinliyordu. Repon'un kendisiyle bu kadar uzun zaman konuşmasına ilk defa tanık oluyordu.
- Şirketin tasfiyesi sırasında kendin için istediğin kadar para alabilirsin. Şirket satıldığında yarısını orta ve uzun vadeli yatırımlara ayır. Geri kalanıyla seninle tamamen ilişkisizmiş gibi gözüken bir vakıf kurmanı istiyorum. Bir de üniversite. Yatırımların gelirleriyle dönecek şekilde tasarlayacaksın. Beni bulmak için senin peşine düşeceklerdir. Yani işi ayarlamak için çok kısa bir süren var. İşleri yürütmek için bir grup kur ve bir süre gölgede kal. Tehlikesizce yaşamını devam ettirmek için bir playboy hayatı sürmelisin. Onlara katılmış gibi görün ve benim hakkımda onların istedikleri her şeyi söyle. Karalama kampanyasına kesinlikle katılman gerekiyor. Bu etrafına kurulan çemberi hayli gevşetecektir. Sana hiç danışmadan bazı insanlarla üçüncü elden kontağa geçtim. Görevleri istediğim nitelikte çocukları bulmak. Listeler oldukça dolambaçlı yollardan sana gelecek. Sen bu çocukları mümkün olduğu kadar şüphe toplamadan açtığın üniversiteye kat ve bir iki yıla kadar diğerlerinden ayırarak onlar için özel bir öğrenme programı geliştir. Bu görevi sana yıkmak zorunda kaldığım için üzgünüm ama, güvenmek denilen şeyi pek bilmiyorum ve eğer güvenmek diye bir kavram varsa güvenebileceğim tek kişi sensin.Haydi, gitme zamanı geldi. Biraz sonra gitmek için çok geç olabilir.
Blur uçağa giderken gırtlağında bir şeylerin düğümlendiğini hissetti. Repon başına geleceği biliyordu. Teorik olarak önce kışkırtmalar başlayacak, sonra gruplaşmalar ve ciddi bir gerilim yaşanacak, sonunda onun yokedilmesine karar verilecekti. Her ne kadar dünyanın en güçlü şirketlerinden biri olsalar da böyle bir savaşta yenilmeleri kaçınılmazdı. En iyisi başlamadan durdurup yeniden strateji belirlemekti. Blur bir kaç aydır Repon'un değişen davranışlarının farkına varmıştı. Hamlesini yaptıktan sonra yanlış hamle olduğunu görmüş ve kendisinin de yanılabileceğini anlamıştı. Ama artık herşey için çok geçti.
Bulanan gözleriyle, adanın üzerinde tur atan uçağın penceresinden baktı. Etrafından çıkan çelik konstrüksiyonların evi önce adanın içine, oradan da okyanusun derinliklerine götürdüğünü gördü. Firavun, çelik bir piramitte, son yolculuğuna çıkıyordu.
Repon son bir sigara daha yaktı. Aleti icat ettiğinden beri anılarını kaydediyordu. Daha önceden kaydettikleri içinde istediği anıları kapsayan diskleri üst üste koydu, yaşam destek ünitesini çalıştırdı ve vücuduna bağladı. Artık her ihtiyacı bilgisayar tarafından görülebilecekti. Yatağa uzanıp başlığı taktı ve bir süre bekledi.
Birşeyleri birileriyle paylaşmak. Hal'in organik oluşu onun bu isteğini biraz olsun karşılıyordu ama sadece biraz. Biraz önce adayı terk eden yardımcısını düşündü. Belki de ona açılmalıydı. Bu lüksü son kere yaşamaya kalkmalıydı. Ona, kendisinde teşhis ettiği hastalığın çok ilerlemiş olduğunu, bir yıla kadar IQ derecesinin 100'lere düşeceğini, bir sonraki yıl ise yatakta yatan süslü bir noel çamından farkı kalmayacağını söylemeliydi.
Plâğın bir noktaya gelince takılarak atladığını ilk defa 6 ay önce farketmişti. Büyük bir orkestrada bir eleman, notalardan birini yanlış basıyordu. Derken ikincisini duymaya başladı. Ve ardından üçüncüsünü. Panik denilen duygu beynini sarmaya başladığında Hal'e tüm tıp literatürünü araştırtmış ama bilgisayar hastalıkla ilgili hiç bir veriye rastlamamıştı. Elindeki verileri değerlendirerek kalan zamanını hesaplamaya çalıştı. Sonuç tam bir yıkım olmuştu. Kendisi üzerinde deney yapabilirdi ama zamanının sonuç almaya yetmesi olasılığı sıfırdı. O ilerledikçe zekâsı gerileyecek, elde ettiği verileri değerlendirmek için her adımda daha fazla zamana ihtiyaç duyacak ve sonunda verileri değerlendiremeyecek hale gelecekti. "Sanırım" diye düşündü "Blur'un hatıralarında bu hatayı nasıl yaptığım sorusu hep kalacak. Oysa.." Düşüncesinin yarıda kesildiğini hissetti. Beyninde biraz önce ne düşündüğüne dair son derece zayıf bir iz vardı sadece. Sigarasından oldukça derin bir nefes çekti ve sonuna yaklaşmış olan izmariti yanındaki çöp yoketme cihazına attı. Başlığın maske kısmını ağır ağır indirdi. Bilgisayara dönerek uzunca bir süre baktı ve dudakları hafifçe oynadı. "Elveda Hal". Bilgisayar yumuşak bir ses tonuyla cevap verdi. " İyi uykular efendim ". Repon parmağını uzatarak aletin auto reverse düğmesine bastı. Δ

Bilimkurgu Temalarını Aşıran Filmler beyazperde'de

BILIMKURGUSAL SAYIKLAMALAR

k e r e m s a n a t e l

Bilimkurguyu yıllarca göbeğinden besleyen Hollywood sektörü; saf macera, saf komedi ya da saf korku filmleri gibi saf bilimkurgunun da verimli bir alan olduğu düşüncesinden çoktan vazgeçmiş durumda. Film türlerinin kendi içinde başka türlere öykünmesi bir zamanlar 'kişilik bozukluğu olarak yorumlansa da, bugün, türlerin birbirinin içine geçmesi artık kendi başına bir tür olarak kabul görüyor.

Tacir ruhuyla hareket ettikleri şüphe götürmeyen yapımcılar da,film türlerini olabilecek en çıplak haliyle sunmaktansa şuradan buradan sentez yaparak daha büyük bir kitleye hitap edebildiklerini farketmiş haldeler. Gerçekten de içine BK unsurları katılmış bir macera filmi, türünün izleklerine son kertede sadık kalmış bilinci yerinde bir BK filminden daha fazla iş yapabiliyor. Hollywood, piyasaya saf bilimkurgular sürmediği zamanlarda BK esintileri taşıyan, BK kokusu yayan ama BK olmayan filmlerle hem bu öykünmüş filmlerin bünyesindeki gerçek türün takipçilerini, hem de bilimkurgusal fikirlere direnemeyen, hattâ çoğu kez de perdede yeni bir BK yapıtı görmeye aç kalmış seyirciyi saflarına çekiyor. Bu kurnazca taktik bazı küçük istisnaları haricinde sinema tarihine sabun köpüğü filmler katmakla kalmıyor, sadık ve külyutmaz BK takipçisinin de sömürülmesine, hattâ kendini budala gibi hissetmesine neden oluyor. Pelikül üzerindeki bu sayıklamalardan bahsederken yalnızca Hollywood'u eksen almak, sinemayı Amerikan endüstrisinden ibaret saymak kadar ölümcül bir hata niteliği taşısa da, dünya sinemasındaki benzer tutumların daha hoş karşılanabilecek '*deneysel olma*' tavrına yaklaşması itibarıyla o filmlerin bu yazıya dahil edilmesini pek vicdan kaldırmıyor. Öyle ya, mesela ilk anda akla gelen **Dorris Dörrie**'nin romantik bir komedi havasıyla ilerleyen KEINER LIEBT MICH (*Kimse Beni Sevmiyor-1995*)'unun sonunda ıstırabından (!) ölen **Orfeo**'yu uzaylıların gelip alışının uyandırdığı çarpıcı etkiyi sayıklama olarak nasıl nitelendirebiliriz? Sonuçta bu belli sınırlara oturması gereken bir irdeleme ve ahkâm yazısı, üstelik hepimiz biliyoruz ki taşlama söz konusu olduğunda hiçbir sinema sektörü bolca zaafı yüzünden Hollywood'dan daha zengin bir malzeme sunamaz. Sinema tarihinde BK öğelerini en açık biçimde kullanan ve bunu casusluk öyküleri üstüne hiç de sırıtmadan oturtan en önemli filmlerin başında elbette ki **Bond** filmleri geliyor. Bu filmlerde ilk göze çarpan BK unsuru teknoloji ütopyası. Kötü adamların dünyayı tehdit etmek için kullandıkları akla hayale gelmeyecek ve çoğu kez abartılı donanımlar, Bond'un hayatını kurtaran sayısız alet edevat; uçan, yüzen, kaçan taşıtlar v.s v.s.. Bond filmlerinden, birkaçı hariç, kesif bir BK kokusu almamak neredeyse imkânsız. Ama seriyal içerisinde bilimkurguya açıkça yeltenen bir tanesi var ki o da bilindiği gibi 1979 tarihli **MOONRAKER**. Bu filmin Yıldız Savaşları (*1977*) ile birlikte BK'nın altın çağına girdiğini düşünen yapımcılarca **Lucas**'ın açtığı kapıdan alelacele itilmesi o kadar şaşırtıcı değil. Ancak **Moonraker**'ın BK olmaya yeltenen her film gibi iki arada bir derede kaldığını söylersek karamsarlık yapmış olmayız.

Bond filmlerine, BK temalarını diğer türlerin içine sokarak iyi para kazanılacağı fikrini yapımcılara aşılayan filmler olarak bakmak da pekalâ mümkün.

Eğer bir suçlama yapılmak istenecekse, BK temalarını aşırıp duran en sabık tür, macera (*action*) türü, günah keçisi olacaktır. Bu türün bilimkurgusal çağrışımları da yine teknolojik ütopya üzerinde odaklanır. Bu tarz filmlerde birşey-

ler havaya uçmazsa seyirci rahat edemeyeceğinden uçuk kaçık bombalar icat edilerek çoğu kez gayet sıradan olan öyküye biraz heyecan katılmış olunur. Vücuda sıvıyla girince (*LIVE WIRE-1992*) ya da belli bir hız sınırının altına inince (*SPEED-1994*) patlayan veya tesirsiz hale getirilmesi imkânsız devasa,akıllı patlayıcılar (*FINAL CUT-1995*) bu noktada akla gelen ilk üç örnek. Her üç filmde de gelişmiş (*ya da varolmayan*) teknolojiler söz konusu. Çok yakın tarihli **MISSION IMPOSSIBLE** (*1995*) ise daha çok **007**'nin yaydığına benzer bir BK kokusu salıyor. (*Görüntülü saatler, sese, ağırlığa ve ısıya duyarlı alarm sistemleri v.s.*) Tüm eğlenceli oluşuna rağmen şaşırtıcı biçimde zarar eden **Michael Lehmann** imzalı **HUDSON HAWK** (*1991*) da finalde birazcık BK'ya doğru yatıyor. Da Vinci'nin altın üreteci, kötü niyetli kişilerce Da Vinci'nin notlarından yararlanılarak inşa ediliyor, hatta çalışıyor bile. Günümüz teknolojisine çok yakın öğeler kullanan ama bunu yine de BK sosuna bulayan filmler de var. Mesela John Badham'ın **WAR GAMES**'i (*1983*) Internet'in Hollywood mutfağına girmesinden çok önce bilgisayarları hikâyenin merkezine oturtarak '*thriller*' anlatan o dönemin sayılı birkaç filminden biri. Modem teknolojisinin bir lüks sayıldığı dönemde evindeki bilgisayarıyla hükümet tarafından son derece gizli tutulan yeni bir savunma sistemine giren genç bir çocuk oyun sandığı bu sistemi harekete geçirince III.Dünya savaşının patlamasına ramak kalıyor. Üstünden geçen onca yıl karşısında verdiği bilimkurgu hissini önemli ölçüde kaybetmişse de, hiç değilse açıkça BK olmaya çalışmamış bir film. Daha çok dönemin popüler soğuk savaş paranoyasına hizmet eden senaryosu kullandığı malzemelerin bilincinde olduğu için pek fazla komikleşmiyor. Aynı kategoride Badham'ın bir başka sabıka kaydı daha göze çarpıyor. 1986 tarihli **SHORT CIRCUIT**'de yönetmen yine Amerikan ordusu ve hükümete karşı mücadele eden sıradan genç(*ler*) temasına sadık kalıyor. Savaş makinası olarak tasarlanmış robotlardan birinin azıcık kafası karışıyor ve insani (!) duygular beslemeye başlıyor. Ardından biraz E.T. öykünmesi. Zira hükümetin kötü niyetli adamları robotu sahiplenip korumaya çalışan bir avuç gencin peşine düşmüştür. Filmin sinema tarihindeki en önemli kaydı şaşırtıcı bir gişe başarısı elde etmesinde. Kimbilir arada bir böyle başarılar olmasaydı sayısız sentez garibesine katlanmak zorunda kalmazdık belki de. Belli bir dönemde Hollywood'un söz konusu yaklaşımının BK malzemelerini yağmalamakla birlikte aslında genç kitleye hitap etme kaygısı taşıdığı göze çarpıyor. 1985 tarihli, **Martha Coolidge** imzası taşıyan ve kolejde gelişmiş bir lazer düzeneği geliştiren uçarı bir gencin anlatıldığı **REAL GENIUS**'a baktığımızda bu kaygının ve aynı temaların (*hükümet ajanları bu çocuğun da yakasına yapışır*) peşinden gidildiği yine görülebilir. Bu tip filmlerde gençlere yöneltilmiş '*teknolojiye fazla bulaşmayın yoksa karşınızda güneş gözlüklü adamları bulursunuz*' diyen bir mesaj vardır sanki. Tıpkı '*doğanın işine karışmayın yoksa karşınızda Tanrıyı bulursunuz*' diyen o klâsik ve daha ziyade korku filmleriyle karşımıza çıkan bildiri gibi. Yakın dönem filmlerden sayılabilecek **JUNIOR** (*1994-Ivan Reitman*) ise böyle bir mesaj içermez, hattâ çok daha sinik bir BK temasına sahiptir ama 1986 tarihli Türk filmi **KOBAY**'a da konu olmuş erkeğin hamile kalması öyküsünün dayandırıldığı nokta, yine günümüze çok yakın ancak varolmayan teknolojidir.

Wes Craven'ın şimdilerde bilinçli olarak parodiye kaymasından çok önce (*1986*) karşımıza çıkardığı **DEADLY FRIEND** (*I.Q.su yüksek bir delikanlı ölen kız arkadaşının beynine çok sevdiği robotu Bee-bee'nin mikroçipini yerleşiriyor, bize de Kristy Swanson'ın rolüne gülmekten katılmak kalıyor.*), **Nicholas Meyer**'in en sık kullanılan malzemelerden sayılabilecek zaman yolculuğu temasını kullandığı **TIME AFTER TIME**-1979 (*H.G.Wells'in zaman makinasını icat ettiğini varsayan senaryo, bu yazarı makineyi kullanarak günümüze firar eden Karın Deşen Jack'in peşinden yolluyor.*) ya da biricik **Roland Emmerich**'in cyborg furyasına kapılıp kotardığı 1992 tarihli **UNIVERSAL SOLDIER** çağdaş teknolojiden fantaziler üretmeyi bir yana bırakıp, tümüyle ütopyaya soyunan filmler olarak sivrilebiliyor. Bu filmlerden özellikle korku filmi olmaya çabalayıpta iyice kronikleşen **DEADLY FRIEND**'in Frankenstein usulü bir BK temasını irdeleyip sözüm ona bir saygı duruşunda bulunduğu gözönüne alınırsa BK sayıklamasında iyi bir örnek teşkil ettiği söylenebilir.

En kolay yağmalanan bir diğer BK malzemesi, hattâ belki de en göze batanı tabii ki uzaydan gelen ziyaretçiler. Özellikle BK parodilerinde sık göze çarpan bir malzeme bu. Ne var ki parodilerin farklı bir kategori de ele alınması daha uygun olacaktır. **Dennis Feldman**'ın **REAL MEN** (*1987*)'inini (*Hükümet ajanlarından biri kayıptır, başka bir ajan ise olaylara kazara bulaşmış sıradan bir vatandaşla birlikte bu ajanın izini sürmeye başlar. Film boyunca gayet sıradan hatta sıkboğaz edici bir güya güldürüye maruz kalırken bir bakıyorsunuz uzaylılar çıkagelmiş.Son dakikada BK hezeyanı!*) veya **Richard Benjamin**'in **MY STEPMOTHER IS AN ALIEN** (*1988*)'ını düşününce her iki filmin de komedi unsurları taşıdığını ancak parodiden öte sayıklama sınıfına girdiklerini görebiliriz. Her ne kadar **Benjamin**'in filmi BK ve komedi öğelerini sentezliyor gibi görünse de durum komedisine ağırlık verdiği için tam bir parodi sayılamaz. Bu malzemeyi kullanarak tartışmaya davetiye çıkaran bir diğer film ise **John McTiernan**'nın bol testosteron kokulu filmi **PREDATOR** (*1987*). Doğrusu içinde ağır makinalıların fetişizme varacak denli cirit attırıldığı bu Rambovari filmi sırf uzaydan yaratığın teki geldi diye BK sayarsak aynı hezeyana kapılmış olmaz mıyız? Zaten filmin yalnızca yabancı bir geminin dünya atmosferine bilinmeyen bir kapsül bıraktığı açılış sahnesi bir BK izlemek üzere-olduğumuz hissini uyandırıyor. Oysa geri kalanı bir sürü hır gür içerisinde basbayağı bir aksiyon filmi.

Listeyi elbette uzatmak mümkün. Ama tüm bu sentezleme çabaları çoğunlukla birbirine yakın sonuçlar vermiş olduğundan bunun pek bir anlamı yok. Perdeye **CONTACT, STARSHIP TROOPERS ve ALİEN: RESURRECTION** gibi has bilimkurgular misafir olmaya başladıktan sonra bunu kafaya takmanın da gereği yok gibi gözüküyor.

heavy metal F.A.K.K.2

n i l g ü n b i r g ü l

"Zamanın başlangıcından önce evrenin üstüne bir gölge düştü ve şeytanî bir güç büyüdü, büyüdü"

WE'nin kitabından.

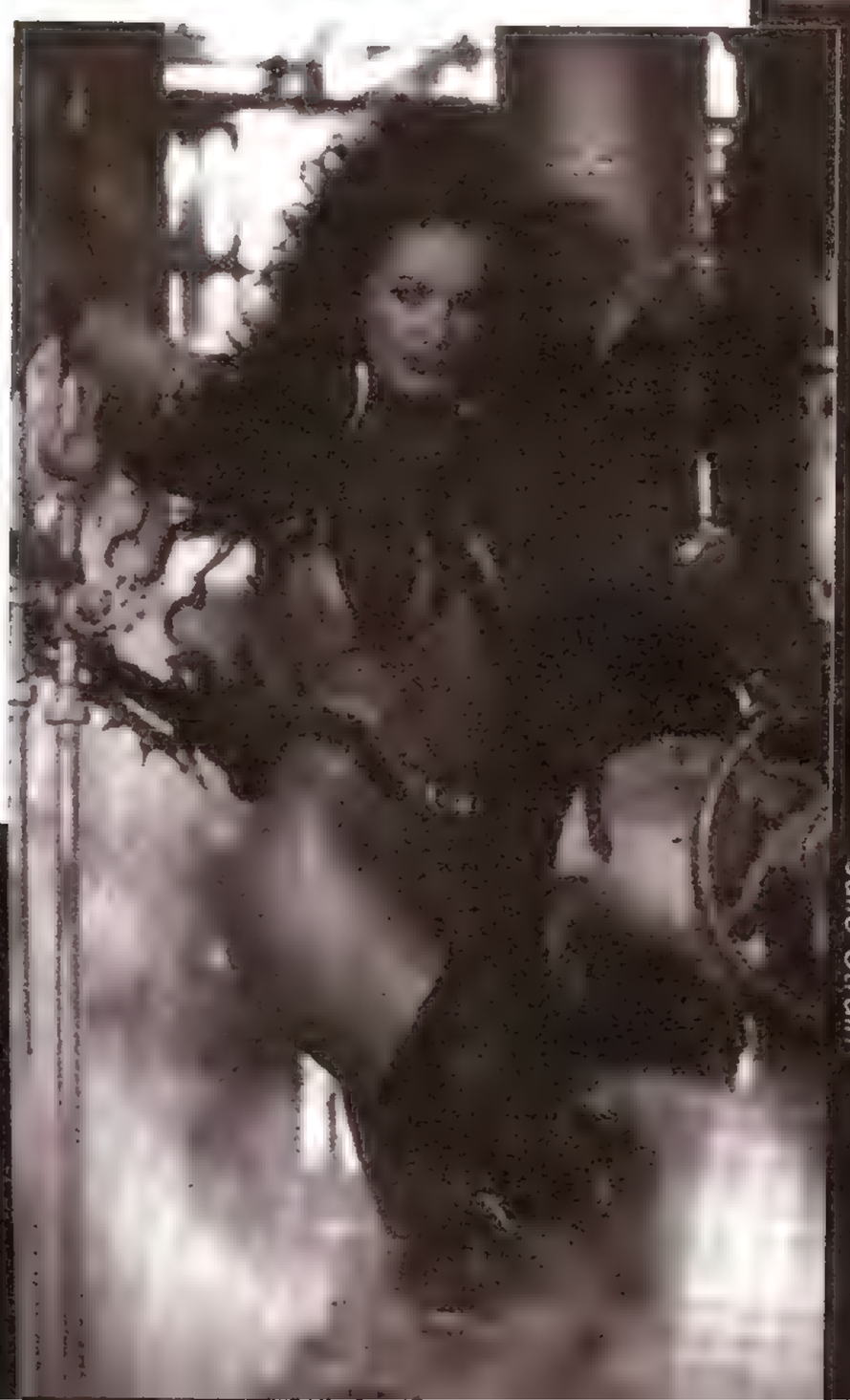

Julie Strain

Efsanede "ölüm" ün yukarıdan geleceği öngörülmüştü. Lochmar ise somut biçimiydi bu ölümün; yeşil, ışıl ışıl, dev bir top. Tüm zamanların, tüm boyutların ve tüm galaksilerin en büyük kötülük kaynağı!

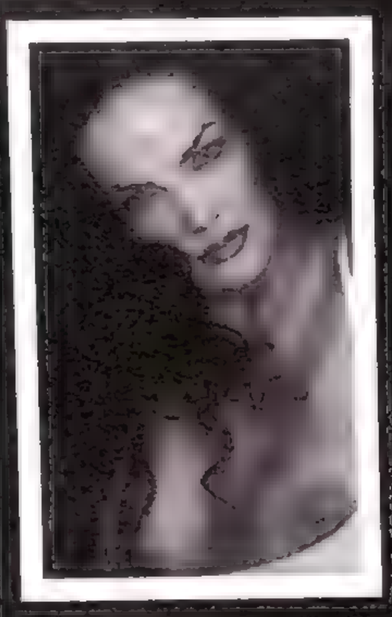

Julie Strain

FAKK2'daki karakterlere ve setlere, dünyanın en ünlü fantastik çizgi ustalarından Simon Bisley hayat verdi.

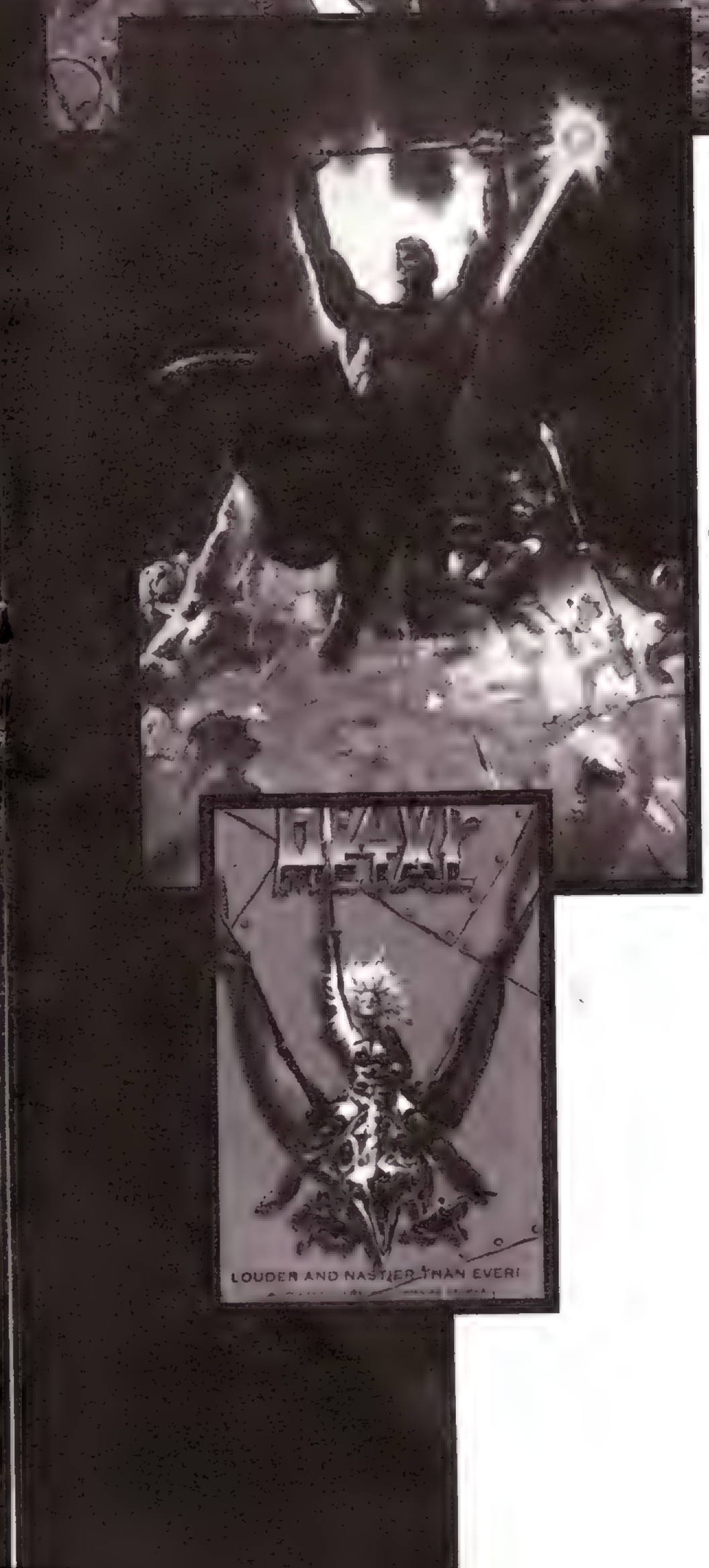

Bilimkurgunun en çok gözardı edilmiş başyapıtlarından biri olan, kült çizgi film **Heavy Metal:The Movie** işte bu basit öykü üstüne kuruldu. Kuşkusuz, **"kült"** bir film yapmaya çalışmak hiçbir zaman işe yaramaz. Eğer **"kült"** olmak bir filmin kaderiyse, izleyici bunu tespit edecektir. Bu kuralın en mükemmel örneklerindendir **Heavy Metal**. İlk olarak **80**'li yılların başında **Black Sabbath**'lı, **Sammy Hagar**'lı, **Elmer Bernstein**'lı muhteşem soundtrack'i ve şaşırtıcı çizgileriyle izleyiciyi çarpan **Heavy Metal**'i tekrar video raflarında görmek için 14 yıl beklemek gerekti. Söylentiye göre sorun filmin soundtrack'inden kaynaklanıyordu; yapımcıları, filmin şarkılarının video yayın haklarını satın almamışlardı! Neyseki **Columbia Pictures** sonunda kâğıt üstündeki sorunları çözdü ve ondört yıllık korsan kopyalardan, kalitesiz ve illegal yayınlardan, daha önemlisi, bitmek tükenmek bilmeyen uzun bir bekleyişten sonra **Taarna** ve dostları aramıza döndü. Peki nasıl oldu da, video korsanlarının ceplerini dolarla dolduran bu film kült oldu? Filmi izlediğinizde bunun -*her kült filmde olduğu gibi*- **"zamanla"** ilgili olduğunu siz de farkedeceksiniz. Görünen o ki geçen zaman **Heavy Metal**'in lehine çalışmış. **80**'li yılların başında erotik betimlemeleri, oldukça ahlâksız bir mizahi anlayışı ve grotesk şiddeti harmanlayıp epik öyküler biçiminde sunan **Heavy Metal: The Movie, Fritz the Cat** dışında yetişkinler için hazırlanmış çizgi film görmeyen izleyiciyi allak bullak etti.

Tanrı kullarıyla konuşmak için yeryüzüne iniyor.

Yeni dönem izleyicisi filmin animasyon kalitesini sorgulayabilir. Eğer **Heavy Metal**'i **Akira** veya **Ghost in the Shell**'den sonra izlediyseniz, damağınızda belki de TV'de seyrettiğimiz **He-Man** lezzetini bırakacaktır. Ancak, kaderi **Büyük Kötülük**'le savaşmak olan intikam meleği **Taarna**'nın nefes kesen güzelliği bile **Heavy Metal**'e hayran kalmanız için yeterli. Bu, yetişkinler için yapılmış erotik bir **"trash"**, ya da adi bir sömürü filmi değil. Bu, **Buggs Bunny** dışında birşeyler arayan çizgisever yetişkinler için bambaşka bir sanat türü.

Birkaç yıl önce **Heavy Metal** dergisini **Mogel**'den satın alan **Kevin Eastman**, hazır **Heavy Metalmania** bir kez daha dünyayı kasıp kavururken, yeni bir film için kolları sıvadı. Gelen haberlere göre, prodüksiyonu yoğun bir biçimde devam eden **Heavy Metal F.A.K.K 2** seyircilerini ilk filmden daha fazla uçuracak.

F.A.K.K 2'nun **"Melting Pot"** adlı orijinal öyküsü **Kevin Eastman** ve çizgileri Simon Bisley'e ait. Kahraman **F.A.K.K 2** adında bir dişi. Ama ne dişi! Karakter, aynı zamanda **Kevin Eastman**'ın karısı olan muhteşem yaratık **Julie Strain** üzerine kurulmuş. Filmin yeni senaryosuna yeni karakterler ekleyen ve anafikri değiştiren dahi bilimkurgucular **Carl Macek** ve **R. Payne Cabeen "mükemmel bir hardcore öykü"** yarattıkları konusunda çok iddialılar. **"Son derece epik"** diyor **Macek**. **"Bizim yapmaya çalıştığımız, Lord of the Rings'deki gibi goril kıyafeti giymiş adamlarla film çekip, sonra onları rotoskopilemek değil. Geleneksel animasyon tekniklerini ve CGI'ı en doğru biçimde kullanmak için tüm zamanımızı ve enerjimizi harcıyoruz."**

FAKK2 ve Nathan savunmada

Hepiniz Tanrı'ya ibadet edin..

Ölüm Klubu Kraliçesi

FAKK2 ve Zeek 'Little Bean"i kurtarıyor!

Film binlerce kişinin savaş meydanında birbirine saldırdığı sahneleri tam olarak verebilmek için widescreen formatında çekiliyor.

F.A.K.K.'ın açılımı **Federation Assigned Ketogenic Killzone;** yani Federasyon tarafından Belirlenmiş Ketojen Av Bölgesi. Federasyonun derin uzayda sefere çıkan tüm kaptanlar için belirlediği evrensel uyarı. En basit tek hücreli organizmadan, en karmaşık üst yaşam formuna kadar tüm karbon destekli yaşam biçimleri için ileri derecede biyolojik tehlikeyi işaret ediyor. **F.A.K.K. 2** öyle bir dünya ki, yaşam içeri giriyor, ama dışarı çıkamıyor; geriye sadece ölüm kalıyor. **F.A.K.K. 2** aynı zamanda büyük bir sır gizleyen, yüce bir dünya.

Ve yine **F.A.K.K. 2**, kendini adadığı bu dünyanın ismini alan bir kadın. Yüreğinde sevgi, ruhunda intikam ateşi ve ellerinde iki adet 4 namlulu tam otomatik ağır silahla **F.A.K.K. 2,** ölümcül bir görev üstlenen baş döndürücü bir intikamcı. Bu çelik bakışlı uzman savaşçının tek bir amacı var. Soylu gezegenlerini yağmalayıp, sırrını çalan acımasız ve muhteris canavarın elinden kızkardeşini kurtarmak!

Güçlü bir dişi lider, yakın tarihte benzeri görülmemiş şeytani bir **NEMESİS** ve temèli oluşturan epik bir öykü. Kapanışı da **Kevin Eastman**'ın ağzından yapalım:

"Kahramanı kadın olan bir destanda, **Road Warrior**'un umutsuzluğunu, **Aliens**'in yoğunluğunu, **Blade Runner**'ın görsel atmosferini ve **Akira Kurosawa**'nın **Ran**'daki ihtişamını biraraya getirmek istedim hayatım boyunca. **F.A.K.K.2** bunu başarmakla yetinmiyor, çok daha fazlasını vaadediyor."

F.A.K.K.2 heavy metal

contact
mesaj

Burak Fedakâr

Küçük Eleanor babasına sorar "Evrende yalnız mıyız?" Cevap kısa ve nettir: "Eğer yalnızsak büyük bir alan boşa harcanmış demektir." Evet bir süredir merakla beklenen Oscarlı yönetmen Robert Zemeckis'in son filmi Mesaj / Contact nihayet gösterildi. Bir süre önce aramızdan ayrılan bilim adamı ve yazar Carl SAGAN'ın aynı adlı romanından sinemaya uyarlanan film, son dönem bilimkurgu yapımları arasından sağlam kurgusu, oturmuş karakterleriyle rahatça sıyrılıyor. Üç saate yakın uzunluğuna rağmen, özellikle yönetmenin duru anlatımı ve Jodie Foster'in her zaman alıştığımız rahat oyunu sayesinde hiç sıkılmadan izlenebilen bir film.

Konuyu kısaca özetlemek gerekirse; Birinci bölüm küçük Eleanor Arroway'in (Jodie Foster) yıldızlara duyduğu yoğun ilgiyi ve yıllar sonra ünlü bir bilim adamı (kadını) olmasına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Ikinci bölüm ise, fazla masraflı olduğu için patronu (Tom Skerritt) tarafından hükümet projesinden çıkarılan Eleanor Arroway'in kendi başına sürdürdüğü araştırmalarıyla devam eder. Tabii burada devreye mali desteğiyle hafif kaçık dolar milyarderi S. R. Hadden (John Hurt) girer. Bu destekle çalışmalarını aralıksız sürdüren Eleanor tam ümitlerin yokolmaya başladığı bir anda uzak yıldız 'VEGA' dan bir radyo mesajı alır. Üçüncü bölümde, gelen radyo mesajının ardından bütün dünyanın ilgisi Eleanor'un üzerinde odaklanır. Gelen mesajı çözmek için Eleanor'un başkanlığında yüzlerce bilim adamı uğraş verir ve sonunda Eleanor sürpriz bir yardım sayesinde matematik formüllerinden oluşan bu mesajın tek kişilik bir uzay aracının yapım şeması olduğunu açığa çıkarır. İşte o dakikadan sonra insanlık tarihinin en büyük yarışı başlar. Bu araçla gidecek astronot kim olacaktır?

Filmin yüzeysel konusu böyle, ancak bana göre anlatılmak istenen üç farklı tema var. Ana tema "evrende yalnız mıyız değil miyiz?" sorusu üzerine kurulu gözükse de, filmde bilim dünyası ile inanç dünyasının fikir çatışması ve -hemen her filmde olduğu gibi- iki insanın karşılıklı duyguları yan tema olarak seyirci üzerinde yoğun biçimde kendini hissettiriyor. Bir bilimkurgu filmiyle karşı karşıya olduğumuz için doğal olarak akla ilk gelen "evrende yalnız mıyız, ya da yalnızsak Eleanor'un babasının dediği gibi büyük bir alan boşa mı harcandı?" sorusu oluyor. Tam kendinizi heyecanla bu düşünce üzerinde yoğunlaştırmışken aniden yönetmen sizi bilim ve inanç dünyaları arasındaki fikir çatışmaları içine itiyor. Bu kez Tanrı gerçekten var mı, yok mu ikilemi içine giriyorsunuz. Bir tarafta inançlarına körükörüne bağlı din adamları, öte yanda bu insanlarla karşı karşıya gelirse göreceği tepki yüzünden düşüncelerini açıklamakta zorlanan doktor Eleanor Arroway... Seyirci kendini bu konulara kaptırmışken, daha önce aralarında kısa süreli bir ilişki geçmiş olan ve yıllar sonra karşılaşan hükümet danışmanı Palmer Joss (Matthem Mc Conaughey) ile doktor Arroway'in yeniden alevlenen aşkları ortaya çıkıyor. Bir tarafta gidecek olan astronotun seçilmesi için kurulan komisyonun üyesi Palmer, diğer tarafta bütün hayatı boyunca böyle bir anın düşüyle yaşayan astronot adayı Eleanor...

Bu üç tema arasında ilerleyen film, her dakikasında temposunu arttırıyor ve sonuna kadar merakla izleniyor. Bana göre bu üç tema da filmde eşit ağırlıkta kendini hissettiriyor. Ancak önemli olan, ayrı ayrı her izleyicinin kendi adına ne hissettiği.

Yönetmen, son tema hariç diğerlerinin cevabını perdeye kesin olarak yansıtmamış ve işin bu kısmını seyirciye bırakmış. Aslına bakarsanız, Mesaj son derece basit anlatılmış bir film; amaç seyircinin kafasını fazla yormadan hoşça vakit geçirmesini sağlamak. Kendi adıma, Mesaj'ın zevkle izlenen doyurucu bir film olduğunu söyleyebilirim. Film hayli zengin bir kadroya sahip; Jodie Foster ve Matthew Mc Conaughey'in dışında John Hurt, James Woods, Tom Skerrit, Rob Lowe, Angela Basset, William Fichtner ve David Morse oldukça başarılı. Efektler de oldukça doyurucu. Hayal kırıklığına uğradığım tek şey, çalışmalarını dikkatle izlediğim kompozitör Alan Silvestri'nin müzikleri oldu. Önceki çalışmalarına kıyasla daha sönük bir tema bestelemiş. Kendisinden daha vurucu bir "score" beklerdim.

Kısaca Mesaj başarılı bir bilimkurgu; her ne kadar okumuş olduğum kitabına çok fazla sadık değilse de... Ancak şunu belirtmekte fayda var; yazılı anlatımla görsel anlatım daima birbirinden farklıdır. Eğer kitabı okuyup filmde düş kırıklığına uğrayanlar varsa, en azından bu tezi düşünüp öyle karar verirlerse daha çok keyif alacaklarına eminim. Mesaj her yaştan, her kesimden ve her düşünceden izleyiciye hitap edebilen, sadece bilimkurgu filmi olmayan bir bilimkurgu.

öykü

"AT 8 O'CLOCK IN THE MORNING"

sabah saat sekizde

ray nelson

Çev: Dr. Sönmez GÜVEN

Gösterinin sonunda hipnotizmacı deneklerine "Uyanın!" dedi. Beklenmedik bir şey oldu. Deneklerden biri tamamen uyandı. Bu daha önce hic olmamıştı. Adı George Nada'ydı ve ilk önce olağanın dışında bir şeylerin cereyan etmekte olduğundan habersiz gözlerini kırpıştırarak tiyatro salonundaki yüzler denizinden doğruldu. Sonra kalabalığın içine rastgele serpiştirilmiş insan olmayan suratları - Tılsımcıların suratlarını - farketti. Onlar başından beri oradaydılar, kuşkusuz, ama sadece George tamamen uyanıktı, dolayısıyla sadece George onları gerçek halleriyle görebiliyordu. Eğer tanıdığını belli edecek en ufak bir işaret verirse, Tılsımcıların derhal eski hallerine dönmesini emredecekleri ve onun da buna uyacağı gerçeği dahil her şey bir kıvılcım gibi çaktı beyninde.

Dünyayı yönlendiren yeşil, yılan derilerini ya da çok sayıdaki sarı gözlerini gördüğüne ilişkin en ufak bir açık vermemeye özen göstererek kendini itiş kakış tiyatrodan dışarı, neon ışıklı geceye doğru attı. İçlerinden biri ona "Ateşin var mı, dostum?" diye sordu. George ona çakmağını uzattı ve yoluna devam etti.

George cadde boyunca aralıklarla asılmış posterlerde Tılsımcıların bol gözlü fotoğraflarını ve altlarında yazılı "Sekiz saat çalış, sekiz saat eğlen, sekiz saat uyu," ya da "Evlen ve üre," gibi emirlerini gördü. Bir mağaza vitrinindeki TV ekranı George'un dikkatini çekti, ama tam zamanında kaçırdı bakışlarını. Ekrandaki Tılsımcı'nın gözlerine bakmadığı zaman "İstasyonumuzdan ayrılmayın!" buyruğuna direnmeyi becerebiliyordu.

George küçük bir yatak odasında tek başına yaşıyordu ve eve vardığında yaptığı ilk iş televizyonun fişini çekmek oldu. Ancak, diğer odalardaki komşularının televizyonundan gelen sesleri işitebiliyordu. Duydukları genelde insan sesleriydi, ama arada sırada yaratıkların kuşa benzer garip ve mağrur gıdaklamalarını da ayırt edebiliyordu. "Devletinize itaat edin!" diye gıdakladı biri. "Devlet biziz!" dedi bir başkası. "Biz sizin dostunuzuz; bir dost için her şeyi yaparsınız, değil mi?"

"İtaat edin!"

"Çalışın!"

Aniden telefon çaldı.

George ahizeyi kaldırdı. Diğer uçta Tılsımcılardan biri vardı. "Alo," diye gıdakladı. Ben sizin denetmeniniz, Polis Şefi Robinson. Siz yaşlı bir adamsınız, George Nada. Yarın sabah saat sekizde kalbiniz duracak. Lütfen yineleyin."

"Ben yaşlı bir adamım," dedi George. "Yarın sabah saat sekizde kalbim duracak."

Denetmen telefonu kapattı.

"Hayır durmayacak," diye fısıldadı George. Onu niçin ölü istediklerini merak etti. Uyanmış olduğundan kuşkulanıyorlar mıydı? Belki de. Birileri onu saptamış, diğerleri gibi tepki vermediğini farketmiş olmalıydı. Yarın sabah saat sekizi bir geçe George halâ yaşıyorsa, işte o zaman emin olacaklardı.

"Burada durup sonumun gelmesini beklememde mantık yok," diye düşündü.

Yine dışarı çıktı. Her ne kadar itaat etmesi, olguları efendilerinin istedikleri biçimde algılaması için kuvvetle kışkırtılıyorsa da posterlerin, televizyonun, gelip geçen yaratıklardan arada bir aldığı emirlerin onun üzerinde pek etkileri olmuyordu. Bir çıkmaz sokağın girişinden geçerken durdu. Yaratıklardan biri sokakta yalnız başına duvara yaslanmıştı. George ona doğru yürüdü.

"Yoluna git," diye homurdandı yaratık ölümcül gözlerini Ge-

orge'a odaklayarak.

George bilinçle olan bağının gerildiğini hissetti. Kertenkele kafası bir an için sevimli bir ayyaşın yüzüne dönüşür gibi oldu. Elbette ki sevimli olacaktı yaşlı ayyaş.

George bir tuğlayı kaparak yaşlı adamın kafasına bütün gücüyle indirdi. Görüntü bir an için bulanıklaştıktan sonra yüzden dışarı mavi-yeşil kan sızmaya başladı ve kertenkele seyirip kıvranarak yere yıkıldı. Bir kaç saniye sonra artık ölmüştü.

George cesedi gölgeye çekerek üzerini aradı. Ceplerin birinde küçük bir radyo, bir diğerinde de tuhaf şekilli bir çatalla bıçak vardı. Küçük radyo anlaşılmaz bir dilde söylenip duruyordu. George radyoyu cesedin yanına bıraktı, ama diğerlerini aldı.

"Kaçabileceğimi sanmıyorum," diye düşündü George. "Onlarla niçin mücadele edeyim ki?"

Ama yapabilirdi belki de.

Ya diğerlerini de uyandırabilirse? İşte bu denemeye değerdi.

Kız arkadaşı Lil'in on iki blok ötedeki apartmanına yürüdü ve kapıyı çaldı. Kız bornozuna sarılmış halde açtı kapıyı.

"Senin uyanmanı istiyorum," dedi.

"Uyanığım," dedi kız. "İçeri gelsene."

İçeri girdi. Televizyon açıktı. Kapattı.

"Hayır," dedi, "Gerçekten uyan demek istiyorum." Kız ona anlamsız bakışlarla baktı ve o da parmaklarını şaklatarak haykırdı: "Uyan! Efendilerin sana uyanmanı emrediyorlar!"

"Keçileri mi kaçırdın, George?" diye sordu kız kuşkuyla. "Gerçekten de çok garip davranıyorsun." Kızın suratını tokatladı. "Kes şunu!" diye bağırdı kız. "Derdin ne senin?"

"Hiç," dedi George omuzları çökerek. "Sadece dalga geçiyorum."

"Yüzümü tokatlamaya sen dalga geçmek mi diyorsun?" diye bağırdı kız.

Kapının çalındığını duydular.

George kapıyı açtı.

Gelen yaratıklardan biriydi.

"Şu gürültüyü biraz kesemez misiniz?" diye sordu.

Sürüngenin derisi ve gözleri kısmen silinir gibi oldular ve George fanila giymiş orta yaşlı şişman bir erkeğin kırpışan yüzünü gördü. George sofra bıçağı ile boğazını doğradığında o halâ bir insandı, ama daha yere düşmeden yaratığa dönüşmüştü bile. Cesedi apartmanın içine sürükledi ve tekmeyle kapıyı kapattı.

Yerdeki sarı gözlü yılan yaratığı göstererek "Burada ne görüyorsun?" diye sordu Lil'e.

"Bay, Bay Coney'i," diye fısıldadı kız gözleri dehşetten

açılarak. "Sen onu öldürdün, sanki hiç önemli değilmiş gibi."
George kıza doğru ilerleyerek "Bağırma sakın!" diye uyardı.
"Bağırmam, George. Yemin ederim ki bağırmam, sadece lütfen, tanrı aşkına, o bıçağı yere bırak." Kürek kemikleri duvara yaslanıncaya dek geriledi.
George yararı olmadığını anlamıştı.
"Seni bağlayacağım," dedi. "Önce bana Bay Coney'in yaşadığı odayı göster."
"Merdivenlere doğru soldaki ilk kapı," dedi kız. "George... Georgie. Bana işkence yapma. Beni öldüreceksen eğer, çabuk olsun. Lütfen, George, lütfen."
Yatak örtüleriyle bağladı ve ağzını tıkadı; sonra Tılsımcı'nın giysilerini araştırdı. Yabancı dilde konuşan radyodan bir adet daha ve yemek takımlarını buldu, başka bir şey değil.
George bitişik kapıya gitti.
Kapıyı çaldığında yaratıklardan birinin sesini duydu: "Kim o?"
"Bay Coney'in bir dostuyum. Onu görmem gerek," dedi George.
"Bir kaç dakikalığına dışarı çıktı, ama hemen döner."
Kapı hafifçe aralandı, dört adet sarı göz dışarı baktı.
"Girip beklemek ister misiniz?"
"Tabii," dedi George gözlere bakmaktan kaçınarak.
Yaratık sırtı dönük durumda kapıyı kapatırken "Burada yalnız mısınız?" diye sordu.
"Evet, niçin?"
Arkadan uzanarak boğazını kesti, sonra apartman dairesini araştırdı.
İnsan kemik ve kafataslarıyla yarısı yenmiş bir el buldu.
İçlerinde iri ve şişman salyangozların yüzdüğü depolar vardı.
"Çocukları," diye düşündü ve hepsini öldürdü.
Silahlar da vardı, daha önce hiç görmediği cinsten.
Birini yanlışlıkla ateşledi, ama şansına silah sessizdi. Küçük zehirli iğneler atıyor gibiydi.
Tabancayla birlikte bulabildiği kadar iğne kutusunu ceplerine doldurdu ve Lil'in yanına döndü. Kız onu gördüğünde umutsuz bir dehşet içinde kıvrandı.
"Sakinleş, tatlım," dedi kızın çantasını açarken. Sadece arabanın anahtarlarını ödünç almak istiyorum."
Anahtarları aldı ve merdivenlerden aşağı caddeye indi.
Kızın arabası her zaman park ettiği yerde duruyordu. Sağ çamurluğundaki ezikten tanıdı. Bindi, çalıştırdı ve rastgele sürmeye başladı. Düşünce içinde saatlerce arabayı kullandı - umarsızca bir çıkış yolu aradı. Biraz müzik bulabilme umuduyla arabanın radyosunu açtı, ama haberlerden başka bir şey yoktu, ve hepsi de onun, George Nada'nın, yani sapık katil hakkındaydı. Spiker efendilerden birisiydi, ama çok korkmuşa benziyordu. Peki niçin? Bir tek adam ne yapabilirdi ki?
George yolun kesilmiş olduğunu gördüğünde şaşırmadı ve bir yan sokağa saptı. "Oğlum George, bu bir kır gezintisi olmayacak," diye söylendi kendi kendine.
Lil'in apartmanında neler yaptığını keşfetmişlerdi, demek ki arabayı arıyor olmalıydılar. Arabayı çıkmaz bir sokağa park edip metroya bindi. Bir nedenden dolayı metroda hiç yaratık yoktu. Belki metroyu kullanmayacak kadar havalıydılar, ya da belki sadece gecenin ileri bir saati olmasındandı.
En sonunda bir tane bindiğinde, George indi.
Cadde boyunca yürüdü ve bir bara girdi. Televizyonda Tılsımcılardan biri vardı ve tekrar tekrar "Biz sizin dostunuzuz. Biz sizin dostunuzuz. Biz sizin dostunuzuz." Diyordu. Aptal kertenkele korkmuş görünüyordu. Niçin? Tek bir adam tümüne birden ne yapabilirdi?
George bir bira ısmarladı ve televizyonda Tılsımcı'nın artık onun üzerinde hiç bir gücü olmadığı aniden kafasına dank etti. Yine görüntüye baktı. "Bana hükmedebilmesi için buna inanması gerek," diye düşündü. "Kendine olan güveninde en ufak bir sarsıntı ve hipnotizma gücü uçup gidiyor." Televizyon ekranına George'nin bir fotoğrafını getirdiler ve George telefon kulübesine geriledi. Denetmenini aradı, Polis Şef'ini.
"Alo, Robinson?" diye sordu.
"Konuşuyor."
"Ben George Nada. İnsanları nasıl uyandırabileceğimi buldum."
"Ne? George kapatma. Neredesin?" Robinson neredeyse sinir krizi geçirecekti.
Kapattı, hesabı ödedi ve bardan ayrıldı. Konuşmasını izleyeceklerdi herhalde.
Bir metroya atladı ve kent merkezine gitti.
Kentteki en büyük televizyon stüdyolarını bulunduran binaya girerken şafak söküyordu. Girişteki isim levhalarına baktı ve asansöre bindi. Stüdyonun girişinde duran polis memuru onu tanıdı. "Ama, sen Nada'sın!" diye haykırdı.
George onu zehirli iğne atan tabancasıyla vurmaktan hiç hoşlanmamıştı, ama buna zorunluydu.
Stüdyoya girinceye dek nöbetçi teknisyenler dahil birkaç kişiyi daha vurmak zorunda kaldı. Dışarıdan bir yığın polis sireni, heyecanlı bağırışmalar ve merdivenlerden de koşuşan ayak sesleri geliyordu.
Televizyon kamerasının önünde duran yaratık " Biz sizin dostunuzuz. Biz sizin dostunuzuz." deyip duruyordu ve George'ın girdiğini fark edemedi.
George onu iğne atan tabancasıyla vurduğunda cümlesini yarım bıraktı ve orada öylece kalakaldı.
George yaratığın yanına giderek sesini taklit etti: "Uyanın! Uyanın! Bizi olduğumuz gibi görün ve öldürün!"
sabah kentin duyduğu George'nin sesi oldu. Ama görüntüde bir Tılsımcı vardı ve kent ilk kez gerçekten uyandı ve savaş başladı.
George sonunda kavuştukları zaferi göremedi. Saat tam sekizde kalp krizinden ölmüştü. Δ

Bir yanda bilim, tüm ağırlığı, gerçekliği, somutluğu, ciddiyeti, kuralları ve sabitliği ile, diğer yanda ise kurgu, yani sonsuz hayal gücü, sonsuz özgürlük, boyutsuzluk, fantastik olan ve olabilen, olabilecek her şey. Ve de bunların içinde kaçınılmaz, doğal, yaşamsal bir tarzda kendini hissettiren, belirten, sergileyen kadın, kadın - erkek ilişkileri ve cinselliği süzgeçten geçiren, cinselliğin estetiğini kuran, kurması gereken erotizmin imgeleri ve simgeleri.

Caroline Munro

bilimkurgu'da kadın, cinsellik ve erotizm

Giovanni Scognamillo

Geleneksel ve radikal bilimkurgucular, ola ki, böyle bir konunun karşısında burun kıvırırlar, gereksiz hatta abartılı bulurlar, bilimkurgunun bilinen ciddiyetine (*ama ve acaba bilimkurgu hepten ciddi olmak zorunda mı?*), geleceği öngörme, tahmin etme, kurgusal ve yansımalı bir yarının dünyasını bilinçlendirme yeteneğine - hatta görevine - uygun görmezler. Herkes dilediği gibi düşünür, her konu ve duruma farklı yaklaşır, nedir ki yukarıda belirtilen tutum, bir olası, varoluyorsa son derece basit bir hatırlatmada bulunmam gerekiyor: dün, bugün, yarın ve gelecekte olsun, dünyada varolan ve varolabilecek her tür teknolojik, toplumsal ya da ideolojik değişim doğal ve zorunlu olarak sanatsal bazda erotizmi ve onun konusu olan kadın - erkek ilişkilerini, cinselliği (*yani yaşamın kaynağını*) görmezlikten gelemez, hesaba katmadan yapamaz. Tümden makineleşmiş, robotlaşmış veya android şekline dönüştürülmüş olmadığı sürece birey ve toplum, belirli ölçüler içinde, çoğalmalı, cinsler karşılaşmalı, birbirlerini denemeli, kısaca varolmalıdırlar.

Life Force/Tobe Hooper

Frankestein Created Woman/Terence Fisher

Cinselliği, düzenlemek amacı ile, kısıtlayan, ağır yasaklara tabi tutan, dinsel bir kılıfa uydurmak isteyen ya da, aksine, tümden özgür bırakan gelecekteki toplumlar düşünülebilir, düşünülmüştür bile. Konu, imge ve simgelerden yola çıkarak, uygulamaya ve uygulamanın sonuçlarına dek uzanarak her daim açıktır.

Bu yazı dizisindeki amacım, bilimkurgunun üç göstergesinde (*sırası ile sinema, çizgiroman, edebiyat*) kadın kişilikleri, cinsel eğilimleri ve erotik yaklaşımları, elimden geldiği kadarınca, gözden geçirmek ve değerlendirmektir. Niyetim, hiç kuşkunuz olmasın, akademik bir inceleme değildir, niyetim bir ön malzemeyi biraraya getirmek, bazı yolları açmak, hafızaları (*benimki dahil olmak üzere*) zorlamak ve bir çeşit albüm oluşturmaktır, kişilerden, durumlardan, yaklaşımlardan oluşan. Konu geniş ve ayrıntılı olduğundan bu yazımı üçe ayırmak zorunda kaldım: ilk yazıda sinema ele alınacak (*ve bazılarınız dergide, muhakkak benim yüzümden, fazla sinemaya yer verildiğinden şikâyet edecekler*), ikincisinde çizgiroman, üçüncüsünde ise edebiyat.

Erotik olanın ölçüsü ve etkisi, biçimi ve değerlendirilmesi doğal olarak dönemden döneme değişiyor, modalara uyuyor veya kendi modasını yaratıyor. Yaşadığı yüzyıl boyunca çeşitli teknik ve estetik değişimler geçiren sinemada bu durum daha çok açık ve belirgin oluyor: 20'li yıllarda **Metropolis**'teki **(Fritz Lang, 1926)** çılgın bilim adamı Rotwang'ın yarattığı androjen robot, özellikle saf ve yardımsever Maria'nın (*Brigitte Helm*) şekline girdiğinde erotik görülebilirdi. "**İyi**" Maria'ya meydan okuyan, yerine geçen, kitleleri ayaklandıran robot ışığın karşısındaki karanlıktır, kadının oluşumsuz projeksiyonudur, temelde ahlâksal bir karşılaştırmadır. **1926**'dan **1968**'e ve **Barbarella**'ya **(Roger Vadim)** geçtiğimizde aradaki 42 yıl içinde pek çok şey değişti, toplumlar her konuda daha açık, daha özgür, daha hoşgörülü olmayı öğrendiler. Barbarella, Jean - Claude Forest'ın çizgilerinde ve Vadim'in yönettiği Jane Fonda'da, uzaya fırlatılan bir başka Brigitte Bardot'nun kopyasıdır vücudunun bütün hatlarını ortaya koyan, vurgulayan dar giysileri, özgürce sevişmesi ile, çıplaklığı ile. Lythiom gezegeninin seks bombasıdır Barbarella, robotların cinsel performanslarını dener, memnun kalır, arzu makinesinde (*desiderobus*) sayısız orgazmlar yaşar. 68 yılının, özellikle Fransa için, devrimci anlayışının, cinsel devriminin bir simgesi ve yansımasıdır. Barbarella - Jane Fonda her yoldan ve gezegenden geçiyorsa, her şeyi yapıyorsa bunu ahlâk kurallarını aşan bir özgürlük içinde yapıyor.

Öte yandan durum tek gözlü Sogo kraliçesi (*ve Barbarella'nın düşman hayranı*) için de benzerdir; şu farkla ki, Barbarella oluşumlu kadın özgürlüğünün simgesi ve temsilcisi ise kraliçe bir başka kadınlığın - *ve bir başka ahlâkın* - sözcüsü oluyor. Başka bir uzaysal boyut içinde iyi Maria ve kötü Maria ikilisinin karşılaşması ve mücadele etmesi burada da karşımıza çıkıyor.

Maria, Rotwang'ın robotu ve Barbarella, tüm çağdaş çağrışımlarına rağmen, bilimkurgu sinemasının geçmişinde kalıyorlar. Çağımızın örneği ise **Alien** (***Ridley Scott, 1979***), **Aliens** (***James Cameron, 1986***) ve **Alien 3** (***David Fincher, 1992***) teki **Uzay Fahişesi Ripley**'den (***Sigourney Weaver***) başkası olamıyor. Sorun ilk filmin finalinde iç çamaşırları ile görünmesi değildir (ki bilimkurgu sinemasının en erotik görüntülerinden biridir), sorun Ripley'de ve Yaratık ile olan ilişkisindedir. Sorun Ripley'in temsil ettiği kadın kişiliğindedir. Gerilim, korku ve cinsellik, bastırılmış arzular ve ölüm, kurtuluş ve bilinmeyen, kadınlık ve tehlike. Tek bir görüntü bunları ve daha birçok şeyi simgeliyor.

Brigitte Helm, Jane Fonda, Sigourney Weaver: üç kadın, üç dönem ve üç yaklaşım. Bunlar bilimkurgu sinemasının bizlere sayısızca sunduğu kadın kişiliklerinin erotik görüntülerin sadece üçüdür ve liste uzayıp gitmektedir. 70'leri aşıp 90'ların bu son yıllarına vardığımızda örnekleri güncelleştirmek, başka kişilikler ve durumlar sıralamak, imgeleri dizmek her zaman olasıdır. Sinemanın her türünde olduğu gibi bilimkurgudaki değişimler, aşamalar, gerilemeler ya da yerinde saymalar, açılan kataloğa yeni, yepyeni malzemer ve tatlar getiriyor.

Yeniler ve yenilikçilik ortada olmalarına rağmen, geçmişten yola çıkmak daima yararlı oluyor bir gelişimi izleyebilmek, örneklere örnekler, sahnelere sahneler katabilmek ve referansları çoğaltmak açısından.

Eskinin, geçmişin daima bir tadı vardır (*ama çok yeni olanlar için her zaman olmayabilir*), eskiye dönmenin eğilimine nostalji (*özlem*) denilse bile bence buna tarih demek hem daha doğru hem daha işlevsel oluyor. Jane Fonda'dan önce bilimkurgu sinemasında güzelliklerini ve bedenlerini sergileyen başka oyuncular da vardı, başka kadın kişilikleri, başka erotik görüntüler. Vardı ama her şey, doğal olarak, bir dönemin zevklerine, olanaklarına ve anlayışlarına bağlı idi. Doğrudur, 40'lı, 50'li, 60'lı yılların bilimkurgusal örneklerine baktığımızda toplayabildiğimiz veriler zayıf, bazen ilkel ve yetersiz kalırsa da sonuç pek değişken olmuyor. Kimi birşeyler sergiliyor, kimi sergilediği şeylere bir anlam katıyor.

Örneğin: **Yasak Gezegen** (***Forbidden Planet, Fred McLeod Wilcox, 1956***) Anne Francis'in giydiği uzaysal mini etek sayesinde (*ki çeşitli ölçülerdeki mini etek her zaman uzaysal bir giysi sayılacaktır*) gerek ona gönlünü kaptıran gencecik Leslie Nielsen'i gerekse seyircileri hiç de uzaysal olmayan düşüncelere sürüklüyordu. Perdede ve salonda hissedilenlerin gerçek yüzü ise bilim adamı babanın bilinçaltı ile beslenen korkunç id canavarı tarafından yeterince açıklanıyordu. Daha gerilere gittiğimizde ilk **Flash Gordon** dizilerinin (***Flash Gordon, Frederic Stephani, 1936; Flash Gordon's Trip to Mars, Ford Beebe, 1939; Flash Gordon Con-***

A Clockwork Orange/ Stanley Kubrick

quers the Universe, Ford Beebe, 1940) 25 ya da 31 kısım "tekmili birden" seriyallerin saf yaklaşımı içinde Jane Rogers'ın pek uzun sayılmayacak eteği ya da Prenses Aura'nın bir oryantal dansözü andıran göbeği açık giysisi aslında varolması beklenilmeyen fakat, varolan niyetleriyle orantılı olarak, bir ilkel erotizm aksesuarları idi. Yıllar geçiyor ve Gordon yeniden beyazperdeye dönüyor (***Flash Gordon, Mike Rogers, 1980***) ve durumlar, anlamlar değişiyor. Kişilikte kalan bir Dale Arden'ın (*Melodie Anderson*) karşısına dikilen Ornella Muti'nin Prenses Aura'sı, Daniello Donati'nin çizdiği kostümler içinde tüm şuhluğu ile arz-ı endam edince Gordon'un direnmelerine inanmak olanaksız oluyor. Bu son Gordon filmi ilişkilerin ve arzuların altını apaçık çiziyorsa, soft-core tarzındaki **Flesh Gordon** ve devamı, pek ince sayılmayacak esprilerle bezenerek, olayları Mongo gezegeninden **porno** gezegenine taşıyarak, **Dale Arden**'i (*bu filmde Dale Ardor*) daha uzay gemisinde iken anadan doğma soyup üçlü bir sevişmenin ortasına yerleştirerek daha önce edeplice gizlenen ilişkileri fütursüzce ortaya seriyor, dalgasını geçerek.

Eskinin bilimkurgu sinemasında (*her türlü sinemada*) satır arasında - *daha doğrusu görüntü arasında* - kalanları çözmek gerekiyordu. Zor bir uğraşı değildi, olsa olsa seyirciden hayal güçlerini ve sezgilerini kullanmaları idi beklenen. İlk sesli **Frankenstein** (***James Whale,1931***) ve devamı olan **Frankenstein'in Gelini** (***The Bride of Frankenstein, James Whale, 1935***) için durup dururken erotizmden bahsetmek handiyse sapıklıktan sayılabilir. Ne Baron Frankenstein'ın yaratığı ne de nişanlısı (*çığlığı ve oyunu ile sinema tarihine geçen, hattâ hattâ Fay Wray'ın King Kong'taki çığlıklarını bile aşan Elsa Lanchester*) erotizmle bağdaşabilecek veriler değiller ancak ortada bir cinselik durumu vardır. 30'lu yılların Amerikan sinemasında doğal dürtü ve isteklerin simgeler ve çağrışımlarla anlatıldığını unutmayalım ve fazlasını istemeyelim. Ama gelin görün ki fazlası bile vardır: yaratığın, gelinliği içinde müstakbel bayan Frankenstein'a saldırmasının tek nedeni intikam alma, felâket yaratma mı? Sadece vahşi bir eylem mi?

Sorunun yanıtını Frankenstein'in nişanlısı veriyor. Yaratık yalnızlığını giderebilmek için bir eş istiyor -*ısrarla*- ve doktor isteğine uymak zorunda kalıyor. Yaratığın nişanlısı da bir yaratıktır, uzun, beyaz bir gelinliğe bürünmüş. O da bir gelindir, bir bakiredir ve her şeyden önce bir kadındır, ceset parçalarından meydana getirilmiş olsa bile. Varılan nokta bu yaşayan ceset parçalarının birleşmesidir ancak film o noktaya varamıyor, ölüsevicilikten uzak kalıyor. Yaratık nişanlısını ne kadar arzularsa arzulasın nişanlısı ondan korkuyor, ondan tiksiniyor. Görünürde Frankenstein yaratığının öyküsünde ne erotizm var, ne de cinsellik. Ancak bu sadece görünürdedir çünkü her iki film anlatmak istediklerini, kaş göz arasında, anlatıyorlar.

Bazen önemsiz gibi sayılan, genelde "**dar bütçeli**" ya da "**trash**" kategorilerine dahil edilenler, birçok diğerlerinden daha anlamlı olmayı başarırlar. Amerikan sinemasında iki adet **Attack of the 50 feet Woman** ile karşılaşırız: ilki **1958**'de **Nathan Juran**'ın yönetiminde Allison Hayes ile siyah beyaz olarak çevriliyor, ikincisi ise **1993**'te **Christopher Guest**'ın yönetiminde renkli ve Daryl Hannah ile. Her ikisinin konusu benzerdir: kocası ile başı dertte olan genç bir kadın, bir UFO ile karşılaştıktan sonra, devasa boyutlara ulaşır ve ayrıcalıklı durumundan yararlanarak, hem panik yaratır hem de öcünü alır. Konular benzer ise de yaklaşımlar ve niyetler değişiktir: birincisi, kadının psikolojik durumundan çok, fiziksel değişimine ağırlık verir. İkincisi ise çağdaş sorunlara eğilerek, bunları bir güldürü, bir taşlama yaklaşımı içinde değerlendirerek, dev boyutlara ulaşmış orta halli kadını simge olarak kullanır, feminist bir çizgi izler. Kocaman kadın bir hilkat garibesinden çok Amerikan kadınlarının yücelen bir temsilcisi olur ve haklarına sahip çıkar, ortalığı duman etmek, yakıp yıkmak pahasına. Her ikisinde de erotik yaklaşım nitelikten çok niceliğe dayanmaktadır: anatomiler büyür, sarışın dilberler olağanüstü alımlı olurlar fakat, sonuçta, nicelik niteliği aşar.

Erotik olmak, olabilmek için ille de çıplak ya da yarı çıplak gerekmiyor (*bazen tam aksi oluyor, erotik diye düşünülen sahne veya görüntü bir teşhirden ileri gidemiyor*). Bilimkurgu sinema-

Yanda: Attack Of The 50 Feet Woman
Altta: Metropolis/Fritz Lang
En altta: Sybil Danning

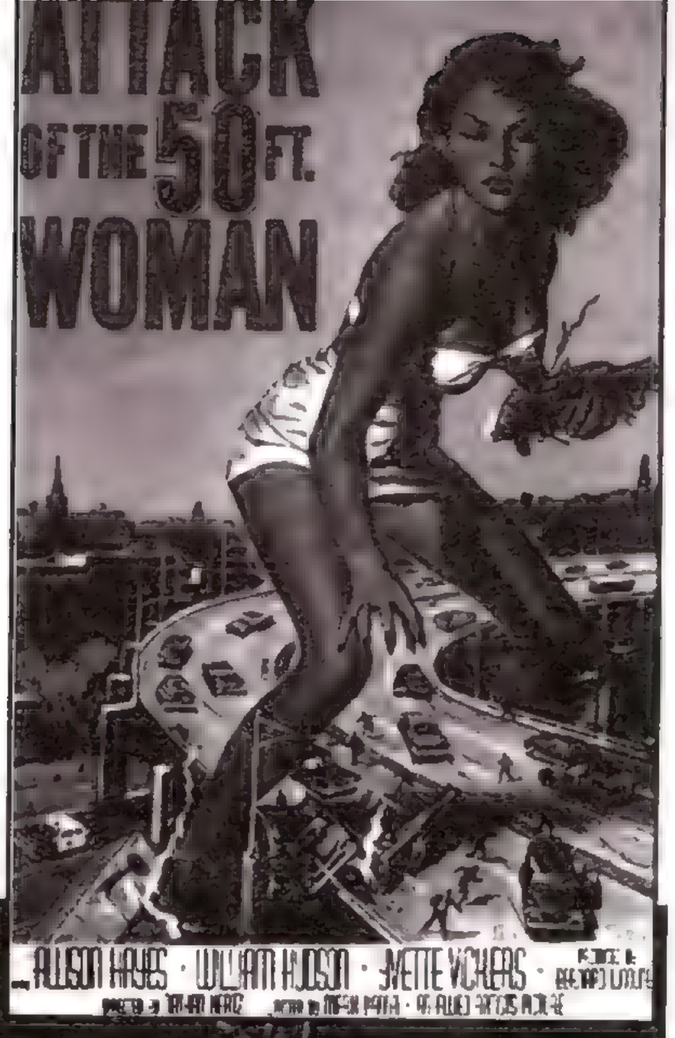

Flash Gordon ve Dale Arden

sında iki ilginç örnek ile karşılaşıyoruz: **Satum 3** (***Stanley Donen, 1980***) ve **Fantastik Yolculuk** (***Fantastic Voyage, Richard Fleischer, 1966***). Birinin kadın kahramanı Farrah Fawcett diğerinin ise Raquel Welch. Birinci örnekte kadının işlevi son derece önemlidir, ikincisinde ise bir grup bilim adamına katılan kaçınılmaz kadın öğesidir. İlk filmde kadın Satürn gezegeninde kurulan bir üstedir; sevgilisi olan bir bilim adamı (*Kirk Douglas*), ona göz dikmiş bir başka adam (*Harvey Keitel*) ve herkesden daha arzulu olan robot Hector ile birlikte. Öykü, aslında, tipik bir Frankenstein öyküsüdür, şu farkla ki, buradaki yaratık metalden yapılmış, kurnaz, mantıklı ama zıvanadan çıkmış bir robottur. Ortada klâsik bir üçgen (*kadın, sevgilisi ve diğeri*) ve bir güzel ve çirkin karşılaşması var. Farrah Fawcett, filmin çoğunda, kapalı bir uzay giysisi ile görünüyorsa da bir yatak çıkışında sırtına sadece bir gömlek geçirmesi robot Hector'un da, seyircinin de hayalini dürtmeğe yeterli oluyor. Öte yandan, bir insanın damarlarında bir mikro kapsül içinde fantastik bir yolculuğa çıkmış olan Raquel Welch bir aksesuardan başka bir şey değil; beyaz ve dar uzay giysisi içinde erotik görünebilmek (*ve olmak*) için fazla bir gayret göstermek zorunda kalmıyor. Orada bulunması, hareket etmesi, iç merdivenlerden inip çıkması yetiyor.

Her bilimkurgu filmi kadın-erkek ilişkilerine, cinselliğe ve erotizme açık değildir ve filmin içinde bir ya da birkaç kadının (*ve onlarla birlikte birkaç erkeğin*) bulunması pek bir şey ifade etmeyebilir. Yine de, filmden filme, ifade edilen ve edilmeyen ama sızan çeşitli durumlar, duygular ve arzular vardır. **Fantastik Yolculuk**'ta Raquel Welch beyaz bir pilot giysisi ile yetiniyor, aynı şekilde **This Island Earth**'te (***Joseph Newman, 1955***) filmin esmer güzeli Faith Domergue benzer bir giysi giymektedir - Metaluna gezegenine vardığında - ama giysinin sadeliği bile koca beyinli canavarı ondan uzak tutmaya yetmez. Güzel ve esmer Faith'e bir şey olmaz çünkü yaralı canavar yıkılıp kalır. Ama ya yıkılmasaydı? Bilirsiniz, uzay maceralarına çıkan güzel kadınlar daima mert ve kahraman ve ahlâkçı yol arkadaşlarına güvenebilirler ama uzaylılara ve robotlara asla.

İşte size başka bir örnek, uzayda değilde dünyada geçen: filmin adı **Şeytan Tohumu** (***The Demon Seed, Donald Cummel, 1977***), filmin kadın kahramanı Julie Christie, filmin kötüsü ise dev bilgisayar Proteus. Yine Frankenstein'daki üçlü (*bilim adamı, eşi, canavar*) karşımızda: aradaki tek fark canavarın bir dev bilgisayar olması. Bilgisayar Proteus'un isteği de ilginç: bir çocuk sahibi olmak istiyor. Bilgisayar ile kadın birleşmesi nasıl oluyorsa oluyor ve metalden bir çocuk doğuyor ama içinden cici mi cici bir bebek çıkıyor, ya da bilim adamının ölen küçük kızı!

Bilimkurgu sinemasının "*mucidi*" **Georges Melies Ay'a Yolculuk** (***Le Voyage Dans la Lune, 1902***) adlı fantastik filmini çektiğinde Ay'a gidecek olan roketin mürettebatını sadece bıyıklı sakallı komik bilim adamlarından oluşturuyor. Melies, ta başından beri, Jules Verne ve Herbert George Wells'i okuduğunda, daha bilimkurgu olmayan bilimkurgunun özellikle bir erkek işi olduğunun farkındadır (yıllar yılı bilimkurgu sineması bu ilkeyi vurgulayacak, kadın kahramanları bir denge unsuru veya hoş bir görüntü olarak kullanacaktır). Melies bunun farkındadır ancak, deneyimli bir sahne adamı olarak, kadın faktöründen vazgeçemeyeceğini de biliyor. Dolayısıyla ilk filmine hem kısa pantalonlu denizci kızları (*amanın, bacakları görünüyor!*) hem de bir dizi güzel kızlardan oluşan Gezegenler Balesi'ni (*yine çıplak bacaklar, omuzlar, kollar, sırtlar*) ekliyor.

Bilimkurgu sinemasında öne fırlayan ilk kadın pek tabii ki Barbarella değildir, ama Barbarella öncenin bir toplamı ve de bir özetidir, erkekler olmaksızın başını kurtarabilen uzay kahramanıdır, bir devrimci, putyıkıcı, öncüdür, bir sonuçtur.

Neden birden Barberalla'ya dönüş kaydettik? Yeri mi idi acaba? Açıklayayım: bir noktadan sonra bilimkurgu sineması aksesuar kadından, ortam gereği kadından vazgeçip ona bir kesin kimlik ve işlev tanıyor. Çağdaş toplum içinde mücadelesini sürdüren kadın geleceğin veya uzak gezegenlerin toplumuna katıldığında mücadelesini sürdürüyor. Barbarella bunun başlangıcı değildir ama Ripley'in yolunu açan dönüm noktalarından biridir. Öykü gerilere dayanıyor. Bir bakıma, onu **Ölümsüz Kadın She**'den (***Irving Pichel, 1935; Robert Day, 1965; Cliff Owen, 1967; Avi Nasher, 1985***) de başlatabiliriz. Afrika'nın derinliklerinde zamanın dışında yaşayan bir bölge ve onu yöneten beyaz, sarışın bir kraliçe. Ölümsüz bir kraliçedir She (*O*), ateşlerin içinden geçip yenilenir. İlk çevrimlerde öyledir, son çevrimlerde ise çok şey değişiyor. İlk sesli çevrimde She'yi Gloria Grahame canlandırıyor, güzel ama sanki erişilmez, boynundan ayaklarına şiyahlara bürünmüş, aşık ama mesafeli, aşık ve aşkın kurbanı olmaya razı. İkinci sesli çevrimde dengeler kayıyor, ölümsüz kraliçe Ursula Andress oluyor ve ne denli ateşli olabileceğini kanıtlıyor saydam giysilerin içinde. Conan'dan kalma Sandahl Bergman'a sıra geldiğinde krali-

Yanda: Barbarella/Roger Vadim

çemiz mücadeleci oluyor, savaşçı oluyor. Rol için Olinka Berova seçildiğinde (*ki sarışın Olinka 60'lı yıllarda birçok İtalyan tarihi filminde anatomisini bol bol sergiler*) mücadeleler daha çok serilmiş yataklarda yer alıyor.

Diyeceğim bilimkurguda, olumlusu ve olumsuzu ile, kadın mücadeleye katılıyor; bu kadın **Cherry 2000**'deki (***Steve de Jarnatt, 1988***) Melanie Griffith olabilir ya da **Mad Max 3**'teki (***Mad Max beyond Thunderdome, George Miller, 1985***) sadist bir Tina Turner, bilimkurgudan Sword and Fantasy'ye geçtiğimizde bir **Kızıl Sonya** (***Red Sonja, Richard Fleischer, 1985***) olabilir kılıcı Brigitte Nielsen'ın tüm heybeti ile kullanan.

Böylece bilimkurgu sinemasına katılan kadının ilk işlevi bir sevgili, bir yardımcı, bir eş, bir arkadaş olmaktır; sonraki gelişmeler ise, eşit değerlerde, cesur bir destek, bir savaşçı, bir kahraman. **Doktor Cyclops**'un (***Doctor Cyclops, Ernest B. Schoedsack, 1940***), esrarengiz ışınını kullanarak, küçülttüğü insanların arasında bulunan, giysileri parçalanmış Janice Logan, öykünün kuruluşu içinde, erkeklere eşlik eden kadındır, bir çeşit kukla. Ama gelin görün ki dazlak kafalı, kalın gözlüklü doktorun ısrarla "*oyun oynamak*" istediği bir kukla.

Yeryüzünde veya uzak gezegenlerde, Merih, Venüs veya Ay'da kadınların varolmadığı dünyalar ve toplumlar düşünülemez, işlevleri ne olursa olsun. Palavracı Baron Münchausen Ay'a vardığında onu şaşırtan bitkilerle karşılaşıyor: kadın başlı kocaman çiçekler (***Münchausen, Joseph von Baky, 1943***), Merih'e bir yolculuğa çıkan iki açıkgöz Bud Abbott ve Lou Costello başlarında Mari Blanchard'ın bulunduğu bir dizi "starlet" (yıldız adayı) kıza kapılıyorlar, çiçekler bir yana Ay hem şuh hem de mücadeleci Kedi Kadınları gizliyor (***Ay'daki Kedi Kadınlar, Cat Women of the Moon, Arthur Hilton, 1953***), uzaya fırlatılan bir pilot ise aracı onunla paylaşan iki azgın hanımın saldırısına uğruyor (***Uzay Yaratığı, Space Thing, Cron Elliott, 1968***).

Evet, uzay, kadın ve uzaylı kadınlar dizisi: Flash Gordon'dan daha önce sözetmiştim ama Panter Kadını unutarak Merih demiştim ve Mari Blanchard ile nedimelerin siyah "body"ler giymiş, başları mukavvadan miğferlerle süslü, tek gözlü, yarasa kulaklı şişman canavarlarla kıyasıya mücadele eden Merihli cengaver kızları az kalsın unutuyordum (***Canavarlar Gemisi, La Nave de los Monstruos, Rogelle Gonzales, Meksika, 1959***). Bir de **Aelita** (***Jaacob Protazanov, 1924***) var. Sovyet bilimkurgusunun klâsik bir örneği. Merih'in kraliçesidir Aelita ve gezegenine ulaşan bir uzay pilotuna gönlünü kaptırıp Merih'te de bir devrim yapar. Devam edelim.

James Bond dizisinin filmleri, genelde bilimkurgudan sayılabiliyor, ister 007'nin bol sayıda kullandığı öncü donanımlardan, ister her çeşitten kötü adamın bir bilim bulgusuna dayalı dünyayı ele geçirmeğe yönelik plânlarından dolayı. Ajan Bond son derece faal ve dayanılmaz bir kadın avcısı olduğundan maceralarını bol sayıda güzel kızlar ya da kadınlar (*aradaki farkı olsa olsa kendi bilir*) ile süslemek bir "hoş" adet oldu. Tüm güzeller göze hoş gelse de, aslında, baş kadın oyuncunun dışında, birer garnitür, birer aksesuar ya da cinsel nesne olmanın ötesine gitmiyorlar, gidemiyorlar. Güzellikleri ya da (*varsa*) oyunculuk yetenekleri bir yana erotik nitelikleri sergiledikleri, az ya da çok, anatomik ayrıntılarla orantılı gidiyor. Şoven ya da ırkçı bilinen ilk James Bond'dan bu yana dizinin erotizmi ya da cinselliği bir teslimiyetten başka (*Bond'a dayanmak mümkün mü?*), değilse bir erkek hakimiyetinden başka bir şey değildir.

Sonunda Ursula Andress'ten Barbara Bach'a, Daniela Bianchi'den Caroline Munro'ya, Grace Jones'ten Claudine Augier'e, Corinne Clery'den Honor Blackman, Lois Chills ve Jill Bennett'e kadar Bond kızlarının dizisi (*ki bitmez tükenmez bir dizi*) erotik olmak konusunda olsa olsa Vogue ve benzer kuşe kâğıtlı dergilerin prefabrike erotizmi ile yarışabilir. Yer yer bilimkurgusal Bond filmlerinin sundukları cilâlı görüntüler erotizmin ABC'sinde kalıyorlarsa, klâsik bilimkurgu sinemasının ünlü Star Wars üçlemesi, türün ve özellikle Space Opera'nın ciddiyetini korumak pahasına erotizmden iyice uzak, hatta kapalıdır. Zaten her şey ilk bölümden (***Yıldız Savaşları, Star Wars, George Lucas, 1977***) ve Carrie Fisher'in canlandırdığı soğuk ve son derece ölçülü Prenses'ten belli oluyor. Her ne kadar Prensesimiz ikinci bölümde (*zorunlu olarak*) açılıp saçılıyorsa da, hedef yetişkinleri değil de reşid olmayan seyircileri yakalamak olduğundan bazı "tabular", işin gereği, uygulanıyor Space Opera **Battlestar Galactica** (***Richard A. Colla, 1978***) ve, zaten, ilk ör-

Forbidden Planet (Fred Mc Leod Wilcox) filminde; Ann Francis ve Robby

neklerini her şeye rağmen **Uzay Yolu**'nun (***Star Trek***) eski ve yeni dizilerinde buluyor. Ne Uhura'nın mini eteği (*Yasak Gezegen'den bu yana mini etek neredeyse uzaysal bir giysi sayılıyor*), ne de gladyatör kadınlar (***The Gamester of Trikelion, 1967***), ne Kaptan Kirk ile Bay Spock'u birbirine düşüren Arle Martel (***Amok Time, 1967***) kuralları değiştirmiyorlar. Bir başka Space Opera olan **Buck Rogers in the 25th Century** (***Daniel Haller, 1979***) de endamını esirgemeyen ve kraliçe Aura'dan daha şuh olmayı başaran, kalçalarını iyi kıvıran ve devasa koruyucusuna sanki fazlaca ilgi gösteren Pamela Hensley nerdeyse beklenilmeyen bir şeyler katıyor.

Az giyinikliğe değil de "*doğal*" çıplaklığa dayanan **Life Force** (***Tobe Hooper, 1985***) tek koz olarak film boyunca anadan doğma dolaşan Mathilda May'ı kullanıyorsa da sonuç, tüm olarak, bir hayli etkisiz kalıyor.

Hiç kuşku yok ki (*ve eminim ki bu tercihimi zevk sahibi birçok bilimkurgucu paylaşacaktır*) bilimkurguda erotizm demek, en az 70'li yıllara baktığımızda, Caroline Munro demektir. Gerek **Fezada Çarpışanlar**'da (***Starcrash, Lewis Coates/Luigi Cozzi, 1977***), gerekse **Arzın Dibinde**'de (***At the Earth's Core, Kevin Connor, 1976***) perdeyi iyice donatıyor ve ikincisinde, pek bir işlevi olmasa bile muhakkak gerekli olduğu hissini veriyor. Caroline Munro ve Fezada Çarpışanlar dendiğinde Amazonlar Kraliçesi Nadia Cassini'yi de unutmamak gerekiyor.

Sırada bir istisna ve galiba, bilimkurgu sinemasının ilk tümden yetişkin örneği: **John Boorman**'ın **Zardoz**'u (***1973***). Ya da **Oz Büyücüsü**'nün son derece değişik ve özgür bir uyarlaması.

Zardoz, Vortex ve Zed: sahte bir tanrı, ayrıcalıklı olanların

This Island Earth/Joseph Newman

kenti Vortex, aşkı, cinselliği unutmuş bir toplum. Vahşi savaşçı, ölüm taşıyıcısı **Zed** (***Sean Connery***) Zardoz'un foyasını ortaya çıkartıp Vortex'e girdiğinde ve Charlotte Rampling ile karşılaştığında tüm yaşamsal sorunlar (*hayat, ölüm, aşk, sevgi, cinsellik*) ortaya seriliyor ve yeniden değerlendiriliyor.

Dijital efektlere ve giderek artan yapım bütçelerine bel bağlandığından 90'lı yılların bilimkurgu sineması, daha çok seyirci çekmek amacı ile gerçek yaşamsal ve yarınsamalı referanslardan iyice uzaklaşmaktadır. **Erle C. Kenton**'un 1933 tarihli **Kayıp Ruhlar Adası** (***Island of Lost Souls***), **H. G. Wells**'in **Dr. Moreau'nun Adası** romanını uyarlarken, kadın-erkek, dişi yaratık konularına eğiliyor ve bunları, en azından, **Panter Kadın**'ın (***Kathleen Burke***) kişiliğinde özetliyor. Romanın ikinci çeviriminde (***Doktor Moreau'nun Adası, The Island of Dr. Moreau, Don Taylor, 1977***) Barbara Bach'ın melez güzelliği ve cinsel çekiciliği kullanılarak hem üçlü bir aşk ilişkisi kuruluyor hem de yaratıkların, kadına karşı besledikleri korkuyla karışık arzuların yeterli bir grafiği çiziliyor. Son çevrimde ise (***John Frankenheimer, 1996***) Marlon Brando'nun çizdiği, cinsiyeti nerdeyse belirsiz Dr. Moreau ortaya başka endişeler atıyor. Hani "**nerede o eski bilimkurgunun kadınları?**" dememiz ola ki haklı bir nostaljinin ifadesi olur. Süper kahramanların putlaştırıldığı bir çağda bilimkurgu, tekrardan, bir "erkek işi" olmakla yetinmiyor, kadınlarını handiyse cinsiyetsiz ve cinselsiz bir hale sokuyor; bir genelleme olarak **Superman**, muhabir Clark Kent kimliği altında, ezeli sevgilisine plâtonik bir aşkla bağlı kalıyor, Çelik Adam'a dönüştüğünde ise **Valerie Perrine**'e (***Superman 2, Richard Lester, 1980***) ve cilvelerine aldırış etmiyor. Kedi Kadın ile karşılaştığında **Batman** da (***Batman Dönüyor, Batman Returns, Tim Burton, 1992***) karşılaşmayı ve rekabeti bir oyuna dönüştürüyor, kibirli erkek pozisyonundan ödün vermiyor. Bu kahramanlarımız bu şekilde davrandıktan sonra (*ki bu davranışları, hiç kuşkusuz, ahlâksal kurallara bağlı olup erdemlerinin bir göstergesi oluyor*) bizim **Terminator**'den ne medet umulabilir ki? Hoş, çelik iskeletli bir android'ten başka bir şey değildir ama hani Barbarella'nın oynaştığı robotlar? Besbelli ki Terminator'ün programında bu çeşit deney ve bilgilere yer verilmemiştir.

Robottan robota ve yapay insandan yapay insana çok fark vardır: Frankenstein canavarı, görmüştük, ısrarla bir eş istiyor ama bu eşe kavuşması ona hiç bir yarar getirmiyor. Başka bir macerasında ise **Frankenstein Kadını Yarattı**, (***Frankenstein Created Woman, Terence Fisher, 1965***) güzel bir kadına dönüştüğünde kadınlığı ve cinsel çekiciliği sayesinde öcünü alıyor. Kimi androidler ise aşık oluyor ve bedenlerinin olanaklarını kullanıyorlar (***Sean Young - Blade Runner, Ridley Scott, 1982***)

Süper kahraman başka, bilimsel tehlikeli oyunlara giren ve başını belaya sokan bilim adamları başka: **Sinek**'teki (***The Fly, David Cronenberg, 1986***) Jeff Goldblum bir sinekle birleştikten sonra iyice değişiyor, cinselliği güç kazanıyor. Ama yönetmen Cronenberg olduktan sonra cinsellik iyice karışmazsa ne karışabilir? Ne geleceğin dünyası cinsellikten ve erotizmden uzak kalır - yoksa geleceğin bir dünyası olmaz - ne de dünya dışı yaratıklar. Bunların büyük bir kısmı, kötü olduklarından, kötü işler çevirirler, kadınlara tecavüz ederler, bazen hamile bile bırakırlar (*aynı merak "mutant"larda da görülüyor*). **1958**'den kalma **Feza Canavarı**'nda (***I Married a Monster From Outer Space, Gene Fowler***) bir insanın bedenine sahip olan uzay yaratığı aile hayatı kurmak niyetindedir. Güney California'ya inen eğlence peşindeki üç matrak uzaydışılı ise (***Earth Girls Are Easy, Julian Temple, 1989***) yeryüzünde kız tavlamanın o kadar kolay olmadığını anlamakla birlikte gezegenimizden mutlu ayrılırlar.

Kimi uzay yaratıkları erkek kılığına girerler, kimi de kadın kılığını tercih ederler. Kadın kılığını seçtiklerinde, ne hikmetse, tehlikeli ve olağanüstü kıyıcı olurlar (***Life Force; Devil Girl from Mars, 1955***) sanki bu erkek dünyasında hemcinslerinin öcünü alırcasına. Aynı durum bazı laboratuvar ürünleri için de geçerli: DNA deneylerinden çıkma canavar harika kıza dönüştüğünde ortalığı, her anlamda, dağıtıyor (***Species, Roger Donaldson, 1995***).

Bilimkurgunun dünyasında gezegenimiz sürekli olarak nükleer savaşlar yaşıyor, düzen, uygarlık yokoluyor, her defasında sıfırdan başlanıyor. Bazen kalan insanlar bir değişimden geçiyorlar ve normal kalan onlarlâ mücadele etmek zorunda kalıyor ama yalnızlığını paylaşacak bir dilber ile (***Tek Adam, The Omega Man, Boris Sagal, 1971***).

Sonuçta her ne olursa olsun bilimkurgu sinemasından, (radikal davranmayı seçen - *ve bunu bir X belgeseli ya da benzer bir kısıtlamayı almamak için yapan* - filmler bir yana) sözedildiğinde boyutları daraltmak değil de açmak gerekiyor, her konu ve sorunda. Bilimkurgu bugünün yarını ve yarının bugünü ise, ki bence öyledir, düşlenen, kurgulanan her dünyada insanlığı ve onları bağlayan, bir tüm haline getiren, her duygu ve arzuyu da katmalı. Gelecek zaten şimdinin bir yansımasından başka bir şey değildir.

Yanda: Fantastic Voyage/Richard Fleischer
Altta: Cat Woman of The Moon/Arthur Hilton

GELECEK SAYIDA:

"Bilimkurgu Çizgi-romanı'nda KADIN, CİNSELLİK ve EROTİZM

Logan ve Devir...

...Yeniden Çevrim!

Logan'ın Kaçışı'na kimileri bir kitsch klâsiği, kimilerileriyse düşsel bir bilimkurgu çalışması adını vermişlerdi. Filmin gösterime çıkışından yirmi yıl sonra Koşucular'ın, Kumadamlar'ın ve Tapınak'ın hikâyesi halen prestij sahibi.
Bu yazı hem filme hem de muhtemel bir tekrar çevrime ön bakışı içeriyor..

Geçtiğimiz yaz 21. yıldönümünü kutlayan öncü bilimkurgu macera filminin benzersiz şaşırtıcılıktaki **Atlıkarınca** (*Carousel*) sahnesinde duyduğumuz **"Yenilenme!"** çığlıkları, pek yakında **"Yeniden çevrim!"** haykırışlarına dönüşebilir. Bu tuhaf karakterlerin ve özel efektlerin kâh göz kamaştırıcı, sıklıkla sersemletici ve daima izlemeye uygun karışımının hayranlarına göreyse, ihtimal o kadar da yakın değil. **MGM** şirketi, **23. yy**'ı göz alıcı neon ışıklı-aynalı dekorlar, naylon giysiler ve kalburaltı **Amerikan** oyuncularıyla yeniden görselleştirmek konusuyla, **70**'lerin sonundaki disko kültürünü diriltmekten daha az ilgilenmiyor gibi. Evvelce orijinal **1984**'ü yönetmiş, ardından da TV dizisi **The Martian Chronicles**'ı yapmaya koyulmuş olan yönetmen **Michael Anderson**, **William F. Nolan** ve **George Clayton Johnson**'ın **1967** tarihli çok satan kitaplarından uyarladığı filmindeki hassas fikir uyuşmazlığı üstünde durmuyor. **"Yapmak istediğim filmi yapmıştım."** diyor.**Anderson**. "**Anlatmak istediğim ana tema, klâsik bir yaşam, ölüm ve yenilenme temasıydı. Bir başka deyişle, insanlar yeni nesle yer açmak için ölmek zorunda oldukları gerçeğini kabul ettikleri sürece, bir toplumun sonsuza dek varolabileceği teması.**" Hikâyenin konusunu bir hatırlatalım. **2274 yılı**. **Logan** (*Michael York*) ve **Francis** (*Richard Jordan*), 30 yaşını aşıpta yaşamaya çabalayan kaçakları yok eden **Kumadamlar**'dır. Denizle çevrili küresel şehirde sürdürülen zevkli yaşam, **Atlıkarınca**'nın gösterişli izleyici topluluğu önünde **"yenilenme"** ye (*yani ötenaziye*) uğrayacağı sonuncu güne dek takip edilmektedir. Ortaya, kubbenin sınırları ötesindeki efsanevi tapınağın (*ANKH*) destekçilerinden ve **Aşk ve Ütopya Tarzı**'nı küçük görenlerden biri olan seksi asi **Jessica** (*Jenny Agutter*) çıkar. **Logan**'ın asılmalarından emin olmayan **Jessica**, ruh takipçisi **Kumadamlar**'la ve **Atlıkarınca** hakkındaki korkunç gerçekle yüzleşir. **Logan, Jessi-**

"Logan'ın Kaçışı (Hayal Şehir) 2. Geleneksel İstanbul Fantastik Film Festivali'nde izleyicilere sunulmuştu"

ca'yla birlikte, peşlerinde de **Francis, Tapinak**'ın tehlikeli arayışına doğru yol almak için kubbeden kaçarlar. Yönetmen **Anderson**'la daha önce de bir sinema filminde çalışan **Michael York**'un senaryoyu çöpe atmasına bir aktör dostundan aldığı tavsiye engel olmuş. **"Hikâyenin çağdaş bir toplumun gençliği ve onların hedonistik değerler üzerine geliştirdikleri ısrarcılıklarıyla ilginç bir metafor oluşturduğunu düşünüyordum."** diye hatırlatıyor **York**, 33 yaşındaki izlenimlerini. "Ancak benim için yeterli olduğunu sanmıyordum. Bir meslektaşım kendisinin senaryoya bir bakmasını rica etti benden. Ertesi gün; 'Bunu kesinlikle gerçekleştirmelisin. Neye adım atmak üzere olduğunun farkında değilsin' diyordu. Jenny Agutter - film çekildiğinde yanlızca yirmibir yaşındaydı; şimdiyse Londra'da yaşayan evli barklı annelerden birisi - kendisine Jessica'yı canlandırmaya iten şeyin ne olduğu sorulduğunda gülüyor. "Şey, büyük çaplı bir filmde rol almaktan ayrı olarak mı?

Yani ben açıkça bir bilimkurgu hayranı değilim ama bu şahane bir fırsattı. Gerçekleştiğinde, harikalar diyarındaki Alice olmak kadar eğlenceliydi bu. Bütün herşey fazlasıyla yaratıcıydı."

Logan'ın Kaçışı, romanı kaynak olarak kullanılan **Nolan** dahil, pek çok eleştirmene göre yeterince yaratıcı değil. **"Hayal kırıklığıydı"** diyor yazar. Kendisiyse şimdilerde, tek başına yazdığı iki edebiyat metni **Logan'ın Dünyası** (*1977*) ve **Logan'ın Arayışı** (*1980*)'ndan temel alınan yeni bir film uyarlaması ile uğraşıyor. "Filmin geniş kapsamlı bakış açısı bizim (*kitaptaki*) fütüristik hassasiyetimizden yoksundu. Herkes minik gece kıyafetleri giymiş gibiydi. Çizmeleri ve silahlarıyla birer ölüm figürü olacaklarını sanan Kumadamlar da, sandaletler ve pijamalarla beliriyorlardı. Kostüm çalışması oldukça kötüydü. Aynı zamanda yeterince ilgi çekiyor görünüyordu." **MGM**'ye ülke sınırları içerisinde yirmibeş milyon dolar getiren o zamanın astronomik dokuz milyonluk bütçesi elbette endüstrinin dikkatini çekiyordu. Yalnızca finansal çöküşün sınırındaki bir stüdyoyu kurtarmasından değil; bu film bilimkurgu'nun kritik bir zamanındayken bile fazlasıyla kazançlı olabileceğini ispatlıyordu.

"Logan'ın Kaçışı gişe şampiyonu olan ilk bilimkurgu filmiydi. Kendisini ondan daha iyi olan Yıldız Savaşları, Uzay Yolu ve Indiana Jones gibileri izledi." diyor **Nolan. "Bunu göz önüne alırsak, film tarihsel açıdan önemlidir sanıyorum."**

BECERİKSİZ SENARİSTLER - ÖNCÜ EFEKTLER - YİTİK SAHNELER

Logan'ın Kaçışı kendi başına oldukça uzun bir tarihçeye sahipti. **Kasım 1967**'de **MGM**'nin yüzbin dolara romanın (*ve Nolan/Johnson'ın kendi senaryolarının*) peşine düşmesiyle başlayan film projesi, **1971**'de **Saul David**'e varmadan evvel, **Walter Wanger** (*Kleopatra*), **Irwin Allen** (*Poseidon Macerası*) ve **George Pal** (*Dünyalar Savaşı*) gibi kimi söz sahibi yapımcılarca göz konarak ele geçirilmeye çalışılmıştı. **David**'in - *kendisinden önceki müstakbel yapımcılarda olduğu gibi* - romanın fütüristik toplumunu yorumlama konusunda, bütçe imkânlarıyla bütünüyle gölgelenmiş, şahsi fikirleri vardı. Yapımcının **"Özetle Logan Taslağı"** diye adlandırılan referansında, kitabın (*anahtar Los Angeles Kompleksi'ni de içeren*) gelişmiş şehir kompleksleri kubbenin altında cereyan eden devamlı aksiyonu filme sığdırabilmek için çıkarılmıştı. Üstelik romanın zorunlu ölüm yaşı olan 21'e dokuz yıl daha eklenmiş, kitabın son 23 sayfasındaki, ülkeyi bir uçtan bir uca kateden ilginç kovalamaca ise başkentteki yürüyüş turu uğruna harcanmıştı. Hikâyenin sonu aynı zamanda dönemin film anlayışına uygun patlayıcı bir finale yer açmak için başkalaşmıştı. Yapımcı **David**, anlaşılmaz biçimde **Nolan/Johnson**'ın senaryosunu da safdışı ederek bir senaryo yazarı, **David Zelag Goodman**'ı kiralamıştı. **"Goodman senaryo üzerindeki beşinci ya da altıncı yazardı. Zannederim hiç bilimkurgu yazmamıştı. Ne daha önce, ne de sonra."** diye hayıflanıyor, Johnson'la yaptığı çalışmanın niye reddedildiğini hiç açıklamamış olan yazar.

"Bilimkurgu'yu anlamayan insanlarla - *ki korkarım buna Bay Goodman'ı da dahil etmeliyim* - **ilgili en önemli şey, piroteknikler ve fütüristik araçların işlemesi kadar mantığın da fazlasıyla gerekli olduğunu öngörmeyişleri."** **Goodman**'ın, hikâyenin kendine ait versiyonunu kurduğu bir yıllık ön yapım hazırlıkları zarfında, evvelce **'80 Günde Devri Alem'**, **Mary Deare Enkazı** gibi filmlerle özel efekt konusunda deneyim kazanmış Oscar ödüllü İngiliz yönetmen **Anderson** devreye sokulur. **Anderson**, her ne kadar senaryonun karakter işlenişi ve temasıyla ilgilenmişse de adeta sağır sultanların arasına düştüğünü belirtiyor. "Senaryoda herşey, -buzlu camla çekilen sarmaşık kaplı **Lincoln Anıtı** örneği yapım tasarımlarına kadar- çoktan halledilmişti. Bir bakıma zaten bitirilmiş bir işle sınırlandırılmıştım." Filmin, teknik ifadesiyle, mavi fon çalışması da dönemi için oldukça iddialıydı.

1976'da özel bir Oscar ödülü kazanan teknik ekip, en basitinden fiziksel numaralarla filmin fütüristik görselliğinin üstesinden geliyordu. Bugün aynı efektlerin birkaç tuş dokunuşuyla zahmetsizce kotarıldığını unutun. **Logan'ın Kaçışı**, ilk gişe şampiyonu bilimkurgu filmi olduğu kadar, yalnızca eski moda fiziksel efektlerle ortaya çıkarılmış büyük stüdyo filmlerinin sonuncusudur da. Üstelik film, bilgisayarlı grafik endüstrisinin eğlence dünyasını şaşırtıcı bir umarsızlıkla yağmaladığı bir çağda nostalji duygusu da uyandırıyor. **"Bütün o efektler gerçekten varoldu."** diyor **Anderson** gururla ve filminin **Yıldız Savaşları**'ndan handiyse bir yıl sonra (*o da üstün teknoloji sayesinde*) geliştirmeyi başardığı holografik görsel numaralarıyla kritik bir noktada durduğunu da ekliyor. **"Sanıyorum, önünüze tam tersini söyleyen şeyler konulmuşken size istem dışı olarak gördüklerinizin** (*gerçekten*) **varolduğunu duyumsatan bir şeyler akıyor filmden."**

Logan'ın Kaçışı, ilk gişe şampiyonu bilimkurgu filmi olduğu kadar, yanlızca eski moda fiziksel efektlerle ortaya çıkarılmış büyük stüdyo filmlerinin sonuncusudur da. Üstelik film, bilgisayarlı grafik endüstrisinin eğlence dünyasını şaşırtıcı bir umarsızlıkla yağmaladığı bir çağda nostalji duygusu da uyandırıyor. "Bütün o efektler gerçekten varoldu." diyor Anderson gururla.

Anderson'un elindeki en önemli canlı efekt, **Goodman**'ın en büyük icadı olan ve **Nolan**'ın hakkında **"Görsel açıdan ürpertici ama mantıksız; zira filmdeki topluluğun aslında kimsenin yenilenmediğini kavramaları yaklaşık on iki dakika alacaktır."** diye düşündüğü **Atlıkarınca** benzeri şeyi içeriyordu. **Anderson**, **MGM**'nin **Culver City Kaliforniya**'daki dev platosunda yapılan ilk provayı, **"Had safhada karışıklıktı."** diye hatırlıyor. **"Üzerinde 18,20 dublör vardı. Hepsi havalanmış, teller de birbirine dolanmıştı. Onları nasıl aşağı indireceğimizi bilmiyorduk. Bir yangın merdiveni getirttik ve hepsini tek tek kurtardık."** Yönetmen, ne olursa olsun, bu zahmetli çalışmanın sonunda çok başarılı olunduğu kanaatinde.

Filmin bir de sansürle geçirdiği mücadele var. **Anderson**, filmlerinin yaş sınırlamasına kurban gitmesini istemiyorlarsa **Agutter**'in iç çamaşırlarını çıkardığı birkaç sahnenin, ayrıca Passolini filmlerinden fırlamış gibi duran, vücut hatları fazla belirgin karakterlerin bulunduğu bölümlerin çıkarılması için sansür kurulu tarafından baskı gördüklerini hatırlatıyor. Buna filmin açılış sahnesinde yer alan ve 15 dakikalık **Kumadam-Koşucu** arasında geçen kovalamacayı içeren kısım da dahil. Tüm bu isteklere genelde razı gelinmiş. Ama ilginçtir ki, bu sahnelerden kayıplara karışanı sadece **Agutter**'in iç çamaşırlarını çıkardığı kısımlar olmuş.

stüdyonun yamyamlığı
LOGAN YENİDEN KAÇACAK MI?

"Kitaptaki Logan, köklü bir değişime uğramayı uman çocuksu bir insan avcısı, bir katildi - ki inanç sistemine müdahale edilmiş ya da beyni yıkanmıştı - düşünceleri hayatın yaşamaya değer olduğu, aile kurabileceği bir kadınla aşkı bulabileceği gerçeğini görmesi arasında gelip gidiyordu. Filmde bu kayıptı."

MGM'nin geniş arşivinde yer alan (*şimdilerde TV kodamanı Ted Turner'ın sahiplendiği*) bu mevcut sahneleri bir araya getirerek, **Anderson**'un on yıl gecikmiş bir '*yönetmen kurgusu*'na kalkışacağını varsaymak, kâbus gibi görünüyor. Lâkin **Bill Nolan**, filmde yer almamış en azından bir sahnenin nerede bulunacağını biliyor: 1973 tarihli **Soylent Green**'in içinde.

Harry Harrison'un söz konusu filme kaynaklık eden romanı **Yer Açın, Yer Açın**; **Nolan** ve **Johnson**'un romanı gibi gelecekteki nüfus artışını konu alıyordu ve **MGM** tarafından her iki kitabın da neredeyse aynı anda peşine düşülmüştü. "*Bizim romanda,*" diyor **Nolan** "*Yoketme yöntemi **Uyku dükkânı**'ydı. Oraya gidiyor, ya da yakalanıyor ve imha ediliyordunuz. Stüdyo, **Soylent Green**'i **Logan'ın Kaçışı**'ndan önce yapmayı yeğlediğinde bizim Uyku dükkânı sekansını bütünüyle aşırıp **SG**'ye koymaya kalkıştılar. Edward G. Robinson (SG'nin başrol oyuncusu) kendi ötenazisine yöneliyor. Kendisine iğne yapılmıştır ve yumuşak bir yatakta yatmaktadır. Sonra, klâsik müzik ve pastoral sahneler etrafını sararken, ölüme doğru çekilir. Bu kesinlikle bizim Uyku dükkanı dediğimiz şey! Stüdyonun şahsi yamyamlığı (**SG**'nin esas malzemesinin hafifliği karşısında doğal bir davranış) ve onu izleyen **Uyku dükkânı**'yla **Atlıkarınca**'nın benzer altyapısı, **Nolan** ve şimdiki yeni proje ortağı **Daniel Ferrands**'ı yeni uyarlamaları için tamamen farklı bir ötenazi içeriği oluşturmaya mecbur ediyor. Son yirmi yılın teknolojik imkânları sayesinde ikili, en azından kendi imgelemlerini özgürce yaratabilirler. "**Dan**'la birlikte yazdığımız şey, bilgisayar tekniği sayesinde, maket çalışmasıyla olabileceği kadar iyi bir şekilde hayat bulup biçimlendirilebilir. Açıkçası, bugün 24 metrekarelik minyatür bir şehir kadar acemice hiçbirşeye raslayamazsınız."*

Yakın tarihe kadar projeye sırt dönüldüğü söylentileri ileri sürüldüğü halde (*elli sayfalık senaryo şimdiden dört yapım şirketine sunulmuş*) yazarlar, romanın daha karanlık, daha incelikli senaryosunu ve anarşi duygusunu sahiplenmeye niyetliler. **Nolan** "*Maalesef ölüm yaşını halen 30'da tutmak zorunda kalacağız.*" diyor; yapımcıların dediğim dedik olduğunu, geniş oyuncu kadrosunun yaş ortalamasının 21 ve altına indirilmesi konusunda tartışmaya yanaşmadıklarını belirtiyor. Yeni projede birkaç başka değişiklik daha plânlanıyor; örneğin ilk uyarlamada **Logan**'ın lazerli operasyon aleti tarafından saldırıya uğradığı 'Yeni Sen' sahnesini atmak, insanların Ateş Galerisi'nde alevlerle yıkandığı sahneyi, ya da yirmi yıl önceki uyarlamaya göre hem çok zor hem de pahalı olması nedeyle senaryodan çıkarılan **Devilbirds** (*romanda Devilsticks olarak da anılıyor*) adlı hava motorsikletleri arasındaki gerilimli hava çarpışma sahnesini eklemek gibi. Nolan'a göre yeni versiyon ilk uyarlamada zedelenen ya da komik duruma düşürülen **Ballard** (*Peter Ustinov*) ve robotik **Box** (*Roscoe Lee Brown*) gibi karakterlere derinlik de kazandıracak. "*Kitaptaki Logan, köklü bir değişime uğramayı uman çocuksu bir insan avcısı, bir katildi - ki inanç sistemine müdahale edilmiş ya da beyni yıkanmıştı - düşünceleri hayatın yaşamaya değer olduğu, aile kurabileceği bir kadınla aşkı bulabileceği gerçeğini görmesi arasında gelip gidiyordu. Filmde bu kayıptı.*"

1976 tarihli uyarlamanın Jessica portresi, **Nolan**'ın hayal ettiğinden fazlasıyla güzel olduğu halde, onun 1990'lar için bile yenilenmeye ihtiyacı olduğunu itiraf ediyor. "*Jessica, yeni versiyonumuzda daha aktif olmak zorunda kaldı.*" diyor **Nolan** ve başroldeki **Agutter** ile **York**'un performanslarının hayranı olduğunu ekliyor. "*Jessica gerek fiziksel olarak, gerek aklen çok güçlü biri. Genelde hikâyeyi yeniledik, romanın tadını ve etkisini de muhafaza ederek karakterizasyonu arttırdık.*"

Yeni uyarlamanın yönetmeni olup olmayacağı şimdilik bilinmeyen **Anderson** ise filmin zamanın ötesine düşen cybersex ve Yeni Sen temalarına rağmen şaşırtıcı bir hayran kitlesine sahip olduğunu ekleyerek, yeni çevrim için yapımcılara bir anlamda umut veriyor. "*Halen dünyanın heryerinden film hakkında sorular soran mektuplar alıyorum! Bu, açıklaması zor, büyüleyici fenomenlerden biri.*" Hikâyenin yaratıcısı son olarak Logan'ın bir pop kültürü kahramanı oluşuna kendi izahını getiriyor; "*Resmi bir emirle 21 ya da 30 yaşında ölmeye zorlanan insanlardan oluşan toplum fikri yalnızca korkutucu değil; bu düşünce sağ kalma dürtülerimize de tesir ediyor. Bizler, insanoğlu olarak, tıpkı Logan gibi koşturuyoruz. Ve Logan gibi hayatta kalıyoruz. Bu sonsuz bir mesajdır.*"

DERLEYEN: KEREM SANATEL

haldun aydıngün

koyun paradoksu

Kapının üzerine dikkatle bakınca küçük vida izlerini ve isim plâkasından geriye kalan dikdörtgen gölgeyi fark etmişti. Koridorun loş ortamında merakla diğer kapılara da baktı. Hepsi aynı durumdaydılar. İsimler yok olmuşlardı. Dairelerden en ufak bir ses de gelmiyordu.

Kalbi çarparak üçüncü kata çıktı. Daha merdivenleri bitirmeden, defalarca geldiği ve sevgiyle karşılandığı kapıyı gördü. Gözlerine yaşlar birikerek yaklaştı, açmak için değil, sadece dokunmak için hafifçe itince, kapı ince bir gıcırtıyla açılıverdi. Açıkçası bunu hiç beklemiyordu. Bir an eşikte kalakaldı. Garsi Amca'ya her gelişinde böyle bir tereddüd geçirirdi. Çünkü yaşlı birinin evine girmesi, onunla dost olması yasaktı. Sonra da "boşver" deyip kapıyı çalardı. Hiç bilmediği bir şeyle karşılaşacakmış gibi yavaş adımlarla daireye girdi. Mobilyalar yerli yerindeydiler. Demirbaş olduklarından, bir yere gitmeleri söz konusu değildi. Ama duvarlardaki resimlerden eser yoktu. Garsi Amca'nın gençliğinde çekilmiş büyük boy fotoğrafın yerini hemen tanıdı. Sonra elbise dolabına baktı. Askılar da boştu. Dolabın içinde bir şey dikkatini çekti. Eğilip aldı. Küçük kırmızı bir gömlek düğmesiydi. Garsi Amca'nın devamlı giydiği gömleği hatırladı. Acıyla gülümsedi.

Mutfağa gitti. Ocağın yanındaki duvara sıçramış kahve lekelerini gördü. Garsi Amca çok fazla kahve içiyordu. Bu lekeler de onun yaşamından kalmışlardı. Gidip pencereden Planeterya'nın ortasını süsleyen Deniz'e baktı. Yelkenliler gene her zamanki gibi süzülüyorlardı. Hiçbiri Garsi Amca'nın gittiğinden haberdar değillerdi, apartmandaki diğer insanların yokluklarını da bilmiyorlardı, zaten pek umursayacaklarını da sanmıyordu. İhtiyarlar mahallesine gelenler baştan kayıp sayılıyorlardı. Onlarla kimse görüşmez, kimse dostluk etmezdi. Deniz'in çevresindeki bembeyaz evlerde de yaşam aynı temposunda akıp gidiyordu. Hiçbir şey aslında değişmemiş gibi duruyordu. İhtiyarlar diğer sektöre gönderilmişti, yakında yerlerine biraz daha gençler gelecekti. Cama burnunu yasladı. Zaten kirli olan camda burnunun izini gördü. İçi birden ürperdi. Çocukken bakımevinde de hep böyle yapar ve ikinci annelerden azar işitirdi. Sonra, artık onsekiz yaşında olduğunu ve bakım evinden çıkalı beş seneyi geçtiğini sevinerek hatırladı. Annelerin ne birincisi, ne de ikincileri vardı onun için. İçi ezilerek yüzünü odaya döndü. İkinci sektörde yaşamın çok farklı olduğunu söylüyorlardı. Orada iklim bile bambaşkaymış. Planeterya'daki gibi yazın aşırı sıcaklara, kışın dondurucu soğuklara orada rastlanmıyormuş. İnsanlar bütün yaşam boyu verdikleri emeklerinin karşılığını orada alıyorlar, keyif içinde yaşamlarının son günlerini geçiriyorlarmış. Garsi Amca'nın daha rahat edeceğini bilmek Timur'un üzülmesine engel olamıyordu.

Apartman dairesini ziyaretinin üzerinden on gün geçmesine karşın Timur, Garsi Amca'nın yokluğuna bir türlü alışamıyordu. Çevresinde keyifle hamburgerlerini tıkınan arkadaşlarına baktı. Hepsi kendiyle aynı yaş grubundandılar. Çoğunu da bakımevinden

beri tanıyordu. Zaten diğer yaş gruplarından dostlar edinmek hoş karşılanan bir davranış değildi. Bu düşüncelere iyice daldığı bir anda, ilerde kalabalığın içinde Siriya'yı farketti. Genç kız elindeki tepsiyi düşürmemek için büyük bir çaba sarf ediyordu. Uzun kola bardağı birkaç kez tehlikeli bir şekilde sağa sola yattıysa da, hiç bir şeyi dökmeden masalarına kadar geldi. Timur kendi yanının boş olduğunu sevinçle farketmişti. Ama karşısında oturan Arzar'ın yanı da boştu. İki delikanlı bir an için iki erkek alageyik gibi bakıştılar. Siriya da boş yerleri fark etmişti. Kısa bir duraksamadan sonra Timur'un yanına süzülüverdi.

- Ne haber Timur?

Genç kız çok güzeldi. Timur içinin erimesine engel olamıyordu. Güçlükle, "İyilik ne olsun?" diyebildi. Siriya abartılı bir şekilde eğilip, Timur'un tepsisine baktı. Uzun saçları hafifçe delikanlının yüzüne değmişti. Kalbinin duracağını sandı.

- Seni gidi seni!.. Gene sebzeburger yedin değil mi?

Timur bir şeyler söylemeye çalışıyordu ama başaramıyordu. Kız elini dostça veya ablaca veya kimbilir nece? delikanlının omuzuna koymuştu... Timur tepeden tırnağa titrediğini hissediyordu. Arzar ise dik dik bakıyordu... Siriya ikinci anneymiş gibi, şakadan kulağını çekti.

- Ne zaman et yemeğe başlayacaksın?

- Hiç bir zaman!..

- Neden?

Kız, ikiz köfteli hamburgerinden kocaman bir ısırık aldı. Biraz önce öpmek için dayanılmaz istek duyduğu dudaklarının kenarından mayonez taşıvermişti. Timur, kızın eliyle dudaklarını kabaca silmesini seyretti. Kaybettiğini sandığı sesini iyice kazandığını görüyordu.

- Çünkü Siriya, koyunlar da senin benim gibi canlılar. Her ne kadar bizim alıştıklarımıza pek benzemeseler de, onların da ruhları ve kişilikleri var. Bunları bize ifade edemiyor olmaları onları öldürmemizi gerektirmiyor.

Kızın dudağından sızan mayonez şimdi de ketçapla desteklemiyordu. Zarif elleri de fena halde hamburgere batmıştı. Peçetesini aradı bulamadı. Arzar çevik bir hareketle kendi peçetesini uzattı. Herif güneşte kalmış salatalık gibi sırıtıyordu. Kız Arzar'ın yüzüne bile bakmadan başıyla teşekkür ederken, yanıt vermek için ağzındaki lokmanın bitmesini bekliyordu.

- Ama beslenmemiz gerekli... Bu nedenle de koyunları yemek durumundayız.

- Evet, beslenmemiz gerekli ama cinayetler işleyerek değil. Kendilerini her mevsim yenileyen bitkileri yiyerek çok güzel beslenebiliriz. Çok güzel dost olabileceğimiz başka canlıları katletmemiz gerekmiyor.

Siriya umursamaz bir şekilde omuzlarını silkti.

- Timur şu on milyon kişinin yaşadığı Planeterya'da senden başka et yemeyen biri daha var mı?

Masadaki diğer gençler dikkatle konuşmayı dinliyorlardı. Arzar bile biraz önceki rekabetin geriliminden sıyrılmış, ilgiyle bakıyordu.

- Evet var.

Siriya çok şaşırmıştı.

- İnanmıyorum.

- İster inan ister inanma ama var.

- Timur, onunla hemen tanışmak istiyorum.

Timur neşeyle ayağa kalkıvermişti. Elini Siriya'ya uzattı.

- O zaman, hemen gel benimle.

Daha Arzar ne olduğunu anlamadan kalabalık hamburgercinin dışına çıkmışlardı bile. Timur bir yere yetişecekmiş gibi hızla yürüyor, genç kız peşinden gelebilmek için büyük çaba sarf ediyordu.

- Timur! Ne olur söyle, nerde bu insan?.. Nereye gidiyoruz böyle?

Deniz'in kıyısına kadar gidip durdular. Siriya hem meraklanmıştı hem de çok eğleniyordu.

- Hadi artık, çabuk söyle.

Timur uzaklara bakıyordu.

- Onunla tanışman olanaksız Siriya, çünkü o şimdi ikinci sektörde.

Kız şaşırmıştı. Duyduklarına bir türlü anlam veremiyordu. Timur Garsi Amca'yı, nasıl tanıştıklarını, son bir yıl her hafta görüştüklerini anlattı. Kumsala oturdular. Kızın neşesi yerini sessizliğe bırakmıştı.

- Timur, neden bir yaşlıyla arkadaş olmak istedin?

Timur bunun yanıtını çok düşünmüştü.

- Şu anda hangi yıldayız.

Siriya bu sorunun konuyla nasıl bir bağlantısı olduğunu düşünüyordu. Gene de yanıt verdi.

- Köpek yılındayız... Yani, Sazan balığının Köpek yılı... iyi de Timur bunu sen de biliyorsun.

- Biliyorum... Geçen yıl Kurbağa yılıydı, ondan önceki Martı yılı. Köpek yılının daha önceki gelişini bile hatırlıyorum. O zaman altı yaşındaydım.

- Ben de hatırlıyorum. Ama Sazan'ın değil, Güvercinin Köpek yılıydı.

- Ne fark eder ki, on iki hayvan ismi, her birinde on iki başka hayvan ismi. Toplam 144 yıl. Sonra her şey yeni baştan.

Siriya hiç bir şey anlamıyordu.

- Eh! Timur, yıllar böyle sayılır... Başka nasıl olabilir ki? Ayrıca 144 yıl o kadar uzun bir süre ki, kimse hepsini bilemez.

- Siriya, bizden önce burada kimlerin yaşadığını hiç merak etmiyor musun? 144 yıl önce veya 288 yıl önce şu anda durduğumuz yerde kimler oturuyordu? Ya da çok daha eski yıllarda buraları nasıldı?

Siriya bu kez ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. O da herkes gibi Birinci annesini ve değişik ikinci anneyi hatırlıyordu. Eski diyebileceği, daha önceki yaşamları hatırlatacak bir tek onları biliyordu. Ama onların dışında hep kendi yaş grubuyla birlikte olmuştu. Ürperdiğini hissetti.

- Timur, neden yaşlılar ikinci sektöre gönderiliyorlar?

Timur çok uzun zamandır bu sorunun yanıtını düşünüyordu.

- Sanırım ölümün üzüntüsünü bizlere göstermemek için.

- Bizden uzakta ölmeleri için mi?

- Evet. Düşünsene senin kedin öldüğünde ne kadar çok üzülmüştün.

Siriya kedisini hatırlayınca gözleri dolmuştu. Bir kedinin kaybı bu kadar çok üzüyorsa, gerçek insan dostların ki kimbilir ne kadar üzücü olurdu. Timur içgüdüsel olarak kıza yaklaştı. Ağlamasına dayanamıyordu. Kollarını boynuna doladı. Şaşırtıcı bir şekilde genç kız da ona sokulmuştu. Bir an dudakları buluşuverdi. Timur ağzında mayonezin tadını hissetti, daha sıkı sarıldı. Başı dönüyordu. Zaman sanki durmuş, havada asılıp kalmıştı. Siriya yavaşça uzaklaştı, yere bakıyordu. Timur, kızın tepkisini merak edip titremekte olduğunu fark etti.

- Timur, Garsi Amca dediğin kişinin neden iki adı var?

Timur gülümsedi. Böyle çağrılmayı Garsi Amca istemişti. Amca çok eski çağlardan kalma bir sözcükmüş. Aslında babanın kardeşine bu ad verilirmiş ve insanlar o zamanlar yaşlılar, gençler ve küçük bebekler hep birlikte yaşarlarmış. Nasıl da hayretler içinde kalarak dinlemişti bunları. Geçen yıllarla ilgili çok şey biliyor ve Timur'a elinden geldiğince çok şey anlatmaya çalışıyordu. Hattâ bir keresinde, Timur yaşlandığı zaman bütün bunları hevesli bir gence aktarması gerektiğini söylemişti.

Birbirlerine daha fazla sarıldılar, Timur bir yandan uzun süredir çok sevdiği insana sarılmanın keyfini çıkarıyor, bir yandan da Garsi Amca'yı bir daha nasıl görebileceğini düşünüyordu.

- Siriya, ikinci Sektöre gideceğim.

Genç kız bu söze fazla şaşırmamıştı.

- Timur, bunu senden bekliyordum, ancak o yerin nerde olduğunu bilmiyoruz ki? Nasıl bulacaksın?

- Kuzey ormanlarının ötesinde bir yerde olmalı.

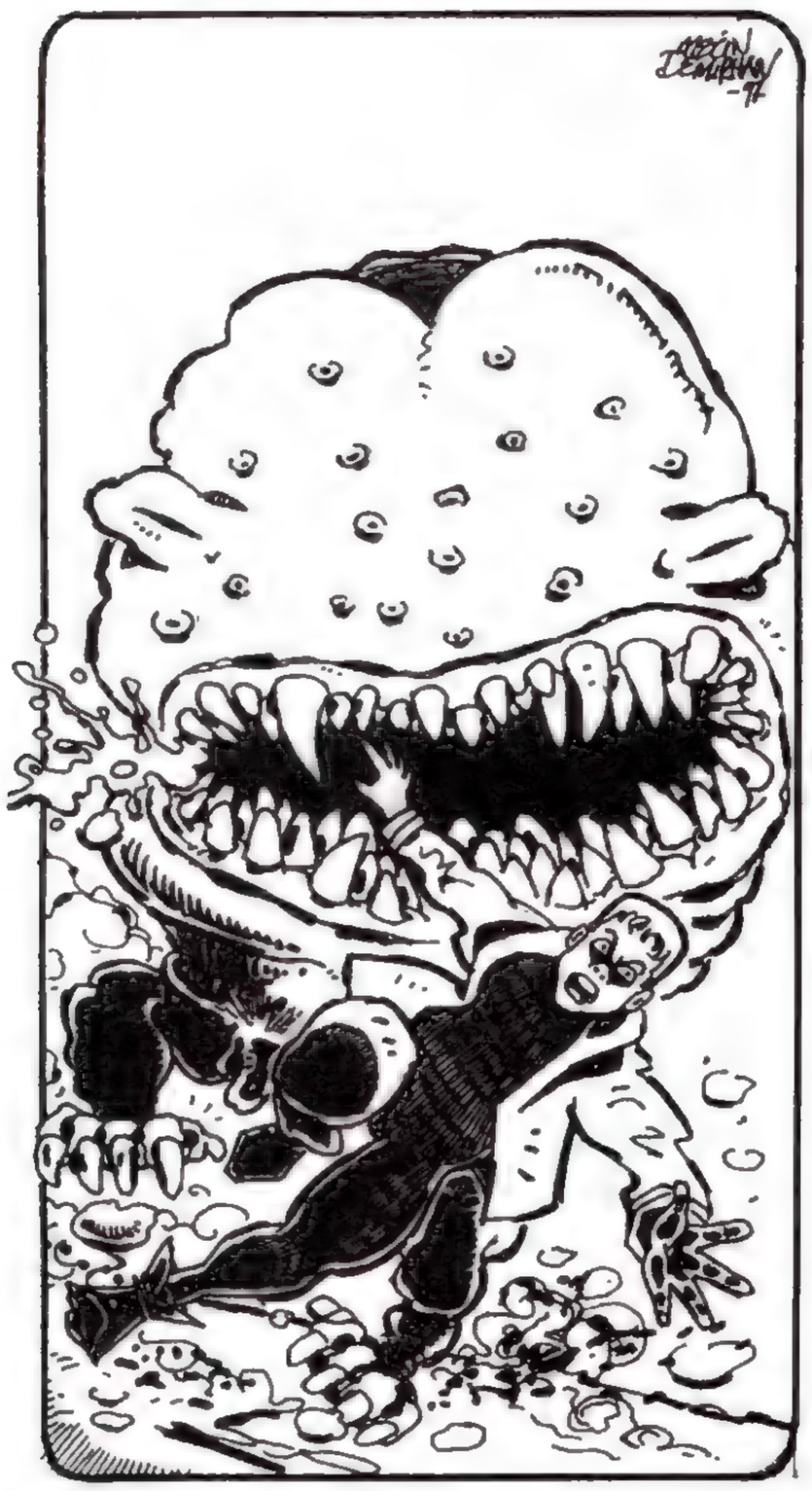

Planterya'nın diğer üç tarafı sonsuz bir çölle çevrili olduğuna göre, bu en mantıklı olasılıktı.

- Ama oraya gitmek yasak.

Timur yasak olduğunu biliyordu. Ama Garsi Amca'yı bir kez daha görmek için inanılmaz bir istek duyuyordu. Ayrıca yakalanırsa kendisine ne yapacaklardı ki? Omuzlarını silkti. Ayağa kalktılar. Sanki sessiz bir anlaşma yapılmış gibi, Timur'un dairesine doğru yürümeye başladılar. Siriya artık alaycı bir şekilde bakmıyordu. Gözlerinde nerdeyse hayranlığın izleri vardı.

Planeterya çok geride kalmıştı. Timur çevresini saran yüksek ağaçlara ve bir görünüp bir kaybolan güneşe baktı. Derin bir ormanın binbir türlü küflü kokusu her yanı sarmıştı. Adımlarını attıkça çürümekte olan yapraklara ve onların arasından çıkmaya çalışan otlara basıyordu. Büyülü bir hayal ortamına geldiğini düşünüyordu. Sabahın serinliğine rağmen yürümenin temposuyla terlemişti. "Şu anda yasak bir şey yapıyorum." diye düşündü ama yasak olan pek çok başka konu gibi çok keyifliydi. Mola vermek için, büyük bir ağacın gövdesine yaslandı. Gövdenin her yanından mantarlar fışkırmıştı. Bir tanesini kırmaya çalıştı, beceremedi. Elideki pusulaya baktı. Devamlı kuzeye yürürse ikinci Sektörü bulacağından emindi. Yeniden yola koyuldu. Sırtındaki spor çantasına bir ince battaniye, su ve bir miktar yiyecek koymuştu. Bu kadarının yeterli olacağını düşünmüştü.

Ormanda saatlerce yürüdü. Güneş iyice yatık bir açıyla geliyor, çevresi giderek daha loş oluyordu. Tam durmaya hazırlanırken, ilerde gözünü alan güçlü bir güneş ışığıyla irkildi. Adımlarını sıklaştırdı. Biraz sonra geniş bir açık alana varmıştı. Yerdeki kısa çimen son derece davetkâr duruyordu. Kendini keyifle yere attı. O anda inanılmaz ölçüde yorgun olduğunu anladı. Gözlerini kapadı. İkinci Sektörü bulmayı ertesi güne bırakabilirdi. İçi geçiyordu. Siriya'yı gördü. Kız çırılçıplaktı. Kendisinin de aynı durumda olduğunu biraz utanarak fark etti. Ayakta birbirlerine sarıldılar. Dairesindeydiler, konuşmadan pencereden Deniz'e bakmaya başladılar. Gözlerini aniden açtı. Gene aynı açıklıktaydi. Siriya'yı düşündü, içine bir korku girmişti. Herşey eskisi gibi duruyordu ama havada asılı gibi duran korkunç bir şeyler vardı. Sadece hissediyordu. O tanımsız sesi duydu. Arkasına döndüğünde gözlerine inanamadı. Dev bir ağız üzerine geliyordu. Böyle bir şeyi ne görmüş ne de işitmişti. Yerinden fırladı. Toprak, üzerine gelen yaratığın adımlarıyla sarsılıyordu. Dengesini kaybetti, yere düştü. Dönüp korkuyla bakınca onu bir kez daha gördü. İnanılmaz büyüklükte bir ağız, yüzlerce keskin dişiyle dev bir gövdeden fırlıyordu. Deli gibi bağırmaya başlamıştı. Gözlerini kapadı. Son duyacağı seslerin kendi kemiklerinin çatırtısı olacağını düşündü. Birden şimşekler çaktı. Işık o kadar güçlüydü ki, dehşetle kapadığı gözlerinden içeri girmişti. Akıl almaz çığlıklar ve bağrışlar duyuyordu. Bunlar kendi sesi olsa gerekti. Bir an sonra herşey bitecekti. Sesler kesilmişti. Yüzünü kapadığı toprağın ve çimenlerin kokusunu duyuyordu. Bir de çirkin başka bir koku gelmişti, yanık et kokusu. Deli gibi titiriyordu. Bir süre daha kıpırdamadan durdu. Gözlerini araladı. Bir kaç santimden çimenleri gördü. Yemyeşildiler.

- Hadi kalk bakalım!

Birisi ona seslenmişti. Yavaşça başını kaldırdı. On metre ilerde, ayakta duruyordu. İyice kalkıp oturdu. Kendisine saldıran "Şey'i" aradı. O da az ilerde yatıyordu. Çirkin gövdesinin her yanında dumanlar çıkıyordu. İnanılmaz ağız ise kapalı olmalıydı. Oturduğu yerden göremiyordu.

- Onun adı Gromrk!

Timur halâ titremeye devam ediyordu. Kendisine doğru gelen yabancıya dikkatlice baktı. Adam bir doksan boyunda ince uzun ve yaşlı biriydi. Yüzünde Garsi Amca'nınkilere benzeyen kırışıklıklar vardı. Sesi de son derece cana yakındı, hattâ biraz da yorgun çıkıyordu. Gelip Timur'un karşısında yere oturdu. Timur yavaş yavaş olanları kafasında birleştiriyordu. Bu karşısındaki adam her kimse, onun hayatını kurtarmıştı.

- Buraya kadar gelmemeliydin. Az daha geciksem Gromrk'a iyi bir akşam ziyafeti olacaktın.

- Sağ-sağolun efendim...

Her türlü yasağı çiğnemişti. Bazı şeyleri göze almıştı ama bu kadar ani ve büyük bir cezayı hiç beklememişti.

- Şey... Siz İkinci Sektörden misiniz?

Adam yaşlı olduğuna göre İkinci Sektör görevlisi gibi biri olmalıydı. Kurtarıcısı bir an duyduğunu anlamadan bakmıştı. Timur adamı incelemeye başladı. Ten rengi biraz garipti, onun dışında güven veren, iyi bir insana benziyordu. Doğada dolaşmaya uygun yeşil gri giysileri ve ayağında uzun siyah botları vardı. Dikkat çekici tek aksesuarı ise elindeki ince uzun ağaç çubuktu.

- Hayır değilim.

Kurtarıcının kaşları garip bir şekilde kalkmıştı. Sanki istemediği halde yalan söyleyen insanların sıkıntısını çekiyor gibiydi. Timur'un merakı iyice artmaktaydı.

- Peki efendim, siz kimsiniz?

- Ben çiftçiyim.

Planeterya'nın uzağında yaşam zorlu ve ilginçti. Bu adam bu garip canavarların arasında bir çiftlik işletebildiğine göre çok güçlü biri olmalıydı.

- Beni çiftliğinize götürebilir misiniz?

Çiftçi gülümseyek başını çevirdi bir süre uzaklara baktı, sonra aynı anlayışlı ifadeyle ama bu sefer gülmeden, Timur'un gözlerine içine baktı.

- Buna gerek yok, sen zaten oradan geliyorsun.

Timur sözcükleri duymuş ama cümleyi anlayamamıştı. "Nasıl yani?" diyebilmişti. Adam yeniden aynı gülümsemeyle konuştu.

- Benim çiftliğim Planeterya... Orada insan yetiştiriyorum.

Timur anlayamıyordu. Başı iyiden iyiye dönüyordu.

- Ne için yetiştiriyorsunuz insanları?

Çiftçi ellerini iki yana açmıştı. Çok hızlı konuşan biri değildi.

- Yemek için.

- Besi hayvanı olarak mı?

Çiftçi başını hafif hafif "evet" anlamında sallıyordu.

- Ama, ama bu korkunç bir şey... Bu tam anlamıyla bir yamyamlık...

Çiftci şaşırmış gibi duruyordu. Timur ise deli gibi bağırmasını sürdürüyordu.

- İnsan insanı yer mi? Bu akıl almaz bir vahşet.

Bir ara çiftçinin "Ama ben insan değilim ki" dediğini duyup sustu. Adam

hep aynı sakin ses tonuyla konuşuyordu.
- En az üç milyar yıldır var olan bambaşka bir ırktanım.
- Ama aynı insan gibisiniz.
- Dostum, bu sadece ben istediğim için böyle. Bambaşka bir şekle dönüşebilirim ama inan bana bundan hiç hoşnut kalmazsın. Hadi gel de seni Planeterya'ya geri götüreyim. Aracım şurda duruyor.
Ayağa kalktılar. Timur inanmaz gözlerle bakıyor, adamı takip edip etmeme konusunda kararsız kalıyordu. Çiftçi dönüp eliyle "gel" işareti yaptı. Çaresiz peşinden gitti. Ağaçların başlangıcında garip bir ışık kırılmasıyla karşılaştılar. Sanki camdan yapılmış bir at arabasına benziyordu. Ancak atlar ortada yoktu. Çiftci çıkıp oturdu. Timur da yanına geçti. Araç hiç ses çıkarmadan yerden biraz havalanıp, ormanın içine doğru döndü. En yakındaki ağacın gövdesine doğru hızla yöneldi. Timur bir çığlık atıp gözlerini kapadı, Yüzünde bir titreme hissetti, arkasından bir titreme daha. Gözlerini korkarak açtı. Ormanın içinde hızla ilerliyorlardı. Ağaçlar sanki maddesiz hayellermiş gibi içlerinden geçip gidiyordu. Çiftçiye döndü. Adam anlayışlı bir şekilde gülümsüyordu.
- Adın neydi senin?
- Timur.
Çiftçi memnun bir ifadeyle başını salladı.
- Bu adı biliyorum, senin kaydın çoktan alınmıştı. Bir an hatırlayamadım.
Timur ne diyeceğini düşünüyordu. Çifçiye binlerce soru sormayı istiyordu, ama nereden başlayacağını bilemiyordu. Çifçi aracını yavaşlatıp yere indirdi.
- Evet Timur, senin soramadığın soruları ben yanıtlayayım. Bu çok uzun bir öykü. Eskiden senin ataların Dünya denen bir gezegende yaşarlarmış ve aralarından bazı avanaklar uzayda başka canlılarla iletişim kurmak için deli gibi uğraşırlarmış. Sonunda başarmışlar da. Seslerini uzayın derinliklerine duyurmuşlar.
Çiftci burada susmuştu. Timur adamın devam etmesini istiyordu.
- Bu çağrıya Gromrk'lar mı yanıt vermiş.
- Evet Timur, Gromrk'lar ve onlardan çok daha korkunçları. Çok kısa bir sürede Dünya'daki yedi milyar insanın % 99'u yenip bitmiş. Biz biraz geç geldik. Çünkü insan bedeninin besleyici değerini geç keşfetmiştik.
Timur uzaklara dalmıştı. Şaşırarak ormanın sınırlarına gelmiş olduklarını ve ilerde Planeterya'nın evlerinin görüldüğünü fark etti. Demek ki çiftçi kendisiyle konuşabilmek için özellikle aracı durdurmuştu. "Neden insanlar" diye sorabildi.
- Bak Timur, bizim türümüz için hücre DNA yapısı ve zekâ gelişkinliği yüksek hayvani besinler çok gerekli. Üç milyar yıl boyunca bir türü sürdürebilmenin tılsımı burada yatıyor.
- Ama bu vahşet!
Çiftci gene anlayışlı anlayışlı bakıyordu.
- Timur, biz sizi kurtardık.
- Yiyerek mi?
- Kesinlikle. Bak bu sizin Planeterya denilen çiftlik, inanılmaz bir masrafla korunabiliyor. Ne Gromrk'lar, ne de diğer vahşi yaratıklar içeri girebiliyor. Eğer bir gün, sizin etinizin modası geçer de satışlar düşerse, bu korumayı kimse finanse edemez ve inan bana bir kaç gün içinde paramparça edilirsiniz ve sizden geriye hiç ama hiç bir şey kalmaz. Etinizin lezzeti sizin tek kurtuluşunuz.
Timur duyduklarına inanamıyordu. Garsi Amcayı düşündü. Anlayışlı yüzü gözünün önüne geldi.
- Unutmadan söyleyeyim Garsi AF124D, yani senin Garsi Amcan çok zeki biriydi. Onun olgunlaşmasını yıllardır izliyordum. Bu parti içinde en çok krediyi de o aldı zaten.
- Nasıl yani? Onu baştan beri biliyor muydunuz?
- Tabii ki... Seni yetiştirmesini de ilgiyle izledik. Onu bir kaç sene daha tutabilirdik ama o kadar büyük krediler teklif edildi ki dayanamadım sattım. Çok ünlü bir restoranın menüsüne girdi bile.
Çiftçi garip bir şekilde gülümsüyordu. - Sen de Timur, sen de onun öğrencisi sayılırsın, seni de şimdiden pazarlamaya başlayabilirim.
Timur korkuyla yerinden sıçramıştı.
- Ne yani beni hemen kesip yiyecek misiniz?
- Hayır, kesinlikle değil. Önce olgunlaşacaksın, sonra üreyeceksin. Bunlar her canlının en doğal hakları ve bizim de kesin yasalarımız. Hiç bir türü yok edemeyiz, üreme hakkını kullanmadan kimseyi öldüremeyiz. Sen de kendi yaş kuşağınla birlikte mezbahaya gönderileceksin. Ama o güne gelmeden yıllar önce herkes senin kadar zeki ve meraklı bir etin yetişmekte olduğunu bilecek.
Timur bu sözlerden sonra ayrılma vaktinin geldiğini anlamıştı. Yere indi, çiftçi eliyle selâm verip uzaklaştı. Timur olduğu yere yığılıp kaldı.
Siriya çok merak etmişti. Başına dikilmiş, sorular sorup duruyordu. Timur yatağında doğrulmaya çalıştı. Ona başından geçenlerin hepsini anlatmak istiyordu ama içinde birşeyler bunu yapmasına engel oluyordu. Yaşadıklarını anlatırsa her ikisinin de anında imha edileceklerini çok iyi biliyordu. Çiftçi bu konuda onu uyarmamıştı ama bir şekilde, hem de çok kesin bir dille, anlatmış olmalıydı. Kıza sarıldı. Artık kendini çok rahat hissediyordu. Çiftçinin konuşmadan bambaşka şeyler de anlatmış olduğunu o anda anladı. Bütün insanlık tarihini biliyordu artık. İnsanların tamamı ölümlü olarak yaşamışlardı. Hepsi de birer idam mahkumu gibi bu Dünya'da infaz gününü beklemişlerdi. Şimdi kendi yapacağı da aynısıydı. Yataktan dipdiri fırladı.
- Siriya, benim karnım acıktı.
Genç kızın da gözleri parlamıştı.
- Nereye gidelim?
- Hamburgerciye.
- Ne o Timur, o iğrenç sebzeburgerlerinden mi yiyeceksin gene?
Timur kıza hiç alışmadığı bir şekilde gülümsedi. Siriya, çiftçiyi görmediği için bu gülümsemeyi tanıyamamıştı.
- Hayır sevgilim, ikiz köfteli hamburger yiyeceğim... Δ

"Teneke roketi nasıl uçurdum?"

NEE, BOMBA YAPMIŞLAR HA

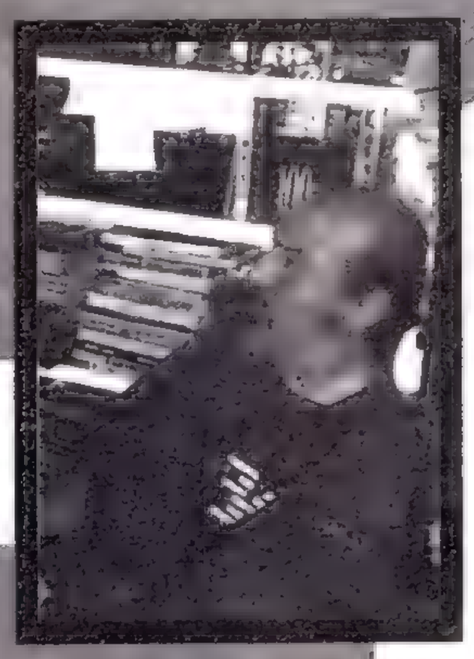

"Bandırma Havacılık Uzay Araştırma Derneği" tarafından 25 bin metre menzil kabiliyeti olan bir roket atışı yapılacaktır. Amatör gençler tarafından kurulan dernek, roketini fırlatmak için İçişleri Bakanlığından gerekli izni beklemektedir. Bilindiği gibi ilk roket yapımı ve uzaya fırlatılması olayı Zühtü Bayar adlı bir genç tarafından gerçekleştirilmişti.

İlk **Sputnik** Sovyetler Birliği tarafından uzaya fırlatıldığı zaman, ben onüç - ondört yaşlarındaydım.
Bu büyük bir olaydı. İnsanlığın ikibin yıllık düşünü gerçekleştirebilmek için ilk ve esaslı adım atılmış bulunuyordu. **"Uzay Çağı"**nın kapıları, bugüne kıyasla ilkel bir teknolojiyle gıcırdıya gıcırdıya aralanmış bulunuyordu. Yaşamda futbol ve kızlardan daha başka şeylerin de varlığının farkında ve yaşı benim yaşım dolaylarında olan bir avuç Türkiyeli genç, büyük bir heyecan içinde, ardarda uzaya fırlatılan yapma uyduları izliyorlardı. İçlerinde bana olduğu gibi "yarı kaçık" gözüyle bakılan bazıları ise, izlemenin de ötesinde birşeyler yapmak; olayın heyecanına fiilen katılarak, içine girerek yaşamak istiyorlardı.
Ama bu konuda ne yapılabilirdi ki? Türkiye, yarı demokrasiyle yönetilen, teknolojisi birçok bakımdan ondokuzuncu yüzyıl **Avrupa**'sına bile erişememiş, halâ karasabana bağlı bir ülkeydi. Toplumun yeniliklere açık, dinamik ve devrimci kesimi, niceliksel olarak yetersiz; yasalar, eski, sert ve acımasızdı. **İstanbul Emniyet Müdürlüğü**'nde **"dinozorus güvenlikus"** komiser muavini: **"Nee, bomba yapmışlar ha?"** diyerek üstümüze yürümüş ve bizleri tokatlamaya kalkışmıştı. O zamanların siyasi polisinin kafasında nasıl **"demokratik bir sosyalizm"** nosyonu yoksa, silâh masası polisi de neredeyse oyuncak bir roket modeli ile gerçek bir bombayı birbirinden ayırdedebilecek bilgi kırıntısından yoksundu.
Oysa çağdaş uygarlık, teknoloji ve bilim, almış başını gidiyordu.
1952'lerde başlayan ve **Türk Hava Kuvvetleri**'yle **Türk Hava Yolları** pilotlarının da katıldıkları **"uçan daireler masalı"** basında ayyuka çıkmış; **Çağlayan Yayınevi** ise **1954**'lerde medyanın körüklediği bu olaya, Türkiye'nin ilk düzenli bilimkurgu dizisi **"Yeni Dünyalarda"**nın yayını ile katılmış bulunuyordu. Bu dizi, Türk **"fiction"** yaşamı için son derece önemliydi. On kitaplık dizide: **Isaac Asimov, Murray Leinster, Edmond Hamilton** ve **Robert Heinlein** gibi Amerikan bilimkurgusunun önde gelen ustalarının serbest bir üslûpla ve yazarları-

nın adları belirtilmeksizin çevrilmiş yapıtları yeralıyordu. Bu dizi, sonradan altmışsekiz kuşağının **"fiction"**cu kanadını oluşturacak gençler üzerinde çok derin izler bıraktı. Artık Türkiyeli gençleri, ağdalı bir dille Türkçeye aktarılmış **Jules Verne** klâsikleri ve **"Bayteki"** (*Flash Gordon,*) dizileriyle oyalamaya olanak yoktu. Hele birkaç yıl sonra **Wilcox**'ın **"Forbidden Planet"**i ile (*Meçhul Dünya adıyla gösterildi,*) **Joseph Newman**'ın **"This Island Earth"**ü, (*Seyyareler Çarpışıyor adıyla gösterildi,*) İstanbul sinemalarında seyirci önüne çıkarılınca, genç beyinler tam ve gerçek bir şokla karşılaşmış oldular. Uzak tarihlerinde, **Evliya Çelebi** gibi gerçek bir bilimkurgucu ataya sahip Türkiyeli gençler **"bilimsel-imajinatif"** bir beyin etkinliğinin ne demek olduğunu yeni yeni öğrenmeye başlıyorlardı.

"O DELİ ÇOCUK YİNE DENEY YAPIYORDUR"

1960'lara gelindiği zaman, sınırlı kalan bilimkurgu furyası ile uçandaire masalları sona ermiş; geriye sadece **Sovyetler Birliği** ile **Birleşik Devletler** arasındaki **"uzayı önce fethedebilme yarışı"** kalmıştı. Bütün gözler, gezegenimizin 150 kilometre yukarısındaki boşlukta vızır vızır dönen sputnikler ve explorer'lar üzerindeydi. Benim ve benim gibi bir avuç astronomik konulara meraklı genç adamın yüreklerindeki heyecan, daha da alevlenmiş olarak sürüp gidiyordu. Ellerim asit yanıkları, pantalonum nitrik asit damlalarıyla delik deşik, birşeyler yapabilmek için ortalarda dolaşıp, duruyor; somnanbül uykusunda bir adam gibi derin dalgınlıklar içinde okula gidip geliyordum. Evimin kullanılmayan odunluğunu ele geçirmiş ve bir kimya laboratuarı yavrusu yaratmıştım. Gece geç saatler, bu dar ve rafları asit şişeleriyle dolu büyülü odaya kapanır ve deneyler yaparak mutlu saatler yaşardım. Gerçi gecenin sessiz bir saati ansızın bir patlama sesiyle yırtılabilir ve ben de babamdan adamakıllı bir azar işitebilirdim ama mahalle sakinleri artık bu patlamaları kanıksamış, aldırmıyorlardı. Mahalleli beni; garip deneylerim, elektrik arızalarında komşuların imdadına yetişmem ve kendi ellerimle yapıp **Cevizlibağ**'ın buğday tarlalarında uçurduğum model uçaklarımla yeteri kadar tanıyordu. Söylenen genellikle şuydu: **"O deli çocuk yine deney yapıyordur, aldırmayın canım."**

Patlayıcılar üzerinde çalışıyordum ve amacım, bir kilogramlık bir roketi, bir-

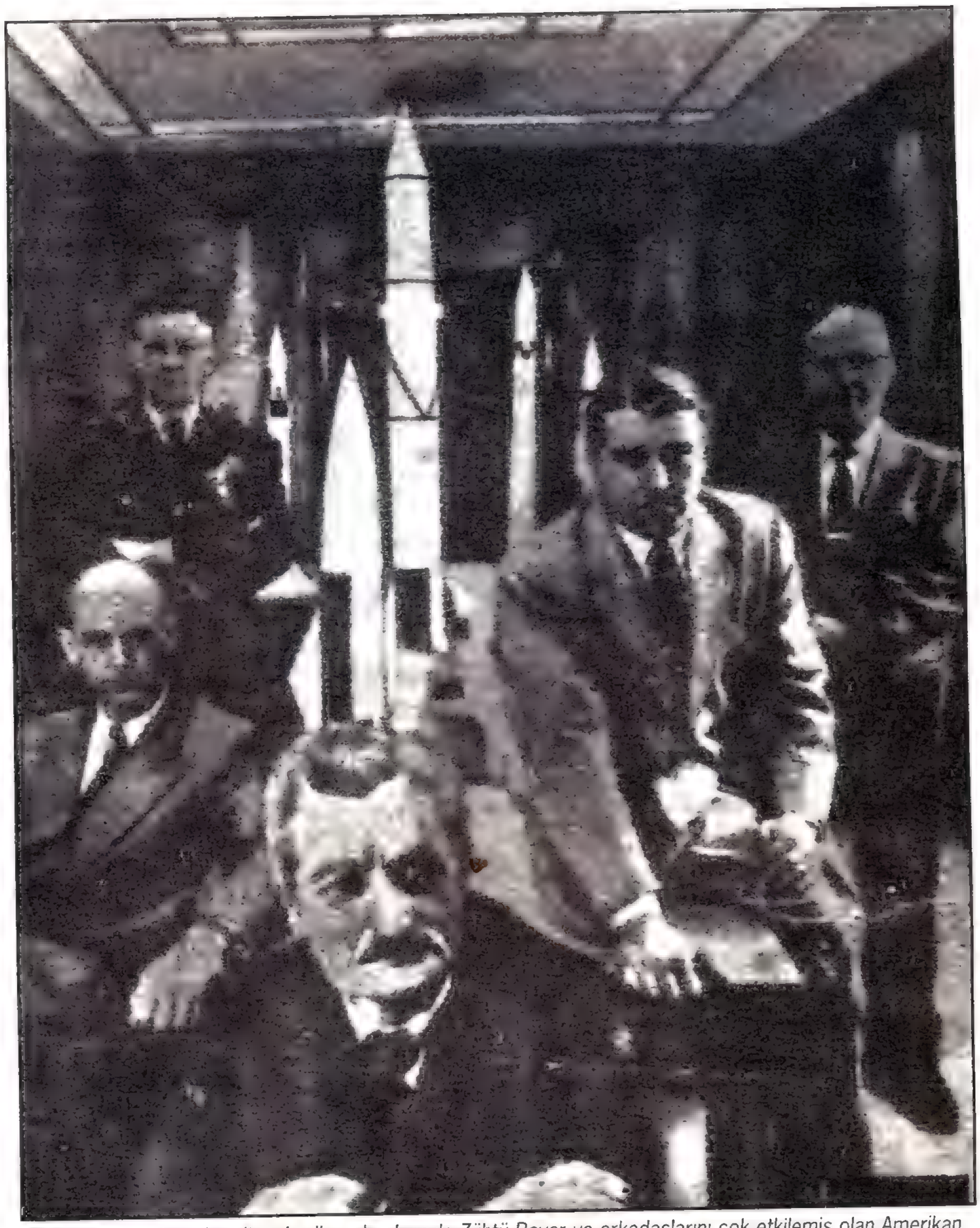

Ellili yılların sonlarında, altmışlı yılların başlarında Zühtü Bayar ve arkadaşlarını çok etkilemiş olan Amerikan roket bilginleri topluluğu. Sağdan ikinci, elini masaya dayamış bulunan Werner Von Braun'dır. Von Braun, o yıllarda takma adla Türkiye'ye gelerek, antik kalıntıları dolaşmıştır. Bu gezide Von Braun'un rehberi ünlü yazar Cevat Şakir Kabaağaçlı, (Halikarnas Balıkçısı) olmuştur.

kaç kilometreye fırlatabilecek bir yakıt tüpü bulabilmekti. Ancak hiç yardım görmüyordum ve kitaplardan edindiğim bilgilerle varabildiğim nokta ise: **"yavaş yanış hızlı ve yüksek basınç elde edebileceğim bir yakıt"** değil, **dumansız barut** ya da **TNT**'yi harekete geçirebilecek, ani basınçlar elde etmeye yarayan ve fünyelerde kullanılan patlayıcılar olmuştu. Bunlar teknik tabirle **"detanör"** adı verilen, tahrip gücü çok yüksek ve çok ses çıkaran patlayıcılardı. Oysa benim aradığım bu değildi.

1960 yılı **Şubat** ayında, **Bandırma MEB Lisesi** fizik öğretmenlerinden birinin öncülüğünde, bir yıl önce kurulmuş olan **"Bandırma Roket Kulübü"** bir seri deneye başladı. Öğretmen öncülüğünde bir grup lise son sınıf öğrencisi, gerçek roket modelleri diyebileceğimiz roketler üretiyor ve bunları Bandırmalıların gözleri önünde uçurarak deniyorlardı. Kulübün etkinlikleri basın ve özellikle de **"Milliyet"** gazetesi tarafından halka duyuruluyor, çalışmalar ilgiyle izleniyordu. **Bandırma**'da roket araştırmalarına başlanmasının iki nedeni vardı; bu kentte **Türk Hava Kuvvetleri**'nin bir jet savaş uçağı üssü bulunuyordu ve **UFO**'lar, özellikle Bandırma semalarında sık sık görünüyorlardı. O sırada en yakın arkadaşlarımdan **Faruk Türker**, (*şimdi Almanya'da,*) ve **Salih Yenice**, (*şimdi Kapalıçarşı'da kuyumcu,*) bizim de bir roket kulübü kurarak çalışmalarımızı daha düzenli bir biçimde sürdürmemiz gerektiği yolundaki düşüncelerimi olumlu karşıladılar. Bu iki arkadaş, okuldaki bilimkurgucu arkadaşım **Savaşkan Oral** gibi, kafaca bana denk, yaptığım işlere ilgi duyan ve bana yardımcı olan gençlerdi. **Faruk Türker**, **"Motor Sa-**

Zühtü Bayar'ın anneannesine yalvar yakar bir gümüş lira karşılığında zorla satın aldırdığı, Kanadalı bilimkurgu yazarı A.E. Von Vogt'un "The Voyage of the Space Beagle" adlı romanının 1954'te Türkiye'de basılan versiyonunun kapağı. Bayar, Türkçeye "Feza Canavarları" adıyla çevrilen bu romanı okuduğu zaman onbir yaşındadır.

nat Enstitüsü"nün birinci sınıfında öğrenciydi. **Salih Yenice** ise askerlik hizmetini yeni bitirmiş, **İstanbul**'a dönerek **Zeytinburnu**, Telsiz mahallesinde bakkallık yapmaya başlamıştı. Ama ikisi de teknolojik ve bilimsel konulara açık ve meraklı kişilerdi. Aramızda **Faruk**'un eniştesi, elektrik mühendisi **Sabri Tunder** ile halamın oğlu **İhsan Karaca**'yı da alınca (*şimdi Babaeski Cumhuriyet Savcısı*) çekirdek kadro tamamlanmış oldu. Daha sonra İstanbul'un çeşitli semtlerinde oturan; **Berkan Kuranel**, **Erim Süerkan**, (*12 Mart'ın ünlü eylemcilerinden,*), **Savaşkan Oral**, **Vedat Çetinkaya**, (*şimdi İst. Radyosu Ses Sanatçısı,*) ve babasının av tüfeği kara barutlarını yürütüp deney yapabilmem için bana getiren **Cevat Dursunoğlu**'nu da aramıza alarak, (*"Kamyon Cevat", şimdi elektrik idaresinden emekli,*) **Zeytinburnu Roket Kulübü**'nü kurduk. İşin öncülüğünü yapıp, projeleri ben geliştirdiğim için beni başkan seçtiler. Hem idari, hem de teknik işlerden sorumluydum. Teknolojik konularda bana yardımcı olan **"asistanım" Faruk Türker** idi. **Mühendis Sabri Tunder**'i ise danışman olarak kullanıyordum ama Sabri beyin bilimsel konulardaki bilgileri son derece sınırlıydı. Oysa benim patlayıcılar konusunda uzman, birinci sınıf bir kimyagere gereksinimim vardı. **Erim Süerkan** ile ideolojik yakınlığımız da olduğundan, okulda yanımdan hiç ayrılmıyor, elinden geldiğince bana yardımcı olmaya çalışıyordu. **Süerkan**, birkaç yıl sonra **Bakırköy Lisesi**'nde **Kültür Kolu Başkanı** olduğu zaman, yardımcılığıma getirilecek ve beni kültür ve toplum sorunları konusunda da desteklemeye devam edecekti. **Süerkan**, o günlerin anılarını: **"Deniz - Bir İsyancının İzleri"** (*1991*) adlı kitabın 37. Sayfasında birkaç cümleyle anlatır.

Faruk Türker ile **Vedat Çetinkaya**'nın evleri bana çok yakındı. Her ikisi de birkaç sokak ötede oturuyorlardı. Ancak **Çetinkaya**, hem okumak, hem çalışıp para kazanmak hem de musiki işleriyle uğraşmak zorunda olduğu için bana pek yardımcı olamıyordu. **Faruk**'la ise hemen hergün birlikteydik. Birgün, bir esnaf kahvesinin izbe bir köşesine oturup, kafa kafaya vererek altmış santim boyunda ve sekiz yüz gram ağırlığında bir roketin plânları üzerinde çalışmaya başladık. Bu arada **Azize** ve **Ayten** adlarında onbeş yaşındaki sevgililerimizi de ihmal etmiyorduk. Haftada iki kez bu kızlarla **Cevizlibağ**'ın tenha tarla ve tepelerinde açılarak geziyor ve bu arada da **"roket deneme alanını"** saptamaya çalışıyorduk. Temel düşünceleri ben üretiyordum ama **Faruk** da gerekli anlarda imdada koşarak, projelerin geliştirilmesine yardımcı oluyordu. Sonunda plânlar hazırlandı, kızların anlamsız ve şaşkın bakışları arasında malzeme listesi çıkarıldı. İş para sorununa gelip, dayanmıştı.

TENEKECİDEN ROKET MÜHENDİSİ

Roketin gövdesinin üretimi de bir sorundu. Ne bu gövdeyi üretebilecek malzeme ve tezgâha, ne de bu üretimi gerçekleştirebilecek bilgi ve ustalığa sahiptik. Hemen aklımıza bütün gecekondu halkına, parlak beyaz gaz bidonlarını bozarak teneke sobaları imal eden **Ahmet Usta** geldi. Elindeki pres, perçin ve lehim takımı ile bize bu konuda yardımcı olsa olsa, **Ahmet Usta** olabilirdi. **Faruk**'la birlikte, elimizde roketin plânları **Ahmet Usta**'yı ziyarete gittik. **Ahmet Usta** çizdiğim plânlara gülümseyerek baktı ve niyetimin ne olduğunu hemen kavradı. Planı rulo yapıp rafa yerleştirirken:

"Olur çocuklar," dedi, **"elimde çok iş var ama bu pazar istediğinizi yapabilirim."**

Roket modelimiz iki bölümden oluşuyordu. Birinci bölüm; delta istikamet kanadıyla yakıt haznesinin yeraldığı kıç bölümü, ikinci bölüm ise içi tamamen boş olan gövde ve burun bölümüydü.

Katı yakıtla çalışan basit bir roket bu bölümlerden oluşur. Ancak roketi roket yapan, adına İngilizcede **"nozzle"** denen roket motorudur. Nozıl, roketin kuyruğunda özel bir maden alaşımından yapılmış ve tornada çekilerek içi gittikçe darlaşan huniye benzer yekpare bir parçadır. **"Kesit daralınca, basınç artar"** ilkesi gereğince, önce darlaştırılan ve sonra da bir huni ağzı gibi genişletilen nozıl, reaksiyon haznesindeki kimyasal maddenin hızla yanması sonucu çıkan gazları sıkıştırarak azami bir itme gücü sağlar. Ancak bizim modelimize böyle bir nozıl üretecek ne teknolojik bilgimiz, ne paramız ve ne de bu nozılı üretecek tezgâhlarımız vardı. Bu teknolojik olanaksızlıkları düşünerek, bizim nozılımızın yakıt haznesiyle, (*Buna; reaksiyon haznesi de diyebiliriz,*) bir ve aynı parça olması gerektiğine karar verdik. Böylece gerçek roketlerdeki yüksek basıncı ve dolayısıyla da büyük hızı elde edemeyecek ama ilkel topların patlama sırasında geri tepmesine benzer bir sonuca varabilecektik. Gövde bölümünü ise daha ilerki aşamalarda, radyo sinyalleri veren bir verici, minik bir jiroskop ve bir de telemetre yerleştirmeyi düşünüyorduk. **3 Mart 1960** tarihli **"Hürriyet"** gazetesinde etkinliklerimizle ilgili olarak yayınlanan bir röportajda **Faruk Türker** şunları söylüyordu.

"Ben bir füze başlığı üzerinde çalışıyorum. Bu kısmı kauçuktan, içinde fare yerleşecek büyüklükte bir kabin

yaparak, hayvanın atış esnasındaki hareketlerini yine kendi yaptığım aletlerle tepit edeceğim."

Bugün bu anıları kaleme alırken, eski küpür ve belgelere bakıyor ve dudağımın kenarında tatlı bir gülümsemeyle o günleri anımsıyorum. Bu ne alternatif çocukluktu böyle? Yaşıtlarımız meşin top peşinde koşup, mahalle takımları arasındaki maçlarda tekme yumruk birbirlerinin gırtlaklarına sarılırken; biz kauçuk yataklı kabinlerin, nitro gliserinlerin ve potasyum nitratların peşinde koşuyor, cep harçlıklarımızı **Bayezid Sahaflar**'da **"Popular Mechanics"** ve **"Popular Electronics"**in eski sayılarına yatırıyorduk.

Yakıt haznesinin bulunduğu kıç bölümü, 4 mm'lik kalın saçtan, gövde bölümü ise tamamen tenekeden yapılacaktı. **Ahmet Usta** söz verdiği gibi bir pazarı bu işe ayırarak, adına **"FAGI"**, (F*eza Araştırmaları Grubu*-I) dediğimiz roketi imal etti. **Faruk**'la birlikte roketi alıp, **Ahmet Usta'**nın emeğinin karşılığını ödedik. Şimdi roketin boyanmasına sıra gelmişti. Küçük laboratuarımda, benim gibi elişlerine meraklı olan babamdan artık kalma yaldızlı soba boyası ile birkaç renk yağlıboya ve fırça takımı vardı. Roketi bir güzel boyayıp, Amerikan roketleri gibi üstüne kırmızı şeritler çektik. Kanat uçlarını kırmızı yağlıboya ile konturladık. Gövde tamamen beyaz yaldız rengi, roketin komik ucu ise yine kırmızı renkteydi. Gövdenin ortasında iri kapital harflerle: **"FAGI"** yazısı yeralıyordu. Şimdi sıra büyük denemeyi yapmadan önce, ilk gizli denemeyi gerçekleştirmeye gelmişti. İğneyle kuyu kazar gibi, güdük ve eksik bilgiler ve yetersiz malzemeyle gümüş **asetülenür** yapmayı başarmıştım. Biraz pahalı bir bileşikti **gümüş asetülenür** ama korkunç bir patlama gücü vardı. Asetülenürün yanma hızını yavaşlatabilmek için, içine bazı katkı maddeleri karıştırmayı düşündüm. Azıcık **nitro selülöz** ile biraz yıkanmış ve elenmiş temiz ve ince inşaat kumu bu işi çözebilirdi. Bir cumartesi günü, **Faruk Türker** ile birlikte roketi **"şarj etmeye"** koyulduk. En büyük sorunlarımızdan biri ateşleme mekanizmasıydı. Ama buna da bir çözüm yolu bulmuştum. Daha önce laboratuarda, yanmış florasan lambalarının flâmanlarıyla yaptığım deneylerde, bu tellerin düşük voltajlı pillerle bile ısındıklarını gözlemlemiştim. Demek ki yüksek voltajlı bir pille, örneğin şimdi artık kullanılmayan o zamanın pilli radyoları için yapılmış **110 voltluk bir batarya** ile bu teller kızaracak ve haznedeki yakıtı ateşleyebilecekti. Ne var ki bu nitelikteki bataryalar bizim öğrenci bütçemize göre çok pahalıydı ve satın almakta güçlük çekiyorduk. Ama sonunda kulüp üyelerinden topladığımız paralarla bu bataryaya da sahip olabildik.

Yakıt şarjını yaptığımız gün, Faruk da ben de çok heyecanlıydık. Çünkü benim projeme göre bu şarj sırasında bir kaza sonucu yakıt haznesinin patlama olasılığı vardı. İyi bir basınç elde edebilmek için; kimyasal maddenin doldurulup, ateşleme mekanizmasının yerleştirilmesinden sonra roketin **"nozzle"**ını çaput ve parafinle kapatmayı, böylece yakıtın hava basıncıyla hiç bir temasının olmamasını istiyordum. Faruk Türker ise **"nozzle"**ın ağzının kızgın parafin yağıyla kapatılmasının tehlikeli olduğunu, parafin ısısının bir patlamaya neden olabileceğini ileri sürüyordu. Sonunda benim tezim kabul edildi ama **Salih Yenice**, olası bir tehlikeden sıyrılabilmek için şarj günü bir bahane uydurarak yanımızda bulunmaktan kaçındı. **Faruk**'la ben, benim küçük laboratuarda şarj ve parafinleme işini bitirdik. Hiçbir kaza filan olmadı. Ertesi gün, kulübün üyeleri önünde, **Cevizlibağ**'a doğru uzanan ve artık kullanılmayan buğday tarlasında denemeyi yapacaktık.

GERİYE SAYIM BAŞLIYOR !

Tahmin edebileceğiniz gibi o cumartesi gecesini **Faruk** da ben de sanki arefe gecesiymiş de, yarın sabah bayramlıklarıyla seyrana çıkacak heyecanlı çocuklar gibi tatlı bir huzursuzluk içinde geçirdik. Denemeyi öğleden sonra saat dörtte yapacaktık. Kulüp üyelerinin dışında çevre mahallerden gelen bir yığın çocukla birlikte, yaşları yirmilerin çok üstünde genç adamlar da vardı. Bu topluluğun arasında elektrikçi çırakları, teknik ve bilimsel konulara meraklı ama yaşamın gerekleri yüzünden bu alanlardaki bir işe girememiş kişilerle, serseri taifesinden birkaç kişi de vardı.

YERLİ ROKET : Roket Kulübü Başkanı Zühtü Bayar, bu gece Çırpıcı çayırında atılacak olan roketle beraber. (Foto: H.)

Çırpıcı çayırında bugün yerli bir roket atılıyor

"Teneke Roket"in atılacağını bildiren Hürriyet gazetesinin 3 Mart 1960 tarihli küpürü. Bayar "Roketlerimizle Türkiye'yi milletlerarası füze yarışına sokacağız," cümlesini söylemediğini, bu ifadenin haberi cazip kılabilmek için, gazeteciler tarafından uydurulduğunu söylüyor.

Türkiye'nin ilk bilimkurgu yazarlarından Zühtü Bayar, 1959 yılında onaltı yaşındayken, elinde deney tüpü ve masasında ancak altmış beş kez büyütebilen minyatür mikroskobuyla çalışma odasında.

"Roket Kulübü"nün yönetim kurulu üyeleri: Zühtü Bayar, Salih Yenice ve "asistan" Faruk Türker, olayların yaşandığı 1960 yılı ilkyazında, Yeşilköy deniz kıyısında

Salih Yenice, kendince belirlediği bir tehlike sınırı çizerek seyircileri bu sınırın dışında tutmaya ve kalabalığı bir düzene sokmaya çalışıyordu. Asistanım **Faruk** ile **"FAG-I"**i alçak bir tepenin üstüne yerleştirerek, kablo bağlantılarını tamamladık. Kulüp üyesi bir başka genç ise bir telemetre ile roketin yükseliş derecesini ölçmek için hazırlıklara başlamıştı. Elektrik ateşlemesini yapacak bataryayı on beş metre kadar uzakta bir yere yerleştirdik. Heyecan son haddindeydi ve ortalık bayram yeri gibiydi. Sonra **Faruk Türker** saatine bakarak yüksek sesle geriye sayıma başladı:

-Dört, üç, iki, bir sıfır!

Tam sıfırda ateşlemeyi yapacak olan düğmeye bastım. Ama hiç bir şey olmadı. Azıcık bozum olmuştuk. Kalabalıkta **"a-o"** nidalarıyla karışık protesto sesleri yükselmeye başladı. Anlaşılan, flöresan, rezistansı henüz yeteri kadar ısıtıp, yakıtı ateşleyememişti. Faruk'un:

-Acaba n'oldu? cümlesinin ardından ortalığı müthiş bir patlama sesi kapladı ve **"FAG-I"** gözler önünde kayboldu.

Evet roket ortadan yitip gitmişti. Aradan akıp giden saniyeler içinde modelin nereye kadar yükselip, nereye düştüğünü görememiştik. Herşey o kadar ani ve hızlı olmuştu ki, yeteri kadar eğitimli olmayan dikkatlerimiz, roketin yükselişini ve yere düşüşünü tam olarak saptayamamıştı. Telâşla roketi aramaya başladık. Sonra sekiz on yaşlarında bir çocuk, onu ateşleme noktasından iki üç yüz metre kadar ötede, yakıt haznesi parçalanmış ve istikamet kanatlarından biri ezik olarak buldu ve bağırarak bizlere haber verdi.

Enkazı ellerine alan **Faruk** bana dönerek:

-Sana söylemiştim, bu saçtan yapılma yakıt haznesi bu basınca dayanamaz, dedi.

Evet, plânlarda bazı değişiklikler yapmak gerekiyordu. Bu ilk başarısız denemeden sonra, çelik bir yakıt haznesi üstünde düşünmeye başladım. Yakıtın yanma hızını da adamakıllı düşürmemiz gerekiyordu.

O sıralarda şimdi yabancılara naylon çanta, deri ceket v.b. malzemenin satıldığı, Kapalıçarşı'nın **Bayezid Meydanı**'na bakan duvarına paralel sokakta hurdacılar vardı. **"Çadırcılar"** adıyla anılan bu sokakta, eski sinema makinelerinden, hurdaya çıkmış radyo ve telsizlere, eski askeri malzemeden, motorsiklet parçalarına kadar hemen herşeyi bulmak olasıydı.

Faruk ve ben, bu çarşıyı çok sever ve hemen her pazar günü Çadırcılar'ı ziyaret ederek ilgimizi çeken kıvır zıvırları satın alırdık. Başarısız roket denemesinden sonra bir gün, işte bu pazarı dolaşırken yerdeki sergilerden birinde patlamamış ama içi boşaltılmış ve tapası çıkarılmış bir bazuka mermisi gördüm. Anında çizgi romanlarda olduğu gibi kafamın üstünde parlak bir ampül parlayıp söndü. Aradığım yakıt haznesini bulmuştum. Boş kovanı hemen satın alarak mahalleye dönüp Faruk'u aradım ve kovanı önüne fırlattım. Faruk bir süre kovana anlamsız anlamsız baktıktan sonra birden durumu kavradı. Omuzuma bir yumruk atarak.:

-Yakıt haznesi! diye haykırdı.

-Evet, dedim **roketimizin yeni haznesi; "FAG-I" artık patlamayacak, uçacak!**

Hemen bir deneme yapmaya karar verdik. Boş kovanın içini yakıtla doldurup, ateşleme düzeneğini yerleştirdik. Mermiyi parafinledikten sonra, hemen deneme sahasına koştuk. İkimizi bir arada ve telâşlı gören mahalleli yeni bir havai fişek gösterisine tanık olacaklarını anlamış ve kuyruğumuza takılmışlardı. **Faruk** bu kez geriye saymayı filân boşverdi. Zaten ortada da alacalı bulacalı roket filân yoktu. Sadece paslı ve eski bir bazuka mermisi vardı. İlk denemedeki ateşleme gecikmesini anımsayarak, bu kez voltajı yükselttim. Yakıtın yanma hızını azaltabilmek için de daha fazla katkı maddesi koymuştum. Sonunda eski bazuka mermisi patlamadı ama tıpkı bir roket gibi havalandı. Deneme başarıyla sonuçlanmıştı.

BASIN İLGİ GÖSTERİYOR

Şimdi tenekeci **Ahmet Usta**'yı bir kez daha ziyaret etmemiz gerekiyordu. Bazuka mermisi kovanını, yine saçtan yapılma bir yakıt haznesinin içine oturtmasını isteyecektik. **FAG-I**, ilk denemeden fazla zarar görmeden çıkmıştı. İçinde bazuka mermi kovanının bulunduğu yeni bir yakıt haznesi ve komik burundaki eziklikle, istikamet kanatlarından biri düzeltilip, yeniden boyanınca herşey tamam olacak ve büyük denemeye sıra gelecekti. **Ahmet Usta** istediklerimizi yaptı. Roketin burnunu düzeltip, kovanı sağlam bir biçimde saç yakıt haznesinin içine oturttu. Roketi yeniden boyayıp, şarjını tamamladıktan sonra **Faruk:**

-Gazetelere haber versek mi acaba? dedi.

Bu iyi bir fikirdi. Eğer yaptığımız işler ve yapacaklarımız duyulursa, kulüp üyelerinin sayısı artacak, belki de bu işlere meraklı zengin birinin parasal desteğine kavuşacaktık. Zamanın belli başlı iki büyük gazetesi; **"Hürriyet"** ile **"Milliyet"**e telefon ederek kulüpten sözedip, yapacağımız denemeyi anlattık. Basın hemen ilgi gösterdi. **"Hürriyet"**ten **Ergun Kesenli** ile **"Milliyet"**ten **Necmi Onur**, beni ziyarete geldiler. Aynı zamanda kulübün başkanlık odası da olan benim çalışma odamda yapılan röportajlar her iki gazetede de şu başlıklarla yayınlandı:

"Çırpıcı Çayırı'nda Bugün Yerli Bir Roket Atılıyor", (*Hürriyet, 3* Mart 1960)

"Aya Roket Atıyoruz" (*Ekspres, 21 Şubat 1960*)

"Zeytinburnu'ndan Roket Atılacak" (*Milliyet, 21 Şubat 1960*)

"İstanbul'da Roket Atıldı", (*Hafta Dergisi, Mart 1960*)

O sıralarda daha sonraları **Yeni Ortam** gazetesinde işverenim olacak **Kemal Bisalman**, **"Hürriyet"** gazetesinde muhabirlik yapıyor ve gazete adına **İstanbul Radyosu**'nda her gece **21 00**'de on dakikalık bir program düzenleyip, yayınlıyordu. Basında bu haberler yayınlanırken, bir akşam kapımı radyocular çaldılar. **Kemal Bisalman**'ın ekibi, ellerinde minik teypleriyle benimle röportaj yapmaya gelmişlerdi. Olay hemen mahallede duyulmuş ve evimin önünde

bir kalabalık birikmişti. Televizyonun olmadığı ve gazete sayısının bu güne göre bir hayli düşük olduğu o çağda bu önemli ve büyük bir olay sayılıyordu. Okulda ise fizik ve kimya ögretmenlerim, yaptığım işleri ciddiye almıyor ve benimle konuşmaktan çekiniyorlardı. Doğrusu ben de onlarla konuşmaya pek hevesli değildim. Bana azıcık kaçık gözüyle bakıyorlardı. Ne var ki, **Ankara**'dan **Milli Eğitim Bakanlığı**'ndan gelen resmi bir talimat üzerine bir kurul oluşturularak benimle çok ciddi bir biçimde konuşmak zorunda kaldılar. Bakanlık, ne olup bittiğini öğrenmek istiyordu: acaba onyedi yaşında bu genç, bir deli mi, bir dahi mi yoksa bir sahtekâr mıydı?

17 YAŞINDA POPÜLER OLUYORUM

Kurulun kararının ne olduğunu hiç bir zaman öğrenemedim. Ama bakanlıktan bir daha bir haber çıkmadığına göre, söz konusu karar negatif olmalıydı. **TÜBİTAK**, o tarihlerde henüz kurulmamış olduğundan benimle yeteri kadar ve ciddi bir biçimde ilgilenecek ciddi bir kurum yoktu. Ben de okula ve bakanlığa aldırış etmeksizin tekrar arkadaşlarımın arasına döndüm. Basında yer alan haberler ve **İstanbul Radyosu**'ndaki konuşmamdan sonra birdenbire popüler olmuştum. **Türkiye**'nin dört bir yanından adresime mektuplar yağıyor, halk ve öğrenciler çalışmamı ilgiyle izlediklerini belirterek,
denemelere devam etmemi istiyorlardı. Bu mektupları hala saklarım. Onlarda halkın araştırıcı, yeniliğe ve teknolojiye açık eğilimlerini en saf ve en temiz bir biçimde gördüğüm için.
Büyük deneme **3 Mart 1960 Pazar** günü **Çırpıcı Çayırı**'nda yapılacaktı. Şimdi bu çayırın yerinde yeller esiyor. Yemyeşil roket deneme arazisi beton canavarlarla kaplı.
Ancak deneme yapılamadı.
İstanbul Valiliği ve **Emniyet Müdürlüğü** tarafından yasaklandı.
Denemenin yapılacağı günün sabahı, resmi elbiseli bir polis memuru evime gelerek, bu denemeyi yapmak için valilikten gerekli izni almadığımı, bu yüzden denemenin yapılamayacağını incelikli bir dille ifade etti. Ben de moralim bir hayli bozuk olarak odama kapandım. Ne var ki, İstanbul'un dört bir köşesinden denemeyi izlemeye gelenler, **Çırpıcı Çayırı**'nda toplanmışlardı. Bir polis ekip otosundaki görevliler, denemenin iptal edildiğini bildirerek, topluluktan dağılmalarını istemişti. Ancak denemeyi izlemeye gelenler beni görmek istiyorlardı. Sora sora evimi bulmuşlar ve daracık odamı doldurmuşlardı. Onbeş kişi kadar vardılar. Aralarında öğrenciler, motor ustaları, sabun fabrikatörleri ve emekli subaylar vardı. Annemle kız kardeşim bize harıl harıl çay demliyor ve odamdaki konuklara taşıyorlardı. Çok canlı ve hararetli bir sohbete dalmıştık. Saat dokuz sularında yine resmi elbiseli bir polis memuru gelerek, ifademi almak üzere beni **Kazlıçeşme Emniyet Komiserliği**'ne çağırdı. Ancak ziyaretçilerim peşimi bırakmadılar ve **"Biz de seninle geliyoruz,"** diyerek arkama takıldılar. Komiser çok efendiden bir adamdı. Hepimizi birden odasına buyur etti. Merkezden gelen bir emir üzerine ifademi almak zorunda olduğunu söyledi. Komiserin resmi sorularını cevapladıktan sonra bir süre daha sohbet ettik ve salıverildim. On beş kişilik topluluğumla yine evime ve çalışma odama döndüm. O gece saat bire kadar teknik ve bilimsel konuları, Amerika ve Sovyet roket araştırmalarını konuştuk. Geceyarısına doğru, topluluk dağılmaya başladı. Bunların birçoğu İstanbul'un çok uzak semtlerinden gelmişlerdi.
O gece sonradan benim yaşamım üzerinde çok etkili olacak harika bir gençle tanıştım. Bu genç, derin yeteneği, keskin zekâsı ve geniş bilimsel bilgisiyle **Türk Milli Eğitim Bakanlığı**'na isyan etmiş, neredeyse deha ölçülerine varan, ondokuz yaşlarında pırıl pırıl bir insandı. Adı **Berkan Kuranel** olan bu genç, **Şahap** adlı makine mühendisi bir subayın oğluydu. Düşüncelerimi, plan ve projelerimi gülümseyerek dinledi. Bana bir iki teknik ve bilimsel soru sordu. Kimya, fizik ve elektronik bilgisi şaşılacak ölçülerdeydi. Gerçek bir mucitti. Onunla uzun yıllar dostluk yapıp, birlikte çalıştık. **Berkan Kuranel**'in aramıza katılmasıyla teknik ve bilimsel sorunlarımız büyük ölçüde çözüme kavuşmuş, engin bilgisiyle hepimize gerçek bir yol gösterici ve hoca olmuştu. Ne yazık ki bu genç, **1966**'larda birden bire ortadan kayboldu. Bir akıl hastanesinde ya da **İsveç**'te bir araştırma laboratuvarında olduğuna dair birbirini tutmaz çelişik bilgiler geldi. Ama gerçek hiç bir zaman öğrenilemedi.
İlgim, teknolojik ve bilimsel konulardan, edebiyat ve sosyokültürel problemlere dönüşünceye, yani **1964**'lerin sonlarına kadar bu tür çalışmalarım devam etti. Ancak bilim ve teknolojiyle olan bağımı kesmemiştim. **TÜBİTAK**'ın yayınlandığı **"Bilim ve Teknik"** adlı dergiyi her ay satın alıyor ve oradaki makaleleri ilgiyle okuyor, zaman zamanda İngilizce dergileri karıştırıyordum. Türkçeye henüz çevrilmemiş Amerikan bilimkurgucularını ısrarla okumam, İngilizcemin hızla gelişmesine yardımcı oldu. Ne var ki, 1963 yılı Haziranında birgün evimin bahçesinde daktilo makinemin başında yazı yazarken, gerçekte bir roket mühendisi olmak istemediğimi, bir yazar olmak istediğimi farkettim. Böylece bir tür **"alternatif çocukluk"** ya da gençlik sayabileceğim teneke roket maceram sona erdi. Ama bütün bu olup bitenlerden birşey öğrendim: İlgi dozajı yüksek ve yönü kesinlikle belirlenmemiş bir çalışma, hedefi önceden belli olmayan bir yolculuğa çıkmak gibidir. İnsanı önceden bilemeyeceği bir yerlere götürebilir. Bakir ve eldeğmemiş yerlere.
Bugün elli dört yaşında olup da metal müzik dinleyen ve Türk edebiyatının zamanla dalga geçen ilk bilimkurgu yazarı olarak nitelenmem boşuna mı?

Sürecek...

2.GELENEKSEL İSTANBUL FANTASTİK FİLM FESTİVALİ

Birincisi yine bu yıl Mart-Nisan aylan arasında yapılan "Geleneksel İstanbul Fantastik Film Festivali"nin ikincisi 7 Kasım-7 Aralık tarihleri arasında gerçekleştirildi. Festivalin ilgi görmesi üzerine bazı filmlerin gösterimi yinelendi. İlkinde
"8" olan film sayısı bu kez "12"ye çıkarılmıştı. Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nin yanısıra Taksim Atatürk Kitaplığı Sinevizyon Salonu da festival mekanı olarak kullanıldı.
Dergimizin editörü Sn. Giovanni Scognamillo, Yazı işleri müdürümüz Metin Demirhan ve festivalin üçüncü kurucu üyesi olan Hasan Aydın filmleri
seçip programı belirlediler.
Japonya, ABD, İngiltere, İtalya, Hong Kong ve Türkiye sinemalarından örneklerin yer aldığı festivale Nostromo dergisinin yanısıra Atılgan Kitabevi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi katkıda bulundular.

Festivalde gösterilen filmler:
-**Lost World** (Kayıp Dünya, 1925 versiyonu/İngiltere)
-**Spiderman** (Örümcek Adam/ABD)
-**Logan's Run** (Hayal Şehir/ABD)
-**Capricorn One** (Hükmedenler/ABD)
-**Puma Man** (Gökler Hakimi/İtalya)
-**Drakula İstanbul'da** (Türkiye)
-**Akira** (Japonya)
-**The Dark** (Gercek Yaratık/ABD)
-**A Chinese Ghost Story** (Çin Hayalet Hikayesi/Hong Kong)
-**Hardware** (Tehlikeli Olusum/İngiltere)
-**Space Amoeba** (Uzay Canavarı/Japonya)
-**Godzilla vs. Megalon** (Godzilla, Dünyayı Titreten Canavar/Japonya)

tufandan sonra: 80'ler 90'larda cyberpunk

Tom Maddox Çeviren: Emrah Göker

Cyberpunk, 80'lerin ortasında edebiyat ve sinemada yeni bir bilimkurgu yapma biçimi olarak ortaya çıktı. İlk kitap **William Gibson**'un **Neuromancer**'ıydı, **Blade Runner** da en önemli film. İkisinin de tarzları üzerinde çok çalışılmıştı, ayrıntıları yoğun bir duyarlılıkla yerleştirilmişti ve teknolojiyle olan ilişkileri bilimkurguda alışılmadık bir biçimde oldu: Ne (*"Altın Çağ" bilimkurgusunda olduğu gibi*) teknoloji aşığı (*teknofiliyak*), ne de teknoloji korkağı (*teknofobik*) olan cyberpunk, teknolojiyi bir yol arkadaşı gibi kucaklamadı.

Ancak, bu daha başlangıçtı: 80'ler boyunca cyberpunk yavruladı, hem de oldukça çağdaş bir tarzda. Klonlandı, mutasyonlar geçirdi, göstergebilimsel DNA'sı üzerinde deneyler yapıldı. 80'lerde züppe idiyseniz cyberpunk'ın en azından adını duymuş olurdunuz, ayrıca az da olsa okuyorduysanız **Gibson**'u bilirdiniz.

Bu garip sürecin nasıl başladığını anlamak için cyberpunk'ın başlangıcına daha yakından bakmamız gerek - özel olarak teknolojik ve kültürel içeriğe. Aynı zamanda da gerekli olduğunu düşündüğümüz bir ilkeden bahsetmek istiyorum: edebi veya sanatsal bir tarzı tanımlar ya da açıklarken kendimizi gerçeğin hiç kimsenin malı olmadığı, rekabetin yüksek olduğu bir alanda buluruz. Bu ilke eleştirel ve edebi alanda olağandışı sayıda tartışma, polemik ve kavganın odağı olmuş cyberpunk denilen bu tarza (*eğer bir tarz ise*) ya da harekete (*eğer bir hareket ise*) özel bir ivmeyle uygulanabilir. Bu nedenle kendi bakış açımdan, ilgi alanımdan, kendi önyargılarımla konuştuğumu hatırlatmalıyım.

Neuromancer'ın basıldığı yıl olan 1984'le birlikte kişisel bilgisayarlar tüm ülkede masalarda görünmeye başladı; bilgisayarlı video oyunları yaygınlaştı. Daha büyük, **"mainframe"** ve mini bilgisayarlardan oluşan ağlar yayılarak üniversite ve şirketlerdeki insanlar tarafından daha fazla ulaşılabilir hale geldi, dev bilgisayar depoları hatta girdi ve bazı hacker'lar gözlüklü, inek tiplerinden sinsi sistem kırıcılara dönüşmeye başladı. Tabii teknolojik değişim hızı süratlenmeye devam etti ki bu bilgisayarlar dünyasında her zaman daha iyi ve daha ucuz malzemenin elde edilebilir olması demekti. Böylece bilgisayarlar bir anda karbüratörlerin, tost makinelerinin, televizyonların ve kol saatlerinin içine girerek görünmez ve önce iş dünyasının ve diğer mesleklerin, daha sonra da bireysel yaşamın ayrılmaz bir parçası haline geldiklerinden her yerde rastlanır oldular.

Bu arada küresel medya sirki bilgisayar devriminin ürünlerinden sıkça yararlanarak, ya da en azından bu ürünleri kutsayarak, on yıllardır yürüdüğü yolda koşmaya devam etti. Eğlence ve siyaset, veya simule edilen ve gerçek olan arasındaki sınırlar ilk önce daha geçirgen oldu ve sonra da - *en azından bu olayların kuramcılarının bazılarına göre* - tamamen ortadan kalktı. Hazır olalım olmayalım, postmodern çağ tepemizdeydi.

Bilimkurgu olarak bilinen edebi gettoda işler o kadar da kesat değildi, BK yeni ve ilginç bir trend için hazırdı. Tüm popüler kültür biçimleri gibi bilimkurgu da etiketler, trendler ve onların farklı birleşimleriyle - *etiketli trendler ve trendli etiketlerle* - serpilir. Pazarlamacılar bir vampirin kana susaması gibi bütün bunlara ihtiyaç duyarlar.

İşte Neuromancer böyle bir ortamda oluştu.

Bu alanı dikkatle izleyenler zaten **"Johnny Mnemonic"** ve **"Burning Chrome"** gibi öyküleri farketmişlerdi; ve bazılarımız **Gibson**'ın alanındaki yeni eserlerin en heyecanlılarını yazdığını

düşündük. Ama kimse - *hatta Gibson bile* - ardından gelecek olana hazır değildi. **Neuromancer Hugo**'yu, **Nebula**'yı, **Philip K. Dick Ödülü**'nü, **Avustralya**'nın **Ditmar**'ını kazandı; yeni doğan bilgisayar kültürüne merkezi bir kavram kazandırdı (*"siberuzay"*); cyberpunk'ı, yükselen yeni bir edebi tarz olarak tanımladı; bu yeni tarza ün kazandırdı ve (*şaşırtıcı olarak bilimkurgudan sözettiğimizi düşünürsek*) cyberpunk'ı züppeleştirdi bile.

Bundan başka, belirttiğim gibi, **Blade Runner** filmi de vardı, **Ridley Scott**'un **Philip K. Dick**'in **"Do Androids Dream of Electric Sheep?"** adlı kitabının oldukça farklı bir uyarlaması. Film **Neuromancer**'ın başarısına ulaşamadı; hattâ **Hugo**'yu kazandığında yapımcısı asık bir suratla belki artık birilerinin filmi izlemeye gideceğini söylüyordu. Buna rağmen, **Neuromancer**'la birlikte **Blade Runner** yaygınlaşan cyberpunk'ın sınır kurallarını belirledi: yüksek teknoloji ve sefil yaşamın kaynatılmış bir birleşimi. **Gibson**'ın ünlü deyişindeki gibi, **"Sokağın teknolojiyi kendine göre kullanma yolları vardır."** Bu iki anlatı o kadar etkiliydi ki o zaman çoğu kişi bunlardan tarz ve tema olarak farklı olan şeylere cyberpunk demeyi reddetti ve halâ daha reddediyor.

Bu sırada Texas'da **Bruce Sterling** diye bir yazar **Cheap Truth** adında bir **fanzin** (*aşırı postmodern bir yayın*) yayınlamaktaydı; tüm makaleler sahte isimler adında basılıyordu ve toptan olarak hepsi bilimkurguya bir dizi gerilla saldırısı anlamına geliyordu. Elbette yazıların hedef ve keskinlikleri değişiyordu; bu saldırılar polemik, rastgele, sebatsız saldırılardı. Bütünüyle **Cheap Truth** bazı kıpırdanmalar yarattı, bazılarının sinirine dokundu, diğerlerinin de birbirinden haberdar olmasını sağladı.

Gibson ve **Sterling** zaten arkadaştılar, diğer yazarlar da zamanla onları tanıma fırsatı elde ettiler: **"Sue Denim"** takma adını kullanan **Sterling**'in dergideki sağ kolu olan **Lew Shiner, Rudy Rucker, John Shirley, Pat Cadigan, Richard Kadley,** ve ben de dahil diğerleri. Kimi arkadaş oldu ve en azından herkes birbirinden haberdar oldu.

Bu sürecin erken safhalarında **Gardner Dozois** kaçınılmaz olanı yaptı ve birbirine gevşek bağlarla bağlı bu gruba **"cyberpunk"** adını verdi. Sözcük ortaya çıkar çıkmaz medya sirki ve çalışanları, pazarlamacılar ve diğerleri harekete geçtiler. Cyberpunk tılsımlı bir hal aldı:BK gettosu içinde kimi alkış tuttu, kimi yuhaladı, kimi para yatırdı, kimi sözcüğün herhangi bir şeye karşılık geldiğini bile yadsıdı. Ancak, alkış tutan, yuhalayan ya da varlığını yadsıyan bazıları aynı zamanda para yatırdı - nihayetinde postmodern bir tepki oluştu.

Ancak pazarlama bir yana, kanatlarda bekleyen **Bruce Sterling** cyberpunk'ın gerçek bir sözcüsü ve misyoneriydi. Dozois'in rastgele yapıştırdığı etiketi aldı ve kendi amaçları için bazen bilimkurguyu içten yeniden inşa etmek gibi garip bir projeyi de içeren bir odak noktası olarak kullandı. Röportajlarda, çeşitli dergi ve gazetelerdeki sütunlarda ve Gibson'un öykü denemeleri olan **Burning Chrome** ve **Mirroshades: The Cyberpunk Anthology**'nin önsözlerinde Bruce cyberpunk olarak gördüklerini savundu ve açıkça ya da üstü kapalı olarak diğerlerine meydan okudu. **Gibson**'un başarısı motor görevi gördüyse, **Sterling**'in polemik çabaları da direksiyon oldu.

Edebi cyberpunk **Gibson**'dan öteye geçti ve cyberpunk'ın kendisi edebiyat ve sinemayı aştı. Aslında bu etiket çok çeşitli olarak, rastgele, sık sık ucuzca veya aptalca kullanılageldi. Örneğin **People** dergisinde, modemi olan ve bilgisayar suçu işlemeye niyetli veletler **"cyberpunklar"** olarak anılır oldular; ama siyah giyen, Mondo 2000 okuyan, **"endüstriyel"** pop dinleyen, genellikle **tekno-faşizm'**e meyilli genç şehir züppeleri de aynı şekilde adlandırıldılar. Cyberpunk'la ilgili **The Wall Street Journal, Communications of the American Society for Computing Machinery, People, Mondo 2000** ve **MTV** gibi farklı yerlerde makaleler ve incelemeler yayınlandı. Ayrıca **Gibson**'a BK cemaati içinde sık sık derin bir şüpheyle bakıldıysa da bu artık sorun olmaktan çıktı. **Gibson** herhangi bir bilimkurgu yazarı değildi artık; **William Burroughs, Timothy Leary, Steward Brand, David Bowie** ve **Blondie** gibi birçok farklı kişiler tarafından dikilen bir tür kültürel put haline gelmişti. Kısaca cyberpunk'ta asıl hareketlilik BK gettosunun dışında bulunuyordu.

Öte yandan, cyberpunk kurgulanmaya - böyle bir şeyin varlığına izin veriyorsanız, pek çok kişi veriyor - devam ediyordu ve etkili bile oluyordu. **Bruce Sterling** cyberpunk'a yeni boyutlar getiren bir çift mükemmel roman yayımladı: **Schimatrix** ve **Islands in the Net. Pat Cadigan, John Shirley** ve **Rudy Rucker** da aynı şeyi yaptılar. Taklitler ortaya çıktı; bazıları oldukça iyiydi, çoğu berbattı - en kötü taklitçileri teşhir etmek istemediğimden isimlerini vermeyeceğim.

Ayrıca, bazı postmodern akademisyenler cyberpunk'a ilgi duydular. **Güney California Üniversitesi**'nde öğretim üyeliği yapan **Larry Mc Caffery** bu insanların çoğunu bir derlemede bir araya getirdi: **Storming the Reality Studio: A Casebook of Cyberpunk and Postmodern Science Fiction**. Akademisyenlerin çoğu aslında pek BK okumamışlardır; onlar burnu büyük, züppe ve karşısındakini küçük gören insanlardır. Cyberpunk'ı severler ama hakkında söylenenlere derin bir şüpheyle bakarlar. Ama görüşleri ne olursa olsun, partiye katılmış olmaları cyberpunk'ı alışılmış bilimkurgudan, hattâ çok övülenlerinden bile daha değerli bulunduğunu göstermektedir.

Özünü nasıl yorumlarsanız yorumlayın, cyberpunk işte böyle geldi. Ancak, şu postmodern günlerde, tren istasyona girer girmez ayrılıyor: medya mabudu geleceğe en az 15 dakika sıçramakta uzmanlaşmış durumda. Böylece, 80'lerin sonuyla birlikte, cyberpunk'ı asla sevmemiş olanlar ilk kez derin bir oh çekerek onun ölümünü ilân ediyorlardı: 15 dakikalık meşru şöhreti sona ermişti ve şimdi kenara çekilip sahneden inmeli ve yerini başka bir şeye terketmeliydi.

"Burda yemiş yok," diyor TV muhabiri, sözcükleri bir uydudan yansıyarak: **"Sadece bütün bu elma ağaçları var."** Ama cyberpunk ölmedi; daha çok, ondan önceki romantizm ve gerçeküstücülük gibi, kültürel olarak o kadar yaygın hale geldi ve o kadar çok değişim geçirdi ki artık kolay kolay yeri belirlenip tanımlanamıyor.

Bir örnek verip üzerinde kısaca yorum yapmama izin verin. Siberuzay artık sadece **Gibson**'un kurgusundaki fikirler dizisindeki ilginç parçalardan biri değil. **Mayıs 1990**'da **Austin**'de, **Texas Üniversitesi**'nde yapılan Birinci Siberuzay Kongresi'ndeki sunumların bir derlemesi olan **Cyberspace: First Steps**'te **Michael Benedikt** siberuzayı **"küresel olarak ağa bağlanmış, bilgisayarla desteklenen, bilgisayarla ulaşılan ve bilgisayarla yaratılan, çok boyutlu, yapay"**, ya da **"sanal gerçeklik"** olarak tanımlıyor. Benedikt **"bu tam geliştirilmiş siberuzay türü bilimkurgunun ve bir kaç bin kişinin imgeleminin dışında varolan bir şey değil"** diye itiraf ediyor; ancak **"bilgisayar endüstrisinin üç boyutlu veri geliştirmede, eş zamanlı canlandırmada, ISDN'i yerleştirmede ve öteki elektronik bilgi ağlarını üstünleştirmede, dinamik sistemler için bilimsel görüntüselleştirmeler sağlamada, multimedya yazılımını geliştirmede, sanal gerçeklik bağlantı sistemleri tasarlamada ve bunları dijital etkileşimli televizyonlara bağlamada gösterdiği yoğun çabalardan siberuzayın 'şimdi inşa halinde' olduğu inandırıcı biçimde tartışılabilir"** diye belirtiyor.

Gerçekten. Cyberpunk, tam bilgi yoğunluğu ve karmaşıklığı kritik boyutlara geldiğinde ortaya çıktı: gezegenin bilgiyi yönlendiren, ileten, ve hep daha muazzam miktarda alan sistemlerle fazlasıya doygun hale getirilmesi daha yeni başladı. Cyberpunk bu sürecin kurgusal sesidir ve bu süreç bir sorunsal olarak kaldığı sürece - *örneğin bizleri yeniden tanımlamakla tehdit ettiği sürece* - bu ses duyulacaktır.

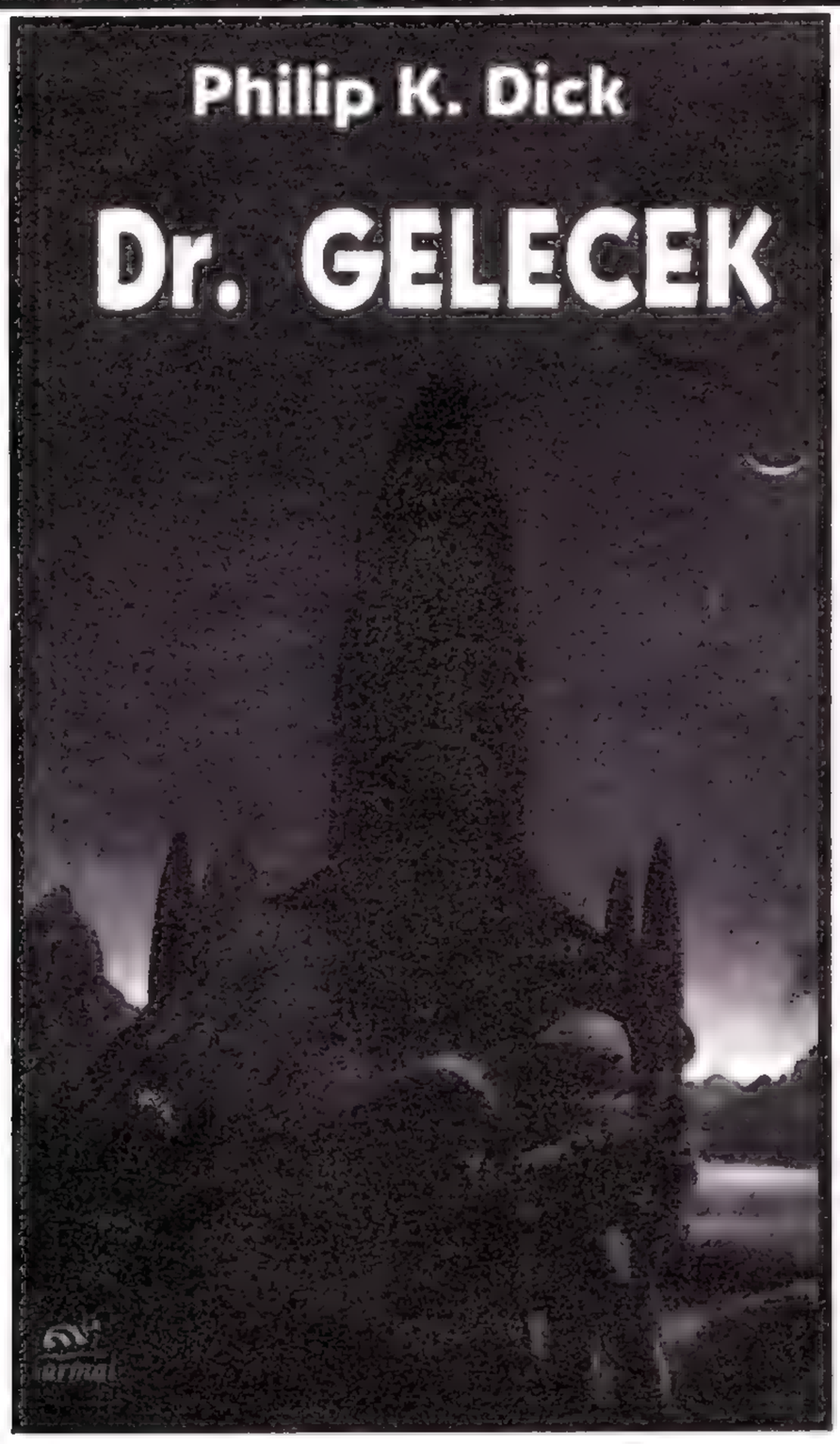

K.DICK, Philip: "Dr. Gelecek-Dr. Futurity", roman, çev: Sevil Cerit, Sarmal Y., İst., 1997. 10.5X18 cm., 200 sf.,
ISBN: 975-576-000-8

Romanlarında açık ve anlaşılır olmaktansa; kapalı, muğlak ve zor anlaşılır olmayı seçen ve bunu bilimkurgunun ayırdedici bir niteliğiymiş gibi ileri süren Amerikalı yazar Philip K. Dick, Türkiyeli okur için yeni bir yazar değil. Türkiyeli okur onu, kurgusu karmaşık ama roman yapısı sağlam eseri "Solar Lottery" (1955) ile yetmişli yılların başlarında tanıdı. "Çağlayan Yayınevi"nin "Yeni Dünyalarda" dizisinden sonra, Türk çeviri bilimkurgu edebiyatının ikinci büyük dizisi "Okat Bilimkurgu", Dick'in "Uzayda Suikast" adıyla yayınlanan bu romanıyla başladı. Yazarın adı geçen dizide onbirinci kitap olarak yayınlanan bir romanı daha vardır. Orjinal adı "The World Jones Made" olan ve insanlığın gelecekte yıldızlara açılarak, orada koloniler kurma yolundaki cüretli girişimlerini anlatan bu roman da "Yaratılan Dünya" (1971) adıyla dizide yeralmıştır. Her iki çeviri de profesyonel bir tavırla yapılmış ama edebi bakımdan pek de başarılı olmayan çevirilerdir. Bundan sonra uzunca bir süre çeviri bilimkurgu edebiyatımızda K. Dick'in adına rastlayamayız. Örneğin yirmibeş ciltlik bir seriden oluşan ve "bilimkurgu" terimini dahi doğru dürüst yazamayan "Baskan Kurgubilim" çevirilerinin arasında, türdeşleri; John Brunner ve Ray Bradbury bulunmasına rağmen, K. Dick bir romanıyla dahi olsun yeralmamıştır. Philip K. Dick'e dönüş; "Kavram Yayınları Bilimkurgu Dizisi" nin yedinci kitabı olarak yayınlanan ünlü "Bıçak Sırtı,-Do Androids Dream of Electric Sheep" (1996) ile yeniden başladı. "Metis Yayınları" ise bu yıl içinde "Eye in the Sky-Gökteki Göz" ü yayınlamış bulunuyor. Yazarın "Vulcan's Hammer-Vulcan'ın Balyozu" (1960) ise yine bu yıl içinde yayınlanması düşünülen romanlar arasında yeralıyor. Böylece Amerikan bilimkurgu edebiyatında "II. Altınçağ" olarak adlandırılan ellili yılların asi çocuğu Philip K. Dick, altı romanıyla çeviri bilimkurgu edebiyatımızda gerekli yeri almış bulunuyor.
"Dr. Gelecek-Dr. Futurity", Amerikan bilimkurgu edebiyatında zaman paradokslarıyla ilgili olarak yazılmış birkaç önemli romandan biridir. Isaac Asimov ile John Brunner'ın daha önce özellikle üzerinde durdukları: "zaman yolculukları yapmak suretiyle geçmişi denetleme" teması, bu romanda başka bir perspektiften ele alınır. Ancak, gerek yapıtın doğru bir biçimde dilimize aktarılmamış olması ve gerekse yayından önce özenli bir redaksiyondan geçirilmemiş bulunması, zaten soyut ve karmaşık bir problem olan "zaman paradoksları" konusunu daha da anlaşılmaz kılıyor. Asimov: "The End of Eternity" de, John Brunner de henüz dilimize çevrilmemiş olan: "Times Without Number"da (1962), resmi kurumlar halinde örgütlenmiş "Zaman Yolculukları Bürosu" elemanlarının, zaman içinde yolculuklar yaparak tarihi denetim altında tutma çabalarını dile getirirler. Daha sonraları başka yazarlar tarafından speküle edilerek yaygınlaştırılan bu tür; bilimkurgu romanlarında, maddi ya da siyasi çıkarlar için tarihi altüst eden yasadışı grup ve kişilerle sürekli mücadele eden "zaman polisleri"nin serüvenleri anlatılır.
"Dr. Gelecek", tanımını yapmaya çalıştığımız bu romanlar arasında, zaman paradoksları konusunda bilimkurgu edebiyatına getirdiği spekülatif görüşleri hızlı ve hareketli bir roman atmosferi içinde yansıtmasıyla dikkatleri çeker. Philip K. Dick, meslekdaşları: Ursula K. LeGuin, Frederic Brown ve Andre Norton gibi, romanlarında bir paradoksu temel alıp konuyu entellektüel tuzaklarla bu paradoks üzerinde yükseltmeyi seven yazarlardandır. Bu yüzden dikkatle izlenmezlerse bu romanlarda soyut paradoksların düşünce labirentine düşerek, yitip gitme tehlikesi vardır. Nitekim çevirmenler zaman zaman bu labirente düşerek çeviri diye garabet örneği birtakım ürünler ortaya koymuşlardır.
"Dr. Gelecek"in başlangıcı azıcık Asimov'un "Peeble in the Sky-Uğursuz Gezegen"ini anımsatıyorsa da, roman kuruluş itibarıyla bir hayli farklıdır. Ancak sözünü ettiğimiz her iki romanda da bilimkurgu edebiyatında "paralel evrenler" temasını ilk kez işleyen Frederic Brown'ın "What Mad Universe"inde olduğu gibi, (Bu roman 'Hücum' adıyla 1955'te dilimize aktarıldı,) dıştan gelen belirli bir enerjinin etkisiyle ve raslantısal olarak zaman ve mekânın değişmesi söz konusudur. "Dr. Gelecek"in kahramanı, daha doğru bir deyişle Dr. Gelecek'in kendisi Dr. Jim Parsons, bilinçli bir biçimde gelecekten kendisine yönlendirilen bu tür bir enerjiyle, San Francisco'nun büyük karayollarından biri üzerinde arabasıyla giderken ansızın zaman kaymasına uğrar. Burada ilginç ve yeni olan, K. Dick'in kahramanı bizim zamanımızdan değil, gelecekteki bir zamandan alarak daha ileri bir zamana taşımasıdır. Oysa, Philip K. Dick'e gelinceye kadar bu tür romanlarda, kahramanlar zamanımızdan hareketle gelecekteki belli bir tarihe gönderilirlerdi. Buna bir bakıma "H.G.Wells geleneği" de denebilir. Ancak Andre Norton'ın 1956 basımlı "The Crossroads of Time"ını bu yargımızın dışında tutmamız gerekir. Bu roman "paralel evrenler" temasını "zaman yolculukları" ile bir arada ele alan ilk yapıttır.
Dr. Parsons'un özel olarak görevlendirilmek amacıyla bağlı bulunduğu zamandan koparılarak gelecekte belli bir zamana çekilmesi, zamanda çok karışık paradokslara yol açar. "Dr. Gelecek", her yetişkin bilimkurgu romanda da görebileceğimiz gibi; yapısında yepyeni siyasal, sosyal ve kültürel öneriler taşıyor. Roman hızlı ve hareketli bir tempo içinde linguistik problemlerle, siyasal ve tıbbi bir yığın tematiği de içererek "zaman sorunsalı" merkezi çevrelerinde dolanır. Philip K. Dick, "Dr Gelecek"te bir bakıma "determinist" kuramla "fatalist" kuramı bir bilimkurgu romanı yapısı içinde karşı karşıya getirmiş ve bunları tartışmıştır. Dr. Jim Parsons,

geçmişe yolculuk yapıp da küçük ana nesnel bir tarihsel olayı etkilemeye kalkıştığı zaman, bunu önce (bir bakıma) olası, sonra da olanaksız olduğunu görerek: "gerekircilik" ve "kadercilik" kavramlarının her ikisinin de yürürlükte olduğunu düşünür. Öte yandan K. Dick, "geçmiş", "şimdiki zaman" ve "gelecek" kavramlarının, bazı durumlarda ayrı ayrı, bazı durumlarda da bir bütünlük gösterdiği tezinden yanadır. Bu bakımdan Dr. Parsons ile U. K. Le Guin'in "Mülksüzler"deki kahramanı Dr. Şevak aynı "birleşik zaman teorisi" çevresinde birleşir görünürler.1974'de Fransa'da "Le Voyageur L'Inconnu-Bilinmeyen Gezgin" adıyla yayınlanan "Dr. Futurity"nin adı üzerinde de biraz durmamız gerekiyor. Bilindiği gibi hernekadar büyük sözlükler "futurity" sözcüğünü "future"mış gibi çeviriyorlarsa da, bu kavramı Türkçe'de bütünüyle karşılayabilecek bir sözcük yoktur. "Futurity", tıpkı "eternity", "infinity" ve "electricity" sözcükleri gibi, bir bütünlük ve bir şümûllülük gösterir. İsmin sonuna eklenen "ity" takısı, (İspanyolca'da bu takı 'dad'tır,) o ismin yansıttığı anlamla ilişkili bütün yan ve ikinci derecedeki konuları kapsar. Tıpkı bizim Osmanlı Türkçesi'ndeki "muhakeme" ve "muhakemât" arasındaki ayrım gibi. Eğer "futurity" terimini tam ve eksizsiz açıklamaya kalkışırsak onun hakkında şunları söylememiz gerekir: Gelecek ve gelecekle ilgili her türlü kuramsal ve pratik konular...
Ancak iş bununla bitmiyor. K. Dick "Dr Future" yerine "Dr. Futurity" demekle bizleri "futurity"nin ikinci derecedeki anlamıyla; hem H.G. Wells'in "Things to Come" adlı yapıtına, hem de genel anlamda bilimkurgu edebiyatına göndermeler yapıyor.
"Dr. Futurity", tipik bir K. Dick romanı... Bilimkurgunun zaman paradoksları bölümüyle ilgilenen meraklılar tarafından mutlaka okunması gereken bir orman. Gönül isterdi ki, bu romanı dilimize kazandırmak için günlerini harcayan çevirmen, beş on dakikasını da yukarıda açıklamaya çalıştığım konulara ayırabilmiş olsun.

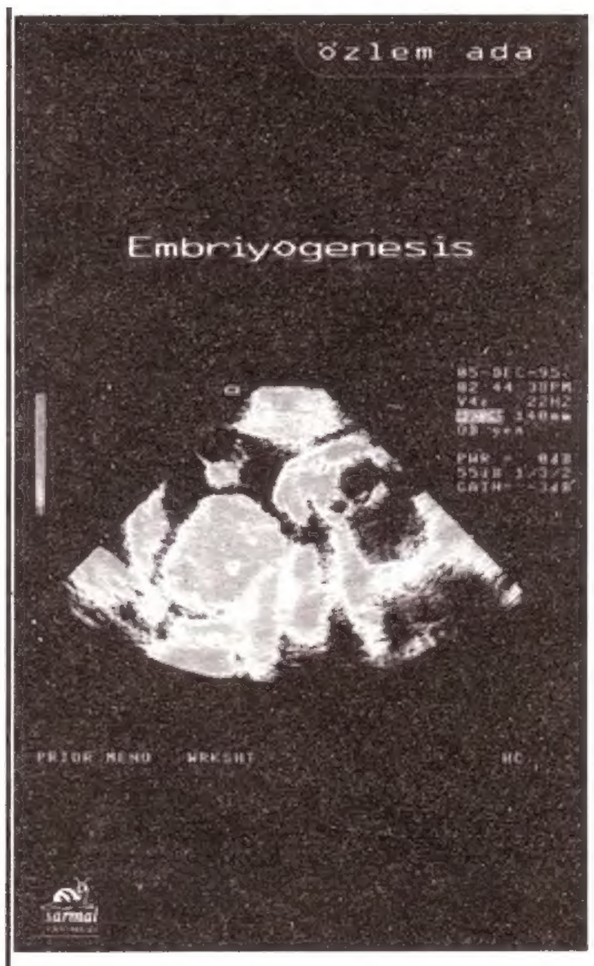

ADA, Özlem: "Embriyogenesis", roman, Sarmal Yay., Bilimkurgu Dizisi, 11x18 cm., 220 sf., İstanbul 1997, ISBN: 975-576-015-6

Türk bilimkurgu edebiyatı üzerine hemen hemen hiçbir bilgiye sahip olmayan "Aktüel-2000" editörleri tarafından: "İlk Türk kadın bilimkurgu yazarı" olarak tanıtılan Özlem Ada'nın ilk romanı. Yapıt: "Hisse Senetleri" ve "Çaya Yetiştirilir" adlı iki anabölümden oluşuyor. Özlem Ada bu romanında "çocuk sahibi olmaya hak kazananların", Gen Tasarımcısının etkinlikleri yönünde çocuk sahibi olmalarının bir düşkırıklığıyla sonuçlanmasını anlatıyor. Öjenistin (Gen Tasarımcısı,) görevinin bu başarısızlık sonucu değiştiğini ve artık işinin "gen yaratmak" değil, insan ırkının gelecekteki varlığını korumak olduğunu anlamasıyla ve biraz da duygusal bir ilişkinin atmosferi içinde sona eren roman ilginç. Ancak bu ilginçlik; yazarın dört telif bilimkurgu romanına imzasını atan Selma Mine ile iki telife imzasını koyan Nevra Bucak'tan önce "ilk Türk kadın bilimkurgu yazarı" olmasına yetmiyor.

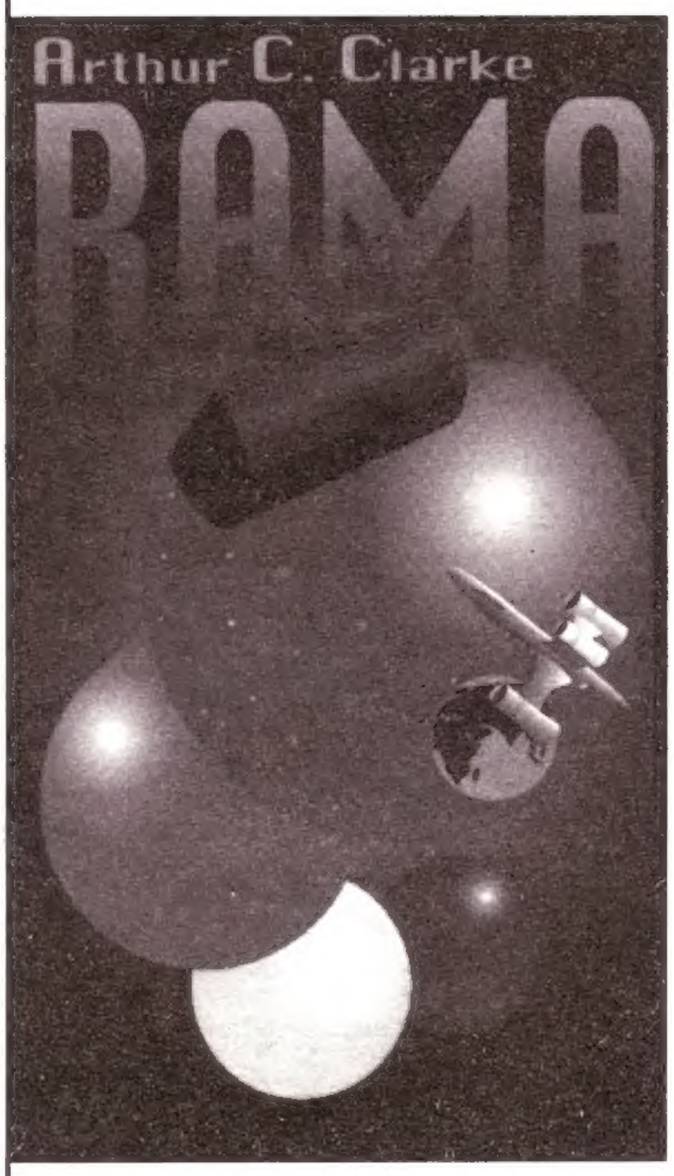

CLARKE, Arthur C., "Rama-Randezvous with Rama", Çev., Zeynep Eren-Şenol Ensari, Kavram Yay., Bilimkurgu Dizisi: I, İstanbul 1995, 11.5x18 cm., 272 sf., ISBN: 975-366-031-6

"Kavram Yayınları"nın çifte çevirmenle ortaya koyduğu Clarke'ın ünlü yapıtı "Rama", bilimkurgu alanında dört büyük ödülü kazanmış, insan zihninin imajinasyon yeteneğinin nerelere varabileceğine dair yetkin bir örnek. Yazar bu önemli romanında derin uzayın belirsiz bir noktasından güneş sistemimize yaklaşan devsel boyutlarda bir uzay gemisini ve bu gemiyi inşa eden uygarlığı anlatır. Bu bir tür uzay arkeolojisidir ve bu gemiyi yaratan uygarlığın nitelikleri Rama'nın içindeki buluntulara bakılarak belirlenecektir. İçinde hiçbir canlının yaşamadığı; silindirik, yapay bir denize sahip, boyu elli kilometreyi bulan küçük bir dünyadır bu. Teknolojide çok ileri aşamalara varmış bilinçli yaratıkların ürettiği bu yarı gemi-yarı uzay istasyonu, "micro-dünya" sistemimize, gereksinmesi olan güneş enerjisini alabilmek için yaklaşmaktadır. Arthur C. Clarke bu yapay dünyanın incelenmesi için dünyadan gönderilen "Endouver" uzay gemisi personeli ile bu gemide görevli bilim adamlarının perspektiflerinden yansıtır bize her şeyi. Roman insanoğluna yabancı bu teknoloji ve kültürün incelenmesinin öyküsüdür. "Randezvous with Rama" Arthur C. Clarke'ın: "Against the Fall of Night-Karanlığın Çöküşüne Karşı" adlı romanı kadar ilginç ve önemlidir. Bilimkurgudan büyük beklentileri olan iyi bilimkurgu okurları için seçkin bir yapıt.

BUCAK, Nevra: "Son Güneşin Çocukları", roman, Demet Yay., İstanbul1994, 13.5x19 cm., 95 sf., ISBN: 975-377-101-3

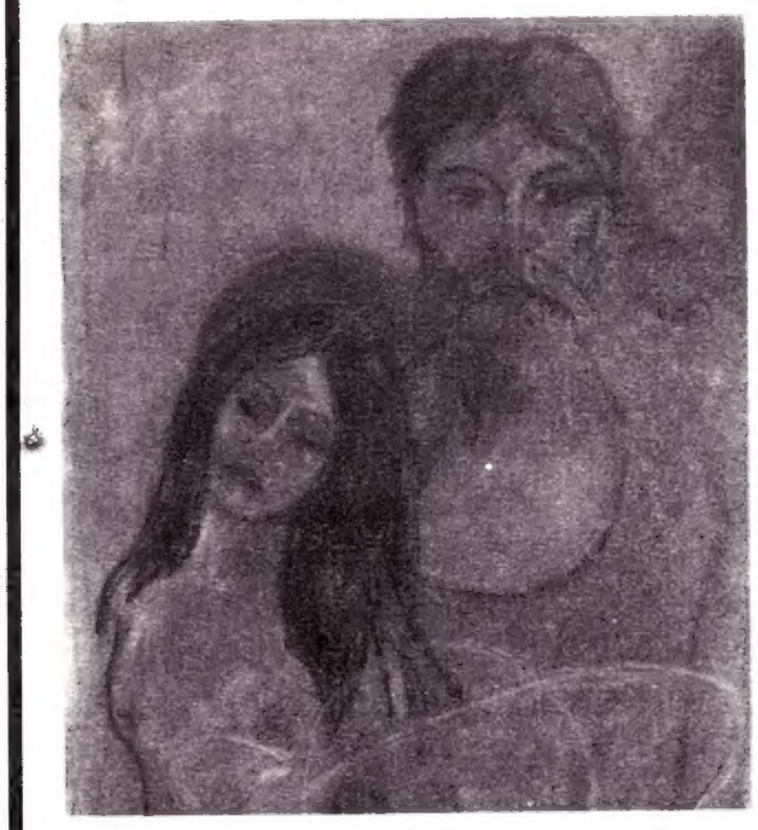

Daha önce "Uzaylı Kız Tira" (1993) adlı bir çocuk bilimkurgu romanı yayınlamış olan Nevra Bucak'ın bu kez yetişkinler için kaleme aldığı "Son Güneşin Çocukları", Türk bilimkurgu edebiyatının ilginç yapıtlarından biri. "Son Güneşin Çocukları", Körfez Savaşını temel alarak, bunu gelecekte bir zaman ve mekâna taşıyan ve savaşa bir tür "dramatik parodi" çizen bir roman. Yetmişli yılların başlarında ilk ürünlerini veren Selma Mine'den sonra ikinci Türk kadın bilimkurgu yazarı niteliğini taşıyan Nevra Bucak romanı hakkında şunları söylüyor: "Bu romanı yazarken, gezegenler arası bir barış masalı düşledim. seçtiğim konu adına bilimkurguya sığınmak gereğini duydum. Gerçeklerden kaçmadan, dilediğim düşsellikte yazmak için belki de"

Bucak, "Son Güneşin Çocukları"nda tarih olarak 2050 yılını gösteriyor. İki gezegen arasındaki savaşın nedeni ise "içme suyu". Su, tabii burada petrolün simgesi ama Türkiye ile Suriye ve Irak arasındaki su anlaşmazlıklarını çağrıştırmıyor da değil. Zaten romanda adı geçen gezegen devletleri de Körfez Savaşına doğrudan ya da dolaylı olarak katılmış devletlerin simgelerinden başka bir şey değil. "Son Güneşin Çocukları" Türk bilimkurgu edebiyatının özgün yapıtlarından biri.

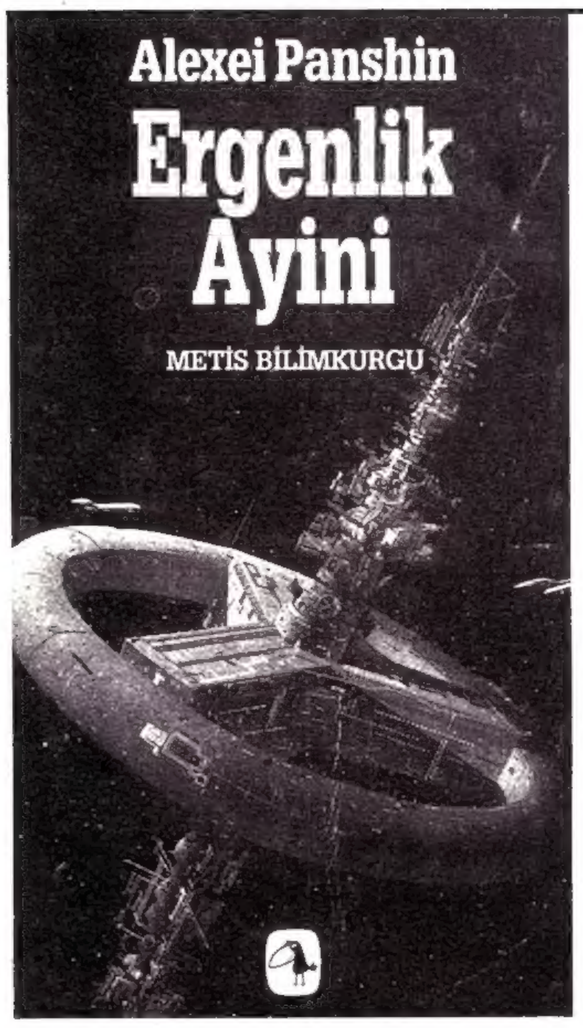

PANSHIN, Alexei: "Ergenlik Ayini-Rite of Passage", roman, Metis Bilimkurgu: I4, Çev.: Ferhan ERTÜRK, 11x18 cm., 239 sf., İstanbul 1997, ISBN: 975-342-121-4

Bizde pek az bilinen bilimkurgu eleştirmeni ve romancısı Amerikalı Alexei Panshin'in dilimizdeki ilk romanı. Panshin, henüz yirmiüç yaşındayken, 1963'te "If" dergisinde bölümler halinde yayınlattığı bu romanda; savaşlar ve çevre kirlenmeleri yüzünden uzayda dev gemiler içinde yaşamak zorunda kalan gelecekteki insanları anlatır. Yalnız bir bilimkurgu romancısı olarak değil, aynı zamanda bir bilimkurgu eleştirmeni ve editörü olarak da tanınan Panshin, yukarda altını çizdiğimiz koşullar altında bu dev gemilerden birinde yaşayan bir kız çocuğunun büyüyerek ergenlik çağına girişini öykülerken, dönemin siyasal krizlerinden de etkilenerek demokrasi kavramını da otopsi masasına yatırır. 239 sayfalık roman, küçük ve sevimli kahraman "Mia"nın "büyüme" sorunlarıyla yüzyüze kalışını ve bu yoldaki mücadelesini akıcı bir olaylar zinciri içinde yansıtır. Roman bu yönüyle, yani "büyümeyi" yalnız fizyolojik değil; aynı zamanda psikolojik ve sosyal yönleriyle de ele alışıyla Ursula K. LeGuin'in: "A Wizard of Earthsea-Yerdeniz Büyücüsü" adlı üçlemesinin birinci kitabıyla büyük bir benzeşme gösterir. "Ergenlik Ayini", psikolojik bilimkurgudan hoşlananlar için yetkin bir örnek.

ÇATALLAR, Fatih: "Evrenin Kapısı", roman, Anadolu Haber Ajansı Y., 10x17 cm., 280 sf., İstanbul 1997, ISBN: 975-7266-03-5

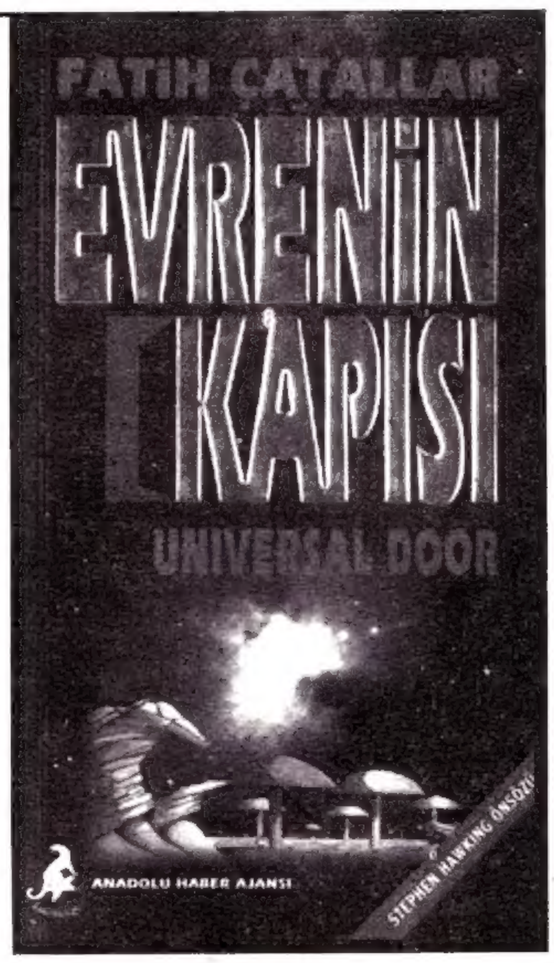

Daha önce "Yozlaşan Eğilimlerin Eziyetleri" (1994) ve "Dönüşüm" (1995) adlı iki kitap yayınlayan gazeteci Fatih Çatallar'ın yeni romanı. Bilimkurgu yazarı olmayı soyut, karmaşık ve anlaşılmaz bir anlatım tekniğine sahip olmakla bir tutan yazar, önceki yapıtlarında olduğu gibi bu romanında da alışılagelmiş ve sıradan serüven türlerine "bilimsel" kılıflar giydirip, semiyolojik garabetler yaratarak oluşturmuş romanını. "Evrenin Kapısı"na bir önsöz yazan Cambridge Üniversitesi Profesörlerinden Stephen Hawking, roman hakkında şunları söylüyor: "Çevremizden benzetemeyip,bilmek istediğimiz değişik alternatifler, Evrenin Kapısı'nda farklı bir yapılanma ile belirdiğini gözlemlemek mümkün." (Ne kadar bozuk bir Türkçesi varmış Hawking'in.) Ancak pahalı ve lüks bir kapak ve özenli bir baskı ve hattâ, hattâ, Stephen Hawking'in özel olarak yazdığı önsöz bile "Evrenin Kapısı"nı önemsenir bir yapıt haline getiremiyor. Bilimkurguyu abesle iştigal ve lingüistik mistisizm biçiminde algılayanlar için bulunmaz bir eser.

w w w . s i n e m a . n e t

Uzayı bilmem ama tüm siber-uzayda bu adamlardan iyisi yok. CD-Rom ve WEB sayfaları yapıyorlar.

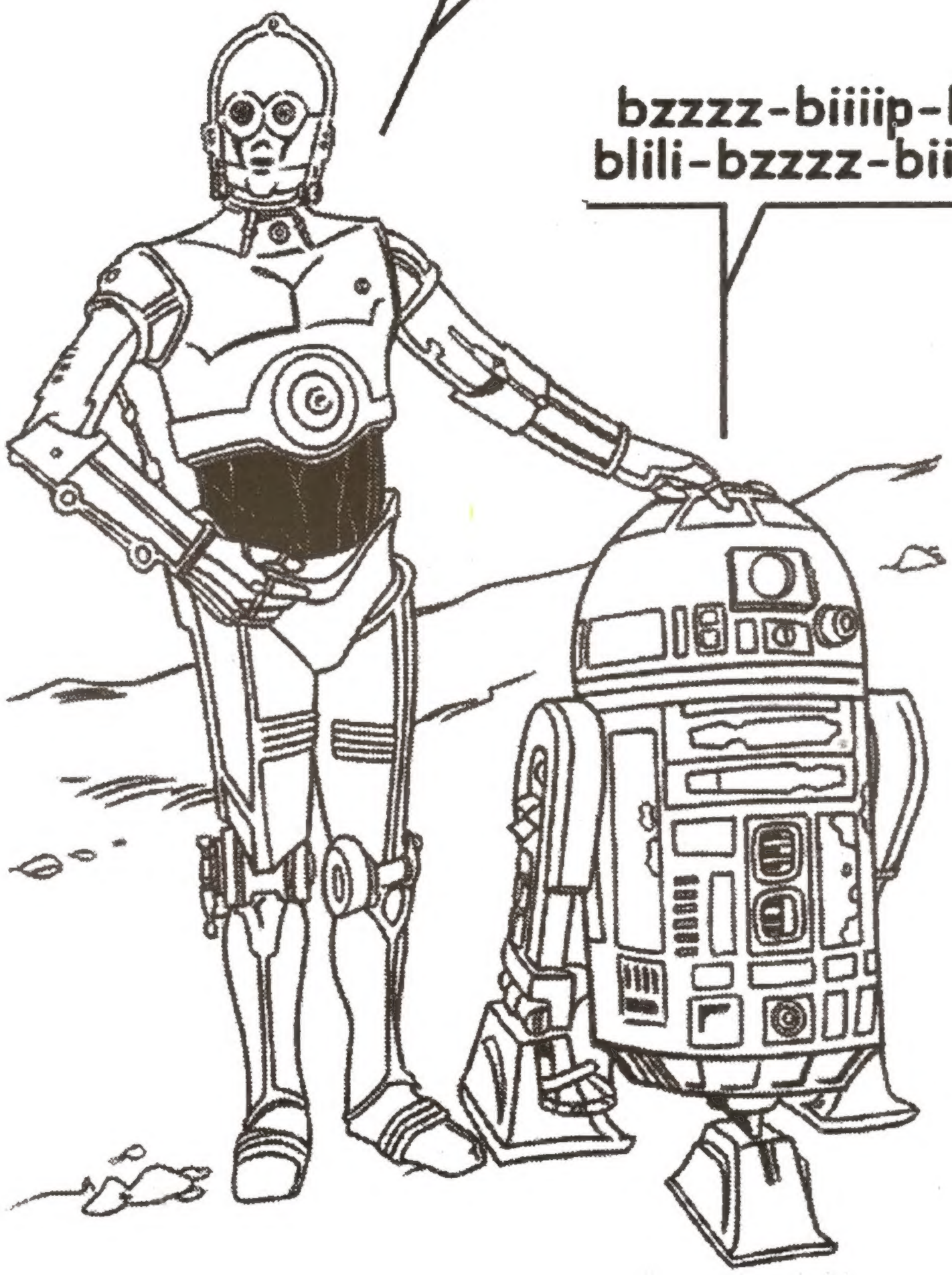

YOUNG MULTIMEDIA (0212) 264 54 97pbx

w w w . y o u n g . c o m . t r

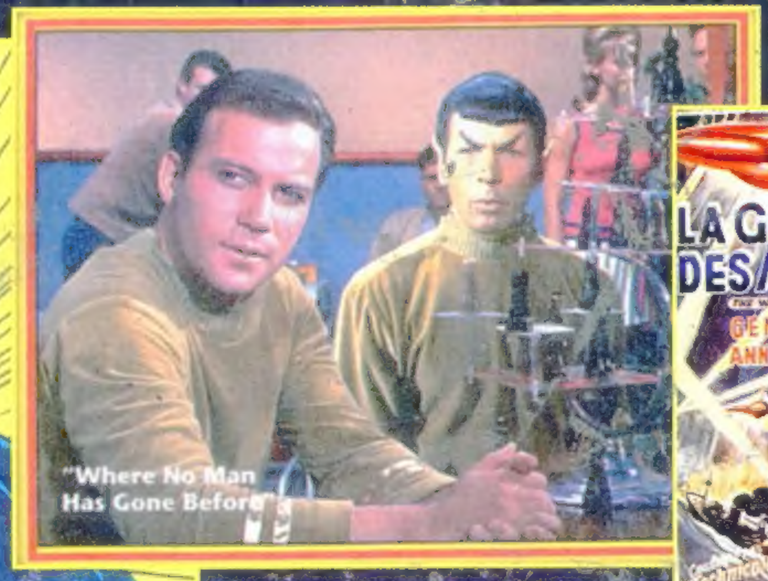

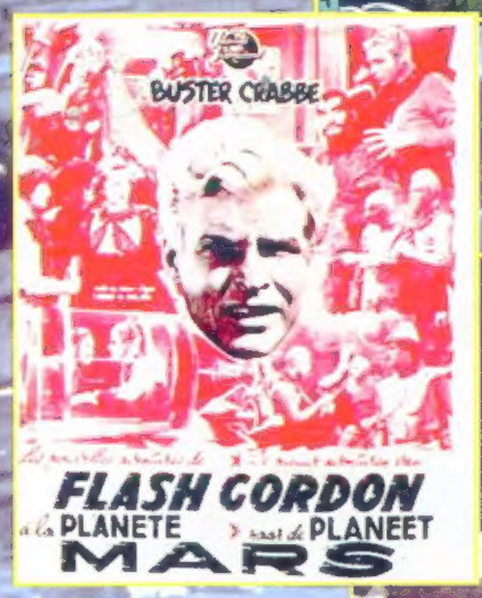

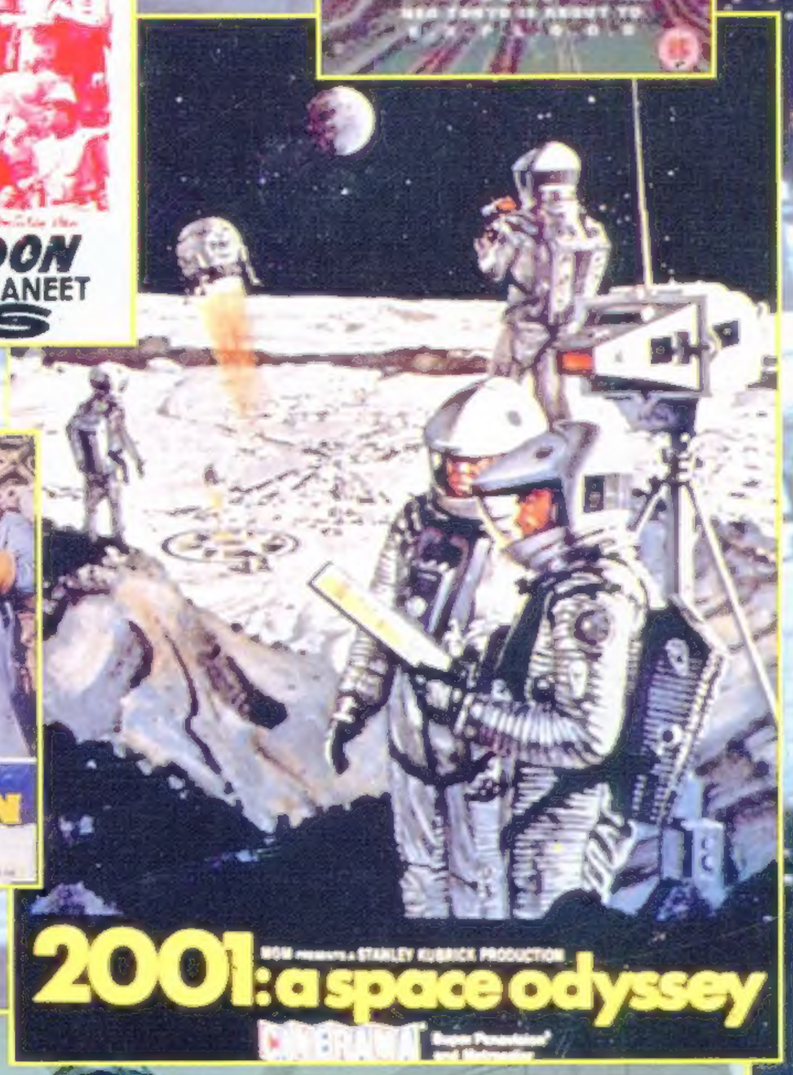

(atılgan)

'yukarıdakiler ilgi alanınıza giriyorsa'

bilimkurgu, fantazya, korku ve serüven dükkanına uğramalısınız!..

istiklal cad. atlas sineması pasajı, no:24 beyoğlu_istanbul tel&fax: (0212) 245 47 37